TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ	YASAMA YILI
28	3

SIRA SAYISI: 212

Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3119) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

- **2/3119 Esas Numaralı Teklifin**

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı **4**

- Katılma Yazıları..... **6**

- Genel Gerekçesi **7**

- Madde Gerekçeleri **8**

- **Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu**..... **14**

- **Muhalefet Şerhleri**..... **25**

- **Teklif Metni**..... **228**

- **Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin**..... **228**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

Mustafa Oğuz Burdur	*Mevlüt Kurt* Kahramanmaraş	*İsmail Güneş* Uşak
Ceyda Bölünmez Çankırı İzmir	*Hasan Turan* İstanbul	*Mustafa Kaplan* Kırıkkale
Yahya Çelik İstanbul	*Yusuf Ahlatcı* Çorum	*Sayın Bayar Özsoy* Kayseri
Seda Gören Bölük İstanbul	*Lütfiye Selva Çam* Ankara	*Şamil Ayrım* İstanbul
Hüseyin Altınsoy Aksaray	*Nazım Elmas* Giresun	*Rukiye Toy* Sivas
Fatma Aksal Edirne	*Çiğdem Erdoğan* Sakarya	*Mehmet Emin Öz* Erzurum
Burhan Kayatürk Van	*Lütfi Bayraktar* Sakarya	*Harun Mertoğlu* Rize
Latif Selvi Konya	*Osman Sağlam* Karaman	*Ejder Açıkkapı* Elâzığ
Ruken Kilerci Ağrı	*Nurettin Alan* İstanbul	*Murat Alparslan* Ankara
Celalettin Köse Gümüşhane	*Halil Uluay* Kastamonu	*Azmi Ekinci* İstanbul
Halit Yerebakan İstanbul	*Cüneyt Yüksel* İstanbul	*Ahmet Kılıç* Bursa
Resul Kurt Adıyaman	*Mustafa Demir* İstanbul	*Faruk Kılıç* Mardin
İshak Şan Adıyaman	*Erol Keleş* Elâzığ	*Mustafa Alkayış* Adıyaman
Ali Temür Giresun	*Mehmet Baykan* Konya	*Seyithan İzsiz* İstanbul

Fahrettin Tuğrul Uşak	*Orhan Kırcalı* Samsun	*Ali Kıratlı* Mersin
Cevahir Asuman Yazmacı Şanlıurfa	*İrfan Çelikaslan* Gaziantep	*Mehmet Eyup Özkeçeci* Gaziantep
Mehmet Uğur Gökgöz Isparta	*Kemal Karahan* Hatay	*Veysal Tipioğlu* Kocaeli
Ümmügülşen Öztürk İstanbul	*Mustafa Hakan Özer* Konya	*Mustafa Arslan* Tokat
Mehmet Emin Şimşek Muş	*Suna Kepolu Ataman* Diyarbakır	*Ali Özkaya* Afyonkarahisar
Ersan Aksu Samsun	*Mestan Özcan* Tekirdağ	*Ertuğrul Kocacık* Sakarya
Yusuf Ziya Aldatmaz Bartın	*Yüksel Coşkunyürek* Bolu	*Atay Uslu* Antalya
Saffet Bozkurt Zonguldak	*Abdurrahim Fırat* Erzurum	*Ayhan Salman* Bursa
Refik Özen Bursa	*Adem Yeşildal* Hatay	*Orhan Yegin* Ankara
Ahmet Fethan Baykoç Ankara	*Tahir Akyürek* Konya	*Mustafa Yavuz* Bursa
Tuba Köksal Kahramanmaraş	*Havva Sibel Söylemez* Mersin	*Mehmet Demir* Kütahya
Adil Biçer Kütahya	*Rümeysa Kadak* İstanbul	*Seydi Gülsoy* Osmaniye
Kemal Çelik Antalya	*Cüneyt Aldemir* Tokat	*Adem Çalkın* Kars
Kaan Koç Ardahan	*Osman Zabun* Isparta	*Kayhan Türkmenoğlu* Van
Murat Baybatur Manisa	*Bünyamin Bozgeyik* Gaziantep	*Fehmi Alpay Özalan* İzmir

Ömer Oruç Bilal Debgici Kahramanmaraş	*Yaşar Kırkpınar* İzmir	*Emre Çalışkan* Nevşehir
Adem Yıldırım İstanbul	*Süleyman Şahan* Yozgat	*Cemil Yaman* Kocaeli
İbrahim Eyyüpoğlu Şanlıurfa	*Mehmet Sait Yaz* Diyarbakır	*Şahin Tin* Denizli
Halis Dalkılıç İstanbul	*Çiğdem Koncagül* Tekirdağ	*Yücel Arzen Hacıoğulları* İstanbul

Ercan Öztürk
Düzce

İbrahim Ethem Taş
Antalya

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3119 esas numaralı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik yapılmasına Dair Kanun Teklifine katılmak istiyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

20.05.2025
İbrahim Yurdunuseven
Afyonkarahisar

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

16.05.2025 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulan 2/3119 Esas Numaralı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne" imzamı koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

20.05.2025
Adem Korkmaz
Burdur

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2-3119 esas numaralı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

16.05.2025

Abdürrahim Dusak

Şanlıurfa

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3119)	
ESAS	Plan ve Bütçe Komisyonu
TALİ	Anayasa Komisyonu İçişleri Komisyonu Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Millî Savunma Komisyonu

GENEL GEREKÇE

21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yapılan değişiklik neticesinde parlamenter hükümet sisteminden Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiştir.

Yapılan Anayasa değişikliği sonrasında 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanunla, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Bakanlar Kuruluna, Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması konusunda yetki verilmiştir. Verilen yetki çerçevesinde 9/7/2018 tarihinde yürürlüğe giren 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde uygulaması kalmayacak olan tüzük, Bakanlar Kurulu, Başbakan, Başbakanlık, kanun tasarısı gibi bazı ibareler ile Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle düzenlenmesi gerekli olan konuların kanun ve kanun hükmünde kararname metinlerinden çıkarılması hususlarında düzenlemeler yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, 4/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarih ve 2018/117 Esas, 2023/212 Karar sayılı ve 5/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarih ve 2021/125 Esas, 2023/213 Karar sayılı kararları ile 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle getirilen hükümlerin önemli bir kısmını Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenemeyecek hususları içerdikleri veya 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin dayanağı olan 7142 sayılı Yetki Kanunu kapsamında olmadıkları gerekçesiyle iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi yukarıda anılan 2018/117 Esas ve 2023/212 Karar sayılı kararı ile ayrıca 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen Cumhurbaşkanı kararı ile belediye veya köy tüzelkişiliği kurulması veya kaldırılmasına ilişkin hükümleri de Anayasa'nın 123 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamu tüzelkişiliğinin kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulacağı şeklindeki düzenlemeye aykırı olması nedeniyle iptal etmiştir.

Hazırlanan Kanun Teklifi ile Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması ve uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçelerine uygun olarak iptal edilen hükümlerin kanunla düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda; 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen düzenlemelerin önemli bir kısmı aynen bazıları ise düzenleme tarihi esas alınarak revize edilmek suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Teklif ile ayrıca Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatının 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmesi nedeniyle çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde bu hususta uyum düzenlemeleri yapılması öngörülmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlemesi yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 2- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 7258 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin 703 sayılı KHK'nın 90 ıncı maddesiyle değiştirilen yedinci fıkrası iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 90 ıncı maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 7258 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle bayiliklerin nerede kurulacağını ve sayısını tespit etmek, bayi müracaatlarını değerlendirerek uygun görülen kişilerle sözleşme işlemlerini yapmak ve ruhsatlarını düzenlemek, bayi listelerini sürekli izleyerek bayi sayılarındaki değişiklikleri takip ve tespit etmek, bayilik teşkilatının mevzuata uygun ve düzenli şekilde işlemesi için gerekli olan ve yönetmelikte öngörülecek veya Teşkilat Başkanı tarafından istenecek denetim ve kontrolleri yapmak görev ve yetkilerinin Teşkilat Başkanlığınca kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebileceği veya mal ve hizmet satın alma yoluna gidilebileceğine dair düzenleme yapılmaktadır.

Madde 3- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 127 nci maddesiyle 926 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümle iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 127 nci maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 926 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle, çeşitli nedenlerle kuvvet komutanlıklarının rütbe karşılama oranlarında eksiklik veya fazlalık oluşması halinde personel ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla değiştirilebilmesine olanak sağlanmaktadır.

Madde 4- 703 sayılı KHK ile maddede yapılan değişiklik, kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkin düzenleme içerdiği gerekçesiyle Anayasa'nın mülga 91'inci maddesine aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesinin 07/12/2023 tarih, 2018/117 E. 2023/212 K. sayılı kararıyla iptal edilmiştir

Türk Silahlı Kuvvetlerinin temelini oluşturan müesses disiplinin temini, her türlü tehlikeye karşı mücadele kabiliyetinin sağlanmasında en büyük etkendir. Dolayısıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinin harekât etkinliğini akamete uğratabilecek vahim disiplinsizlik olaylarına karşı hızlı ve etkili sonuçların alınmasına yönelik tedbirlere başvurulması zaruridir. Maddeyle Türk Silahlı Kuvvetlerinin gücü ve güvenilirliğinin korunması amacıyla Cumhurbaşkanınca teğmen-Albay rütbesinde bulunan subaylardan uygun görülenler hakkında ayırma kararının verilebilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 5- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 23 üncü maddesiyle eklenen 1325 sayılı Kanunun ek 15 inci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı

KHK'nın 23 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 1325 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanların giriş ve çıkış işlemlerinde gümrük muafiyetine ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi kuruluşlardan fon desteği alınarak ileriki zamanlarda gerçekleştirilmesi muhtemel temizlik faaliyetlerine yönelik Türk ve yabancı şirketlerin iş ortaklığında yapılabilecek projelerde de söz konusu gümrük muafiyetlerden yararlanılması amaçlanmaktadır.

Madde 6- 703 sayılı KHK'nın 135 inci maddesiyle değiştirilen 2547 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin (b) fıkrası Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 2547 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin (b) fıkrasında değişiklik yapılmakta ve Yükseköğretim Kurulu üyelerinin seçilme usulü ile Üniversitelerarası Kurulca iki hafta içinde seçim yapılmaması halinde Cumhurbaşkanınca doğrudan atanma usulü düzenlenmektedir. Ayrıca kamu görevlilerinden üyeliğe seçilenlerin kurumlarıyla ilişkilerinin devam etmesi öngörülmektedir.

Madde 7- 703 sayılı KHK'nın 135 inci maddesiyle değiştirilen 2547 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafı Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 135 inci maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 2547 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle, diğer yönetici kadrolarına yapılan atama usulüyle uyumlu olacak şekilde rektörün Cumhurbaşkanı tarafından atanması, vakıf üniversitelerindeki rektör atamalarının mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılması ve ayrıca üniversite ile yüksek teknoloji enstitülerinin rektör tarafından temsil edilmesi öngörülmektedir.

Madde 8- 703 sayılı KHK'nın 43 üncü maddesiyle 2547 sayılı Kanunun 34 üncü maddesine eklenen fıkra Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 43 üncü maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 2547 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle, Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşması hedefi kapsamında on bir ve on ikinci kalkınma planları doğrultusunda yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile çalıştırılacak yabancı uyruklu öğretim elemanlarının çalıştırılma usulü ile yabancı uyruklu öğretim elemanlarının toplam istihdam oranının içindeki payının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 9- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 129 uncu maddesiyle 2692 sayılı Kanunun 7 nci maddesine eklenen üçüncü fıkrası iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 129 uncu maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 2692 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle Sahil Güvenlik Komutanlığında yaşanabilecek vahim disiplinsizlik olaylarına karşı hızlı ve etkili sonuç alınmasını teminen Teğmen-Albay rütbesinde bulunanlar hakkında 926 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendinin uygulanabileceği hükme bağlanmaktadır.

Madde 10- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 128 inci maddesiyle 2803 sayılı Kanunun 13 üncü maddesine eklenen dördüncü fıkrası iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 128 inci maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 2803 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle Jandarma Genel Komutanlığında yaşanabilecek vahim disiplinsizlik olaylarına karşı hızlı ve etkili sonuç alınmasını teminen Teğmen-Albay rütbesinde bulunanlar hakkında 926 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendinin uygulanabileceği hükme bağlanmaktadır.

Madde 11- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlemesi yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 12- 703 sayılı KHK'nın 11 inci maddesiyle değiştirilen 16/8/1961 tarihli ve 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanununun 11 inci maddesi, Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2018/117, K: 2023/212 sayılı kararı ile iptaline karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak yapılan düzenleme, kapsam itibariyle 3289 sayılı Kanunda yer alması gerektiğinden hüküm 3289 sayılı Kanuna dercedilmekte ve bu çerçevede Gençlik ve Spor Bakanlığının yurtdışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin gerektirdiği koordinasyonun kurulan koordinasyon ofisleri ile sağlanması, bu ofislerin yurt hizmetlerinin yanında uluslararası gençlik ve spor faaliyetlerinde de etkin rol alması sebebiyle bu ofislerin kurulması ve bu kurumda çalışacak personel ile ilgili düzenleme yapılmaktadır.

Madde 13- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle değiştirilen 4641 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin üçüncü cümlesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4641 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle Konsey üyelerinin Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 14- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle değiştirilen 4641 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4641 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle Konseyin çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 15- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 197 nci maddesiyle değiştirilen 4688 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile" ibaresi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 197 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4688 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenleme ile sendika ve konfederasyonların, doğal afet durumunda afete uğrayan bölgelerdeki bazı dernek ve vakıflara yardım yapabilmesi öngörülmektedir.

Madde 16- Cumhurbaşkanı kararı ile belediye kurulmasını düzenleyen hükümler, Anayasa Mahkemesi tarafından "Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamu tüzelkişiliğinin, kanunla veya CBK ile kurulacağı şeklindeki düzenleme kamu tüzelkişiliğine sahip belediyelerin kuruluşu bakımından da geçerlidir. Diğer bir ifadeyle belediyelerin de kanunla veya CBK ile kurulması zorunludur. Bu itibarla Cumhurbaşkanı kararıyla belediye kurulmasına imkân tanıyan kurallar, Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağdaşmamaktadır." gerekçesine istinaden 7/12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı karar ile iptal edilmiş olduğundan, maddeyle Anayasa Mahkemesi iptal kararı uyarınca düzenleme yapılmaktadır.

Madde 17- Anayasa Mahkemesinin 4/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı kararıyla; kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulması veya kaldırılması gerektiği gerekçesiyle, Cumhurbaşkanı kararı ile belediyelerin kaldırılmasını veya köye dönüştürülmesini düzenleyen hükümler Anayasaya aykırı olarak değerlendirerek iptal edilmiş olduğundan Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca düzenleme yapılmaktadır.

Madde 18- Anayasa Mahkemesinin 4/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı kararıyla; kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulması veya kaldırılması gerektiği gerekçesiyle, Cumhurbaşkanı kararı ile belediye veya köy tüzel kişiliği kurulmasını veya kaldırılmasını düzenleyen hükümler

Anayasaya aykırı olarak değerlendirerek iptal edilmiş olduğundan Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca birleşen, katılan veya tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde ve köylerde anılan işlemlerin gerçekleştiği tarihten itibaren yeni nizam ve uygulama planının yapılmaması amaçlanmaktadır.

Madde 19- Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) hakkındaki 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu kapsamında oluşturulan Biyogüvenlik Kurulu 703 sayılı KHK'nin 206'ncı maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmış ve 2/8/2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile de Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri Tarım ve Orman Bakanlığına verilmiştir.

Madde ile 5977 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2021/125, K: 2023/213 sayılı kararı iptal edilen ek 1 inci maddesi kanunla düzenlenmektedir. Bu suretle lağvedilen Biyogüvenlik Kuruluna ilgili mevzuatla verilen görev ve sorumlulukları yürütecek olan mercilerin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi öngörülerek oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi öngörülmektedir.

Madde 20- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nin 207 nci maddesiyle 6015 sayılı Kanuna eklenen ek 2 nci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 207 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6015 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulunun kapatılmış olması nedeniyle mevzuatta Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılacağı düzenlenmektedir.

Madde 21- Maddeyle, 6216 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Anayasanın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunla değiştirilen 105 inci ve 106 ncı maddelerinde "Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır." hükümlerine yer verilmiştir. Anayasa değişikliğine uyum amacıyla çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle söz konusu hüküm 6216 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde düzenlenmiştir.

Ancak Anayasa Mahkemesi, 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle Anayasanın 105 inci ve 106 ncı maddelerinde 2017 yılında yapılan değişiklikler nazara alınarak maddede yapılan değişikliği, adil yargılanma hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir.

Maddeyle, iptal edilen hükmün yeniden düzenlenmesi amacıyla, Anayasanın 105 inci ve 106 ncı maddeleriyle aynı doğrultuda, 6216 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Madde 22- Maddeyle, 6216 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle Bakanlar Kurulu, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış ve Jandarma Genel Komutanı görevleriyle ilgili suçlar nedeniyle Yüce Divanda yargılanacak kişiler arasından çıkarılmıştır. Anayasa değişikliğinin hükümet sistemine ilişkin hükümlerinin yürürlüğe girdiği 9/7/2018 tarihinden önce görev yapmış olan Bakanlar Kurulu üyeleri, Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanının yargılanacağı merci konusunda oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle ihdas edilen geçici maddeyle bu kişilerin görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanacakları hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameyle ayrıca, Anayasa Mahkemesine askeri yüksek yargı mercilerinden seçilen üyelerin mükteseplerinin korunması amacıyla, ordu mensubu olmaktan doğan emeklilikle ilgili bütün haklarının saklı olduğu düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle ihdas edilen bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının son cümlesini, adil yargılanma ve mülkiyet hakkına ilişkin düzenlemeler içerdiği ve Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir.

Maddeyle, iptal edilen hükümler 6216 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yapılan değişiklikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesinden önce görev yapmış olan Bakanlar Kurulu üyelerinin görevleriyle ilgili suçlar ile kaldırılan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanının, 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun bütün hükümleriyle yürürlüğe girdiği tarihten önce görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli ve yetkili yargı merciine ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Hükümle, ortaya çıkabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesine askerî yargıdan seçilen üyelerin hak kaybına uğramamaları için düzenleme yapılmaktadır.

Madde 23- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 210 uncu maddesiyle eklenen 6331 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 210 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6331 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle, 703 sayılı KHK ile Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyinin kaldırılmış olması sebebiyle mevzuatta Konseye yapılacak atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 24- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle 6546 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendine eklenen cümle iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6546 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden ayrılacak payların oranının iki katına kadar arttırılmasına ilişkin Cumhurbaşkanına yetki verilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 25- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle 6546 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde yapılan değişiklikler iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6546 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle Başkanlığın mevzuatta yer alan bazı görev ve faaliyetlerine yönelik muafiyet ve indirimlere ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda Başkanlığın bazı faaliyetlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunundan muaf tutulması ve Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerin 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaksızın yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 26- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 160 ıncı maddesiyle değiştirilen 6756 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 160 ıncı maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6756 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 2 nci maddesi uyarınca Milli Savunma Üniversitesine ilişkin özel kanun hükümleri saklı tutulduğundan, üstün nitelikli/profesyonel subay ve astsubay yetiştiren Üniversitenin milli güvenliğin sağlanmasındaki rolü, kendine özgü yapısı ve özellikleri dikkate alınarak Üniversite rektörünün Cumhurbaşkanınca atanmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 27- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlemesi yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 28- 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasının 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değiştirilmeden önceki hükmü kapsamında "anonim şirket" olarak kurulan iktisadi devlet teşekküllerinde "genel kurul" bulunmamaktadır. 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle yapılan değişiklikle, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesinin tamamında Devletin

“tek pay sahibi” olduğu ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ve Türk Ticaret Kanununda pay sahiplerine tanınan haklarını ilgili mevzuat çerçevesinde organları eliyle yürütebileceği gözetilerek, iktisadi devlet teşekküllerine ilaveten kamu iktisadi kuruluşlarının da “anonim şirket” olarak kurulabilmesine olanak tanınmış ve mevcut uygulama genişletilmiştir. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi tarafından 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı karar ile maddede yapılan değişiklik iptal edilmiştir. Madde ile, 703 sayılı KHK’nın 133 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye dercedilmektedir.

Madde 29- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK’nın 133 üncü maddesiyle 233 sayılı KHK’ya eklenen ek 2 nci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK’nın 133 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 233 sayılı KHK’ya dercedilmektedir. Düzenlemeyle Türk Ticaret Kanununun anonim şirketler hakkında uygulanan bazı hükümlerin Cumhurbaşkanınca kurulacak anonim şirketlerde ve savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulan teşebbüslerde uygulanmaması ve Cumhurbaşkanınca kurulan anonim şirketlere ilişkin pay sahipliği haklarının Cumhurbaşkanınca veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılması amaçlanmaktadır.

Madde 30- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK’nın 30 uncu maddesiyle değiştirilen 637 sayılı KHK’nın 26 ncı iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK’nın 30 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 637 sayılı KHK’ya dercedilmekte ve Bakanlığın görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetler ile diğer faaliyetlerin finansmanına katkı sağlaması amacıyla döner sermaye işletmesi kurulmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca, Döner Sermaye İşletmesine ilişkin olarak 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan mali hükümlerin kanun metnine alınması sağlanarak mer-i mevzuatın uyumlaştırılması ve döner sermayeye ilişkin mali hükümlerin kanun ile düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 31- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/l17; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK’nın 22 nci maddesiyle değiştirilen 652 sayılı KHK’nın 13 üncü maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK’nın 22 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 652 sayılı KHK’ya dercedilmektedir. Hükümle özel barınma hizmeti veren yerlere kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatının öğrenim seviyesine göre ilgili Bakanlıklarca belirlenebilmesine yönelik düzenlenme yapılmaktadır.

Madde 32- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlemesi yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 33- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2018/117, K: 2023/212 sayılı kararı ile, 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası iptal edilmiştir. Madde ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurul üyelerinin maddede belirtilen nedenlere bağlı olarak görevlerinin sona erme esaslarına ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Madde 34- Yürürlük maddesidir.

Madde 35- Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Plan ve Bütçe Komisyonu *26/05/2025*
Esas No: 2/3119
Karar No: 19

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3119 esas numaralı *"Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"*, Komisyonumuzun 22/05/2025 tarihinde yaptığı 32'nci birleşiminde görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

1. Giriş

Burdur Milletvekili Mustafa OĞUZ ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt KURT ile 99 Milletvekili tarafından 16/05/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/3119 esas numaralı; *"Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"*, Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Anayasa Komisyonu, İçişleri Komisyonu, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ile Milli Savunma Komisyonuna havale edilmiştir.

Komisyonumuzun 22/05/2025 tarihinde yaptığı 32'nci birleşiminde 2/3119 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin ilk imza sahipleri Burdur Milletvekili Mustafa OĞUZ ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt KURT ile Millî Savunma Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi, Sayıştay Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Sosyal Güvenlik Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye İhracatçılar Meclisi ve Türkiye Memur Sendikaları Konfederasyonu temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Komisyonumuz tarafından 32'nci birleşimde tamamlanan 2/3119 esas numaralı Kanun Teklifinin görüşmeleri; toplam 11 saat 39 dakika sürmüş ve görüşmelerde 104 sayfa tam tutanak tutulmuştur[1].

2. 2/3119 ESAS NUMARALI KANUN TEKLİFİNDE ÖNGÖRÜLEN DÜZENLEMELER

2/3119 esas numaralı Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde, Teklifte;

- Anayasa Mahkemesinin, 4/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarih ve 2018/117 Esas, 2023/212 Karar sayılı ve 5/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarih ve 2021/125 Esas, 2023/213 Karar sayılı kararları ile 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle getirilen hükümlerin önemli bir kısmını Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenemeyecek hususları içerdikleri veya 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin dayanağı olan 7142 sayılı Yetki Kanunu kapsamında olmadıkları gerekçesiyle iptal etmesi neticesinde, hazırlanan Kanun Teklifi ile Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması ve uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçelerine uygun olarak iptal edilen hükümlerin kanunla düzenlenmesine, bu kapsamda; 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen düzenlemelerin önemli bir kısmının aynen, bazılarının ise düzenleme tarihi esas alınarak revize edilmek suretiyle yeniden düzenlenmesine,

- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı Teşkilatının Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmesi sebebiyle bu kapsamda anılan değişikliğe ilişkin uyum düzenlemelerinin yapılmasına,

---

[1] *Plan ve Bütçe Komisyonunun 22/5/2025 tarihli 32'nci birleşiminin tutanaklarına aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir:*
https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4194

- Spor Toto Teşkilat Başkanlığına bahis ve şans oyunları bayiliklerinin nerelerde kurulacağını belirleme ve sayılarının tespiti gibi bazı yetkilerin verilmesine, ayrıca bayilik teşkilatının ilgili mevzuat çerçevesinde düzenli şekilde faaliyet göstermesi amacıyla Spor Toto Teşkilat Başkanlığınca gerekli denetim ve kontrollerin gerçekleştirilmesine, bayilik teşkilatının denetim ve kontrol yetkisinin kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilmesine,

- Çeşitli nedenlerle kuvvet komutanlıklarının rütbe karşılama oranlarında eksiklik veya fazlalık oluşması halinde personel ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla değiştirilebilmesine,

- Türk Silahlı Kuvvetleri, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığının gücü ve güvenilirliğinin korunması amacıyla Cumhurbaşkanınca Teğmen-Albay rütbesinde bulunan subaylardan uygun görülenler hakkında ayırma kararının verilebilmesine,

- İnsani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanların giriş ve çıkış işlemlerinde gümrük muafiyeti tanınmasına, ayrıca Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi kuruluşlardan fon desteği alınarak ileriki zamanlarda gerçekleştirilmesi muhtemel temizlik faaliyetlerine yönelik Türk ve yabancı şirketlerin iş ortaklığında yapılabilecek projelerde de söz konusu gümrük muafiyetlerden yararlandırılmasına,

- Devlet ve vakıf üniversitelerinde rektör atamalarının Cumhurbaşkanı tarafından yapılmasına, ayrıca vakıf üniversitelerinde rektörün mütevelli heyetinin teklifi üzerine, Milli Savunma Üniversitesinde ise özel yapısı ve milli güvenlikteki rolü gereği doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmasına,

- Yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşması hedefi kapsamında On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planları doğrultusunda, yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile çalıştırılacak yabancı uyruklu öğretim elemanlarının yükseköğretim kurumları itibarıyla dağılımı, isim, ücret ve sözleşme örneğinin vizesi, sözleşme süresinin uzatılması ve sona erdirilmesine ilişkin işlemlerin Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılmasına ve yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısının dolu öğretim elemanı kadrosu sayısının %2'sini geçememesine,

- Gençlik ve Spor Bakanlığının yurt dışındaki faaliyetlerine yönelik koordinasyonun sağlanması amacıyla koordinasyon ofislerinin kurulmasına ve söz konusu ofislerin çalışma usul ve esasları ile ofislerde görev alacak personele ilişkin hükümlerin Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesine,

- Ekonomik ve Sosyal Konseyin üyeleri ile çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesine, ayrıca Biyogüvenlik Kuruluna, Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine mevzuatta yapılmış olan atıfların Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılmasına,

- Sendika ve konfederasyonların, doğal afet durumunda afete uğrayan bölgelerde Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yardım yapabilmesine,

- Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliğinin genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda kaldırılarak söz konusu belediyeye katılmasına, nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin ise köye dönüştürülmesine,

- Birleşme, katılma veya tüzel kişiliğin kaldırılması sonucu tüzel kişiliği ilk mahalli idare seçimlerine kadar devam edecek olan belediye ve köylerde, birleşme ve katılma işleminin gerçekleştiği tarihten itibaren yeni nazım ve uygulama imar planının yapılmamasına yönelik düzenleme yapılarak söz konusu sürecin netleştirilmesine,

- Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkındaki yargılamalarının üç ay içinde tamamlanmasına, yargılamaların bu süre içinde tamamlanamaması halinde ilave üç aylık kesin süre verilmesine,

- 9/7/2018 tarihinden önce görev yapmış Bakanlar Kurulu üyelerinin görevleriyle ilgili suçları sebebiyle; kapatılmış olan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanının ise 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun bütün hükümleriyle yürürlüğe girdiği tarihten önceki görevleriyle ilgili işledikleri suçlarından dolayı Yüce Divanda yargılanmasına,

- Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı için; Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden ayrılacak en az %1 oranındaki payların oranının iki katına kadar arttırılması hususunda Cumhurbaşkanına yetki verilmesine,

- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin anonim şirket olarak kurulabilmesine ve bu şekilde kurulmuş olan teşebbüslerde genel kurul bulunması şartının aranmamasına, ayrıca Cumhurbaşkanı tarafından anonim şirket şeklinde kurulan kamu sermayeli şirketlerin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun kuruluş ve tesciline ilişkin hükümlerinden muaf tutulmasına,

- Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin sermayesi, gelir ve giderleri gibi bazı mali hükümlere ilişkin 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan hükümlerin 437 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye dercedilmesine,

- Özel barınma hizmeti veren yerlere kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatının; ortaokul ve ortaöğrenim düzeyinde Millî Eğitim Bakanlığınca, yükseköğrenim düzeyinde ise Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından verilmesine,

- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulunun başkan ve üyelerinin; ciddi hastalık veya engellilik nedeniyle iş görememeleri, atanmaları için gerekli şartları kaybetmeleri veya durumlarının yasaklı hallere ilişkin 6'ncı maddeye aykırı olduğu anlaşılması halinde görevlerinin Cumhurbaşkanınca sona erdirilmesi durumları hariç tutulmak suretiyle görev süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilememesine,

yönelik hükümlerin yer aldığı görülmektedir.

3. KOMİSYONDA KANUN TEKLİFİ ÜZERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Kanun Teklifi üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Spor Toto Teşkilat Başkanlığının bahis ve şans oyunları bayiliklerinin nerede kurulacağının ve sayısının belirlenmesi, bayi müracaatlarının değerlendirilmesi ve ruhsatlarının verilmesi gibi önemli yetkilerinin bulunduğu ve bu yetkilerin Teşkilat Başkanlığının varoluşunda asli unsurlar arasında yer aldığı, Kanun Teklifiyle yapılması öngörülen düzenleme ile söz konusu yetkilerin özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilmesinin amaçlandığı, ancak kamu gücünü ilgilendiren bahis düzenleme, denetleme ve lisanslama faaliyetlerinin ticari kaygılardan bağımsız şekilde yürütülmesi gerektiği ve söz konusu hususa ilişkin yetki devrinin kamu yararı ilkesiyle bağdaşmadığı, nitekim sanal bahis uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte bireyler tarafından her an erişilebilir bir kumar ortamının oluşturulduğu, reklamların serbestliği ve kimlik tespiti yapılmaksızın oynanabilen bahis türlerinin yasa dışı bahis ağlarının yaygınlaşmasına zemin hazırladığı, bu durumun ise özellikle genç nüfus üzerinde sosyoekonomik ve psikolojik sorunlara neden olduğu, bu bağlamda bahis alanında ortaya çıkan olumsuzluklarla mücadele için mezkûr yetki devrinden vazgeçilmesi suretiyle merkezi ve yerel idarelerin tüm paydaşlarıyla eş güdüm içinde hareket edilmesinin önem arz ettiği,

- Rütbe terfi sisteminin Türk Silahlı Kuvvetleri'nin disiplin ve liyakat esaslı yapısının temel unsurları arasında yer aldığı, söz konusu Kanun Teklifi ile teğmen ile albay arasındaki rütbelerde görev yapan subayların terfi bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla kısaltılıp uzatılabilmesine imkân tanındığı, ancak Anayasa'nın 128'inci maddesi uyarınca kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi gerektiği, buna karşılık yapılması öngörülen mezkûr değişiklik ile kanunla ayrıntılı bir şekilde düzenlenmesi gereken alanın genel bir düzenleme yapılması suretiyle yürütme erkine devredildiği, ayrıca rütbe terfi sistemine yönelik mevcut bazı kanunlarda farklı düzenlemelerin de yer aldığı, bu kapsamda gerek mükerrer bir düzenleme yapılmasından kaçınılması ve gerekse askeri personelin kurum içi motivasyonunun artırılması amacıyla rütbe bekleme sürelerinin uzatılıp kısaltılmasına ilişkin kriterlerin kanuni düzenlemeler ile netleştirilmesinin hukuki belirlilik ve öngörülebilirliğin sağlanması bakımından yerinde olacağı,

- Parlamenter sistem döneminde belediyelerin kurulmasına ve kaldırılmasına ilişkin idari işlemlerin Danıştayın görüşü üzerine müşterek kararname ile gerçekleştirildiği, ancak 2018 yılı sonrasında özellikle yerel yönetimlerin kurulması hususunda bazı belirsizliklerle karşı karşıya kalındığı, nitekim Anayasa'nın 123'üncü maddesinde kamu tüzel kişiliğinin kanunla ya da Cumhurbaşkanı kararnamesi ile kurulmasına olanak tanınmışken Anayasa'nın 127'nci maddesinde mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin kanunla belirleneceğine ilişkin hükme yer verildiği, bu durumun ise hukuki norm çatışmasına sebep olduğu ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile belediyelerin kurulmasına ilişkin yapılan düzenlemede de benzer bir durum ile karşı karşıya kalındığı, dolayısıyla mahalli idarelerin kurulması, birleşmesi ve kaldırılması gibi işlemlerin hangi normlar aracılığıyla yapılacağının Anayasa hükümlerinin de gözetilmesi suretiyle netleştirilmesine ihtiyaç duyulduğu,

- 2018 yılında çıkarılmış olan 703 sayılı KHK ile Biyogüvenlik Kurulu, Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulu ile Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyinin yürürlükten kaldırıldığı, ancak söz konusu organların görev ve yetkilerinin sonraki süreçte hangi idari mercilere tevdi edildiğine ilişkin sarih bir kanuni düzenlemenin yapılmadığı ve yürürlükten kaldırılan benzer kurul ve konseylerin görev ve yetkilerinin politika kurulları tarafından yerine getirilmesinin amaçlandığı, söz konusu kanun teklifi ile de bu durumun zımni olarak sürdürülmesinin hedeflendiği, nitekim yapılan düzenlemeyle mezkûr kurullar ile konseye mevzuatta yapılmış olan atıfların Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek merciye yapılmasının öngörüldüğü, bu kapsamda ilgili görevlerin bazı durumlarda hangi kurumsal yapılar tarafından yürütüleceğinin net bir şekilde belirtilmemesi nedeniyle uygulamada kurumlar arası görev ve yetki çatışmasıyla karşılaşılabileceği, ayrıca politika kurulları ve icraî görevleri üstlenen birimlerin zaman içinde yeniden yapılandırılabildiği, dolayısıyla bir teşkilat yapısının kaldırılması neticesinde ilgili organın görev ve yetkilerinin kanunlar aracılığıyla belirgin bir şekilde kurumlara dağıtılmasının olası sorunları minimize etmek suretiyle yasama kalitesini artıracağı,

- İnsani amaçlı mayın temizleme faaliyetlerinin vatandaşların can güvenliğinin sağlanması bağlamında insan hakları açısından olumlu karşılandığı, ayrıca mayınlı alanların temizlenmesi sonrasında temizlenen alanların tarım alanı olarak kullanılmasının tarımsal faaliyetlerin gelişimi açısından katkı sağlamasının beklenildiği, ancak geçmiş yıllarda gerçekleştirilmiş olan mayın temizleme faaliyetleri sonrasında söz konusu alanların ne kadarının tarımsal faaliyet için kullanıldığına dair şeffaf bir yönetim anlayışına sahip olunmadığı, bunun yanı sıra sınır bölgelerinde gerçekleştirilen mayın temizliğinin kaçakçılık faaliyetleri ve ülkeye izinsiz giriş hususunda kontrolsüz göç hareketlerine neden olabileceği, dolayısıyla mayın temizleme faaliyetlerine ilişkin süreçlerin kamu yararı ve ulusal güvenlik açısından çok boyutlu değerlendirilerek şeffaf bir şekilde kamuoyuna açıklanmasının beklenildiği,

- 1995 yılında çıkarılan bir genelgeyle kurulan ve 2001 yılında yasal bir çerçeve çizilen Ekonomik ve Sosyal Konseyin 2010 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliğiyle anayasal bir statüye taşındığı, işçi, işveren ve meslek örgütlerinin temsil edildiği söz konusu Konsey aracılığıyla kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kesimlerinin bir araya getirilmesini amaçlayan kurumsal bir platformun öngörüldüğü ve bu sayede sosyal diyaloğun gelişimine katkı sağlanmasının amaçlandığı, bu işleviyle Ekonomik ve Sosyal Konseyin ekonomik ve sosyal karar süreçlerine katılımın artırılması, uzlaşma zemininin güçlendirilmesi ve toplumun farklı kesimleri arasında karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi açısından önemli bir mekanizma olarak değerlendirildiği, ancak anayasal statüsü bulunan ve çok önemli görevler atfedilen bu Konseyin son toplantısını 2009 yılında gerçekleştirdiği, bu bağlamda özellikle küresel ve ulusal ekonomik ve sosyal sorunlarla karşı karşıya kalındığı dönemlerde çeşitli paydaşların görüşlerinin alınması suretiyle daha rasyonel ve kapsayıcı politikaların oluşturulmasına katkı sağlanması bakımından fayda sağlayacak Konsey toplantılarının gerçekleştirilmesinin beklenildiği, bu çerçevede yasama organı tarafından Konseyin belirli aralıklarla toplanmasını da kapsayacak biçimde çalışma usul ve esaslarının ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi ihtiyacının hâsıl olduğu,

- 1982 Anayasası ile oluşturulan Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) ilk yapısında üyelerin Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul tarafından üçlü bir paylaşım esasına göre atandığı, söz konusu atama usulünün kurumsal denge ve denetleme mekanizmalarına daha fazla alan tanıdığı, ancak mevcut durumda ise bu usulden uzaklaşıldığı, bu kapsamda YÖK üyelerinin 14'ünün doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atandığı, Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilen 7 üyenin ise Cumhurbaşkanının onayıyla göreve başladığı, YÖK üyelerinin atanmasında yaşanan söz konusu değişimin üniversiteler arası dengeyi gözeten ve kurumsal temsil çeşitliliğini önceleyen yapının zayıflamasına yol açtığı, buna karşılık YÖK'ün işlevselliği ve akademik dünyaya etkileri bağlamında üniversitelerin bilimsel özerkliğini gözeten bir yapı olması gerektiği, bu kapsamda YÖK üyelerinin bir bölümünün Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmesi gibi bazı değişikliklerin yapılması suretiyle YÖK'ün yapısının gözden geçirilmesi gerektiği,

- Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin gelirlerinden Bakanlık bütçesine aktarılan tutarların hangi kalemlerde kullanıldığına dair ayrıntılı bilgiye erişilemediği, nitekim Bakanlık tarafından sunulan rakamsal veriler çerçevesinde genel bir tablo ortaya koyulduğu, bu durumun geçmiş yıllarda Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanan Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Düzenlilik Denetim raporlarına da sirayet ettiği, bu bağlamda Döner Sermaye İşletmesinin yatırımlarının kamu hizmeti sunumuna katkı sağladığı değerlendirilmekle beraber döner sermaye kaynaklarının bütçe harcamalarıyla uyumlu şekilde yapılması suretiyle söz konusu kaynakların hangi hizmet alanlarında değerlendirildiğine ilişkin açıklamaların genişletilmesi gerektiği,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Teklifin ilk imza sahipleri Burdur Milletvekili Mustafa OĞUZ ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt KURT ile ilgili kamu idarelerinin temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Spor Toto Teşkilat Başkanlığının bahis ve şans oyunları bayiliklerine ilişkin görev ve yetkilerinin uygulamada yaşanan hukuki belirsizliklerin giderilmesi amacıyla kanuni çerçevesi çizilmek suretiyle idarenin takdir yetkisinin Anayasa'nın ilke ve hükümlerine uygun hale getirildiği, bu kapsamda idarenin hizmet satın alımı ya da görev devri yapmasının kanunla çerçevesi çizildiğinden Anayasa'ya aykırılık teşkil etmeyeceği, Kanun Teklifi ile bayilik teşkilatının denetim ve kontrol yetkisinin kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilmesine imkan tanındığı, bunun yanı sıra Spor Toto Teşkilat Başkanlığının 18 yaş altındaki yaş gruplarına bahis oynatılmasıyla mücadele edilmesi, yasa dışı

bahsin doğurabileceği tehditlerden ve tehlikelerden uzak durulabilmesi adına bayi kontrollerine, saha denetimlerine ve faaliyetlerine devam ettiği, ancak yasa dışı bahisle mücadele kapsamında yapılacak denetimlerin mesai saatleri dışında daha yoğun bir şekilde 24 saat boyunca yapılabilmesi için özel sektörden de destek alındığı, bu minvalde kamu otoritesinin yetkisinin tamamen devredilmesi veya ortadan kaldırılmasının asla söz konusu olmadığı, nitekim özel yetkilendirilmiş firmanın da denetleme faaliyetlerine tabi tutulduğu,

- Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 tarihinde maruz kaldığı hain darbe girişimi sonrasında ortaya çıkan personel boşlukları ve artan operasyonel ihtiyaçlar doğrultusunda, bazı rütbe kademelerinin kadro karşılıklarında belirgin biçimde düşüş kaydedildiği, bu bağlamda özellikle teğmen, yüzbaşı ve binbaşı gibi rütbelerde planlı bir şekilde artırım yapılabilmesi için kurumsal düzeyde dönemsel bir esneklik sağlanmasının gerekli görüldüğü, bu doğrultuda 703 sayılı KHK ile rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla kısaltılabilmesi veya uzatılabilmesine olanak tanındığı, ancak söz konusu yetkiye ilişkin hükmün Yetki Kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine ilgili düzenlemenin kanun seviyesinde yeniden tanımlanmasının ve hukuki çerçevesinin netleştirilmesinin amaçlandığı, bu çerçevede yapılan düzenlemeyle Cumhurbaşkanına tanınan yetkinin doğrudan terfi işlemleri yerine yalnızca rütbe bekleme sürelerinin düzenlenmesini kapsadığı, bu yönüyle terfi için gerekli olan sicil notu gibi objektif ölçütlerde ve liyakat kriterlerinde herhangi bir değişiklik öngörülmediği, dahası Cumhurbaşkanına tanınan bu düzenleyici yetkinin idari yargı denetimine de tabi olduğu,

- Anayasa'nın 123'üncü maddesinde kamu tüzel kişiliğinin kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulmasına imkân tanındığı, 5393 sayılı Belediye Kanununun 4'üncü maddesinde ise yeni belediye kurulmasında uygulanacak usullerin belirlendiği, mezkûr maddede 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklik ile Cumhurbaşkanı kararıyla belediye kurulmasının öngörüldüğü, ancak Anayasa Mahkemesi tarafından kamu tüzel kişiliklerinin sadece kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulabileceği belirtilerek söz konusu düzenlemenin iptal edildiği, Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararı sonrasında oluşan hukuki boşluğun ortadan kaldırılması amacıyla kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliğinin genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda kaldırılarak söz konusu belediyeye katılmasına, nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin ise köye dönüştürülmesine yönelik düzenlemelerin yapıldığı,

- 703 sayılı KHK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte çeşitli kanunlarda düzenlenmiş olan ve hem politika geliştirme hem de icrai görevleri yerine getirmekte olan farklı bakanlıkların bünyesindeki kurul, komite ve benzeri organizasyonların büyük bölümünün kaldırıldığı, ancak söz konusu organların görevlerinin ilgili kanunlarında mevcudiyetini sürdürdüğü, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreciyle birlikte politika oluşturma işlevi bulunan bu organların politika oluşturmaya ilişkin görevlerinin 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle Politika Kurullarına devredildiği, icrai nitelik taşıyan görevlerin ise ilgisine göre bakanlıklar arasında paylaştırıldığı, bu bağlamda söz konusu Kanun Teklifiyle Anayasa Mahkemesinin kararı doğrultusunda Biyogüvenlik Kurulu, Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulu ile Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine mevzuatta yapılmış olan atıfların Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek kurul veya merciye yapılmasının öngörüldüğü, bu sayede politika kurullarının zaman içerisinde isim, işlev ve yapı açısından değişime uğrayabildiği gözetilerek görevlerin farklı kurullara devredilebilme esnekliğinin sağlandığı,

- Türkiye'nin Ottowa Sözleşmesi kapsamında yükümlülüklerini yerine getirmeye devam ettiği, bu doğrultuda 2016-2023 yılları arasında Millî Mayın Faaliyet Merkezi Daire Başkanlığı koordinasyonunda yürütülen Doğu Sınırları Mayın Temizliği Projesi kapsamında yaklaşık 50 milyon metrekarelik alanın temizlendiği ve faaliyetlerin hem Avrupa Birliği fonları hem de millî bütçe katkısıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı iş birliğinde gerçekleştirildiği, bu kapsamda mayın temizliği çalışmalarında kullanılan araç, teçhizat ve eğitimli hayvanlar için gümrük vergisi muafiyeti sağlandığı ve geçici ithalat kapsamında yapılan işlemlerde firmalardan teminat alınarak malzemenin çıkışı sonrası iade edildiği, ancak mayın temizliğine ilişkin olarak devam edecek projelerde de benzer muafiyetlere ihtiyaç duyulduğu, bununla birlikte Türkiye'nin kara sınırlarında modern fiziksel güvenlik sistemlerine geçiş yapıldığı, modüler beton duvarlar, gözetleme kuleleri, aydınlatma ve sensör sistemleri gibi unsurlardan oluşan altyapının büyük ölçüde tamamlandığı, bu sayede yasadışı geçişlerin önlendiği ve mayın temizliğinin de bu sistemle eş zamanlı yürütüldüğü,

- Toplumun çeşitli kesimleri arasında istişare ve diyalog zemini oluşturmayı hedefleyen ve anayasal bir danışma organı niteliği taşıyan Ekonomik ve Sosyal Konseyin 2001 yılında çıkarılmış olan 4641 sayılı Kanun ile kurulduğu, 2018 yılında çıkarılmış olan 703 sayılı KHK'nin 109'uncu maddesiyle ise Konseyin üyelerinin ve çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca belirlenmesine yönelik hükümlerin 4641 sayılı Kanuna eklendiği, ancak söz konusu düzenlemenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği, bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin ilgili kararı doğrultusunda aynı hükümlerin 4641 sayılı Kanuna dercedilmesi suretiyle Ekonomik ve Sosyal Konseyin yapısal çerçevesinin netleştirildiği, bu minvalde Konseyin Anayasa'nın 166'ncı maddesinde belirtilen anayasal görevini yerine getirebilmesi sağlanarak yeniden işler hâle gelmesinin ve toplumsal temsili yasal bir zemin üzerinde sürdürebilmesinin amaçlandığı,

- Kanun Teklifiyle 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 6'ncı ve 13'üncü maddelerinde Yükseköğretim Kurulunun yapısına ve rektör atamalarına ilişkin düzenleme yapıldığı, söz konusu değişiklikler ile teklifin diğer maddelerinde olduğu gibi Anayasa Mahkemesinin ilgili hususlara ilişkin olarak 703 sayılı KHK ile yapılmış olan değişikliklerin 7142 sayılı Yetki Kanunu kapsamında olmaması sebebiyle iptal edildiğinden ilgili hükümlerin aynı şekilde kanuni düzenleme ile yapılmasının amaçlandığı, bu kapsamda YÖK üyelerinin seçilme usullerinin yeniden kanunla belirlendiği, ayrıca devlet üniversitelerinde rektörlerin Cumhurbaşkanı tarafından atanmasına, vakıf üniversitelerinde ise mütevelli heyetinin teklifiyle Cumhurbaşkanı tarafından atanmasına ilişkin yöntemin Kanunla yeniden düzenlendiği,

- Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin gelirlerinin büyük bölümünün kamu hizmetlerini destekleyecek biçimde kamusal altyapı yatırımları için kullanıldığı, bu kapsamda döner sermaye kaynaklarının laboratuvar cihazları alımı, Bakanlık taşra teşkilatının bilgisayar modernizasyonu, gümrüklerin fiziki yenilemesi ve güvenlik projeleri gibi alanlara yönlendirildiği, bu minvalde 2022 yılında Erenköy Gümrüğüne ilişkin kamulaştırma giderlerinin büyük kısmının döner sermaye kaynaklarından karşılandığı, 2023 ve 2024 yıllarında ise Milli Tarama Sistemleri Projesi ve Fotokapan gibi kaçakçılıkla mücadele projelerine ödenek ayrıldığı, buna rağmen Döner Sermaye İşletmesi gelirlerinden Bakanlık bütçesine aktarılan tutarın Bakanlık bütçesi içindeki payının oldukça sınırlı bir düzeyde kaldığı,

ifade edilmiştir.

4. KOMİSYONUN MADDELER HAKKINDA KARARI

Teklifin maddelerinin görüşmelerine geçilmesinin oylanmasından önce;

Teklifin 3'üncü maddesinin Anayasa'nın 2'nci, 7'nci, 13'üncü, 48'inci, 70'inci ve 128'inci maddelerine,

Teklifin 4'üncü, 9'uncu ve 10'uncu maddelerinin Anayasa'nın 2'nci, 7'nci, 13'üncü, 70'inci ve 128'inci maddelerine,

Teklifin 5'inci, 28'inci, 29'uncu ve 30'uncu maddelerinin Anayasa'nın 2'nci maddesine,

Teklifin 6'ncı ve 7'nci maddelerinin Anayasa'nın 130'uncu ve 131'inci maddelerine,

Teklifin 12'nci maddesinin Anayasa'nın 7'nci ve 128'inci maddelerine,

Teklifin 16'ncı, 17'nci ve 31'inci maddelerinin Anayasa'nın 127'nci maddesine aykırı olduğu gerekçeleriyle İçtüzüğün 38'inci maddesi uyarınca bir adet önerge verilmiş, işleme alınan önerge oylamaya sunulmuş ve kabul edilmemiştir.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerinin görüşülmesine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Madde 1, 2 ve 3

Teklifin çerçeve 1, 2 ve 3'üncü maddeleri; aynen kabul edilmiştir.

Madde 4

Teklifin çerçeve 4'üncü maddesi; kabul edilen önerge doğrultusunda Teklif metninden çıkarılmıştır.

Madde 5

Teklifin çerçeve 5'inci maddesi; çerçeve 4'üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 6

Teklifin çerçeve 6'ncı maddesi; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 6'ncı maddesinin (b) fıkrasında yapılan değişiklikle fıkrada yer alan bentlerin kaldırılarak tek bir fıkrada birleştirilmesi neticesinde, söz konusu maddenin (c) fıkrasında yer alan ilgili bentlere yapılmış olan atıflarda hukuki boşluk oluşmaması için anılan fıkranın üçüncü cümlesinde Yürütme Kuruluna katılacak diğer altı üyenin dördünün Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilmesine, ikisinin ise Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilip Cumhurbaşkanınca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından seçilmesine ilişkin uyum mahiyetinde değişiklik yapılması suretiyle çerçeve 5'inci madde olarak kabul edilmiştir.

Madde 7 ve 8

Teklifin çerçeve 7 ve 8'inci maddeleri; çerçeve 6 ve 7'nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 9 ve 10

Teklifin çerçeve 9 ve 10'uncu maddeleri; kabul edilen önerge doğrultusunda Teklif metninden çıkarılmıştır.

Madde 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ve 33

Teklifin çerçeve 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ve 33'üncü maddeleri; sırasıyla çerçeve 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 30'uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 34 ve 35

Teklifin yürürlük ve yürütmeye ilişkin 34 ve 35'inci maddeleri; sırasıyla 31 ve 32'nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerinin kabul edilmesinin ardından tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Ayrıca; Komisyondan alınan yetki çerçevesinde Teklif metni; kanun dili ve tekniği, anlatıma açıklık kazandırılması ile kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar doğrultusunda gözden geçirilmiş, bu çerçevede metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

5. GENEL KURULDA TEMSİL

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere;

- Adıyaman Milletvekili Resul KURT
- Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY
- Ankara Milletvekili Orhan YEGİN
- Bursa Milletvekili Ahmet KILIÇ
- Denizli Milletvekili Nilgün ÖK
- Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI
- İzmir Milletvekili Yaşar KIRKPINAR
- Kayseri Milletvekili Mustafa Baki ERSOY
- Kırşehir Milletvekili Necmettin ERKAN
- Kocaeli Milletvekili Sami ÇAKIR
- Konya Milletvekili Orhan ERDEM
- Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI
- Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY
- Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK
- Samsun Milletvekili Ersan AKSU
- Uşak Milletvekili İsmail GÜNEŞ

özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Mehmet Muş	*İsmail Faruk Aksu*	*Orhan Erdem*
Samsun	İstanbul	Konya
		(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Kâtip	Üye	Üye
Nilgün Ök	*Ayyüce Türkeş Taş*	*Sadullah Kısacık*
Denizli	Adana	Adana
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
Resul Kurt	*Heval Bozdağ*	*Hüseyin Altınsoy*
Adıyaman	Ağrı	Aksaray
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye	Üye	Üye
Orhan Yegin	*Cavit Arı*	*Hakkı Saruhan Oluç*
Ankara	Antalya	Antalya
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
Ahmet Kılıç	*Ejder Açıkkapı*	*Rahmi Aşkın Türeli*
Bursa	Elâzığ	İzmir
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
Yaşar Kırkpınar	*Cevdet Akay*	*Mustafa Baki Ersoy*
İzmir	Karabük	Kayseri
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
Necmettin Erkan	*Sami Çakır*	*Mustafa Kalaycı*
Kırşehir	Kocaeli	Konya
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
Veli Ağbaba	*Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu*	*Seydi Gülsoy*
Malatya	Manisa	Osmaniye
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
Tahsin Ocaklı	*Ertuğrul Kocacık*	*Erhan Usta*
Rize	Sakarya	Samsun
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
Ersan Aksu	*İsmail Güneş*	*Gülcan Kaçmaz Sayyiğit*
Samsun	Uşak	Van
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)

MUHALEFET ŞERHİ

2/3119 esas numaralı **"Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi"ne** Cumhuriyet Halk Partisi Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeleri olarak karşı olmamızın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

I. USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen 2/3119 esas numaralı 2/3119 esas numaralı **"Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ne** genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde hazırlanan, komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan, komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle üç maddenin (4, 9, 10. maddeleri) teklif metninden çıkartılması sonucunda 32 maddeye ulaşan bir torba kanun teklifidir**.**

Söz konusu kanun teklif metninin hem hazırlanma ve tedvininin hem de TBMM'de yasalaştırılma sürecinin usul yönünden önemli zaafları bulunmaktadır.

Cumhuriyet Türkiye'sine Osmanlı'dan aktarılan en önemli kurumların başında Meclis gelmektedir. Millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında parlamento hukukumuzun kurucu metinleri olan 1877 tarihli Heyeti Ayan Nizamname-i Dahilisi, 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi ve halen meri olan 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü bulunmaktadır. Ayrıca, yazılı hukuk kaynakları dışında Meclis teamülleri parlamentonun çalışmalarında başvurduğu diğer çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

AKP iktidarının 23 yıllık döneminde Parlamento Hukukunun temel ilke ve prensiplerinden hızla uzaklaşıldığı, parlamentonun tarihsel birikiminin ve parlamento hafızasının yok sayıldığı bir yasama süreci ile karşı karşıya olduğumuz görülmektedir.

Konu bu çerçevede ele alındığında;

1.1 Söz Konusu Kanun Teklifi Torba Kanun Formatına Getirilmiştir.

Yürürlük ve yürütme dahil 32[1] maddeden oluşan torba kanun teklifinin, maddelerinin 26[2]'sı Cumhuriyet Halk Partisinin 2018 yılında yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K: 2023/212 sayılı, 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararları ile Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmeyecek alanlarda kalması veya yetki kanunu kapsamında bulunmaması nedeniyle iptal edilen 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenen maddelerin bu kez bazı kanunlara ve Kanun Hükmünde Kararnamelere kanun maddesi şeklinde ilavesinden, 4 maddesi Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatının Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmesi nedeniyle Harcırah Kanununda, Karayolları Trafik Kanununda, Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununda, Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması gereken uyum düzenlemelerinden oluşmaktadır.

1 maddesi 6245 sayılı Harcırah Kanununda, 1 maddesi 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda, 1 maddesi 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununda, 1 maddesi 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunda, 3 maddesi 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda, 1 maddesi 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda, 1 maddesi 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununda, 2 maddesi 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanunda, 1 maddesi 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununda, 3 maddesi 5393 sayılı Belediye Kanununda, 1 maddesi 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununda, 1 maddesi 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanunda, 2 maddesi 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda, 1 maddesi 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda, 2 maddesi 6546 sayılı

[1] Komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan söz konusu kanun teklifinden komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle 3 madde(4, 9 ve 10. maddeleri) çıkartılmıştır.
[2] Komisyona sunulan 35 maddelik metinde 29 maddesi.

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunda, 1 maddesi 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanunda, 1 maddesi 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununda, 2 maddesi 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede, 1 maddesi 637 sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede, 1 maddesi 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede, 1 maddesi 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamede, 1 maddesi 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede, değişiklik yapmakta olan maddelerden oluşmakta olan torba kanun teklifinin 26[3] maddesi daha önce 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi; 4 maddesi de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sırasında Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı" teşkilat isminin "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği" şekline yani tekrar eski ismine dönüştürülmesinin nedeniyle diğer kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde yapılması gerekli değişiklikler ile ilgilidir.

Komisyona sunulan kanun teklifinin 4, 9 ve 10. maddelerinde yer alan Cumhurbaşkanına; Türk Silahlı Kuvvetlerinde, Sahil Güvenlik Komutanlığında ve Jandarma Genel Komutanlığında görev yapan teğmen-albay rütbeleri arasındaki subayların TSK'dan ihraç edilebilmesine yönelik yetki veren maddeler muhalefetin eleştiri, uyarıları ve kamuoyunda oluşan tepki ve hassasiyetler dikkate alınarak verilen önergelerle teklif metninden çıkartılmıştır.

AKP iktidarı döneminde kanun yapma usul ve yöntemlerinin etkin ve verimli olmayan bir çerçevede oluşturulduğu ve uygulandığı görülmektedir. Nitekim kamuoyunda 'torba kanun' olarak adlandırılan ve istisnai hallerde kullanılmasının uygun olduğu düşünülen bazı kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde

[3] Komisyona sunulan 35 maddelik metinde 29 maddesi.

değişiklik yapılması hakkında kanun tekliflerinin son dönemlerde adeta hâkim norm haline geldiği gözlenmektedir. Bu kapsamda, birbiriyle hiç ilgisi ve ilişkisi olmayan konular söz konusu 'torba kanun' yöntemi kullanılarak yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bununla birlikte, bu tür kanun hazırlama ve yapma teknikleri, hem torba kanunda ele alınan konuların ilgili ana mevzuatıyla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de uygulama aşamasında öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bazen aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmakta ve bu kapsamda düzenlemelerden doğudan veya dolaylı olarak etkilenen vatandaşlar mağdur olmaktadır.

Öte yandan, torba kanun tekliflerinin **TBMM Genel Kurulunda 'Temel Kanun' olarak görüşülmesi de ciddi sakıncalar içermektedir**. TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

Diğer taraftan, kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, **TBMM'nde ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı** ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

Görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde de birbiri ile ilintisiz konulardaki kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde yapılan düzenlemeleri görmekteyiz. Bu çerçevede, konu bütünlüğü ve iç tutarlılığı olmayan torba kanun düzenlemesi ile Meclis çalışmalarında komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım süreci ortaya çıkmakta ve bu durum parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

1.2 Kanun Teklifi Tali Komisyonlarda Görüşülmemiştir

Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlut Kurt ile 102 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 16.05.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na, tali komisyon olarak da İçişleri, Anayasa, Milli Savunma, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonlarına sevk edilmiştir.

32[4] maddelik kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 22.05.2025 günü saat 10.00'da başlayan birleşiminde yaklaşık 12 saatlik bir çalışma süreci sonunda kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Anayasa; İçişleri; Milli Savunma; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İçtüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir İçtüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konu İçtüzüğün 23, 34 ve 37. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBMM İçtüzüğünün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, İçtüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. İçtüzüğün 34'üncü maddesinin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

[4] Komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan söz konusu kanun teklifinden komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle 3 madde çıkartılmıştır.

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık alanları göz önüne alınmaktadır. Bu çerçevede, özel uzmanlık alanı ve değerlendirme ve tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonu'nun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonu'nda karara bağlanması hem İçtüzüğe uygun olacak hem de yasama faaliyetinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle de yasama kalitesi güçlenecektir.

Ancak bu kanun teklifi ile bu perspektiften yoksun olunduğu görülmektedir. Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul'da ise, müzakere süreci işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Konuya bu çerçevede bakıldığında ihtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkan sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde tali Komisyonun kendi görev alanındaki sorumluluğu yerine getirmekten kaçınması ciddi sakıncalar içermektedir.

1.3 Etki Analizi Raporu Ciddi Eksiklikler İçermektedir

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak sunulan Etki Analiz Raporunun özenle hazırlanmadığı, yetersiz olduğu, bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Teklifin 26[5] maddesinin daha önce 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ile ilgili olduğu ifade

[5] Komisyon sunulduğunda 35 maddelik teklifin 29 maddesinin, 3 maddenin tekliften çıkması sonrası teklifin 26'sının daha önce 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.

edilerek söz konusu düzenlemelerin 9/7/2018 tarihinden beri yürürlükte olduğu, bu nedenle düzenlemelerin ilave bir mali yük ortaya çıkarmayacağı ifade edilerek gerçek bir mali boyut açıklanmasından özenle kaçınılmıştır.

17 adet Kanun ve 5 Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinde ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması gerekmekteydi. 5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanılması, yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

1.4 AKP iktidarı kendisinin hazırlanmasına ve yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine uymamaktadır.

21.01. 2017 tarih ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17.maddesi ile 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sına eklenen Geçici 21. maddenin B fıkrası;

"B) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Kanunla yapılan değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğü değişikliği ile diğer kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir."

hükmünü içermektedir.

Söz konusu hüküm gereği referandum ile Anayasa'da yapılan değişikliklerin kabulünü müteakiben yasalarda yapılması gereken değişikliklerin en geç altı ay içerisinde yapılması gerekmekte idi.

Bununla birlikte, söz konusu değişiklikler TBMM tarafından gerçekleştirilmediği için 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde

Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Söz konusu kanunun gerekçesinde;

"21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında değişiklik yapılmış ve yapılan değişiklikle, parlamenter hükümet sistemi yerine Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi getirilmiştir.

Anayasa değişikliğiyle getirilen yeni hükümet sistemine bağlı olarak Anayasada; Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna ilişkin hükümlerde değişiklik yapılmış, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan tüzük şeklindeki düzenleyici işlem uygulamasına son verilmiş, savaş hali hariç askeri mahkemelerin kurulamayacağı düzenlenmiş, Cumhurbaşkanına bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması, üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların düzenlemesi, kamu tüzelkişiliğinin kurulması, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri, Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri ile yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilme yetkisi verilmiş ve yeni hükümet sistemi çerçevesinde çeşitli maddelerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Anayasada gerçekleştirilen yeni hükümet sistemine geçiş için yapılan değişiklikler ilgili kanunlarda bazı düzenlemelerin yapılmasını gerekli hale getirmiştir.

Bilindiği üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 20/4/2018 tarihli ve 1183 sayılı Kararıyla 3/11/2019 tarihinde yapılması planlanan 27 nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin tarihi 24/6/2018 olarak değiştirilmiştir. Bu sebeple Anayasa değişikliğinin gerektirdiği kanuni düzenlemelerin bir an önce yapılması önem arz etmekte olup ivedi olarak yapılması gereken bazı düzenlemelerin kanun hükmünde kararname çıkarılması yoluyla gerçekleştirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

Bu kapsamda çıkarılacak kanun hükmünde kararnameler ile yeni hükümet sisteminde uygulaması kalmayacak olan tüzük, Bakanlar Kurulu, Başbakan, Başbakanlık, kanun tasarısı gibi bazı ibarelerin kanun ve kanun hükmünde kararnamelerden çıkarılması ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin gerektirdiği

düzenlemelerin yapılması öngörülmekte olup bu düzenlemeler yapılırken kamu hizmetlerinin verimli, süratli ve etkin bir şekilde yürütülmesi, atama ve görevde yükselmede kariyer ve liyakat esaslarının esas alınması, kamu hizmetlerinde koordinasyonun sağlanması ve kaynak kullanımında israfın önlenmesi gibi ilkeler göz önünde bulundurulacaktır.

Tasarı ile, yukarıda belirtilen düzenlemelerin yapılabilmesi için Bakanlar Kuruluna Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının yemin ederek göreve başladığı tarihe kadar geçerli olacak şekilde kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisinin verilmesi amaçlanmaktadır."

açıklamaları yer almaktadır.

Anayasa'nın değiştirilen madde hükümleri gereğince altı ay içerisinde gerçekleştirilmesi gereken yasa değişiklikleri seçimlerin öne alınması gerekçe gösterilerek yasalaştırılan 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılmıştır. Bunlardan 233 maddelik 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK 09.07.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Söz konusu 703 sayılı KHK ile birçok kurumla ilgili teşkilat ve diğer konulardaki kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin birçok maddesinde değişiklik yapılmış veya birçok madde veya kanun ve kanun hükmünde kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Tek adam rejimine geçiş için o dönemde hükümetin son gününde çıkardığı 703 sayılı KHK ile devletin teşkilatlanması ile ilgili çok sayıda düzenleme, bilahare Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yeniden düzenlenebilsin diye yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu çerçevede, Anayasadaki "kanunlarla düzenlenmiş bir alanda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme yapılmasına yönelik engeli ve Anayasanın çizdiği sınırları aşmak için çıkarılan 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına bütün alanlarda kimseye hesap vermeden düzenleme yapma yolu açılmış ve rejimin otoriterleştirilmesinin ilk adımı atılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından 703 sayılı KHK'nin 83 maddesine yetki kapsamında olmaması, 37 maddesine esastan iptal başvurusu yapılmış olup, Anayasa Mahkemesi 7.12.2023 tarih ve E:2018/117 ve K: 2023/212 sayılı; 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararları ile toplamda 235 düzenlemeyi iptal etmiş ve bunların 02.06.2025 ve 04.06.2025 tarihlerinden itibaren yürürlükten kalkmasına hükmetmiştir.

Anayasa değişikliğinin verdiği yeni yetkilere dayandırılarak çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile devletin yapısı baştan aşağı değiştirilmiştir. Devlet örgütlenmesi ve bürokratik yapı, tek adamın belirleyici olacağı, kurumların bir kişiden ve onun dar çevresinden emir alacağı, bir kişiye karşı sorumlu olacağı biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Bütün bir devlet geleneği yıkılarak, oturmuş gelenekler bozularak yeni bir yürütme yapısı hayata geçirilmiştir.

Bu kararnamelerle Türkiye'nin idari yapısında kalıcı ve hızlı değişiklikler yapılmış, birçok kamu daire, kurum, kuruluş, kurulu ya kapatılmış veya bazı kamu kurumları aynı çatı altında yeniden teşkilatlandırılmış ya başka kurumlara devredilmiş ya da direkt olarak Cumhurbaşkanlığı ile ilişkilendirilmiştir. Cumhurbaşkanlığında mevcut kamu yönetiminde işlevleri bulunan kamu kurum ve kuruluşlara paralel yeni kurul, başkanlık veya ofisler oluşturulmuştur.[6]

Bazı kamu kurumları da işlevsizleştirilmiş, bu yöntemle kamu yönetiminde mevcut bellek silinmiştir. Kamu personelinin mevcut kazanılmış haklarını ortadan kaldıran düzenlemeler yapılmış, kapatılan veya işlevi değiştirilen bakanlık ve kamu kuruluşlarındaki deneyimli kamu personeli kendi eğitim, görev ve birikimleri ile ilgili olmayan bakanlıklarda veya kamu kurumlarına tayin edilmiş veya kamu personeli için oluşturulan havuzlara (?) alınmış, oradan da kendi öz deneyim ve birikimleri ile ilgisi bulunmayan diğer kamu kurumlarına tayin edilmişlerdir.

Bu işlemler çok sayıda ve art arda gelen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile gerçekleştiği için bu kararnamelerin gerekliliğinin, içeriğinin tartışması kamuoyunda yapılmamıştır.

---

[6] 28 Mart 2025 tarih ve 32855 sayılı Resmi Gazete yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bu ofislerden Digital Dönüşüm, Finans ve İnsan Kaynakları Ofisleri kapatılırken Yatırım Ofisinin adı "Finans ve Yatırım Ofisi" olarak değiştirilmiştir. Aynı kararname ile bazı politika kurullarının isimleri değiştirilmiş ve yeni kurullar oluştururmuştur.

Bu kararnameler TBMM'nin de denetimi dışındadır. Bu nedenle T.B.M.M.'nin gündemine alınıp tartışılmamaktadır. Bu kararnameler eski sistemdeki KHK'ların statüsünde bulunmayıp sadece Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi bulunmaktadır.

Kurumların yapısının plansızca ve radikal bir biçimde değiştirilmesi devlet içindeki uyumu ve kamu uygulamalarındaki tutarlılığı da yok etmiştir. Bu çarpık ve hesapsız dönüşüm sürecinin ülkemizin demokratikleşme serüvenine kurumsal birikimimize ve kamu vicdanına verdiği zararlar ne yazık ki muhtemelen kalıcı ve uzun vadeli olacaktır.

2018 yılı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra yürürlüğe konulan özellikle 1, 2, 3, 4 sayılı ve onları izleyen çok sayıda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi[7] çıkarılmış bunlarla birçok kamu kurumunu, bakanlıkların, bağlı, ilgili kuruluşlarının teşkilat görev yetki ve sorumlukları ile ilgili konularda düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde yer alan çok sayıda düzenleme ya Anayasa'nın 104/17. Maddesinde yer alan Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen hükmün kapsamı dışında bulunmakta veya kanunla düzenlenmesi gereken konulardan oluşmaktadır.

Söz konusu düzenlemelerle ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine yapmış bulunduğu iptal başvuruları uzun bir süreç geçtikten sonra karara bağlanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, 2017 Anayasa değişikliğinin yurttaşlık, temel hak ve özgürlükler, kamu hizmetleri, kamu yararı ve yasama yetkisinin kullanımı ve devredilmezliği açılarından büyük tahribata yol açan bir norm alanıdır. Bu durum Anayasanın usul ve esasları açısından çok ciddi bir tutarsızlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anayasamızda İdarenin Örgütlenmesi 2017 değişikliğine kadar Anayasanın 2, 7 ve 123 üncü maddeleri kapsamında gerçekleştirilirdi. Demokratik bir hukuk devleti olma gereği (md.2), yasama yetkisinin Türk Milleti adına Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve devredilemezlik ilkesi (md.7) ve idarenin kuruluş ve

[7] Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 07.05.2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 184 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenlenmesinin gerekliliği (md.123) hükümleri mevcuttu. Bugün de bu hükümler meridir, yürürlüktedir.

Ancak, temel bir fark bulunmaktadır. Bu fark Anayasanın 106.maddesinin son fıkrasından kaynaklanmaktadır. Bu hükme göre; "Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir."

Bu hüküm doğrultusunda Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle çok sayıda kurumun teşkilat esasları düzenlenmiştir. Yürütmenin bu tasarruflarına karşı neyse ki Anayasa Mahkemesi verdiği iptal kararlarıyla kuruluş, bazı görevler ve mali hükümler gibi konuların kanunla düzenlenmesinin zorunlu olduğunu hükme bağlamıştır. Bu durumda teşkilat kanununun bazı hükümleri kanunda, bazı hükümleri ise Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde yürürlük kazanmış, hukuk devletinin normlar hiyerarşisi prensibini tartışmalı kılan, kaotik, parçalı, dağınık bir tabloya yol açılmıştır.

Yurttaşların temel hak ve özgürlükleri çoğu zaman kamu hizmetleriyle somutlaşmaktadır. Eğitim, sağlık, kamu düzeni, güvenlik gibi kamu hizmetleri ile idarenin görev, yetki ve sorumlulukları iç içe, bütüncül bir yapıya sahiptir. AKP iktidarı teşkilat kanunlarının Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile düzenlenmesine cevaz veren Anayasa değişikliği ile hak ve özgürlük alanına yürütmenin müdahalede bulunmasına yol açmış, hukuki güvenceleri zayıflatmış, Cumhuriyetin demokratik devlet olma niteliğine de hukuki-felsefi bir darbe vurmuştur.

Kanun teklifinde yer alan 26 madde Cumhuriyet Halk Partisinin 2018 yılında yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212; 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararları ile Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmeyecek alanlarda kalması veya yetki kanunu kapsamında bulunmaması nedeniyle 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenen maddelerin bu kez bazı kanunlara ve bazı Kanun Hükmünde Kararnamelere yasa maddesi şeklinde ilavesinden oluşmaktadır.

Söz konusu 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yer alıp, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen ve çok sayıda kod kanunda değişiklik yapan

200 'ü aşan maddenin bütüncül bir düzenleme halinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu ve diğer ihtisas komisyonlarının gündemine alınarak görüşülüp, değerlendirilip yasalaştırılması konusundaki ısrarlı önerimiz bu aşamada da kabul görmemiştir.

II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM'Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişikler ve "atanmış bakan" müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemekte, bu durum ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe giren Anayasa'nın "Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi" başlıklı 88. maddesine göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkili kılınmıştır. Ancak T.B.M.M.'nin yasama faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda altı buçuk yıldan beri yaşanan problemler güncelliğini korumaktadır.

Temmuz 2018 ortalarından bu yana 184[8] adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişiklerinin, "atanmış bakan" müessesesinin kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilediği, ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olduğu gözlemlenmektedir.

[8] 120,121,122,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136, 137,18,139,140,141142,143,145,146 sayılı Kararnameler Deprem gerekçe gösterilerek çıkarılan OHAL Kararnameleridir

"İstismarcı anayasa değişikliğinin istismarcı uygulanması", Türkiye devletini, Anayasal devlet özelliğinden uzaklaştırmış bulunmaktadır.

2018 seçimlerinden bu yana geçen seksen üç aylık süreç sonunda yasama sürecinde, kanun tekliflerinin, erkler ayrılığı ilkesine aykırı olarak yürütme tarafından TBMM'de en fazla üyeye sahip bulunan parti grubu üyeleri aracılığıyla "torba yasa" biçimiyle muvazaalı bir biçimde parlamentoya sunulduğu, kanun tekliflerinin komisyonlarda ve genel kurulda görüşülmesi aşamasında tam bir belirsizlik ve kargaşa yaşandığı, kanun teklifini hazırlayıp (!) komisyona sunan milletvekili veya milletvekillerinin teklif metnine hakim olamadıkları, teklif metninde yer alan hükümlerin komisyonlara anlatım ve sunumunda çoğu kez güç duruma düştükleri, konuya ilişkin olarak bürokrasiden ve yürütmenin diğer kademelerinden kendilerine sağlıklı bir bilgi akımının sağlanamadığı müşahede edilmektedir.

24 Haziran 2018 seçiminden sonra Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen tekliflerin nerdeyse tümü torba yasa teklifi niteliğinde bulunmaktadır.

Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak anılan sistem yasama-yürütme ilişkisi tarzına da uygun düşmemektedir. Yasama sürecinde tekliflerin yürütme tarafından çoğunluk partisi milletvekilleri aracılığıyla veriliyor olmasına rağmen, bu tekliflerde yer alan bazı düzenlemelerin kendi içerisinde ve daha yeni sayılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de çeliştiği açıktır.

9 Temmuz 2018'de yürürlüğe giren 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğinin seksen üç aylık uygulaması, "tek adam yönetiminin" sürdürülemez özelliğini teyit etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Anayasa değişikliği ile hükümet ve bakanlar kurulu kaldırılmış, "Cumhurbaşkanı'nın yürütme ile özdeşleşmiş olması", nedeniyle yürütme "tek kişi" yönetimine indirgenmiştir.

Yasama bakımından da; parti başkanı olması nedeniyle TBMM'de Cumhurbaşkanı'nın ön onay vermediği yasa önerisi kabul görmemektedir. Bu tutum yasa tekliflerinin yasalaşma sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir.

6771 sayılı Kanun ile Anayasa'da yapılan değişiklikle bütçe kanunu dışında bütün yasa önerilerini hazırlama yetkisi, TBMM' üyelerine aittir. Ne var ki, şu ana kadar

ki uygulama, değinilen anayasal düzenlemeye rağmen, TBMM'nin yasama yetkisini özerk bir biçimde kullanamadığını teyit etmiş bulunmaktadır. Öncelikle, genellikle TBMM'de birinci parti konumunda olan AK Partili vekillerin imzasını taşıyan yasa önerileri, aslında Saray ve/veya bakanlık bürokratları tarafından hazırlanmakta; bu durum, yasama sürecini inisiyatif aşamasında muvazaalı kılmaktadır. Yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul'da ise, müzakere süreci işletilememekte; genellikle AKP-MHP (Cumhur ittifakı) üyesi vekillerin oyu belirleyici olmaktadır.

Çoğunluk dayatması nedeniyle müzakere sürecinin işletilemediği TBMM'de oylanan kanunların çoğunluğu, Anayasa'ya aykırı bir biçimde hazırlanan "torba yasa" tarzına göre çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda da yasanın ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik ve öngörülebilirlik özellikleri zedelenmekte veya ortadan kalkmaktadır.

Özet olarak, yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Burada bahsedilmesi gereken önemli bir husus; bütün demokratik ülkelerde temel kuralın, parlamentoların yasama yetkisi konusunda ortaksız olduğu, yasama yetkisinin sadece parlamentolar tarafından kullanıldığıdır.

Yeni sistemde bir nevi Meclisin yasama yetkisi elinden alınmıştır. Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri[9] vasıtasıyla Meclisin yasama yetkisinin bir kısmını kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda dahi yetki aşımına gidilerek Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bunların çoğunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından başvurularımız üzerine bilahare iptal edilmektedir.

Nitekim söz konusu kanun teklifinde yer alan 26 madde 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanununun verdiği izne istinaden

[9] Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 07.05.2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 184 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenmemesi gerektiği halde düzenlenen hususların bilahare başvurumuz üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması nedeniyle bu kez kanun maddeleri ile düzenlenmesiyle ilgilidir.

Mevcut AKP iktidarı kendisinin yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

2018 yılı Temmuz ayından itibaren seksen üç ay geçmesine karşın TBMM'nin yasa yapma işlevinde gözlemlenen aksaklıkların çözümü konusunda henüz bir mesafe alınamamıştır.

Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlut Kurt ile 102 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifinin T.B.M.M.'ne sunulması ve Plan ve Bütçe komisyonunda görüşmesi sırasında gözlemlenen tablo da maalesef yukarıdaki tespitlerimizi bir kez daha doğrular niteliktedir.

Bu tespitler Ak Parti iktidarının 28. Yasama Döneminde de bu tutumunu ısrarla sürdürmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

III. KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Anayasa'ya Aykırılık Savlarımız Değerlendirilmemiştir

1.1. Kanun Teklifinin Bütün Olarak Anayasa'ya Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Yapılmamıştır

Kanun Teklifinin tümünün Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde İçtüzük madde 38 uyarınca Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. Komisyon, muhalefet şerhinin devamında açıklanacağı üzere, birden çok Anayasaya aykırı

madde barındıran teklifin görüşmelerinde İçtüzük kapsamında üzerine düşen yükümlülüğü tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

TBMM İçtüzüğünün 38'nci maddesi "*Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.*" hükmünü taşımaktadır.

İçtüzüğün 38. maddesinin ilk fıkrasının komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. İçtüzüğe göre, bu ön sorun çözülmeden komisyon görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır bir yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya ret kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun bir diğer yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece ret hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Komisyondaki mevcut uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İçtüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmiş bulunmaktadır.

Plan ve Bütçe Komisyonu, bu gerekliliği yerine getirmeden yasayı, değerlendirmeye başlamış ve tartışmalar, esas itibariyle maddelere ilişkin olarak yapılmıştır. Hatırlatmak gerekir ki, Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın madde 11/2'deki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İçtüzük madde 38'in gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

1.2. Torba Kanun uygulamasının Anayasaya uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir

Söz konusu 32[10] maddeden oluşan torba kanun teklifi ile 17 ayrı Kanun ve 5 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılmaktadır.

2017 Anayasa değişikliği ile kurulan ve siyasal-anayasal tarihimize yabancı olan tek kişi yönetimi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri (CBK) yoluyla bir tür "paralel yasama"ya dönüşmüştür. Bu bağlamda, yürürlükte bulunan çok sayıdaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine ilişkin Anayasa Mahkemesinin denetimindeki belirgin yavaşlık düşünüldüğünde yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini askıya almak anlamına gelmektedir.

Aslen, sistematik şekilde Anayasa'ya aykırı hükümler içeren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Cumhur İttifakı dayatması ile kabul edilen antidemokratik yasalar üzerindeki Anayasa Mahkemesi'nin denetimi hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur.

OHAL düzenlemelerini denetlemekten kaçınan Anayasa Mahkemesinin artan iş yükünün de etkisiyle çok gecikmeli olarak verdiği kararlar içinde, özgürlükler lehine olanların sayısı sınırlı kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi buna rağmen, son yıllarda, özelikle yürütme çevrelerinin hedefi haline gelmiştir.

Torba yasa uygulaması, yasama yetkisinin asli ve genel olma özelliğine aykırı olduğu gibi, yasaların ulaşılabilir, öngörülebilir ve anlaşılabilir olma özelliklerini de zedelemektedir.

2017 Anayasa değişikliği ile yasama inisiyatifi TBMM tekelinde bir yetki olarak öngörüldüğünden, milletvekilleri bu yetkiyi bizzat kullanmak durumunda bulunmaktadırlar.

---

[10] Komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan söz konusu kanun teklifinden komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle 3 madde(4, 9 ve 10. maddeleri) çıkartılmıştır.

Kuşkusuz, bakanlıklar ve kamu kuruluşlarının, öneri metninin ham malzemesini oluşturacak olan ihtiyaçları milletvekillerine ve TBMM'ye iletmeleri yerinde ve yararlıdır. Ancak, tekliflerin TBMM dışında yazılması veya yürütmenin yönlendirmesi doğrultusunda kaleme alınması, yasama inisiyatifinin münhasır yetki olma özelliği ile bağdaşmamaktadır.

Öte yandan, 2017 Anayasa değişikliği ile öngörülen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de bizatihi Anayasaya aykırılıklar ötesinde torba yasa uygulamasını yerindesiz kılmaktadır.

Dahası, torba yasa esasen Anayasa Mahkemesi'nin de denetimini çok zorlaştırdığı için, bu yönüyle de Anayasa'ya aykırılık sorunu öne çıkmaktadır.

Anayasa'nın 7. maddesine göre; "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez"*

Anayasa'nın11. maddesine göre *ise "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*

"Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."

Bu saptama, bu Kanun Teklifi için de geçerlidir.

Ne var ki, normatif düzenleme yapma faaliyeti, genellikle özensiz olduğu gibi, çoğu Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri vasıtasıyla tamamen TBMM dışında cereyan etmektedir.

Söz konusu kanun teklifinde yer alan 26 maddede yer alan düzenlemeler daha önce Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmemesi gerektiği halde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenen hususların bilahare başvurumuz üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması nedeniyle bu kez kanunlarla düzenlenmesi ile ilgilidir.

17 ayrı Kanunda ve 5 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapmakta olan 30 maddeden oluşan torba kanun teklifi"nin bu haliyle Anayasaya aykırı olduğu yönündeki değerlendirmemiz kabul görmemiştir.

Ayrıca teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce ve maddelerin görüşülmesi sırasında; **kanun teklifinin 3, 4, 5, 6, 9, 13, 14, 25, 26, 27 ve 28. maddelerinin**[11] Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü ileri sürülmüş, ancak bu itirazımız Komisyon Başkanlık Divanınca dikkate alınmamıştır.

Komisyona sunulan kanun teklifinin 4, 9 ve 10. maddelerinde yer alan Cumhurbaşkanına; Türk Silahlı Kuvvetlerinde, Sahil Güvenlik Komutanlığında, Jandarma Genel Komutanlığında görev yapan teğmen-albay rütbeleri arasındaki subayların TSK'dan ihraç edilebilmesine yönelik yetki veren Anayasaya aykırı maddeler muhalefetin eleştiri, uyarıları ve kamuoyunda oluşan tepki ve hassasiyetler dikkate alınarak bilahare verilen önergelerle teklif metninden çıkartılmıştır.

1.3. Kanun Teklifinin Maddelerinin Anayasa'ya Aykırılığı

1.3.1. Kanun Teklifinin 3. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Teklifin bu maddesiyle; Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda subayların barış zamanında terfi bekleme sürelerini düzenleyen 30'uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yeniden düzenlenmekte ve 703 sayılı KHK'nın 127'nci maddesiyle fıkraya eklenen cümle aynen yeniden getirilmektedir.

Yapılan düzenlemeyle Cumhurbaşkanına maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen terfi bekleme sürelerini uzatma veya kısaltma yetkisi verilmektedir.

Düzenlemenin yapılma gerekçesi, 703 sayılı KHK'nın 127'nci maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesidir

Anayasa Mahkemesi E:2018/117 esas sayılı kararında:

"506. Subayların rütbelerdeki normal bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla uzatılabilmesine veya kısaltılabilmesine imkân tanıyan Kuralın 7142 sayılı Kanun'un (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca *".. cumhurbaşkanının yürütme*

[11] Komisyona sunulan 35 maddelik kanun teklifinin ilk halinde yer alan 4, 9 ve 10. maddelerin de Anayasa'ya aykırılığı tarafımızca teklifin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında verilen önerge ile ileri sürülmüştür. Ancak söz konusu maddeler bilahare verilen önergelerle teklif metninden çıkartılmıştır.

yetkisine ilişkin hususlara dair hükümlerin düzenlenmesi…" kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kuralın 6771 sayılı Kanun ile Anayasa'da yapılan değişikliklerle ilgisinin olduğu söylenemez.

507. Bu itibarla kural 7142 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacı taşımadığından Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde değerlendirilmemektedir.

508. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir." değerlendirmesinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi ilgili düzenlemenin Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreci çerçevesinde çıkarılan yetki kanunu kapsamında olmadığını belirtmektedir.

Söz konusu teklif maddesi ile yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi Kararı birlikte değerlendirildiğinde; Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği KHK hükümlerinin herhangi bir değişiklik yapılmadan yasa maddesi olarak, aynen taslağa dahil edildiği görülmektedir.

Öncelikle Anayasa Mahkemesinin mezkur iptal kararı incelendiğinde, Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçesinin; KHK ile yapılan yasa değişikliklerinin Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde değerlendirilmemesi ve KHK ile yapılan değişikliklerin kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalması olduğu anlaşılmaktadır. Anılan kurallar Kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden iptal talepleri doğrultusunda Anayasa'nın 2., 13., 70. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca incelenmemiştir.

Teklifin bu maddesinde yer alan hükümle 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenmesi planlan hüküm ile subayların Kanun'da belirlenen rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı Kararı ile uzatılması veya kısaltılması öngörülmüştür.

Subayların 926 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinde belirlenen normal bekleme sürelerinden hangi sebeplerle ve ne kadar az bekleyeceklerine hususlar 926 sayılı Kanun'un 31'inci maddesinde; hangi sebeplerle ne kadar fazla bekleyeceklerine ilişkin hususlar ise aynı Kanun'un 32'nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu hususa ilişkin yasal düzenlemeler zaten mevcuttur.

Teklifin 3. maddesinde; Cumhurbaşkanı'nın hangi gerekçelerle ve ne kadar süre subayların normal bekleme sürelerini uzatabileceği ya da kısaltabileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Örnek vermek gerekirse Cumhurbaşkanı, 926 sayılı Kanun 30'uncu maddesi gereği normal bekleme süresi 5 yıl olan binbaşı rütbe bekleme süresini hiçbir gerekçe göstermeksizin ya da hiçbir maddi olay ya da olguya dayanmaksızın 1 yıla indirebileceği gibi 10 yıla da çıkarabilecektir. Düzenleme bu haliyle Cumhurbaşkanı'na sınırsız bir yetki vermektedir.

Madde hükmü; kamu görevlisi olan subayların en önemli özlük haklarından biri olan rütbelerindeki bekleme sürelerini düzenlemekte olup, kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmaya ilişkin bir düzenlemedir. Ayrıca teklif edilen düzenlemede; subayların rütbe bekleme sürelerinin uzatılmasında ya da kısaltılmasında hangi sebeplere dayanılacağı, hangi sebepten dolayı ne kadar süre ile uzatma veya kısaltma yapılacağı hususları, herhangi bir tereddütte mahal bırakmayacak biçimde açık ve net olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle düzenleme belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte değildir.

Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nde "IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı" üst başlığı altında 70. maddede kamu hizmetlerine girme hakkına yer verilmiştir. "Hizmete girme" başlıklı maddenin birinci fıkrasında "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir" denilmek suretiyle hakkın tanımı yapılmış, ikinci fıkrasında ise "Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez" denilmek suretiyle hizmete alınmada sadece görevin gerektirdiği nitelikler itibarıyla ayrım yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan hakkın sadece kamu hizmetlerine girmeyi değil kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmayı da güvence altına aldığına karar vermiştir (AYM, E.2021/104, K.2021/87, 11/11/2021, §§ 42-48) (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 12).

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir. Buna göre kamu hizmetlerinde kalma hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, anılan hakka sınırlama getirilebilmesinin ilk şartını oluşturmaktadır. (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 14)

Anayasa'nın 13. ve 70. maddeleri uyarınca kamu hizmetlerinde kalma hakkını sınırlamaya yönelik kanuni bir düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir. (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 15)

Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). *Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.* (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 16)

Yapılan düzenleme esas itibarıyla subay sınıfı askeri personelin terfi bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararı ile değiştirilebilmesine olanak sağlayan bir düzenlemenin özlük hakları ile ilgili olması nedeniyle, ilk olarak Anayasa'nın 128'inci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan memurlar ve diğer kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi hususundaki normuna aykırılık taşımaktadır. Yürütmeye yetki devrinin sınırlarını aşan ve özlük haklarından olan terfi sürelerinin uzatılması ya da kısaltılmasına yönelik Cumhurbaşkanına verilen yetki "teknik ayrıntıların düzenlenmesi niteliğinde"

değildir. Doğrudan özlük hakkı belirlemesi anlamına gelmekte ve bu nedenle de kanunilik ilkesini zedelemektedir. Bu nedenle yapılan düzenleme Anayasa'nın 128'inci ve 7'nci maddelerine aykırılık taşımaktadır.

Yürütmeye tanınan bu yetki esas itibarıyla askeri terfi sistemini belirleme yoluyla askeri komuta sisteminin yürütme tarafından belirlenebilmesi ve bu çerçevede devreler veya dönemler arasındaki rütbe terfi bekleme sürelerini değiştirerek askeri komuta kademesinin belirlenmesine doğrudan müdahale edebilme imkânı tanımaktadır.

Cumhurbaşkanına tanınan yetki aynı zamanda sınırları belirli olmayan bir yetki türüdür.

Cumhurbaşkanı kararı ile kamu görevlisi olan bir subayın terfi süresi 25 yıla kadar uzatılarak bu kapsamdaki kişilerin özlük ve diğer sosyal güvenlik hakları gibi temel hakları da doğrudan etkilenecek bir hal alabilir. Bu nedenle hem hukuki belirlilik ilkesini zedelemesi hem de ölçülülük sınırlarını aşması nedeniyle Anayasa'nın 2'nci ve 13'üncü maddelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Diğer yandan bu durum esas itibariyle sözleşme şartlarının bir Cumhurbaşkanı kararı ile esastan değiştirilmesi anlamına geldiğinden ayrıca Anayasa'nın sözleşme hürriyetini düzenleyen 48'inci maddesine de aykırılık taşımaktadır.

Yukarıda açıklanan hususlar ve konuya ilişkin daha önce verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçeleri göz önün alındığında, teklif edilen düzenlemenin kanunilik şartını taşıdığı söylenemez. Teklifin bu maddesi Anayasa'nın 2, 7, 13, 48, 70 ve 128'inci maddelerine aykırı bulunmaktadır.

1.3.2. Kanun Teklifinin 4. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Madde ile 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanununa 703 sayılı KHK'nın 23. maddesi ile eklenen muafiyet başlıklı ek 15. Maddesi yeniden düzenlenmektedir.

Madde ile Milli Savunma Bakanlığı faaliyetleri kapsamında insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanların giriş ve çıkış işlemlerinde gümrük muafiyetine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.703 sayılı KHK ile getirilen düzenlemede bu muafiyet Milli Mayın Faaliyet Merkezi Başkanlığına verilmiştir.

Söz konusu düzenlemenin yapılma gerekçesi, 703 sayılı KHK'nın 23. Maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesidir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 4/6/2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Anayasa Mahkemesi söz konusu düzenlemeyi yetki kanunu kapsamında olmaması nedeniyle söz konusu maddeyi iptal etmiştir.

Getirilen düzenlemeyle Milli Mayın Faaliyet Merkezi yerine Milli Savunma Bakanlığı'nın düzenlenmesinin ana nedeni Millî Mayın Faaliyet Merkezi Başkanlığı'nın mülga olması ve MSB'nin bir hizmet birimine dönüşmesidir. MMFMB, İlk olarak Millî Mayın Faaliyet Merkezi adı altında 22/1/2015 tarihli ve 6586 sayılı Millî Mayın Faaliyet Merkezi Kurulmasına İlişkin Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında müstakil bir daire başkanlığı şeklinde Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur.

Millî Savunma Bakanlığının teşkilat ve görevlerini düzenleyen 1325 sayılı Kanun'da yer alan ve Millî Savunma Bakanlığının teşkilat ve görevlerini düzenleyen hükümler 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış, Kanun'un adı da Askerî Okullar, Askerî Öğrenciler, Askerî Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun olarak değiştirilmiştir.

Millî Savunma Bakanlığının teşkilat ve görevleri (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiştir. Millî Savunma Bakanlığının Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmesine koşut olarak Millî Mayın Faaliyet Merkezinin teşkilat yapısı da yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede Millî Mayın Faaliyet Merkezinin kuruluş ve görevlerini düzenleyen 6586 sayılı Kanun'un 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmasından sonra Millî Mayın Faaliyet Merkezi, Millî Mayın Faaliyet Merkezi Başkanlığı adıyla (1) numaralı CBK ile yeniden kurulmuş ve anılan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 339. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k)

bendinde Millî Savunma Bakanlığının hizmet birimleri arasında sayılmıştır. Bu çerçevede yapılan değişiklik yetki açısından doğru bir düzenlemedir.

Ancak, söz konusu düzenlemenin esasına bakıldığında MSB faaliyetlerinin oldukça geniş bir tanım içerdiği belirtilmelidir. Özellikle mayın temizlemeye yönelik özel sektöre verilecek ihalelerin de bu kapsamda muafiyet konusu edilebileceği ve yabancı şirketlerin de bu muafiyet kapsamına sokulabileceği değerlendirilmektedir.

Anayasanın 2. maddesinde cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de yasaların belirliliği ve öngörülebilirliğidir. Belirlilik ve öngörülebilirlik hukuki güvenliğin temelidir. Eğer yasalar öngörülemez ise idarenin hukuka uygunluğundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Muğlak ve belirsiz yasalar yöneticilerin keyfi davranmasına da zemin hazırlamaktadır.

Söz konusu düzenleme bu niteliğiyle Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık taşımaktadır.

1.3.3. Kanun Teklifinin 5. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Madde ile Yükseköğretim Kanununun, 703 sayılı KHK ile değiştirilen ve bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 6'ncı maddesinin (b) fıkrası mevcut haliyle yeniden getirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi söz konusu fıkrayı, 2018/117 esas sayılı kararıyla iptal ederken, yapılan düzenlemenin "Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacı taşımadığından Anayasa'nın mülga 91'inci maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde olmadığını" gerekçe göstermiştir.

Aynen getirilen maddeyle Cumhurbaşkanına, Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) tarafından YÖK üyeliğine seçilenleri atamama ve bu şekilde atanmayanların yerine, yeni aday seçimlerinin iki hafta içinde yapılmaması halinde, doğrudan atama yapma yetkisi verilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, diğer maddelerde olduğu gibi bu maddeyi de esasına girmeden, Yetki Kanununun kapsamına girmediği gerekçesiyle Anayasa'nın mülga

91'inci maddesine aykırı diyerek iptal etmiştir. İptal kararı 4 Haziran 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

ÜAK'nın sürekli toplanabilen bir Kurul olmadığı, ayrıca YÖK için yapılacak üye seçimlerinin yönetim kuruluna devredilmesinin mümkün olmadığı da gözetildiğinde söz konusu düzenlemeyle ÜAK'nın YÖK'e üye seçiminin tamamen sembolik, anlamsız hâle getirilerek fiilen tüm üyelerin Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesinin önünün açıldığı, bu durumun yüksek öğretimin tamamen Cumhurbaşkanı'nın kontrolü altına girmesi ve dolayısıyla üniversitelerin özerkliğinin sona erdirilmesine sebep verileceği" dikkate alınarak; söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın "Yükseköğretim kurumları" başlıklı 130 ve "Yükseköğretim üst kuruluşları" başlıklı 131'inci maddelerine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

1.3.4. Kanun Teklifinin 6. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Maddeyle; Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Yükseköğretim Kanununun 13 üncü maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafı iptal edildiği şekliyle aynen getirilmektedir. Aynen getirilen paragraf, Devlet ve vakıf üniversitelerinin rektörünün, Cumhurbaşkanınca atanmasını öngörülmektedir.

Cumhurbaşkanı Devlet üniversitelerinin rektörlerini doğrudan atarken, Vakıf üniversitelerinin rektör atamasını, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile bu maddenin de esasını incelemeden, "devlet üniversitelerine rektör atanma şartlarında değişiklik öngören kural, Anayasa'nın İkinci Kısmının Dördüncü Bölümü'nde yer alan kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır" gerekçesiyle iptal edilmiştir. İptal kararı 4 Haziran 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

703 sayılı KHK ile Anayasaya aykırı bir şekilde değişiklik yapılmadan önce, devlet üniversitelerine rektör atamalarında YÖK'ün rektör adayı gösterme yetkisi bulunuyordu. Ayrıca rektör olarak atanabilmek için profesör olarak en az üç yıl görev yapmış olma koşulu bulunuyordu.

İptal edilen değişiklikle, devlet üniversitelerine rektör atama konusundaki yetki, tek başına Cumhurbaşkanına verilirken, rektör atanacaklarda da herhangi bir nitelik aranmaması gibi garip bir düzenleme getirilmişti. Aynı düzenleme 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer almaktadır.[12]

"Yöneticisi doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanan üniversitenin özerkliğinden söz edilemeyeceği, belli kamu görevlerine atanacaklarda görevin gerektirdiği niteliklere sahip olma koşulunun aranmasının liyakat ilkesinin bir gereği olduğu, rektör olarak atanmak için gerekli koşulları ortadan kaldırarak herkesin rektör olarak atanmasına imkân sağlayan bir düzenlemede kamu yararı bulunmadığı ve hukuk devleti ilkesini ihlal ettiği, dikkate alınarak söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 2'nci, 130'uncu ve 131'inci maddelerine aykırı olduğu düşünülmektedir.

1.3.5. Kanun Teklifinin 9. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

2018 yılında çıkan 703 sayılı KHK'nın 11 inci maddesiyle, Gençlik ve Spor Bakanlığına (GSB) yurtdışı koordinasyon ofisi kurma yetkisi tanınmış, bu düzenleme Anayasa değişikliğine uyum kapsamında olmadığı, Anayasanın mülga 91 inci maddesine aykırılık içerdiği, KHK ile düzenlenemeyecek yasaklı alanda olması sebebiyle iptal edilmiştir.

Teklifle, Bakanlığın mevcut yetkisi aynen korunmakta, ancak Anayasa Mahkemesinin iptal kararı verdiği 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunundaki yerine değil, 3289 sayılı Kanuna işlenmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, mevcutta olduğu gibi yurtdışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin koordinasyonu için ofisler kurabilecek, bu ofislerin yeri, süresi, ofislerin çalışma usulleri Cumhurbaşkanınca belirlenecektir. Ayrıca, ofislerde görevlendirilecek kamu personelinin ve bunlara yardımcı olmak için "mahallinden temin edilen ve ofis hizmetinde çalışan personel"in niteliğinin ne olacağına, ödenecek ücretlere, personele yapılacak ödemeler dışındaki diğer harcamaların neler olacağına, harcama usul ve esaslarına da Cumhurbaşkanı karar verecektir.

[12] 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3. maddesinin 5. fıkrası; "Rektörler profesörlük yapanlar arasından atanır."

Personelin özlük hakları, işe alımlar ve görevlendirmeler, ücretlere ilişkin hükümlerin açıkça Kanunla düzenlenmesi gerekirken, mülkiyet hakkını ihlal eder biçimde bu hakların Cumhurbaşkanı kararına bırakılması yasama yetkisinin devredilmezliğine (Anayasa m. 7), hukuk devleti ilkesine (m. 2), kamu hizmetini üstlenen görevlilerle ilgili genel ilkeler kapsamında memur ve diğer kamu görevlilerinin nitelik, atanma, hak ve yükümlülüklerinin, diğer özlük işlerinin kanunla düzenlenmesi kuralına (m. 128) aykırıdır.

1.3.6. Kanun Teklifinin 13. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun teklifinin bu maddesiyle; Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği Belediye Kanunu'nun, 703 sayılı KHK ile değiştirilen 4'üncü maddesinin altıncı fıkrasıyla, buna paralel olarak beşinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Diğer maddelerden farklı olarak Anayasa Mahkemesinin esasına girerek iptal ettiği ve iptal kararının yürürlüğe girmesi için süre de vermediği bu düzenleme, iptal kararına uygun olarak değiştirilerek yeniden getirilmektedir.

703 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle, Cumhurbaşkanına, Cumhurbaşkanı kararı ile belediye kurma yetkisi verilmişti.

Anayasa Mahkemesi "Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasının kamu tüzelkişiliğinin, sadece kanun veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulacağını öngördüğünü, bu nedenle kamu tüzelkişiliğine sahip belediyelerin Cumhurbaşkanı kararıyla kurulamayacağı gerekçesiyle düzenlemeyi iptal etmiştir.

Anayasa'nın 123. maddesi;

"Madde 123 – İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur."

hükmünü taşımaktadır.

Ancak Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçişten sonra söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 127. maddesinde bulunan;

"Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir."

hükmüne uygunluk açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.3.7. Kanun Teklifinin 14. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Teklifin bu maddesiyle, Belediye Kanunu'nun, 703 sayılı KHK ile değiştirilen bu nedenle de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 11'inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi ve ikinci fıkrasının birinci cümlesi yeniden düzenlenmektedir.

703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına, Cumhurbaşkanı kararıyla, meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesiyle nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5 kilometreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliğini kaldırarak, bu belediyeye katma ve nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeleri köye dönüştürme yetkisi veriyordu.

Anayasa Mahkemesi, 2018/117 esas sayılı kararıyla bu cümleleri; "kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (CBK) ile kurulması veya kaldırılması gerektiği" gerekçesiyle iptal etmiştir. İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandığı 4 Haziran 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Getirilen düzenleme ile belediyelerin kanun veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kapatılabileceği hükme bağlanmaktadır.

Ancak Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçişten sonra söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 127. maddesinde bulunan;

"Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir."

hükmüne uygunluk açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.3.8. Kanun Teklifinin 25. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Bu maddeyle; Anayasa Mahkemesi tarafından, yetki kanununun kapsamında olmadığı gerekçesi ile iptal edilen 733 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesindeki hükümler, kanun maddesi olarak yeniden düzenlenmektedir.

Düzenleme kapsamında, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesinin tamamında Devletin "tek pay sahibi" olduğu ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ve Türk Ticaret Kanununda pay sahiplerine tanınan haklarını ilgili mevzuat çerçevesinde organları eliyle yürütebileceği gözetilerek, iktisadi devlet teşekküllerine ilaveten kamu iktisadi kuruluşlarının da "anonim şirket" olarak kurulabilmesine olanak tanınarak, mevcut uygulama genişletilmektedir. Bu kapsamda kurulacak olan anonim şirketler için genel kurul bulunması şartı da uygulanmayacaktır.

703 Sayılı KHK'nın 133. Maddesinin (a) fıkrası ile 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesinin üçüncü fıkrası değiştirilerek "Teşebbüsler anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmaz" hükmüne yer verilmiştir. Böylece kamu iktisadi teşebbüsleri ile iktisadi devlet teşekküllerinin anonim şirket şeklinde kurulması olanağı tanınmıştır. Ancak bu anonim şirketlerde genel kurul bulunmayacaktır. Yani anonim şirket olmayan, anonim şirketin hiçbir hukuki niteliği ile örtüşmeyen bir anonim şirket türü yaratılmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 329. maddesine göre Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye

payları ile ve şirkete karşı sorumludur. Genel Kurul Anonim şirketlerin temel organlarından biri olup Kanun'un 407. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Pay sahipleri şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar. 408/2 maddeye göre genel kurulun şu görev ve yetkileri devredilemez. a) Esas sözleşmenin değiştirilmesi, b) Yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları, c) Kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması, d) Finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması, e) Kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi, f) Önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı. Aynı maddenin (3) numaralı fıkrasına göre tek pay sahipli anonim şirketlerde bu pay sahibi genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir. Tek pay sahibinin genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şarttır.

233 sayılı KHK'da teşebbüslerin anonim şirket şeklinde kurulması halinde kuruluşun nasıl yapılacağı, sözleşmenin nasıl ve kim tarafından imzalanacağı, yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı, genel kurula ait yetkilerin kimler tarafından ve nasıl kullanılacağı konularında hiçbir düzenleme yer almamaktadır.

Bir hukuk devletinde yasaların birbiriyle uyumlu ve hukuk düzeninin insicamlı olması gerekir. Bir hukuki kurum varlığını sürdürürken, başka bir kanunda aynı ad altında ancak tamamen farklı niteliklerde bir kurumun oluşturulması hukuk düzeninin uyumunu ve yasaların insicamını bozacaktır. Bu hukuki öngörülebilirliği temelden sarsacağı gibi bireyler açısından hukuki güvenliği de ortadan kaldıracaktır.

Bu nedenle düzenleme hukuk devleti ilkesine, dolayısıyla Anayasanın 2. maddesine aykırıdır.

1.3.9. Kanun Teklifinin 26. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Bu maddeyle; Anayasa Mahkemesi tarafından, yetki kanununun kapsamında olmadığı gerekçesi ile iptal edilen 733 sayılı KHK'nın 134'üncü maddesindeki hükümler, kanun maddesi olarak yeniden düzenlenmektedir.

233 sayılı KHK'ya eklenen ek 2. madde ile 6102 sayılı Kanun'un kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf olduğu kuruluş ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı kuralına yer verilmiştir. 233 sayılı KHK'nın 3. maddesine göre teşebbüsler Cumhurbaşkanınca kurulacaktır. Bu KHK'da teşebbüslerin sermayesi, sorumluluğu, organları vb düzenlenmiştir ancak anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüsleri diğerlerinden ayıran hususun ne olduğu belli değildir.

Bir hukuk devletinde yasaların birbiriyle uyumlu ve hukuk düzeninin insicamlı olması gerekir. Bir hukuki kurum varlığını sürdürürken, başka bir kanunda aynı ad altında ancak tamamen farklı niteliklerde bir kurumun oluşturulması hukuk düzeninin uyumunu ve yasaların insicamını bozacaktır. Bu hukuki öngörülebilirliği temelden sarsacağı gibi bireyler açısından hukuki güvenliği de ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla anonim şirketin hiçbir özelliğine sahip olmayan, temel organları bulunmayan ancak adı anonim şirket olan yeni bir tür kurum oluşturulması vatandaşlar ve muhatapları açısından yanıltıcı da olacaktır. Pay sahibi olmayan bir anonim şirket olamayacağına göre bu şirketlerin pay sahibinin devlet tüzel kişiliği olduğunu kabul etmek gerekecektir. Ek 2. maddeye göre pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanınca kullanılacaktır. Bu durum adeta Cumhurbaşkanın tek başına sahip olduğu bir şirket varlığı anlamındadır. Böyle bir düzenlemenin her türlü yolsuzluğa ve istismara neden olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca bu şirketleri diğer teşebbüslerden ayıran gerçek bir nitelik farkı da yoktur. O zaman anonim şirket şeklinde teşebbüs kurmanın bir anlamı kalmamaktadır. Devlet dışında pay sahipleri olabileceği kabul edilirse bu durumda o pay sahiplerinin haklarını kullanabileceği bir genel kurul olmadığından düzenleme pay sahiplerinin mülkiyet hakkını ihlal edecektir.

Bu nedenlerle söz konusu düzenleme hukuk devleti ilkesine, dolayısıyla Anayasanın 2. maddesine aykırıdır.

1.3.10. Kanun Teklifinin 27. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Bu maddeyle; 637 sayılı KHK'nın 26 ncı maddesi, Anayasa Mahkemesinin 703 sayılı KHK'daki iptal kararı sonrasında baştan kanun maddesi olarak düzenlenmektedir.

Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin yetki, sermaye, gelir ve giderleri, hesap verme usul ve esasları kanun metnine aktarılmaktadır. Teklifle; Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin sermayesi 100 milyon TL'den 500 milyon TL'ye çıkarılmakta ve "ihtiyaç duyulması halinde", Cumhurbaşkanına bu tutarı 5 katına kadar artırma yetkisi verilmektedir.

Anayasanın 2. maddesinde cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de yasaların belirliliği ve öngörülebilirliğidir. Belirlilik ve öngörülebilirlik hukuki güvenliğin temelidir. Eğer yasalar öngörülemez ise idarenin hukuka uygunluğundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Muğlak ve belirsiz yasalar yöneticilerin keyfi davranmasına da zemin hazırlamaktadır.

Madde metninde yer verilen sınırı ve tanımı belli olamayan bazı düzenlemeler ve Cumhurbaşkanına verilen Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin sermaye miktarını 5 katına kadar artırma yetkisinin Anayasa'nın 2 ve 7. maddelerine aykırılık taşıdığı düşünülmektedir.

1.3.11. Kanun Teklifinin 28. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Teklifin bu maddesiyle 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesi başlığıyla birlikte değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 22 nci maddesiyle değiştirilen 652 sayılı KHK'nın 13 üncü maddesi iptal edilmiştir

Daha önce 703 sayılı KHK'nın 13'üncü maddesiyle anılan yasada yapılan değişiklik, Anayasa Mahkemesinin 703 sayılı KHK'yı iptal kararı sonrasında, hiçbir değişikliğe uğramadan aynen kanunlaştırılmaktadır.

Öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlar (yurtlar) açma izni, yurt iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verme yetkisi, mevcutta olduğu gibi; a) ortaokul/lise düzeyindeki öğrenci yurtları için MEB'de; b) yükseköğretim öğrencilerinin barınacağı yurtlarda ise Gençlik ve Spor Bakanlığında olmaya devam edecektir.

Anayasa Mahkemesi iptal kararını yurt ve barınma hizmetlerinin, 2017 Anayasa değişikliklerine uyum kapsamında çıkarılan "yetki kanunu"nun sınırlarını aştığı ve bu KHK ile düzenlenemeyeceği gerekçesine dayandırmış, 4 Haziran 2025'e kadar yasal düzenleme şartı doğmuştur.

Teklif maddesi, 2018 tarihli KHK'nın 2019 yılında 7180 sayılı Yasanın 15 inci maddesiyle kısmen değiştirilmiş nihai halinin tekrarıdır. 2019 yılındaki değişiklik, MEB'i yurtlarla ilgili ruhsat/izin süreçlerinde tek yetkili Kurum olmaktan çıkarmış, üniversite öğrencilerinin kalacağı yurtların ruhsat/izin yetkisini Gençlik ve Spor Bakanlığına bırakmıştır.

Bu düzenleme ile belediyelerin kendi sınırlarında bulunan bu yurtlar için herhangi bir izin ve ruhsat yetkileri olmayacaktır. Böylece yerel yönetim kurumu olan belediyelere ait olan yetkiler merkezi idareye verilmiştir.

Anayasa'nın 127. maddesine göre; *"Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.*

Söz konusu tanımdan hareketle belediyelerin kendi sınırları içerisinde faaliyet gösteren yurtlarla ilgili olarak yurtların binalarının fiziken yurt olmaya uygunluğu, bunların inşaat yapısı, temel fiziki özellikleri vb konularda herhangi bir izin, ruhsat ve denetleme yetkilerinin olmayışı bu konudaki tüm yetkilerin merkezi idare kurumları tarafından yerine getirilmesi Anayasa'da tanımını bulan yerel idarelerle ilgili hükme aykırı düşmektedir.

İdari özerkliğe sahip olan belediyelere ait olan bir yetkinin belediyeden alınarak merkezi idareye verilmesi, vesayet denetimi yetkisini aşan, bu nedenle de idari özerkliği zedeleyen bir sonuç doğuracaktır. Vesayet denetimi, merkezi yönetimin yerel yönetimin yerine geçerek onun yerine karar alması, ya da yerel yönetim yetkilerinin

merkezi yönetime devrine imkân vermez. Böyle bir devir için çok hayati bir haklı nedenin bulunması gerekir. Somut durumda böyle bir zorunluluk olduğunu söylemeye olanak bulunmamaktadır. Tam aksine yapı ruhsatlarını vermek için gerekli teknik donanıma sahip uzman personel belediyelerde bulunmaktadır. Aksine Milli Eğitim Bakanlığının, Gençlik ve Spor Bakanlığının bu konuda yeterli uzman personeli ve teknik donanımı bulunmamaktadır. Diğer taraftan ülke çapındaki yurtların işyeri açma ruhsatlarının Bakanlıklar tarafından verilmesi aynı zamanda hizmetlerin gereksiz gecikmesine ve maliyetlerin artmasına da neden olacaktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 127. maddesinde idari özerklik tanınmış olan belediyelere ait bir yetkinin merkezi idareye devri, vesayet denetimi yetkisi aşan bir nitelik taşımaktadır ve bu düzenleme Anayasanın 127. maddesine aykırıdır.

Kanun Teklifi metninin, 11 maddesinin Anayasa'nın farklı hükümlerine aykırılığı açıkça ortadayken Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Grubumuzca vermiş olduğumuz Anayasa'ya aykırılık önergelerimizin kabul edilmemiş olmasının sebebi anlaşılamamıştır.

IV. KANUN TEKLİFİNİN YASAMA TEKNİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2018 yılından bu yana uygulanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle yasa yapma alışkanlığı genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırıdır.

T.B.M.M.'nin geçmiş yasama dönemlerinde kanun tasarıları ve tekliflerinin acele ile gündeme getirilerek kamuoyunda ve ilgili komisyonlarda yeterince tartışılmadan aceleyle yasalaştırılması yöntemi bir alışkanlık haline getirilmiş bulunmaktadır.

Bu alışkanlığın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28. Dönemin 2.Yasama döneminde de ısrarla sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Söz konusu kanun teklifi Plan ve

Bütçe Komisyonu'nun faaliyette bulunduğu sürelerde görüştüğü onüçüncü torba kanun teklifidir.

Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlut Kurt ile 102 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi, genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde birbiri ile ilişkisiz 17 ayrı kod kanunun ve 5 Kanun Hükmünde Kararnamenin birçok maddesinde değişiklik veya ekleme yapan (yürütme ve yürürlük dahil) 32 maddeden oluşan torba kanun teklifidir.

Söz konusu kanun teklifinin ilgili kamu kuruluşlarının, meslek odalarının, sektör temsilcilerinin geniş ölçüde görüşüne başvurulmadan acele ile hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan öğrenilmiştir.

Kanun teklifi 16.05.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na, tali komisyon olarak da Anayasa; İçişleri; Milli Savunma; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonlarına sevk edilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 22.05.2025 Plan ve Bütçe Komisyonu'nun yapacağı toplantının gündemine alındığı Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığı'nın yine 16.05.2025 tarih ve Z-13922241-130.02-1630395 sayılı yazıları ile Komisyon üyelerine bildirilmiştir.

32[13] maddelik kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 22.05.2025 günü saat 10.00'da başlayan birleşiminde yaklaşık 5 saatlik bir çalışma süreci sonunda kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Anayasa; İçişleri; Milli Savunma; Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu

[13] Komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan söz konusu kanun teklifinden komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle 3 madde (4, 9 ve 10. maddeler) çıkartılmıştır.

kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Nitekim yürürlük ve yürütme dahil 32[14] maddeden oluşan torba kanun teklifinin, maddelerinin 27'si Cumhuriyet Halk Partisinin 2018 yılında yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı; 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararları ile Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmeyecek alanlarda kalması veya yetki kanunu kapsamında bulunmaması nedeniyle iptal edilen 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenen maddelerin bu kez bazı kanunlara ve Kanun Hükmünde Kararnamelere kanun maddesi şeklinde ilavesinden oluşmaktadır.

Ancak kanun metninde yer alan bazı yeni düzenlemelerin de Anayasa'ya tam uygunluk açısından durumları tartışmalıdır.

Devlet yönetimini ve toplumun geniş kesimlerini yakından ilgilendiren, bazı sektörlerde iş ve işleyiş kurallarını, piyasa oluşumunu, ekonomideki kaynak dağılımını ve ekonomik tercihleri etkileyen bu nitelikteki düzenlemelerin, acele ile kamuoyunda ve komisyonlarda yeterince tartışılmadan torba kanun yöntemiyle yasalaştırılmak istenmesi demokrasimizin yerleşik teamüllerine de uygun değildir.

Bu yöntemle, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili sivil toplum örgütlerinin kanunların hazırlık ve görüşülme aşamasında görüşlerinin alınamamasına, getirilen düzenlemelerin ekonomik ve mali etkilerinin yeteri kadar anlaşılamamasına ve tartışılamamasına sebebiyet verilmektedir.

Bu durumda aynı zamanda kanun teklifleri, düzenleyici etki analizleri yapılmadan TBMM'ye sunulmuş olmakta, dolayısıyla söz konusu kanun değişikliklerinin yasal bir

[14] Komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan söz konusu kanun teklifinden komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle 3 madde (4, 9 ve 10. maddeleri) çıkartılmıştır.

gereklilik olan bütçeye ve ekonomiye getireceği mali yükü hesaplanamamaktadır. Bu çerçevede bütçe dengesinin bozulması ve dolayısıyla da ülke ekonomisinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik "Gelir ve giderleri etkileyecek kanun teklifleri" başlıklı 14'üncü maddesi, Kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tekliflerinin getireceği malî yükün, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az üç yıllık dönem için hesaplanıp tekliflere eklenmesi ve sosyal güvenliğe yönelik kanun tekliflerinde ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi zorunluluğunu hüküm altına almıştır.

Söz konusu teklifin görüşülmesi sırasında özenli bir şekilde hazırlanması gereken mali yük tablosunun, bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Teklifin 26 maddesi daha önce 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ile ilgili olduğu ifade edilerek söz konusu düzenlemelerin 9/7/2018 tarihinden beri yürürlükte olduğu, bu nedenle düzenlemelerin ilave bir mali yük ortaya çıkarmayacağı ifade edilerek gerçek bir mali boyut açıklanmasından özenle kaçınılmıştır.

17 adet kanun ve 5 Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinde ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması gerekmektedir.

5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanılması yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

Erkler ayrılığı ilkesini zedeleyen TBMM'nin denge ve denetleme mekanizmasını tamamen ortadan kaldıran Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan yeni durumda; kanun tekliflerinin bizzat milletvekilleri tarafından hazırlanmış olduğu varsayımıyla kanun teklifleri ve etki analizleri ile ilgili mekanizmanın nasıl kurulacağı, etki analizi için gereken sayısal verilerin yürütme organından ne tür bir yöntemle

edinilip komisyon üyelerine sunulacağı konusunda belirsizlikler mevcut bulunmaktadır. Bu sorunun ivedilikle ele alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, farklı komisyonların görev alanlarına giren düzenlemeleri içeren torba kanun tekliflerinin ilgili komisyonlarda görüşülmesi yerine esas komisyon sıfatıyla sadece Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi ve esastan ilgili oldukları halde tali komisyon olarak belirlenen diğer komisyonlarda görüşülmemesi ve görüş bildirilmemesi, yasama faaliyetlerinin etkisizleştirilmesine yol açmaktadır.

Teklifte yer alan madde metinlerinden her biri ayrı ihtisas komisyonunun çalışma alanına giren, detaylarıyla uzun uzun görüşülüp tartışılması gereken düzenleme konularıdır.

32[15] maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin;

-10, 11, 18 ve 19. maddelerinin Anayasa Komisyonunda,

-3, 4 ve 23. maddelerinin Milli Savunma Komisyonunda,

-2, 5, 6, 7, 9, 21 ve 22 ve 28. maddelerinin Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda,

-10, 11, 12, 20.maddelerinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda,

-13, 14 ve 15 ve 24.maddelerinin İçişleri Komisyonunda,

-16. maddesinin Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonunda,

-25, 26 ve 27. maddelerinin Sanayi, Ticaret, Enerji Taii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda

Ayrıca esas veya tali komisyon sıfatıyla görüşülmesi gerekmekte idi.

TBMM İçtüzüğünün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu

[15] Komisyona sunulduğunda 35 maddeden oluşan söz konusu kanun teklifinden komisyon görüşmeleri sırasında verilen önergelerle 3 madde (4, 9 ve 10. maddeleri) çıkartılmıştır.

komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, yine İçtüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. Yine, aynı maddenin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık ve ilgili alanları göz önüne alınmaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerinin her konuda yetkin birer uzman olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle özel uzmanlık alanı ve değerlendirme, tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonunun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonunda karara bağlanması hem doğru hem de İçtüzükle uygun olacaktır.

Söz konusu 32 maddeden oluşan torba kanun teklifi toplam 17 ayrı Kanunda ve 5 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapmaktadır. Bu durumu belirtir tablo aşağıda yer almaktadır.

BAZI KANUNLAR İLE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ İLE 17 ADET KANUNDA VE 5 ADET KHK'DA DEĞİŞİKLİK YAPILMAKTADIR		
Teklif Maddesi	**Kanun Sıra No.**	**Düzenleme Yaptığı Kanun**
1	1	10/2/1954 tarihli ve **6245 sayılı Harcırah Kanunu** nun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında; ibare değiştirilmesi, ibare eklenmesi ve ibare çıkarılması
2	2	29/4/1959 tarihli ve **7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun** un 2 nci maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilmesi
3	3	27/7/1967 tarihli ve **926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu** nun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin değiştirilmesi
4	4	31/7/1970 tarihli ve **1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun** un ek 15 inci maddesinin başlığıyla birlikte değiştirilmesi
5	5	4/11/1981 tarihli ve **2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu** nun 6 ncı maddesinin (b) fıkrası ve (c) fıkrasının beşinci paragrafının üçüncü cümlesinin değiştirilmesi
6		2547 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafının değiştirilmesi
7		2547 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilmesi
8	6	13/10/1983 tarihli ve **2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu** na ekli (1) sayılı listede ibare değiştirilmesi

9	7	21/5/1986 tarihli ve **3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu** nun mülga 35 inci maddesinin başlığıyla birlikte değiştirilmesi
10	8	11/4/2001 tarihli ve **4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun** un 2 nci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinin değiştirilmesi
11		4641 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin başlığıyla birlikte değiştirilmesi
12	9	25/6/2001 tarihli ve **4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu** nun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (h) bendinde ibare değiştirilmesi
13	10	3/7/2005 tarihli ve **5393 sayılı Belediye Kanunu** nun 4 üncü maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde ibare değiştirilmesi ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen altıncı fıkrasının değiştirilmesi
14		5393 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesi ile ikinci fıkrasının birinci cümlesinin değiştirilmesi
15		5393 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasında ibare değiştirilmesi
16	11	18/3/2010 tarihli ve **5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu** nun ek 1 inci maddesinin değiştirilmesi
17	12	13/10/2010 tarihli ve **6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun** un ek 2 nci maddesinin değiştirilmesi
18	13	30/3/2011 tarihli ve **6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun** un 57 nci maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilmesi
19		6216 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin değiştirilmesi

20	14	20/6/2012 tarihli ve **6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** nun ek 1 inci maddesinin değiştirilmesi
21	15	19/6/2014 tarihli ve **6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun** un 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendinin ikinci cümlesinin değiştirilmesi
22		6546 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında ibareler ile dördüncü ve altıncı fıkralarının değiştirilmesi
23	16	9/11/2016 tarihli ve **6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun** un 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesinin değiştirilmesi
24	17	7/4/2021 tarihli ve **7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu** nun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
25	1	8/6/1984 tarihli ve **233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname** nin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasının değiştirilmesi
26		233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 2 nci maddesinin değiştirilmesi
27	2	3/6/2011 tarihli ve **637 sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname** nin 26 ncı maddesinin başlığıyla birlikte değiştirilmesi
28	3	25/8/2011 tarihli ve **652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname** nin 13 üncü maddesinin başlığıyla birlikte değiştirilmesi
29	4	26/9/2011 tarihli ve **659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin**

		Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname nin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında ibare değiştirilmesi
30	5	26/9/2011 tarihli ve **660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname** nin 5 inci maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen ikinci fıkrasının değiştirilmesi
31	Yürürlük maddesi	
32	Yürütme maddesi	

32 maddeden (yürürlük ve yürütme dahil) oluşan söz konusu torba kanun teklifinin, 9 maddesi Cumhurbaşkanlığını (4 maddesi Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğini), 2 maddesi Anayasa Mahkemesini, 1 maddesi Spor Toto Teşkilatı Başkanlığını, 3 maddesi Milli Savunma Bakanlığını (Türk Silahlı Kuvvetlerini), 3 maddesi YÖK ve Üniversiteleri, 2 maddesi Gençlik ve Spor Bakanlığını, 2 maddesi Ekonomik ve Sosyal Konseyi, 1 maddesi sendikaları, 3 maddesi İçişleri Bakanlığı ve Belediyeleri, 2 maddesi Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığını, 2 maddesi KİT'leri, 1 maddesi Ticaret Bakanlığını,1 maddesi Milli Eğitim Bakanlığını ve ve Özel Barınma Hizmetleri Veren Kurumları (Yurtları), 1 maddesi Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunu, ilgilendiren önemli düzenlemeler içermektedir.

32 maddelik torba Kanun teklifinde;

-Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatının Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmesi nedeniyle Harcırah Kanununda, Karayolları Trafik Kanununda, Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununda, Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması gereken uyum düzenlemeleri,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği teğmen-albay rütbesindeki subayların terfi bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı Kararı ile uzatılabileceği veya kısaltılabileceğine ilişkin düzenlemenin kanunla yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Milli Savunma Bakanlığı faaliyetleri kapsamında insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanların giriş ve çıkış işlemlerinde gümrük muafiyetine ilişkin hükümlere ilişkin düzenlemenin kanunla yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Cumhurbaşkanına, Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) tarafından YÖK üyeliğine seçilenleri atamama ve bu şekilde atanmayanların yerine, yeni aday seçimlerinin iki hafta içinde yapılmaması halinde, doğrudan atama yapma yetkisi verilmesine ilişkin düzenlemenin kanunla yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Cumhurbaşkanına nitelik aramaksızın tek başına rektör atama yetkisi veren düzenlemenin kanunla yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı istihdamına ilişkin düzenlemenin kanunla yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği Gençlik ve Spor Bakanlığına (GSB) yurtdışı koordinasyon ofisi kurma yetkisi tanınmasına ilişkin düzenlemenin kanunla yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Ekonomik Sosyal Konsey'in üyelerinin Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesine ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Ekonomik Sosyal Konsey'in çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca belirlenmesine ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, sendika ve konfederasyonların, doğal afet durumunda afete uğrayan bölgelerde Cumhurbaşkanınca belirlenecek

dernek ve vakıflara yardım yapabilmesine ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Belediyelerin Cumhurbaşkanlığı kararı yerine, kanunla ya da Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle (CBK) kurulabilmesi hususuna ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yer alması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Belediyelerin Cumhurbaşkanlığı kararı yerine, kanunla ya da Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle (CBK) kapatılması hususuna ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yer alması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, kapatılan belediyelerin yeni nazım ve uygulama planı yapma yetkisinin kalktığı tarihin başlangıç tarihinin bu konuda yapılacak kanun veya çıkarılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin tarihi haline getirilmesine ilişkin düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, lağvedilen Biyogüvenlik Kuruluna ilgili mevzuatla verilen görev ve sorumlulukları yürütecek olan mercilerin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi ile ilgili düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği mevzuatta Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılmış olan atıfların, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılacağına ilişkin düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkındaki Yüce Divan yargılamalarına ilişkin sürelere dair düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Cumhurbaşkanlığı sistemine geçiş öncesinde görev yapan ve görevleriyle ilgili olarak yüce divanda yargılanacak olan bazı kamu görevlileriyle ilgili düzenlemenin kanun metninde yapılması,

- Anayasa Mahkemesinin iptal karar gereği, lağvedilen Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine mevzuatta yapılmış atıfların, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılacağı yönündeki düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı bütçesine Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden ayrılacak payların oranının iki katına kadar arttırılmasına ilişkin olarak Cumhurbaşkanına yetki verilmesi dair düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının bazı faaliyetlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunundan muaf tutulması ve Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerin 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaksızın yapılması ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Milli Savunma Üniversitesinin rektörünün Cumhurbaşkanı tarafından seçilip atanacağına ilişkin düzenlemenin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği kamu iktisadi kuruluşlarının da "anonim şirket" olarak kurulabilmesine ve bu kapsamda kurulacak olan anonim şirketler için genel kurul bulunması şartının da aranmamasına ilişkin düzenlemenin kanunla yapılması,

- Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketler hakkında uygulanan bazı hükümlerinin Cumhurbaşkanınca kurulacak anonim şirketlerde ve savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulan teşebbüslerde uygulanmaması ve Cumhurbaşkanınca kurulan anonim şirketlere ilişkin pay sahipliği haklarının Cumhurbaşkanınca veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılması ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Ticaret Bakanlığının mevcut döner sermaye işletmesi mevzuatına ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlar (yurtlar) açma izni, yurt iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verme yetkisinin belirlenmesine ilişkin düzenlemelerin kanun metninde yapılması,

-Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gereği, Kamu Gözetimi, Muhasebe Standartları Kurumunda Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurul

üyelerinin belirtilen nedenlere bağlı olarak görevlerinin sona erme esaslarına ilişkin düzenlemenin kanun metninde yapılması,

gibi birbirinden farklı yaklaşık 30 konuda, toplam 17 ayrı kod kanunda 5 Kanun Hükmünde Kararnamede ayrıntılı değişikliklerin de yer aldığı düzenlemeler bulunmaktadır.

Plan ve Bütçe Komisyonunun kendi ihtisas alanı ile ilgili olmayan konularda da bazı kanunlarda değişiklik veya ekleme yaparak mevcut sistemi değiştiren söz konusu diğer maddelerin tali ihtisas komisyonlarında değerlendirme yapılmadan hatta en azından Plan Bütçe Komisyonu bünyesinde oluşturulan bir alt komisyonda ayrıntılı bir şekilde görüşmeye tabi tutulmadan acele ile yasalaştırılma gayretini uygun bulmuyoruz.

Hukuk literatüründe gerçek bir yasa türüne karşılık gelmeyen son dönemde Türk siyaset ve hukuk dünyasında tartışılan ve "yasama kurnazlığı" suçlamalarıyla tepki toplayan bu yasa türü hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmaktadır.

Çok sayıda Kanunda ve Kanun Hükmünde Kararnamede aynı anda torba yasa mantığıyla ilgili komisyonlarda detaylı olarak tartışma ve inceleme yapılmaksızın değişiklik yapılması veya yeni hükümler ihdası hem mevzuatta hem de uygulamada ciddi sorunlara neden olmaktadır.

Yeterli hazırlıkları yapılmamış, hızlandırılmış, vizyoner olmayan ve tepki temeline dayalı yasa yapma mantığı, hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmakta, yetersiz, yeni sorun doğurucu kanunların çıkmasına neden olmakta, bir sonraki "yasa"daki bazı hükümler bir önceki "yasa" ile getirilen bazı hükümlerdeki yanlışlıkların düzeltilmesi veya bazı hükümlerin uygulanmasının ertelenmesini öngören hükümlerle ilintili olmaktadır.

Torba yasalar içeriklerinin ilk bakışta ve kolayca anlaşılamaması, meclis komisyonlarında ve genel kurulda yapılan İçtüzüğe aykırı eklemelerle metinlerinin her aşamada kalabalıklaşması ve bu eklemelerin yarattığı karmaşanın da Anayasa Mahkemesinin şekil denetimi kapsamı dışında kalması gibi nedenlerle hukuk tekniği

açısında eleştirilmekte, TBMM'nin yasama etkinliğinde önemli bir sınırlama ve anayasal denetimsizlik hali yarattıkları savunulmaktadır.

Bu torba kanun teklifi de birbirinden farklı Komisyonların görev alanına giren hükümleri içermektedir. Öte yandan, bu kanun teklifinin komisyona apar topar getirilmesi, hazırlanışı ve birbiriyle ilgisiz yapıların bir araya getirilmiş olması gayriciddi bir yaklaşıma işaret etmektedir.

İktidarın torba yasa teklifi hususundaki ısrarı ve aceleciliğinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır. Konu ve kapsam itibarıyla birbiriyle ilgisi bulunmayan bazı kanunların mevcut hükümlerde ve sistemde büyük boyutlu değişiklikler yapan söz konusu maddelerin adına "torba yasa" adı verilen bir yöntemle acele ile yasalaştırılmasını doğru bulmuyoruz.

Meri mevzuatta yapılacak değişikliklerin bir torba yasa mantığıyla değil, sorunların ve yapılan düzenlemelerin tüm ayrıntısıyla değerlendirildiği, konu ile ilgili tüm ihtisas komisyonlarının devrede olduğu bir yasama çalışmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Ayrıca bu yasama döneminde de daha önceki yasama dönemlerinde diğer torba yasa görüşmelerinde gerçekleştiği üzere, torba yasaların Meclis İçtüzüğünün 91'nci maddesine aykırı bir biçimde "temel yasa" olarak genel kurul gündemine getirilerek görüşülmesinin yukarıda özetlenen sakıncaları daha da artıracağı kanaatindeyiz.

17 kod kanunu ve 5 Kanun Hükmünde Kararnameyi ilgilendiren 32 maddelik torba kanun teklifinin ayrıca temel kanun hüviyetinde görüşülmesini de millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında oluşan parlamento hukukumuza da uygun görmemekteyiz.

TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

-Yeni bir sisteme geçilmesine rağmen Plan ve Bütçe Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile ilgili İçtüzük değişikliklerinin yapılmaması dolayısıyla, kanun teklifinin komisyona sunulması ve komisyonda görüşülmesi sırasında, kanun tekliflerinin içeriğinin komisyonda teklif sahipleri tarafından sunulması ve savunulması, yürütmenin ve bürokratik görevlilerin söz konusu komisyon görüşmelerine katılım ve katkı düzeyinin belirsizliği nedeniyle, söz konusu kanun teklifi maddelerinin komisyonda iyice irdelenip değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

-Teklif Plan ve Bütçe Komisyonunun ihtisas konusu ile ilgisi bulunmayan bazı kanunlarda yapılan değişiklikleri ihtiva ettiği halde ilgili tali komisyonların görüşleri alınmamıştır.

-Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır. Görüşlerini belirten sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine itibar edilmemiştir.

-Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler görüşmelerden önce Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır.

-Yapılan etki analizi çalışması tarafımızca yetersiz ve özensiz bulunmuştur.

Kanun teklifinde yer alan 26 madde Cumhuriyet Halk Partisinin 2018 yılında yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı; 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararları ile Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmeyecek alanlarda kalması veya yetki kanunu kapsamında bulunmaması nedeniyle 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenen maddelerin bu kez bazı kanunlara ve Kanun Hükmünde Kararnamelere yasa maddesi şeklinde ilavesinden oluşmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarına yine bir torba kanun teklifi ile kanuni bir çerçeve oluşturma sistematiğini son derece yanlış bulmaktayız

Söz konusu 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yer alıp, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen ve çok sayıda kod kanunda değişiklik yapan 200'ü aşan maddenin bütüncül bir düzenleme halinde Plan ve Bütçe Komisyonu ve diğer

ihtisas komisyonlarının gündemine alınarak görüşülüp, değerlendirilip yasalaştırılması konusundaki önerimiz bu aşamada da kabul görmemiştir.

Bakanlıkların ve bunların bağlı, ilgili ve ilişikli kuruluşlarının görev, yetki ve teşkilatlanmalarının ana ilkelerini belirleyen bir kod yasasına ihtiyaç vardır; geçmişte yürürlükte olan ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçtikten sonra yürürlükten kaldırılan 1984 tarihli 3046 sayılı Kanun böyle bir kanundu. Kamuda paralel örgütlenmelerin, görev ve yetki çatışması ve çakışmasının ortadan kaldırılması için benzeri bir düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı olduğu kanaatiyle "Kanun Teklifinin" bütününe karşıyız.

V. KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİ ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

17 ayrı Kanunda ve 5 Kanun Hükmünde Kararnamede ayrıntılı değişiklik ve ilaveler yapan 32 maddelik torba yasa teklifinin bazı maddeleri üzerindeki görüş ve eleştirilerimize aşağıda yer verilmiştir.

1. Teklifin 1, 8, 24 ve 29. Maddelerinin Değerlendirilmesi

174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiştir.

Teklifin 4 maddesi (1, 8, 24 ve 29. maddeler) Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatının Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmesi nedeniyle Harcırah Kanununda, Karayolları Trafik Kanununda, Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununda, Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel

Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamede yapılması gereken uyum düzenlemelerinden oluşmaktadır.

Teklifin 1. maddesiyle; 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında uyum düzenlemesi yapılmaktadır.

Teklifin 8. maddesiyle; 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa ekli (I) sayılı listede yer alan "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" olarak değiştirilmektedir.

Teklifin 24. maddesiyle; güvenlik soruşturması değerlendirme komisyonlarının oluşumu hakkındaki 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İdari İşler Başkanının" ibaresi "Genel Sekreterin" şeklinde değiştirilmektedir.

Teklifin 29. maddesiyle; 26/9/201 1 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "İdari İşler Başkanının" ibaresi "Genel Sekreterinin" şeklinde değiştirilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile önce "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı" teşkilatının kurulması bilahare söz konusu teşkilatın isminin birkaç yıl sonra "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği" olarak değiştirilmesi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişten sonra Anayasa değişikliğinin verdiği yeni yetkilere dayandırılarak çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile devletin yapısında çok iyi tasarlanmadan, düşünülmeden hızlıca yapılan değişikliklere iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Komisyon çalışmaları sırasında daha önceki yıllarda Cumhurbaşkanlığında bulunan Genel Sekreterlik yapısının 2018 yılında neden "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı" şekline dönüştürüldüğü, bilahare neden tekrar bundan vazgeçilerek "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği" yapısına döndürüldüğü konularında tarafımızca yöneltilen sorulara tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile Türkiye'nin mevcut kamu yönetim sisteminde acele ile acemice gerçekleştirilen değişikliklerin, bilahare yapılan

yanlışlığının farkına varılarak düzeltilmesi çabası TBMM genel kurulu ve komisyonların yasama faaliyetine ilişkin mesailerini olumsuzca etkilemektedir

2. Teklifin 2. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 7258 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin 703 sayılı KHK'nın 90 ıncı maddesiyle değiştirilen yedinci fıkrası yetki kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 90 ıncı maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 7258 sayılı Kanuna aktarılmaktadır.

Maddeyle, mevcut Kanundaki uygulama sürecek ve Spor-Toto Teşkilat Başkanlığı bahis ve şans oyunlarında bayiliklerin nerede kurulacağını, sayısını belirlemeye devam edecek, bayi müracaatlarını değerlendirecek ve sözleşme yapabilecek, ruhsat düzenleyebilecek, bayi listelerini izleyebilecek, bayi sayı değişikliklerini tespit edecek, bayiliklerin kurallara uygun ve düzenli işlemesi için gerekli denetim ve kontrolleri yapacaktır

Bu görev ve yetkiler, Teşkilat Başkanlığı tarafından kısmen ya da tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilecek ya da mal/hizmet satın alma usulüyle gördürülebilecektir.

Maddenin sonunda geçen ve kamunun bayilikler üzerindeki kontrol/denetim yetkisinin belli şartlar altında üçüncü kişilere devredilmesi, kamunun denetim alanını doğrudan yürütmesi, denetim/kontrol yetki ve görevinin devrine izin verilmesi hususu tartışmalıdır. Bu hüküm halen uygulanmaktadır.

Madde kapsamında belli görev ve yetkiler: 5738 sayılı Kanunun 3'üncü maddesiyle sınırlı olmak üzere, üçüncü kişilere kısmen ya da tamamen devredilmeye devam edilecektir.

Bu işler; "spor bahislerinde merkezi bahis sisteminin kurulması ve işletilmesi; merkezi bahis sistemine bağlı çalışacak risk sisteminin kurulması, işletilmesi, oyunlardaki bahis oranlarının belirlenmesi; Spor Toto'nun kuracağı merkezi bahis sistemiyle uyumlu

çalışacak bahis terminallerinin, mülkiyeti yüklenici firmada kalmak üzere temini; merkezi sistemle kurulacak bağlantıların iletişim masraflarının üstlenilmesi, onarım ve bakımları; Spor-Toto'nun oynattığı oyunlara dair pazarlama, reklam, tanıtım işleri; sarf malzemelerinin bayilere dağıtımı; oyun duyuruları ve sonuç ilanlarının basın yoluyla yapılması, bayilik destek hizmeti verilmesi" dir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında verilen bilgilerden, 15 Mayıs 2025 tarihi itibarıyla 4.701 farklı lokasyonda toplam 7.242 fiziki bayinin faaliyette olduğu, 2025 yılı içerisinde 917 yeni bayinin açıldığı, 959 bayilik sözleşmesinin sona erdirildiği ifade olunmuştur.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında bayilikler üzerindeki kontrol/denetim yetkisini kullanacak özel sektör otoritesinin, söz konusu şans oyunlarının işleticisiyle herhangi bir ilişkisinin, iltisakının olup olmadığı konusunda yöneltilen sorulara tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Anayasa'nın 6. maddesinde, hiçbir kimse ya da organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı; 128. maddesinde, Devlet'in genel yönetim ilkelerine göre yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlilerince yerine getirileceği kurala bağlanmıştır.

Bu kural uyarınca kamunun bayilikler üzerindeki kontrol/denetim yetkisinin belli şartlar altında üçüncü kişilere devredilmesinin Anayasa'nın 128. maddesiyle bağdaşmadığı düşünülmektedir.

Bu nedenle söz konusu düzenlemenin Anayasal açıdan da sakıncalar taşıdığının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

3. Teklifin 3. Maddesinin Değerlendirilmesi

Teklifin bu maddesiyle; Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununda subayların barış zamanında terfi bekleme sürelerini düzenleyen 30'uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yeniden düzenlenmekte ve 703 sayılı KHK'nın 127'nci maddesiyle fıkraya eklenen cümle aynen yeniden getirilmektedir.

Yapılan düzenlemeyle Cumhurbaşkanına maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen terfi bekleme sürelerini uzatma veya kısaltma yetkisi verilmektedir.

Düzenlemenin yapılma gerekçesi, 703 sayılı KHK'nın 127'nci maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesidir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 4/6/2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Anayasa Mahkemesi E:2018/117 esas sayılı kararında:

"506. Subayların rütbelerdeki normal bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla uzatılabilmesine veya kısaltılabilmesine imkân tanıyan Kuralın 7142 sayılı Kanun'un (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca *".. cumhurbaşkanının yürütme yetkisine ilişkin hususlara dair hükümlerin düzenlenmesi…" kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kuralın 6771 sayılı Kanun ile Anayasa'da yapılan değişikliklerle ilgisinin olduğu söylenemez.*

507. Bu itibarla kural 7142 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacı taşımadığından Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde değerlendirilmemektedir.

508. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir." demiştir.

Anayasa Mahkemesi ilgili düzenlemenin Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreci çerçevesinde çıkarılan yetki kanunu kapsamında olmadığını belirtmektedir.

Söz konusu teklif maddesi ile yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi Kararı birlikte değerlendirildiğinde; Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği KHK hükümlerinin herhangi bir değişiklik yapılmadan yasa maddesi olarak, aynen taslağa dahil edildiği görülmektedir.

Öncelikle Anayasa Mahkemesinin mezkûr iptal kararı incelendiğinde, AYM'nin iptal kararının gerekçesinin; KHK ile yapılan yasa değişikliklerinin Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde değerlendirilmemesi ve KHK ile yapılan değişikliklerin kamu hizmetlerine girme

hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalması olduğu anlaşılmaktadır. Anılan kurallar Kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden iptal talepleri doğrultusunda Anayasa'nın 2., 13., 70. ve 128. maddeleri yönünden ayrıca incelenmemiştir.

Anayasa'nın konuyla ilgili;

2'nci maddesi *"**Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti,** toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal **bir hukuk Devletidir.**"*

7'nci maddesi **Madde 7 – *Yasama yetkisi*** *Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki* ***devredilemez.***

13'üncü maddesi *"**Madde 13- Temel hak ve hürriyetler,** özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve **ancak kanunla sınırlanabilir**. Bu sınırlamalar, **Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.**"*

48'inci maddesi " ***Madde 48 –*** *Herkes, dilediği alanda* ***çalışma ve sözleşme*** *hürriyetlerine* ***sahiptir****. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.*

Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır."

70'inci maddesi *"**Madde 70** – **Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.** Hizmete alınmada, **görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.**"*

128'inci maddesi *"**Madde 128 –** Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.*

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. *(Ek cümle: 7/5/2010-5982/12 md.) Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır.*

Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir."

şeklindedir.

Teklifin bu maddesinde yer alan hükümle 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenmesi planlan hüküm ile subayların Kanun'da belirlenen rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı Kararı ile uzatılması veya kısaltılması öngörülmüştür.

Subayların 926 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinde belirlenen normal bekleme sürelerinden hangi sebeplerle ve ne kadar az bekleyeceklerine hususlar 926 sayılı Kanun'un 31'inci maddesinde; hangi sebeplerle ne kadar fazla bekleyeceklerine ilişkin hususlar ise aynı Kanun'un 32'nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu hususa ilişkin yasal düzenlemeler zaten mevcuttur.

Teklifin 3. maddesinde; Cumhurbaşkanı'nın hangi gerekçelerle ve ne kadar süre subayların normal bekleme sürelerini uzatabileceği ya da kısaltabileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Örnek vermek gerekirse Cumhurbaşkanı, 926 sayılı Kanun 30'uncu maddesi gereği normal bekleme süresi 5 yıl olan binbaşı rütbe bekleme süresini hiçbir gerekçe göstermeksizin ya da hiçbir maddi olay ya da olguya dayanmaksızın 1 yıla indirebileceği gibi 10 yıla da çıkarabilecektir. Kural bu haliyle Cumhurbaşkanı'na sınırsız bir yetki vermektedir.

Madde hükmü, kamu görevlisi olan subayların en önemli özlük haklarından biri olan rütbelerindeki bekleme sürelerini düzenlemekte olup, kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmaya ilişkin bir düzenlemedir. Ayrıca teklif edilen düzenlemede; subayların rütbe bekleme sürelerinin uzatılmasında ya da kısaltılmasında hangi sebeplere dayanılacağı, hangi sebepten dolayı ne kadar süre ile uzatma veya kısaltma yapılacağı hususları, herhangi bir tereddütte mahal bırakmayacak biçimde açık ve net

olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle düzenleme belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte değildir.

Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nde "IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı" üst başlığı altında 70. maddede kamu hizmetlerine girme hakkına yer verilmiştir. "Hizmete girme" başlıklı maddenin birinci fıkrasında "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir" denilmek suretiyle hakkın tanımı yapılmış, ikinci fıkrasında ise "Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez" denilmek suretiyle hizmete alınmada sadece görevin gerektirdiği nitelikler itibarıyla ayrım yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan hakkın sadece kamu hizmetlerine girmeyi değil kamu hizmetlerinde bulunmayı/kalmayı da güvence altına aldığına karar vermiştir (AYM, E.2021/104, K.2021/87, 11/11/2021, §§ 42-48) (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 12).

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir. Buna göre kamu hizmetlerinde kalma hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, anılan hakka sınırlama getirilebilmesinin ilk şartını oluşturmaktadır. (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 14)

Anayasa'nın 13. ve 70. maddeleri uyarınca kamu hizmetlerinde kalma hakkını sınırlamaya yönelik kanuni bir düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir. (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 15)

Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin

de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). *Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.* (AYM, E.2022/4, K.2022/64, 1/6/2022, § 16)

Ayrıca söz konusu maddenin gerekçesi "*Düzenlemeyle, çeşitli nedenlerle kuvvet komutanlıklarının rütbe karşılama oranlarında eksiklik veya fazlalık oluşması halinde personel ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla değiştirilebilmesine olanak sağlanmaktadır.*" şeklinde ifade edilmiştir.

Öncelikle Türk Silahlı Kuvvetleri gibi bünyesinde yaklaşık 30.000 subay istihdam edilen bir organizasyonda *rütbe karşılama oranlarında eksiklik veya fazlalık oluşması* kısa sürede ortaya çıkabilecek bir sorun değildir. Bu tür eksiklik ya da fazlalıkların meydana gelebilmesi için çok büyük miktarda personel zaiyatının veya insangücü planlarına aykırı fazla miktarda personel alımının meydana gelmesi gerekmektedir.

15 Temmuz 2016 tarihindeki hain darbe girişimi sonrasında her iki olayda gerçekleşmiştir. Yani TSK'nın muvazzaf subay mevcudunun yarısına yakını kamu görevinden çıkarılmış, keza çok büyük miktarlarda dış kaynaktan muvazzaf subay alımı yapılmıştır. Bu derece büyük personel hareketlerinin olduğu dönemde bile 2/7/2018 tarihinde KHK ile yürürlüğe konulan ve halen yürürlükte olan bahse konu madde işletilerek rütbe bekleme sürelerinde bir değişikliğe gidilmemiştir.

Kaldı ki, rütbe bekleme sürelerini değiştirmek, harekât etkinliğini sağlamak üzere uzun vadeli olarak hazırlanan ve birçok faktöre (envantere yeni girecek harp silah araç ve gereçleri, savunma planlamasına uygun olarak yapılan teşkilat değişiklikleri, eğitim-öğretim sistemindeki değişiklikler gibi) dayanan insangücü planlarına dayanılarak yapılması gereken bir süreçtir.

Bu uzun süreli süreç sonrasına rütbe bekleme sürelerinin değiştirilmesi gerekiyor ise, doğrudan personelin özlük haklarına etki eden bu düzenlemenin yasama organının münhasır yetkisinde olan yasa değişikliği ile düzenlenmesi Anayasa'nın 128'inci maddesinin gereğidir.

Yapılan düzenleme esas itibarıyla subay sınıfı askeri personelin terfi bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararı ile değiştirilebilmesine olanak sağlayan bir düzenlemenin özlük hakları ile ilgili olması nedeniyle, ilk olarak Anayasa'nın 128'inci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan memurlar ve diğer kamu görevlilerinin özlük haklarının kanunla düzenlenmesi hususundaki normuna aykırılık taşımaktadır. Yürütmeye yetki devrinin sınırlarını aşan ve özlük haklarından olan terfi sürelerinin uzatılması ya da kısaltılmasına yönelik Cumhurbaşkanına verilen yetki "teknik ayrıntıların düzenlenmesi niteliğinde" değildir. Doğrudan özlük hakkı belirlemesi anlamına gelmekte ve bu nedenle de kanunilik ilkesini zedelemektedir. Bu nedenle yapılan düzenleme Anayasa'nın 128'inci ve 7'nci maddelerine aykırılık taşımaktadır.

Yürütmeye tanınan bu yetki esas itibarıyla askeri terfi sistemini belirleme yoluyla askeri komuta sisteminin yürütme tarafından belirlenebilmesi ve bu çerçevede devreler veya dönemler arasındaki rütbe terfi bekleme sürelerini değiştirerek askeri komuta kademesinin belirlenmesine doğrudan müdahale edebilme imkânı tanımaktadır.

Cumhurbaşkanına tanınan yetki aynı zamanda sınırları belirli olmayan bir yetki türüdür.

Cumhurbaşkanı kararı ile kamu görevlisi olan bir subayın terfi süresi 25 yıla kadar uzatılarak bu kapsamdaki kişilerin özlük ve diğer sosyal güvenlik hakları gibi temel hakları da doğrudan etkilenecek bir hal alabilir. Bu nedenle hem hukuki belirlilik ilkesini zedelemesi hem de ölçülülük sınırlarını aşması nedeniyle Anayasa'nın 2'nci ve 13'üncü maddelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Diğer yandan bu durum esas itibariyle sözleşme şartlarının bir Cumhurbaşkanı kararı ile esastan değiştirilmesi anlamına geldiğinden ayrıca Anayasa'nın sözleşme hürriyetini düzenleyen 48'inci maddesine de aykırılık taşımaktadır.

Yukarıda açıklanan hususlar ve konuya ilişkin daha önce verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçeleri göz önün alındığında, teklif edilen düzenlemenin kanunilik şartını taşıdığı söylenemez. Teklifin bu maddesi Anayasa'nın 2, 7, 13, 48, 70 ve 128'inci maddelerine aykırı bulunmaktadır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında tarafımızca yöneltilen eleştirilere ve sorulara verilen cevaplar tatminkar bulunmamıştır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

4. Teklifin 4. Maddesinin Değerlendirilmesi

Madde ile 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanununa 703 sayılı KHK'nın 23. maddesi ile eklenen muafiyet başlıklı ek 15. maddesi yeniden düzenlenmektedir.

Madde ile Milli Savunma Bakanlığı faaliyetleri kapsamında insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanların giriş ve çıkış işlemlerinde gümrük muafiyetine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.703 sayılı KHK ile getirilen düzenlemede bu muafiyet Milli Mayın Faaliyet Merkezi Başkanlığına verilmişti.

Söz konusu düzenlemenin yapılma gerekçesi, 703 sayılı KHK'nın 23. Maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesidir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 4/6/2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Anayasa Mahkemesi 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararında;

:"*184. Kuralla, 7142 sayılı Kanun'da belirtildiği şekilde bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş, teşkilat, görev ve yetkileri ile personeline ilişkin usul ve esasların ya da Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin hususların düzenlenmesine veya bu çerçevede kanunlar ve KHK'larda yer alan ilgili hükümlerin değiştirilmesine, yürürlükten kaldırılmasına ilişkin bir düzenleme öngörülmemektedir.*

185. Bu itibarla kural 7142 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ila (d) bentlerinde belirtilen konulara yönelik bir düzenleme içermediğinden Yetki Kanunu kapsamında değildir.

186. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

şeklindeki gerekçeyle yetki kanununun kapsamında olmaması nedeniyle söz konusu maddeyi iptal etmiştir.

Getirilen düzenlemeyle Milli Mayın Faaliyet Merkezi yerine Milli Savunma Bakanlığı'nın düzenlenmesinin ana nedeni Millî Mayın Faaliyet Merkezi Başkanlığı'nın mülga olması ve MSB'nin bir hizmet birimine dönüşmesidir. MMFMB, İlk olarak Millî Mayın Faaliyet Merkezi adı altında 22/1/2015 tarihli ve 6586 sayılı Millî Mayın Faaliyet Merkezi Kurulmasına İlişkin Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında müstakil bir daire başkanlığı şeklinde Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur.

Millî Savunma Bakanlığının teşkilat ve görevlerini düzenleyen 1325 sayılı Kanun'da yer alan ve Millî Savunma Bakanlığının teşkilat ve görevlerini düzenleyen hükümler 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış, Kanun'un adı da Askerî Okullar, Askerî Öğrenciler, Askerî Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun olarak değiştirilmiştir.

Millî Savunma Bakanlığının teşkilat ve görevleri (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiştir. Millî Savunma Bakanlığının Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmesine koşut olarak Millî Mayın Faaliyet Merkezinin teşkilat yapısı da yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede Millî Mayın Faaliyet Merkezinin kuruluş ve görevlerini düzenleyen 6586 sayılı Kanun'un 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmasından sonra Millî Mayın Faaliyet Merkezi, Millî Mayın Faaliyet Merkezi Başkanlığı adıyla (1) numaralı CBK ile yeniden kurulmuş ve anılan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 339. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendinde Millî Savunma Bakanlığının hizmet birimleri arasında sayılmıştır. Bu çerçevede yapılan değişiklik yetki açısından doğru bir düzenlemedir.

Ancak, söz konusu düzenlemenin esasına bakıldığında MSB faaliyetlerinin oldukça geniş bir tanım içerdiği belirtilmelidir. Özellikle mayın temizlemeye yönelik özel sektöre verilecek ihalelerin de bu kapsamda muafiyet konusu edilebileceği ve yabancı şirketlerin de bu muafiyet kapsamına sokulabileceği değerlendirilmektedir.

Nitekim teklif gerekçesinde de "*Ayrıca, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi kuruluşlardan fon desteği alınarak ileriki zamanlarda gerçekleştirilmesi muhtemel temizlik faaliyetlerine yönelik Türk ve yabancı şirketlerin iş ortaklığında yapılabilecek projelerde de söz konusu gümrük muafiyetlerden yararlanılması amaçlanmaktadır.*" şeklindeki ibare bu konudaki ön tespitlerimizi doğrular niteliktedir.

Anayasanın 2. maddesinde cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de yasaların belirliliği ve öngörülebilirliğidir. Belirlilik ve öngörülebilirlik hukuki güvenliğin temelidir. Eğer yasalar öngörülemez ise idarenin hukuka uygunluğundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Muğlak ve belirsiz yasalar yöneticilerin keyfi davranmasına da zemin hazırlarlar.

Söz konusu düzenleme bu niteliğiyle Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık taşımaktadır.

Madde ile ilgili olarak tarafımıza dağıtılan Etki Analizine ilişkin notta:

"2016-2023 yılları arasında toplam 2.259 adet malzemenin yurtdışından ülkemize giriş ve çıkışı yapılmıştır. Söz konusu proje kapsamında yurtdışından girişi yapılan malzemeler Millî Savunma Bakanlığı envanterine 6 girmediğinden ve firmanın insani maksatlı mayın/patlamamış mühimmat faaliyeti icra ettikten sonra malzemelerin yurtdışına çıkışını gerçekleştirdiğinden Geçici İthalat İzni ile malzemeler ülkeye giriş yaptığında malzeme bedeli kadar firmadan teminat mektubu ile malzemenin ülkede kaldığı her ay için %3 vergi alınmış, malzemelerin yurtdışına çıkışı gerçekleştiğinde ise teminat mektubu ve vergiler geri iade edilmiştir."

açıklaması yer almaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında;

"Ülkemiz, Ottowa Sözleşmesi'ne 1 Mart 2004 tarihinde taraf olmuş, 2015 yılında Millî Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. 10 Temmuz 2018 tarihli 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Kararname'nin 342'nci maddesiyle MAFAM Dairesi Başkanının görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Sözleşme gereği, bu Ottowa Sözleşmesi gereği taraf devletler antipersonel mayın kullanmamayı, antipersonel mayın geliştirmemeyi, üretmemeyi, bir başka şekilde edinmemeyi, başkasına devretmemeyi, yasaklanmış faaliyetle iştigal etmekte olan

herhangi bir kimseye hiçbir şekilde yardımcı olmamayı, cesaret vermemeyi ve bunları teşvik etmemeyi, bütün antipersonel mayınları imha etmeyi taahhüt eder. Bu kapsamda da yükümlülükler yerine getirilmeye devam edilmektedir. Halihazırda mayınla kirletilmiş 219 milyon 903 bin 460 metrekare alan bulunmakla birlikte, MAFAM Daire Başkanlığı kuruluşundan itibaren yaklaşık 50 milyon metrekare alanda mayın temizlik faaliyeti icra edilmiştir."

şeklinde açıklamalarda bulunulmuştur.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında sınır güvenliği, kaçak göçmen girişi, bu durumun mayınlı sahaların temizliği ile herhangi bir ilişkisinin olup olmadığı, temizlenen arazilerin tarıma açılması vb konularda yöneltilen eleştirilere ve sorulara ilgililer tarafından verilen cevaplar tatminkar bulunmamıştır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

5. Teklifin 5. Maddesinin Değerlendirilmesi

703 Sayılı KHK'nın 135. Maddesinin (b) fıkrası ile 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 6. maddesinin (b) fıkrasının (5) numaralı alt bendinde yer alan "seçilen" ibaresi, seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece Üniversitelerarası Kurul tarafından doğrudan seçilen Yüksek Öğretim Kurulu üyelerinin seçim yöntemi değiştirilerek doğrudan seçim kaldırılmış, ÜAK tarafından seçilen üyelerin Cumhurbaşkanınca atanması yöntemi getirilmiştir.

135. Maddesinin (b) fıkrası ile 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 6. maddesinin (b) fıkrasının ikinci paragrafı değiştirilerek "*Üniversitelerarası Kurulca seçilenlerden bir ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmayanların yerine yeni adayların seçimleri iki hafta içinde yapılmadığı takdirde, Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılır.*" hükmü getirilmiştir. Böylece ÜAK tarafından seçilen üyelerin Cumhurbaşkanı tarafından atanmayarak göreve başlatılmaması olanağı getirilmiştir. Diğer taraftan Cumhurbaşkanınca ataması yapılmayan üyelerin yerine iki hafta içinde yenisi seçilmezse bu üyeliklere de Cumhurbaşkanının doğrudan üye atamasının yolu

açılmıştır. Böylece diğer değişikliklerle birlikte Cumhurbaşkanının tüm YÖK üyelerini tek başına atamasının yolu açılmıştır.

Teklifin bu maddesiyle; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun, 703 sayılı KHK ile değiştirilen ve bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 6'ncı maddesinin (b) fıkrası mevcut haliyle yeniden getirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi söz konusu fıkrayı, 2018/117 esas sayılı kararıyla iptal ederken, yapılan düzenlemenin "Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacı taşımadığından Anayasa'nın mülga 91'inci maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde olmadığını" gerekçe göstermişti.

Aynen getirilen maddeyle Cumhurbaşkanına, Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) tarafından YÖK üyeliğine seçilenleri atamama ve bu şekilde atanmayanların yerine, yeni aday seçimlerinin iki hafta içinde yapılmaması halinde, tüm YÖK üyelerini doğrudan atama yapma yetkisi verilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, diğer maddelerde olduğu gibi bu maddeyi de esasına girmeden, Yetki Kanununun kapsamına girmediği gerekçesiyle Anayasa'nın mülga 91'inci maddesine aykırı diyerek iptal etmişti. İptal kararı 4 Haziran 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

YÖK'ün üniversiteler ve yüksek öğretim sistemi üzerindeki kontrolü ve hakimiyeti dikkate alındığında bu değişikliklerle tüm yüksek öğretimin tamamen cumhurbaşkanının kontrolü altına alındığı, üniversite özerkliğinin tamamen ortadan kaldırıldığı anlamına gelmektedir. Zira 21 üyeli YÖK'ün 14 üyesi zaten doğrudan Cumhurbaşkanınca atanacak, diğer yedi üye ise ÜAK'nin seçtiği üyelerin Cumhurbaşkanınca atanması şeklinde gerçekleştirilecektir. Ne var ki, getirilen düzenleme ile ÜAK seçimi de tamamen sembolik hale getirilmiş hatta bu üyelerin de Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilmesinin yolu açılmıştır. Çünkü Üniversiteleri Arası Kurul sürekli toplantı halinde bir kurul değildir. 2547 sayılı Kanun'un 11. maddesine göre ÜAK tüm üniversite rektörleri ile her üniversiteden seçilecek birer öğretim üyesinden oluşur ve yılda en az iki defa toplanır. ÜAK, YÖK üyeliği seçimlerini Yönetim Kuruluna da devredemez. Dolayısıyla üye seçimleri ÜAK tarafından yapılmak zorundadır. Seçim yapıldıktan sonra Cumhurbaşkanı seçilen üyeleri bir ay içinde atamazsa ÜAK'nin iki hafta içinde toplanarak yeni üye seçmesi gerekmektedir. Eğer

iki hafta içinde yeni üyeler seçilmezse Cumhurbaşkanı doğrudan atama yapabilecektir. Bu uygulamada Cumhurbaşkanının fiilen bütün atamaları yapması anlamına gelecektir.

Ancak bu düzenlemeler Anayasanın 130. ve 131. maddelerine aykırıdır. Zira Anayasanın 130. maddesine göre üniversiteler bilimsel özerkliğe sahiptir. Ancak yukarıda açıklandığı gibi bütünüyle Cumhurbaşkanının kontrolü altında olan üniversitelerin gerçek anlamda özerk olduğu söylenemez. Cumhurbaşkanının sınırsız kontrolü üniversitelerin özerkliğini ortadan kaldırır. Bu nedenle iptali istenen kurallar Anayasanın 130. maddesine aykırıdır. Diğer taraftan, Anayasanın 131. maddesine göre Yükseköğretim kurulu Üniversiteler tarafından seçilen ve Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ile Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur. ÜAK'nın seçimini anlamsızlaştırarak tüm üyelerin doğrudan Cumhurbaşkanınca seçilmesine olanak tanıyan bu düzenlemenin de Anayasanın 131. maddesine de aykırı olduğu açıktır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

6. Teklifin 6. Maddesinin Değerlendirilmesi

Maddeyle; Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Yükseköğretim Kanununun 13 üncü maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafı iptal edildiği şekliyle aynen getirilmektedir.

Aynen getirilen paragraf, Devlet ve vakıf üniversitelerinin rektörünün, Cumhurbaşkanınca atanmasını öngörülmektedir.

Cumhurbaşkanı Devlet üniversitelerinin rektörlerini doğrudan atarken, Vakıf üniversitelerinin rektör atamasını, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile bu maddenin de esasını incelemeden, "devlet üniversitelerine rektör atanma şartlarında değişiklik öngören kural, Anayasa'nın İkinci Kısmının Dördüncü

Bölümü'nde yer alan kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır" gerekçesiyle iptal edilmişti. İptal kararı 4 Haziran 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

703 sayılı KHK ile Anayasaya aykırı bir şekilde değişiklik yapılmadan önceki dönemde, devlet üniversitelerine rektör atamalarında YÖK'ün rektör adayı gösterme yetkisi bulunuyordu. Ayrıca rektör olarak atanabilmek için profesör olarak en az üç yıl görev yapmış olma koşulu bulunuyordu.

İptal edilen değişiklikle, devlet üniversitelerine rektör atama konusundaki yetki, tek başına Cumhurbaşkanına verilirken, rektör atanacaklarda da herhangi bir nitelik aranmaması gibi garip bir düzenleme getirilmiştir. Aynı düzenleme 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde[16] yer almaktadır.

Daha önce rektörler iki aşamalı bir seçimden geçerek Cumhurbaşkanınca atanıyordu. Üniversitelerde yapılan seçimle en yüksek oyu alan altı aday YÖK'e bildiriliyor, YÖK bu adaylardan üçünü seçerek Cumhurbaşkanına gönderiyor ve Cumhurbaşkanı bu üç adaydan birini rektör olarak atıyordu. 2017 yılında 676 sayılı OHAL KHK'sının 85. maddesi ile 2547 sayılı kanunun 13. maddesinde değişiklik yapılarak üniversitelerde seçim yapılması kaldırılmış ve rektörlerin YÖK'ün profesör olarak en az üç yıl görev yapmış olanlar arasından önereceği üç aday arasından Cumhurbaşkanınca atanması kabul edilmiştir. Şimdi de YÖK önerisi ve en az üç yıl profesör olarak çalışmış olma koşulları da kaldırılmış ve Cumhurbaşkanının istediği kişiyi rektör olarak atamasına olanak tanınmıştır. Cumhurbaşkanı da hemen bu yetkisini kullanarak bazı üniversitelere daha önce aranan koşulları sağlamayan kişileri rektör olarak atamıştır.

Anayasanın 130 maddesinde belirtilen üniversitelerin özerkliğinden söz edilebilmesi için, üniversitelerin kendi öz yönetimine sahip olması gerekir. Öz yönetimine sahip olmayan yöneticilerinin doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atandığı ve her türlü karar ve faaliyeti YÖK denetiminde olan bir üniversitenin özerkliğinden söz edilemez.

---

[16] 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3. maddesinin 5. fıkrası; "Rektörler profesörlük yapanlar arasından atanır."

“Yöneticisi doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanan üniversitenin özerkliğinden söz edilemeyeceği, belli kamu görevlerine atanacaklarda görevin gerektirdiği niteliklere sahip olma koşulunun aranmasının liyakat ilkesinin bir gereği olduğu, rektör olarak atanmak için gerekli koşulları ortadan kaldırarak herkesin rektör olarak atanmasına imkân sağlayan bir düzenlemede kamu yararı bulunmadığı ve hukuk devleti ilkesini ihlal ettiği, dikkate alınarak söz konusu düzenlemenin Anayasa’nın 2’nci, 130’uncu ve 131’inci maddelerine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Eğitim sistemine bilinçli olarak siyasetin katıldığı AKP döneminde, gençlerimize nitelikli eğitim vermek ya da istihdam sağlamak gibi bir çaba görememekteyiz.

2016 yılından sonra 2547 sayılı YÖK Kanununun 13. maddesinde ve ilgili diğer mevzuatta rektör atanması için aranan koşullar bazı adaylar rektörlüğe atansın diye baş döndürücü bir vaziyette sürekli değiştirilmiştir.

2006 yılından sonra “her ile bir üniversite” hedefiyle kurulan üniversitelerin sayıları hızla artmaktadır. Her yere üniversite olsun mantığıyla açılan üniversitelerde bölüm ve verilen kontenjanın ise bir meslek envanteri yapılmadan, ihtiyaca göre kontenjan belirlemesi yöntemi kullanılmadan gerçekleştirilmesinden dolayı, çok sayıda mezun iş bulamamaktadır. Üniversite mezunu kuryelerin sayısı gün geçtikçe çoğalmaktadır.

AKP’nin 23 yıllık döneminde Üniversitelerin ve yükseköğretim sisteminin tamamen piyasaya açılması, üniversitelerde liyakata bağlı olmadan kadrolaşma nedeniyle iktidarın hizmetinde kurumlar haline getirilmesi için önemli adımlar atılmıştır.

Üniversitelerde liyakat ve akademik yeterliliğin yerini siyasal kadrolaşma, yozlaşmış ilişkiler ve itaat kültürü almıştır.

15 Temmuz sonrasında üniversitelerde yaşanan kitlesel akademik tasfiye ve siyasal baskıların da etkisiyle, bilimden ve bilimsel faaliyetlerden hızla uzaklaşmış, başta tamamen siyasallaşan kadro politikası olmak üzere, hemen her konuda iktidarın ve piyasanın ihtiyaçlarına göre hareket etmeye başlamıştır.

Mevcut haliyle üniversitelerimizin bilim yuvası olmaktan hızla uzaklaştırıldığını, iktidarın arka bahçesine dönüştüğünü söylemek mümkündür

2006 yılından itibaren üniversitelerin sayısı artmasına rağmen bilimsel çalışmalarda istenilen seviyeye ulaşılamamıştır. Üniversitelerin performanslarını

arttırabilmeleri, her şeyden önce bilimsel, yönetsel ve mali özerklik ile ilgili olup, ayrılan bütçe, liyakatle belirlenen atamalar, seçilmiş rektör ve yeterli sayıda kadro ve araştırmacı ile mümkün olacaktır.

Akademik özgürlük ve üniversite özerkliği akademik hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. Akademik özgürlük öğretim üyelerinin ve araştırmacıların, araştırma gündemlerini/konularını belirleme; doğruyu bulmak için diğer araştırmacılar ve öğrenciler ile eleştirel fikir tartışması yapma; kanıta, akla dayalı olarak yaptıkları araştırmalara ilişkin çıktıları araştırmacılar, öğrenciler ve kamuoyuyla paylaşma özgürlüğüdür.

Bilimsel araştırmanın temelinde akademik özgürlük vardır. Akademik özgürlüğün yokluğunda, akademik programlar ile ders içerikleri ve araştırma konuları dar ilgi alanlarına göre belirlenir; yaratıcılık ve yenilikçilik faaliyetlerini besleyen eleştirel tartışma ve gerçeği arama ortamı ortadan kalkar; araştırma ve eğitim/öğretim zenginleşemez; eğitim/öğretim ve araştırma kalitesi düşer; beyin göçü başlar; akademi içindeki yetişmiş kaliteli insan gücü başka ülkelere veya ülke içinde farklı sektörlere gider. Bugün ülkemizde de gözlemlenen budur.

Akademik özgürlük yükseköğretim kurumları için bilimsel üretimin, özgür düşüncenin garantisi, araştırma ile eğitim/öğretimde kalitenin teminatıdır.

Üniversitelerimizin uluslararası arenada sıçramayı yapabilmelerini sağlayacak akademik özgürlük ortamını ve üniversite özerkliğini yeniden tesis edecek adımları atmaları elzemdir. Aksi takdirde üniversitelerimizin dünya çapında üniversiteler olmaları ve üniversite sıralamalarında üst sıralarda yer almaları hayalden öteye gidemeyecektir.

Üniversitelerimiz, her türlü düşüncenin özgürce tartışılabildiği, her türlü bilimsel çalışmanın özgürce yapılabileceği ortamlar olmalıdır. Üniversitelerin asli fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için tam bir idari ve mali özerkliğe kavuşturulması, üzerlerindeki baskıya son verilmesi, fikir özgürlüğünün tam anlamıyla kullanılabileceği bir ortam yaratılması, bilim ve teknoloji üretimine yönelik olarak ihtiyaç duyulan tüm tedbirlerin alınması ve gerekli ortamın yaratılması gerekmektedir.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

7. Teklifin 7. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 703 sayılı KHK'nin 43. maddesi ile Yükseköğretim Kanununun 34'üncü maddesine eklenen üçüncü fıkra, yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısını dolu öğretim elemanı kadrosu sayısının yüzde 2 ile sınırlandırırken, bu kapsamdaki yabancı uyruklu öğretim elemanının yükseköğretim kurumları itibarıyla dağılımı, isim, ücret ve sözleşme örneğinin vizesi, sözleşme süresinin uzatılması ve sona erdirilmesinin YÖK tarafından yapılacağını öngörmektedir.

Anayasa Mahkemesi bu düzenlemeyi 2018/117esas sayılı kararıyla "Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacı taşımadığından Anayasa'nın mülga 91'inci maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde değerlendirilemez" gerekçesiyle iptal etmişti. İptal kararı 4 Haziran 2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Maddenin görüşülmesi sırasında tarafımıza verilen bilgilerden 2025 yılı itibarıyla devlet üniversitelerinde görev yapan toplam 1.440 yabancı uyruklu öğretim elemanının mevcut olduğu, bu sayının, dolu öğretim elemanı kadrosunun yalnızca yüzde 0,95'ine tekabül ettiği ifade olunmuştur.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları üzerine teklifin 5, 6 ve 7. maddelerinde yapılan düzenlemelerin torba yasalar yerine ilgili kod kanunlar üzerinde Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda yapılacak ayrıntılı değerlendirme ve çalışmalar sonucu tüm boyutları ile görüşülüp değerlendirilmeden acele ile yasalaştırılmasını uygun bulmamaktayız.

8. Teklifin 9. Maddesinin Değerlendirilmesi

2018 yılında çıkan 703 sayılı KHK'nın 11 inci maddesiyle, Gençlik ve Spor Bakanlığına (GSB) yurtdışı koordinasyon ofisi kurma yetkisi tanınmış, bu düzenleme Anayasa değişikliğine uyum kapsamında olmadığı, Anayasanın mülga 91 inci maddesine aykırılık içerdiği, KHK ile düzenlenemeyecek yasaklı alanda olması sebebiyle iptal edilmiştir.

CHP'nin iptal başvurusunda Koordinasyon Ofislerinde Bakanlık ve bağlı kuruluşları personelinden görevlendirilenler ile bunlara yardımcı olmak üzere mahallinden temin edilen ve Ofis hizmetlerinde çalışan personele ödenecek ücretlere ilişkin düzenleme öngören kuralın, Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın İkinci Bölümü'nde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin düzenleme içerdiği ve bunun Anayasa mülga m. 91 gereği KHK ile değil kanunla düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sadece Anayasanın mülga 91 inci maddesi kapsamında olmuş; CHP'nin ofislerde görevli personelin özlük haklarının Kanunla düzenlenmemesi ve idari takdire bırakılmasıyla ilgili anayasaya aykırılık iddiaları ise ayrıca incelenmemiştir.

Teklif bu haliyle sadece KHK düzenlenemeyecek alanda olan ve 2017 Anayasa değişikliğiyle ilgisi olmayan koordinasyon ofislerinin Anayasa mülga m. 91 hükmü gereği KHK ile değil kanunla düzenlenmesi kısmını karşılamaktadır, ancak personelin özlük hakları ve istihdam usulleri, işe alınmanın gerektirdiği ölçütlerin kanunla açıkça belirlenmesini gerektiren hükümler yine Cumhurbaşkanı kararına bırakılarak anayasal aykırılık kısmen sürdürülmektedir.

Teklifle, Bakanlığın mevcut yetkisi aynen korunmakta, ancak Anayasa Mahkemesinin iptal kararı verdiği 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunundaki yerine değil, 3289 sayılı Kanuna işlenmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, mevcutta olduğu gibi yurtdışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin koordinasyonu için ofisler kurabilecek, bu ofislerin yeri, süresi, ofislerin çalışma usulleri Cumhurbaşkanınca belirlenecektir. Ayrıca, ofislerde görevlendirilecek kamu personelinin ve bunlara yardımcı olmak için "mahallinden temin edilen ve ofis hizmetinde çalışan personel" in niteliğinin ne olacağına, ödenecek ücretlere, personele yapılacak ödemeler dışındaki diğer harcamaların neler olacağına, harcama usul ve esaslarına da Cumhurbaşkanı karar verecektir.

Personelin özlük hakları, işe alımlar ve görevlendirmeler, ücretlere ilişkin hükümlerin açıkça Kanunla düzenlenmesi gerekirken, mülkiyet hakkını ihlal eder biçimde bu hakların Cumhurbaşkanı kararına bırakılması yasama yetkisinin devredilmezliğine (Anayasa m. 7), hukuk devleti ilkesine (m. 2), kamu hizmetini üstlenen görevlilerle ilgili genel ilkeler kapsamında memur ve diğer kamu görevlilerinin

nitelik, atanma, hak ve yükümlülüklerinin, diğer özlük işlerinin kanunla düzenlenmesi kuralına (m. 128) aykırıdır.

Maddenin görüşülmesi sırasında tarafımıza verilen bilgilerden, bugün itibarıyla koordinasyon ofisi kurulmasına ilişkin olarak yalnızca 2016 yılında Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında bir uluslararası anlaşma imzalandığı, ancak henüz Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından onay prosedürü tamamlanmadığı, . Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Gençlik ve Spor Bakanlığına ait 5 yurt müdürlüğü bulunduğu, bu yurtların toplam 7.041 öğrenciye hizmet verdiği ifade edilmiştir.

Komisyondaki görüşme sırasında, söz konusu düzenlemenin diğer kamu idarelerinin yurt dışında benzer bulunan faaliyetleri çakışıp çakışmayacağı, Gençlik ve Spor Bakanlığının yurt dışında bu ölçekte teşkilatlanmaya gitmesinin ortaya çıkaracağı sakıncalar konusunda yöneltilen eleştiri ve sorulara tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

9. Teklifin 10 ve 11. Maddelerinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle değiştirilen 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında 4641 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin üçüncü cümlesi iptal edilmiştir.

Teklifin 10. maddesiyle; Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4641 sayılı Kanuna aktarılmaktadır. Düzenlemeyle Ekonomik Sosyal Konsey üyelerinin Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle değiştirilen 4641 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi iptal edilmiştir.

Teklifin 11. maddesiyle; Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4641 sayılı Kanuna aktarılmaktadır. Düzenlemeyle Konseyin çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey; Türk İdari Teşkilatına 17.03.1995 tarihli bir Başbakanlık Genelgesi ile girmiş olup, teşkilatlanmasına ilişkin 4641 sayılı Ekonomik Ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun ise 21.04.2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2010 yılında yapılan Anayasa değişiklikleri ile ise Anayasanın 4. kısmındaki "Mali ve Ekonomik Hükümler" başlıklı 166. madde "Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey" şeklinde değiştirilmiş ve Ekonomik Sosyal Konsey bu sayede anayasal bir kuruluş haline de gelmiştir. 1982 Anayasasında Ekonomik ve Sosyal Konseye ilişkin olarak; " Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında Cumhurbaşkanına istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir." ifadeleri bulunmaktadır. Maddeden de anlaşılacağı üzere kararlarının istişari nitelikte olacağı belirtilen bu konsey, Cumhurbaşkanının politika oluşturmasında bir danışma fonksiyonu olma amacını taşımaktadır. Hem Anayasal düzeyde ve hem de kanuni olarak ilgili düzenlemeleri ihdas edilmiş bu kurum mevzu hukuk bağlamında idari teşkilatımızda yer alan ancak son 16 yıldır fiiliyatta göremediğimiz bir yapıdadır.

Söz konusu kanunda yer alan pek çok madde 2018 yılında çıkarılan 703 sayılı KHK ile ortadan kaldırılmıştır. Bilahare herhangi bir mevzuat düzenlemesi yapılmamıştır.

Ekonomik Sosyal Konseyin uzun yıllardır, toplanamaması, toplantıya çağrılmamasının nedeni de tarafımızca anlaşılamamaktadır. Bu konuda tarafımızca yöneltilen yazılı soru önergelerine bile tatminkar yanıtlar verilmemektedir.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından 26.04.2024 tarih ve 4708 sayılı Yazılı Soru önergesine verilen yanıtta "Ekonomik ve Sosyal Konseyin toplanamadığı süreçte, ekonomik ve sosyal konularda katılımcı süreçlerin etkili bir şekilde işletilmesini teminen diğer sosyal diyalog mekanizmaları Çalışma Meclisi, Üçlü Danışma Kurulu gibi çalışmaya devam etmektedir." denilmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey fiilen ortadan kaldırılmıştır. Bu konuda üyelerinin tümünün belirlenmesinin ve Ekonomik Sosyal Konsey'in çalışma usul ve esaslarının belirlenmesinin tamamen Cumhurbaşkanına bırakılması bir yasa düzenleme tekniği olarak kabul edilemez. Söz konusu maddelerin Anayasa'nın 2 ve 7. maddeleri hükmü karşısında durumu tartışmalı bulunmaktadır.

10. Teklifin 12. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 197 nci maddesiyle değiştirilen 4688 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile" ibaresi iptal edilmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 197 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4688 sayılı Kanuna işlenmektedir.

Düzenleme ile sendika ve konfederasyonların, doğal afet durumunda afete uğrayan bölgelerdeki bazı dernek ve vakıflara yardım yapabilmesi öngörülmektedir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında eski sistemde Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti tanınan vakıflarla ilgili tüm karar mekanizmasının sadece Cumhurbaşkanına bırakıldığı ifade edilerek bu durumun bir aksaklık ve sakınca içerip içermeyeceği konusunda yöneltilen eleştiri ve sorulara tatminkar yanıtlar alınmamıştır.

11. Teklifin 13. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği Belediye Kanunu'nun, 703 sayılı KHK ile değiştirilen 4'üncü maddesinin altıncı fıkrasıyla, buna paralel olarak beşinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Diğer maddelerden farklı olarak Anayasa Mahkemesinin esasına girerek iptal ettiği ve iptal kararının yürürlüğe girmesi için süre de vermediği bu düzenleme, iptal kararına uygun olarak değiştirilerek yeniden getirilmektedir.

703 sayılı KHK ile yapılan değişiklikle, Cumhurbaşkanına, Cumhurbaşkanı kararı ile belediye kurma yetkisi verilmişti.

Anayasa Mahkemesi /12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı kararı ile "*Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamu tüzelkişiliğinin, kanunla veya CBK ile kurulacağı şeklindeki düzenleme kamu tüzelkişiliğine sahip belediyelerin kuruluşu bakımından da geçerlidir. Diğer bir ifadeyle belediyelerin de kanunla veya CBK ile kurulması zorunludur. Bu itibarla Cumhurbaşkanı kararıyla belediye kurulmasına imkân tanıyan kurallar, Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağdaşmamaktadır.*" gerekçesiyle düzenlemeyi iptal etmiştir.

Anayasa'nın 123. maddesi;

"Madde 123 – İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur."

hükmünü taşımaktadır.

Ancak Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçişten sonra söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 127. maddesinde bulunan;

"Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir."

hükmüne uygunluk açısından da değerlendirilmesi icap etmektedir.

Bir yerel yönetim organı olan belediyeler Anayasanın 127. maddesinde özerk kuruluşlar olarak öngörülmüş ve yerinden yönetim ilkesine göre kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde yerel hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların karşılanması

amacıyla idari vesayet yetkisine sahip olduğu düzenlenmektedir. Ancak bu yetkilerin yerel yönetimlerin kurulması ile tüm karar alma süreçlerinin Cumhurbaşkanına verilmesini kapsamadığı açıktır. Söz konusu düzenlemenin Anayasanın 127. maddesine aykırılık açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

12. Teklifin 14. Maddesinin Değerlendirilmesi

Teklifin bu maddesiyle, Belediye Kanunu'nun, 703 sayılı KHK ile değiştirilen bu nedenle de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 11'inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi ve ikinci fıkrasının birinci cümlesi yeniden düzenlenmektedir.

703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına, Cumhurbaşkanı kararıyla, meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesiyle nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5 kilometreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliğini kaldırarak, bu belediyeye katma ve nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeleri köye dönüştürme yetkisi veriyordu.

Anayasa Mahkemesi, 2018/117 esas sayılı kararıyla bu cümleleri; "kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (CBK) ile kurulması veya kaldırılması gerektiği" gerekçesiyle iptal etmiştir. İptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandığı 4 Haziran 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Getirilen düzenleme ile belediyelerin kanun veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle kapatılabileceği hükme bağlanmaktadır.

Ancak Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçişten sonra söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 127. maddesinde bulunan;

"Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir."

hükmüne uygunluk açısından da değerlendirilmesi icap etmektedir.

Bir yerel yönetim organı olan belediyeler Anayasanın 127. maddesinde özerk kuruluşlar olarak öngörülmüş ve yerinden yönetim ilkesine göre kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde yerel hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun olarak yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların karşılanması amacıyla idari vesayet yetkisine sahip olduğu düzenlenmektedir. Ancak bu yetkilerin yerel yönetimlerin kapatılması ile tüm karar alma süreçlerinin Cumhurbaşkanına verilmesini kapsamadığı açıktır. Söz konusu düzenlemenin Anayasanın 127. maddesine aykırılık açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile reddedilmiştir.

13. Teklifin 15. Maddesinin Değerlendirilmesi

Belediye Kanunu'nun 12'nci maddesine göre, birleşme, katılma veya tüzel kişiliğin kaldırılması sonucu tüzel kişiliği ilk yerel seçimlere kadar devam edecek olan belediye ve köylerde, yeni nazım ve uygulama planı yapılamamaktadır Bu sürenin daha önce "Bakanlar Kurulunca kaldırıldığı" tarih olan başlangıç tarihi, 703 sayılı KHK ile "Cumhurbaşkanınca kaldırıldığı" tarih olarak değiştirilmişti.

Önceki hâlinde tüzel kişiliğin kaldırılması sonucu tüzel kişiliği ilk mahallî idare seçimlerine kadar devam edecek olan belediye ve köylerde; yeni nazım ve uygulama imar planı yapılmaması, mevcut planlarda yapılması gereken zorunlu değişiklikler ile her türlü imar uygulamasının ise ilgili belediyenin uygun görüşü alınarak yapılması gerektiği yönündeki kuralın uygulanmaya başlanmasında esas alınacak tarih, -belediye veya köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasına veya beldenin köye dönüştürülmesine ilişkin- müşterek kararnamenin yayımlandığı tarih olarak belirlenmişken, 703 sayılı KHK ile getirilen değişiklikle bu konuda esas alınacak tarih Cumhurbaşkanı kararının yayımlandığı tarih olarak belirlenmişti.

Anayasa Mahkemesi, bu değişikliği de esastan incelemiş ve "kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulması veya

kaldırılması gerektiği" gerekçesiyle iptal etti. İptal kararı, 4 Haziran 2024 tarihinde yürürlüğe girdi.

Teklifle getirilen değişiklikle, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği cümleler nedeniyle düşük cümle haline gelen 12'nci maddenin üçüncü fıkrasının ilk cümlesindeki bu düşüklük düzeltiliyor. Böylece nazım ve uygulama planı yapılmasının başlangıç tarihinin bu konuda yapılacak kanun veya çıkarılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin tarihi haline getirmektedir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları üzerine teklifin 13, 14 ve 15. maddelerinde yapılan düzenlemelerin torba yasalar yerine ilgili kod kanunlar üzerinde İçişleri Komisyonunda yapılacak ayrıntılı değerlendirme ve çalışmalar sonucu tüm boyutları ile görüşülüp değerlendirilmeden acele ile yasalaştırılmasını uygun bulmamaktayız.

Çok sayıda belediyenin nüfusunun 2000'in altına düştüğü, ilçe ve il belediyelerinde bile nüfusun azaldığı, büyük kentlerin artan bir göç baskısı altında bulunduğu bir dönemde belediyelerle ilgili problemlerin ve alınması icap eden tedbirlerin, yapılması gerekenlerin iktidar ve muhalefet partilerinin ortak anlayış ve çabalarıyla tespiti, bu duruma yönelik yasal düzenlemelerin ivedi olarak ülkenin gündemine taşınması gerekmektedir.

14. Teklifin 16, 17 ve 20. Maddelerinin Değerlendirilmesi

Teklifin 16. maddesiyle; 5977 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2021/125, K: 2023/213 sayılı kararı ile iptal edilen ek 1 inci maddesi kanunla düzenlenmektedir. Bu suretle lağvedilen Biyogüvenlik Kuruluna ilgili mevzuatla verilen görev ve sorumlulukları yürütecek olan mercilerin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi öngörülerek oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi öngörülmektedir.

Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) hakkındaki 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu kapsamında oluşturulan Biyogüvenlik Kurulu 703 sayılı KHK'nin 206'ncı maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmış ve 2/8/2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile de Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri Tarım ve Orman Bakanlığına verilmiştir.

Teklifin 17. maddesiyle; 13/10/2010 tarihli ve 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanunun ek 2 nci maddesi değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 207 nci maddesiyle 6015 sayılı Kanuna eklenen ek 2 nci maddesi iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi düzenlemenin Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacı taşımadığı; Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca verilen KHK çıkarma yetkisinin amaç ve kapsamı içinde değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 207 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6015 sayılı Kanuna aktarılmaktadır. Hükümle Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulunun kapatılmış olması nedeniyle mevzuatta Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılacağı hususu düzenlenmektedir.

2/8/2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile de Devlet Destekleri İzleme ve Denetleme Kurulunun bir kısım görev ve yetkileri Cumhurbaşkanlığı Ekonomi Politikaları Kuruluna verilmiştir.

Teklifin 20. maddesiyle; 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun ek 1 inci maddesi değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 210 uncu maddesiyle eklenen 6331 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 210 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6331 sayılı Kanuna aktarılmaktadır. Hükümle, 703 sayılı KHK ile Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyinin kaldırılmış olması sebebiyle mevzuatta Konseye yapılacak atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Komisyondaki görüşmeler sırasında kaldırılan söz konusu kurulun görevlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından icra edildiği ifade edilmiştir.

Komisyon çalışmaları sırasında söz konusu madde metninde yer alan düzenlemelerle adı geçen kurulların neden ortadan kaldırıldığı, bunlarla ilgili görev ve sorumlulukların neden Cumhurbaşkanınca belirlenecek mercilere verildiği, aradan 7 yıl

geçtiği halde neden bu konularda daha kapsamlı bir yasal düzenleme yapılmadığı konusunda ısrarlı sorularımıza tatminkar cevaplar verilmemiştir.

15. Teklifin 18. Maddesinin Değerlendirilmesi

Teklifin bu maddesiyle, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun duruşma başlıklı 57 nci maddesinin Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkındaki Yüce Divan yargılamalarına ilişkin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Anayasanın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunla değiştirilen 105 inci ve 106 ncı maddelerinde "Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır." hükümlerine yer verilmiştir. Anayasa değişikliğine uyum amacıyla çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle söz konusu hüküm 6216 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir.

Ancak Anayasa Mahkemesi, 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle Anayasanın 105 inci ve 106 ncı maddelerinde 2017 yılında yapılan değişiklikler nazara alınarak maddede yapılan değişikliği, adil yargılanma hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir."

Maddeyle, iptal edilen hükmün yeniden düzenlenmesi amacıyla, Anayasanın 105 inci ve 106 ncı maddeleri dikkate alınarak, 6216 sayılı Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrası aynı doğrultuda düzenlenmektedir.

16. Teklifin 19. Maddesinin Değerlendirilmesi

Maddeyle Cumhurbaşkanlığı sistemine geçiş öncesinde görev yapan ve görevleriyle ilgili olarak yüce divanda yargılanacak olan bazı kamu görevlileriyle ilgili düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yapılan değişiklikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesinden önce görev yapmış olan Bakanlar Kurulu üyelerinin görevleriyle ilgili suçlar ile kaldırılan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanının, 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun bütün hükümleriyle yürürlüğe girdiği tarihten önce görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı yargılamasına ilişkin yetkili makamın yüce divan olarak Anayasa Mahkemesi olduğuna ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile Anayasa mahkemesine askeri yargıdan seçilen üyelerin askerlikten doğan emeklilik haklarının korunmasına ilişkin geçiş niteliğinde koruyucu bir düzenleme yapılmaktadır.

Söz konusu düzenlemenin yapılma gerekçesi, 703 sayılı KHK'nın 209. maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesidir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 4/6/2025 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Anayasa Mahkemesi 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararında:

"1779. Bakanlar Kurulu üyeleri ile Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ve Jandarma Genel Komutanını yargılamakla görevli yargı merciini belirleyen kural, Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın İkinci Bölümü'nde yer alan adil yargılanma hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır.

1780. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir." Ve "1793. Bu itibarla kaldırılan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinden Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiş üyelerin mali haklarına yönelik düzenleme öngören kural, Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın İkinci Bölümü'nde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır.

1794. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir." şeklindeki kararlarıyla adil yargılanma ve mülkiyet hakkına ilişkin

düzenlemeler içerdiği ve Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir.

Teklifin bu maddesiyle; 703 sayılı KHK ile 6216 sayılı Kanuna eklenen geçici 2. maddesinin ilgili hükümleri aynen getirilmekte ve bu kamu görevlileri açısından yüce divan yargılama mercii saptanmakta ve kapatılan askeri yargı kurumundan Anayasa Mahkemesine seçilen üyelerin mali haklarının korunmasına ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

17. Teklifin 21. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125, K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendine eklenen cümle iptal edilmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6546 sayılı Kanuna işlenmektedir.

Hükümle Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden ayrılacak payların oranının iki katına kadar arttırılmasına ilişkin olarak Cumhurbaşkanına yetki verilmesi düzenlemesi yapılmaktadır.

18. Teklifin 22. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunun 11 inci maddesinde yapılan değişiklikler iptal edilmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6546 sayılı Kanuna aktarılmaktadır.

Teklifin bu maddesiyle; Başkanlığın mevzuatta yer alan bazı görev ve faaliyetlerine yönelik muafiyet ve indirimlere ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda Başkanlığın bazı faaliyetlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunundan muaf tutulması ve Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerin 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaksızın yapılması amaçlanmaktadır.

Maddenin gerekçesinde ve komisyon çalışmaları sırasında Başkanlığın bazı faaliyetlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunundan muaf tutulmasının nedeni konusunda tarafımıza herhangi bilgi sunulmamıştır.

19. Teklifin 23 Maddesinin Değerlendirilmesi

703 sayılı KHK ile değiştirilmeden önce Milli Savunma Üniversitesinin Rektörü, Milli Savunma Bakanının önereceği ve Başbakanın uygun göreceği üç aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçiliyordu.

703 sayılı KHK'nin 160. maddesiyle 6756 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi değiştirilerek üniversitenin rektörünün Cumhurbaşkanı tarafından seçilip atanacağına ilişkin bir düzenleme getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 160 ıncı maddesiyle değiştirilen 6756 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, E:2018/117 esas sayılı kararıyla bu düzenlemeyi "üst düzey kamu görevlisi olan Millî Savunma Üniversitesi rektörünün atanmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen kuralın 6771 sayılı Kanunla Anayasa'da yapılan değişikliklerle ilgisi" olmadığı, dolayısıyla 703 sayılı KHK'nın dayanağını oluşturan Yetki Kanununun kapsamına girmediği gerekçesiyle iptal etmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 160 ıncı maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6756 sayılı Kanuna aktarılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları üzerine teklifin 3, 4 ve 23. maddelerinde yapılan düzenlemelerin torba yasalar yerine ilgili kod kanunlar üzerinde Milli Savunma Komisyonunda yapılacak ayrıntılı değerlendirme ve çalışmalar sonucu tüm boyutları ile görüşülüp değerlendirilmeden acele ile yasalaştırılmasını uygun bulmamaktayız.

20. Teklifin 25. Maddesinin Değerlendirilmesi

233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasının 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değiştirilmeden önceki hükmü kapsamında "anonim şirket" olarak kurulan iktisadi devlet teşekküllerinde "genel kurul" bulunmamaktadır

703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle yapılan değişiklikle, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesinin tamamında Devletin "tek pay sahibi" olduğu ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ve Türk Ticaret Kanununda pay sahiplerine tanınan haklarını ilgili mevzuat çerçevesinde organları eliyle yürütebileceği gözetilerek, iktisadi devlet teşekküllerine ilaveten kamu iktisadi kuruluşlarının da "anonim şirket" olarak kurulabilmesine olanak tanınmış ve mevcut uygulama genişletilmiştir.

Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi tarafından 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı karar ile maddede yapılan değişiklik iptal edilmiştir. Madde ile, 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye aktarılmaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında hali hazırda 19 tane Kamu İktisadi Teşebbüsü olduğu, bunlardan ikisinin KİK statüsünde (Devlet Hava Meydanları ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü) bulunduğu, 17 adet İktisadi Devlet Teşekkülü olduğu, Anonim Şirket statüsünde bulunan 8 adet Kamu İktisadi Devlet Teşekkülü

bulunduğu ifade edilmiş, bilahare bunlara ait tablo komisyon üyelerinin bilgisine sunulmuştur.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN ANA STATÜSÜ VE YAPISINA İLİŞKİN LİSTE			
No	**Kamu İktisadi Teşebbüsleri**	**Ana Statüsü**	**Yapısı**
1	DMO (Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü)	İDT	Genel Müdürlük
2	TTK (Türkiye Taşkömürü Kurumu)	İDT	Genel Müdürlük
3	TKİ (Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü)	İDT	Genel Müdürlük
4	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	İDT	Genel Müdürlük
5	EÜAŞ (Elektrik Üretim Anonim Şirketi)	İDT	Anonim Şirket
6	TEİAŞ (Türkiye Elektrik İletim A.Ş.)	İDT	Anonim Şirket
7	TEDAŞ (Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.)	İDT	Anonim Şirket
8	TEMSAN (Türkiye Elektromekanik Sanayi A.Ş.)	İDT	Anonim Şirket
9	TPAO (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı)	İDT	Anonim Şirket
10	BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş.)	İDT	Anonim Şirket
11	TMO (Toprak Mahsülleri Ofisi)	İDT	Genel Müdürlük
12	TİGEM (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü)	İDT	Genel Müdürlük
13	ESK (Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü)	İDT	Genel Müdürlük
14	ÇAYKUR (Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü)	İDT	Genel Müdürlük
15	TCDD (T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü)	İDT	Genel Müdürlük
16	TÜRASAŞ (Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayii Anonim Şirketi)	İDT	Anonim Şirket
17	TŞFAŞ (Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.)	İDT	Anonim Şirket
18	DHMİ (Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü)	KİK	Genel Müdürlük
19	KEGM (Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü)	KİK	Genel Müdürlük

Maddenin komisyonunda görüşülmesi sırasında yapılan açıklamalardan söz konusu değişikliğin nedeni, bu değişikliğin gerekçesi ve bu durumun Kamu İktisadi Kuruluşları açısından ne tür avantajlar sağlayacağı konusunda sorduğumuz sorulara teklif sahibi iktidar partisi milletvekillerince ve ilgili bürokratlarca tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Bu maddeyle; Anayasa Mahkemesi tarafından, yetki kanununun kapsamında olmadığı gerekçesi ile iptal edilen 733 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesindeki hükümler, kanun maddesi olarak yeniden düzenlenmektedir.

Düzenleme kapsamında, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesinin tamamında Devletin "tek pay sahibi" olduğu ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ve Türk Ticaret Kanununda pay sahiplerine tanınan haklarını ilgili mevzuat çerçevesinde organları eliyle yürütebileceği gözetilerek, iktisadi devlet teşekküllerine ilaveten kamu iktisadi kuruluşlarının da "anonim şirket" olarak kurulabilmesine olanak tanınarak, mevcut uygulama genişletilmektedir. Bu kapsamda kurulacak olan anonim şirketler için genel kurul bulunması şartı da uygulanmayacaktır.

Söz konusu düzenlemeyle; 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesinin üçüncü fıkrası değiştirilerek "Teşebbüsler anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmaz" hükmüne yer verilmiştir. Böylece kamu iktisadi teşebbüsleri ile iktisadi devlet teşekküllerinin anonim şirket şeklinde kurulması olanağı tanınmıştır. Ancak bu anonim şirketlerde genel kurul bulunmayacaktır. Yani anonim şirket olmayan, anonim şirketin hiçbir hukuki niteliği ile örtüşmeyen bir anonim şirket türü yaratılmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 329. maddesine göre Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur. Genel Kurul Anonim şirketlerin temel organlarından biri olup Kanun'un 407. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Pay sahipleri şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar. 408/2 maddeye göre genel kurulun şu görev ve yetkileri devredilemez. a) Esas sözleşmenin değiştirilmesi, b) Yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları, c) Kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması, d) Finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması, e) Kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi, f) Önemli miktarda şirket varlığının toptan

satışı. Aynı maddenin (3) numaralı fıkrasına göre tek pay sahipli anonim şirketlerde bu pay sahibi genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir. Tek pay sahibinin genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmeleri için yazılı olmaları şarttır.

233 sayılı KHK'da teşebbüslerin anonim şirket şeklinde kurulması halinde kuruluşun nasıl yapılacağı, sözleşmenin nasıl ve kim tarafından imzalanacağı, yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı, genel kurula ait yetkilerin kimler tarafından ve nasıl kullanılacağı konularında hiçbir düzenleme yer almamaktadır.

Bir hukuk devletinde yasaların birbiriyle uyumlu ve hukuk düzeninin insicamlı olması gerekir. Bir hukuki kurum varlığını sürdürürken, başka bir kanunda aynı ad altında ancak tamamen farklı niteliklerde bir kurumun oluşturulması hukuk düzeninin uyumunu ve yasaların insicamını bozacaktır. Bu hukuki öngörülebilirliği temelden sarsacağı gibi bireyler açısından hukuki güvenliği de ortadan kaldıracaktır.

Anayasanın 2. maddesinde cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de yasaların belirliliği ve öngörülebilirliğidir. Belirlilik ve öngörülebilirlik hukuki güvenliğin temelidir. Eğer yasalar öngörülemez ise idarenin hukuka uygunluğundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Muğlak ve belirsiz yasalar yöneticilerin keyfi davranmasına da zemin hazırlarlar.

Söz konusu düzenleme bu niteliğiyle Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık taşımaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında söz konusu düzenlemenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerince reddedilmiştir.

21. Teklifin 26. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle 233 sayılı KHK'ya eklenen ek 2 nci maddesi iptal edilmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 233 sayılı KHK'ya aktarılmaktadır.

Düzenlemeyle Türk Ticaret Kanununun anonim şirketler hakkında uygulanan bazı hükümlerin Cumhurbaşkanınca kurulacak anonim şirketlerde ve savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulan teşebbüslerde uygulanmaması ve Cumhurbaşkanınca kurulan anonim şirketlere ilişkin pay sahipliği haklarının Cumhurbaşkanınca veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılması amaçlanmaktadır.

233 sayılı KHK'ya eklenen ek 2. madde ile 6102 sayılı Kanun'un kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf olduğu kuruluş ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı kuralına yer verilmiştir. 233 sayılı KHK'nın 3. maddesine göre teşebbüsler Cumhurbaşkanınca kurulacaktır. Bu KHK'da teşebbüslerin sermayesi, sorumluluğu, organları vb düzenlenmiştir ancak anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüsleri diğerlerinden ayıran hususun ne olduğu belli değildir.

Bir hukuk devletinde yasaların birbiriyle uyumlu ve hukuk düzeninin insicamlı olması gerekir. Bir hukuki kurum varlığını sürdürürken, başka bir kanunda aynı ad altında ancak tamamen farklı niteliklerde bir kurumun oluşturulması hukuk düzeninin uyumunu ve yasaların insicamını bozacaktır. Bu hukuki öngörülebilirliği temelden sarsacağı gibi bireyler açısından hukuki güvenliği de ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla anonim şirketin hiçbir özelliğine sahip olmayan, temel organları bulunmayan ancak adı anonim şirket olan yeni bir tür kurum oluşturulması vatandaşlar ve muhatapları açısından yanıltıcı da olacaktır. Pay sahibi olmayan bir anonim şirket olamayacağına göre bu şirketlerin pay sahibinin devlet tüzel kişiliği olduğunu kabul etmek gerekecektir. Ek 2. maddeye göre pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanınca kullanılacaktır. Bu durum adeta Cumhurbaşkanın tek başına sahip olduğu bir şirket varlığı anlamındadır. Böyle bir düzenlemenin her türlü yolsuzluğa ve istismara neden olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca bu şirketleri diğer teşebbüslerden ayıran gerçek bir nitelik farkı da yoktur. O zaman anonim şirket şeklinde teşebbüs kurmanın bir anlamı kalmamaktadır. Devlet

dışında pay sahipleri olabileceği kabul edilirse bu durumda o pay sahiplerinin haklarını kullanabileceği bir genel kurul olmadığından düzenleme pay sahiplerinin mülkiyet hakkını ihlal edecektir.

Anayasanın 2. maddesinde cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de yasaların belirliliği ve öngörülebilirliğidir. Belirlilik ve öngörülebilirlik hukuki güvenliğin temelidir. Eğer yasalar öngörülemez ise idarenin hukuka uygunluğundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Muğlak ve belirsiz yasalar yöneticilerin keyfi davranmasına da zemin hazırlarlar.

Söz konusu düzenleme bu niteliğiyle Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık taşımaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında söz konusu düzenlemenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerince reddedilmiştir.

22. Teklifin 27. Maddesinin Değerlendirilmesi

637 sayılı KHK'nın 26ncı maddesi, Anayasa Mahkemesinin 703 sayılı KHK'daki iptal kararı sonrasında baştan kanun maddesi olarak düzenlenmektedir.

Ticaret Bakanlığının döner sermaye işletmesiyle ilgili mevcut hükümler ilgili KHK'ya bu defa kanun yoluyla aynen işlenmiyor, Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin yetki, sermaye, gelir ve giderleri, hesap verme usul ve esasları kanun metnine aktarılmaktadır.

Kısmen eksiklikler ve idareye geniş takdir yetkisi veren söz konusu düzenlemeler 27/12/2024 tarihli ve 7537 sayılı Kanunun 23 üncü maddesindeki Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesine dair kapsamlı düzenlemenin benzeridir.

Teklifle, Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin yapısı, amacı, gelir kaynakları, gelirlerini nerelerde kullanabileceği Aralık 2024'te yine kanunla değişen Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının döner sermaye işletmesi yapısına benzetilmektedir.

Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin yetki, sermaye, gelir ve giderleri, hesap verme usul ve esasları kanun metnine aktarılmaktadır. Teklifle; Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin sermayesi 100 milyon TL'den 500 milyon TL'ye çıkarılmakta ve "ihtiyaç duyulması halinde", Cumhurbaşkanına bu tutarı 5 katına kadar artırma yetkisi verilmektedir.

Birinci fıkrayla; Ticaret Bakanlığı, 637 sayılı KHK'da sayılacak belli amaçları gerçekleştirmek için döner sermaye işletmesi kurabilecek. Böylece mevcut döner sermaye işletmesinin hangi amaçlar için çalışacağı netleştirilmektedir.

Bakanlık, kanuni görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamındaki faaliyetler; dış ticarette ürün denetimleriyle ilgili faaliyetler ile bu denetimlere yönelik uygunluk değerlendirmesi faaliyetleri; ürün denetimlerinde ihtiyaç duyulan laboratuvarların kurulması ve mevcutların geliştirilmesi faaliyetleri; ürün denetimlerinde numune alımı ve analizi masrafları ile dış ticaret denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışı; dış ticaretin geliştirilmesine ilişkin kurs, konferans, toplantı, seminer, envanter, projelendirme, uygulama, araştırma, geliştirme, yayın, rehberlik, danışmanlık, yönetim, işletme, yurtdışı teşkilatının geliştirilmesi ve benzeri hizmetleri yapmak, yaptırmak veya bunlara katılmak; gümrük denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak üzere döner sermaye işletmesi kurmaya yetkili olacaktır.

Teklifle; Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin sermayesi 100 milyon TL'den 500 milyon TL'ye çıkarılmakta, "ihtiyaç duyulması halinde", Cumhurbaşkanına bu tutarı 5 katına kadar artırma yetkisi verilmektedir. Bu kapsamda döner sermaye miktarı, artırma oran ve yetkisi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2024 sonunda çıkan yasadaki döner sermaye işletmesi yapısına benzetiliyor. Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin 2024 yılı sonunda 100 milyon TL sermaye tahsisi bulunmaktadır. 2019 yılında tahsis edilen sermaye tutarı ise 30 milyon TL tutarındaydı. 18.05.2019 tarihinde Ticaret Bakanlığı Döner Sermeye İşletmesi için tahsis edilen sermaye tutarı 30 milyon TL'den 100 milyon TL'ye arttırılmış ve ödenmiş sermaye bu tutara ulaşana kadar da elde edilen kârların sermayeye eklenmesi öngörülmüştür.

Geçmiş Sayıştay raporlarında sıklıkla vurgulandığı üzere, sermaye tutarlarının artırılmasına karşın, sermaye katılımı tutarlarının döner sermayeli kuruluşların özkaynak hesaplarında karşılık olarak yer alan tutarlarla eşit olması gerektiği halde, örneğin 2019 yılı denetim raporunda halen bu artırılmış sermaye tutarının geçmiş yıl kârından ödenmiş olan 70 milyon TL'lik sermaye tutarının muhasebe kayıtlarına doğru yansıtılmadığı ortaya çıkmıştır. Yeni teklifle, 100 milyon TL'lik tutar, 6 yılın sonunda 500 milyon TL'ye çıkarılmaktadır.

İkinci fıkrayla; *tahsis edilen sermayenin* "aynî yardımlar + döner sermaye faaliyetlerinde kullanılmak üzere işletmeye verilen mallar + döner sermaye faaliyetlerinden elde edilecek kârlar"dan oluşacağı açıklanıyor. Alınacak bağış ve yardımlar, sermaye limitine bakılmaksızın sermayeye ilave edilecek. 2022 ve 2023 Sayıştay denetim raporlarına göre, Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin aldığı bağış ve yardım yoktur.

Üçüncü fıkrayla; döner sermaye işletmesinin gelirleri daha açık yazılıyor. Ayrıca, Sayıştay raporlarında 2016-2022 arasında ısrarla geçen, Bakanlığın direndiği "yap-işlet-devret" modelindeki muhasebeleştirme hataları ve Bakanlığın yıllar içinde hesaplarına aktarılması gerektiği halde bir özel şirket hesabında kaydı tutulan Yap-İşlet-Devret sözleşmelerine ilişkin Bakanlık pay gelirleri için gecikmeli bir düzenlemeye gidilmektedir.

Teklifle, döner sermaye işletmesinin gelirleri; *döner sermayenin gelir getirici faaliyetlerinden elde edilen gelirler, İhracatçı Birliklerinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %10'u, TOBB'un aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %1 'i olmak üzere, Bakan tarafından onaylanarak kesinleşen katkı payları ile 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde yaptırılan sınır kapıları ve gümrük tesislerine ilişkin yap-işlet-devret sözleşmeleri kapsamında alınan Bakanlık payından oluşacaktır.*

Yetki kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal edilen KHK düzenlemesinde ise döner sermaye işletmesinin gelir kaynakları; *Bakanlığın teşkilatına ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde sayılan gelir getirici faaliyetlerden elde edilen gelirler ile İhracatçı Birliklerinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %10'u,*

TOBB'un aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %1'i olmak üzere, Bakan tarafından onaylanarak kesinleşen katkı paylarından olarak sıralanmaktaydı

Ayrıca yetki kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal edilen KHK ile benzer biçimde, "ilgili kurumlarca bir önceki ayın gerçekleşen gelirlerine ait katkı payları, izleyen ayın 15'ine kadar döner sermaye hesabına aktarılmaya devam edilecek, buna bakanlığın aşağıda açıklanacak sınır kapıları ve gümrük tesislerinden aldığı Bakanlık payları da eklenecektir. Bu biçimde hesaba aktarılmayan katkı payları iptal edilen KHK'da olduğu gibi yine amme alacağı sayılacak ve 6183 sayılı Kanuna göre takip ve tahsil edilecektir. Düzenleme bu yönüyle de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döner sermaye işletmesinin yeni mevzuatıyla paraleldir.

-Bakanlık sınır kapısı ve gümrük tesislerinden kaynaklı paylar hakkında: "Yap-işlet-devret (YİD)" modeliyle yaptırılan ya da modernize edilen gümrük kapıları için amortisman ayrılmadığı, bu gümrük kapıları için yüksek tutarlarda hatalı muhasebeleştirme yapıldığı, YİD sözleşmeleri kapsamında Bakanlık adına ayrılan kantar payı gelirlerinin mevzuata aykırı olarak özel bir şirket hesabında yıllardır tutulduğu ve bu hesap üzerinden yapılan Bakanlık harcamalarının Kamu İhale Kanunu hükümlerine uyulmadan gerçekleştirildiği Sayıştay raporlarının yıllardır sabit bulgularındandır.

Bu bulgular Bakanlık hakkında 2016-2022 arasındaki Sayıştay raporlarında sürekli izlenmiş ve gerekli kayıt işlemlerinin yapılması gerektiği, bunun mali tabloları izlemeyi zorlaştırdığı ve Kamu İhale mevzuatına aykırı olduğu, bilançolarda milyonlarca liralık hataya yol açtığı belirtilmiştir.

-Bakanlık, TOBB ve Gümrük ve Turizm İşletmeleri T.A.Ş. (GTİ) arasında farklı tarihlerde imzalanan sözleşmelerle gümrük kapılarının modernizasyon işleri yürütülmüş ancak bunların varlık ve yükümlülüklerine dair muhasebeleştirme bir süre yapılmamıştır. Aralık 2016 rakamlarıyla, işletmeye geçen 9 gümrük kapısının sözleşme bedeli 428.2 milyon TL, işletme süresi biten bir gümrük kapısında 3.5 milyon Dolar, işletme hakkı devredilen bir gümrük kapısında ise sözleşme bedeli 10,7 milyon Dolar iken, bu tutarlara ilişkin doğru muhasebe kayıtlarının 2016'dan beri tutulmadığı anlaşılmıştır. Hizmet imtiyaz varlıklarının ve Bakanlık gelirlerinin mali tablolarda izlenemediği ve bunun kamu gelirlerini takipte sorun doğurduğu 2016'da Sayıştayca

vurgulanmıştır. YİD modeliyle modernize edilen bu 11 gümrük kapısı, 2017 yılında Bakanlık kayıtlarına alınarak gerçeğe uygun değerleme sonrasında 2017 fiyatlarıyla sözleşme bedeli 1 milyar 647 milyon TL olarak açıklanmıştır. 2017'de "hizmet imtiyaz varlığı" olarak Bakanlık kayıtlarına giren bu kapıların modernizasyonu için ayrılması gerektiği halde ayrılmayan amortisman payı sonucunda, sadece 2017'de Bakanlık bilanço ve faaliyet tablolarında 82.3 milyon TL hata oluşmuştur. Ayrıca, dönemin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, TOBB ve Gümrük ve Turizm İşletmeleri T.A.Ş (GTİ) arasında gümrük kapılarının yap-işlet-devret modeliyle yaptırılması/modernize edilmesi amacıyla imzalanan uygulama sözleşmeleri kapsamında, işletme süresince elde edilen gelirlerden Bakanlık payına düşen kısmın yasal düzenlemelere aykırı olarak imzalanan protokolle GTİ adına açılan banka hesaplarında tutulduğu, bu gelirlerden yapılan harcamalarda 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine uyulmadığı ve yapılan harcamalardan şirketin sorumlu olmayacağının protokolde düzenlendiği görülmüştür.

Bakanlık adına ayrılan %25'lik kantar payı gelirlerinin mevzuata aykırı biçimde bir özel şirket hesabında tutulması ve bakanlık hesaplarında bu payın izlenememesi, yıllardır düzeltilmemiş bir bulgudur. Bakanlık, bu şirket hesabındaki paradan hiçbir kamu ihale mevzuatına ve hiçbir mali denetime tabi olmaksızın, Bakanlığın toplantı, temizlik hizmeti, açılış, eğitim, araç alma ve kiralama, yazılım masrafı, nakliye, yakıt vb ihtiyaçları için düzenli harcamalar yapabilmiştir.

-Gümrük ve sınır kapılarının modernizasyonu için YİD sözleşmeleri imzalanmasından sonra, sözleşme gereği Bakanlığın elde etmesi gereken yıllık %25'lik kantar payı gelirinin Bakanlık mali hesapları yerine özel bir şirket hesabında tutulması sonucunda bakanlık kantar payı gelirlerinin nasıl harcandığı izlenememiş, bu harcamalar mali denetime tabi olmamış, bakanlığın giderleri için açılması gereken ihaleler açılmamış ve Bakanlık bu özel hesaptaki paradan araç satın alma, kiralama, toplantı, temizlik hizmetleri, her türlü malzeme alımı, personel eğitimi gideri gibi işlerini yıllarca görmüştür. Teklifle, bu pay gelirleri çok gecikmeli olarak ve Sayıştay'ın örneğin 2016 yılından beri her yılki denetim raporunda ısrarla vurgulandığı halde 2025 yılında ancak döner sermaye işletmesi hesaplarından izlenecektir.

Sayıştay'ın son 8 yıllık raporları üzerinden bir tablo sunulmuştur. Ticaret Bakanlığının hiçbir yasal denetime ve kamu ihale mevzuatındaki sınırlamalara tabi

olmadan, özel bir şirket hesabında tutulan gümrük/sınır kapıları modernizasyonu sözleşmeleri kapsamındaki yıllık kantar payı gelirlerini istediği işler için harcayabildiği tutarlar özetlenmiştir. "Şirketin kantar payı hesabındaki Bakanlık bakiyesi", aynı zamanda o yılki bilanço ve faaliyet tablolarında neden olunan hata tutarıdır. Harcanan bu tutarlardan GTİ adlı özel şirket de sorumlu tutulamamaktadır. Bakanlık, usule aykırı işlemiyle, kantar payı gelirlerinin harcanması bahsinde Sayıştayca yıllarca uyarılmasına karşın kendisini denetimden kaçırmış, ihale süreçlerine takılabilecek ya da yargılama konusu olabilecek her harcamayı yapmış, bilançolarda izlenemeyen bu tutarlar hesap hatalarına da neden olmuştur.

Ticaret Bakanlığının Gümrük Kapıları Kantar Payı Gelirlerinden Usule Aykırı Harcamaları

Yıl	Özel Şirketin Kantar Payı Hesabındaki Bakanlık Bakiyesi (milyon TL)	Bakanlığın Denetimsiz... Harcadığı Tutar (milyon TL)
2017	73.2	11.4
2018	69.5	29.6
2019	87.3	42.1
2020	81.3	39.6
2021	104.7	28.4
2022	67.5	106.8
Toplam	**483.5**	**257.9**
Kaynak: Sayıştay denetim raporları (2016-2023)		

-**Üçüncü fıkranın devamında**; döner sermaye faaliyetlerinden elde edilen kârlar, ödenmiş sermaye tahsis edilen tutara ulaşıncaya kadar sermayeye eklenecektir

Teklifle, ödenmiş sermaye tutarı, tahsis edilen sermaye tutarına ulaştıktan sonra, yılsonu kârı hesap dönemini izleyen Nisan ayının sonuna kadar genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimi hesabına yatırılacaktır. Fıkra, bu

bakımdan 2024 Aralık'ta değiştirilen Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döner sermaye işletmesi düzenlemesiyle benzerdir.

-**Dördüncü fıkrayla;** Ticaret Bakanlığı döner sermayesinin hangi hallerde kullanılabileceği kanunla sınırlanmaktadır, ancak 27/12/2024 tarihli 7537 sayılı Kanunun 23 üncü maddesindeki Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döner sermayesi düzenlemesiyle kıyaslandığında, bu sermayenin harcanmasında net bir sınırlama gözetilmemiş, fıkra muğlak bırakılmıştır. Döner sermaye gelirleri ancak Ticaret Bakanlığına verilen görevler kapsamında gerçekleştirilecek iş ve faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar ile döner sermaye işletmelerinde istihdam edilen personele yapılacak ödemelerden oluşacak, döner sermayeden bunlar dışında herhangi bir harcama yapılamayacak. Fıkrayı Aralık 2024'te kanunla değişen Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döner sermaye işletmesinin gider sınırlamalarıyla kıyasladığımızda önemli bir fark doğmaktadır. "Ticaret Bakanlığına verilen görev ve faaliyetler için yapılacak harcamalar" muğlaktır ve her türlü Bakanlık harcaması için, örneğin kantar payı gelirlerinin 2024'e kadar usule aykırı olarak eğitim, araç alımı/kiralaması, makam masraflarında kullanılması gibi, döner sermaye yine bu amaçlar için de kullanılabilecektir. Oysa Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının hangi hallerde döner sermaye işletmesi gelirlerini kullanabileceği daha açık düzenlenmiştir

Bu iki Bakanlığın yakın zamanlı döner sermaye işletmesi mevzuat değişikliğinden hareketle, Ticaret Bakanlığı döner sermayesindeki gelirlerin hangi hallerde kullanılabileceği de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı döner sermayesini düzenleyen 7537 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi kadar açıklıkta yazılabilir ve konu ticaret alanındaki kamu harcamalarının verimli, etkin, katma değeri, AR-GEyi gözeten kullanımı yönünden ele alınarak daha kapsamlı bir düzenleme yapılabilir.

Beşinci fıkrayla; Bakanlık döner sermayesinin hesap verme usulü düzenleniyor. İşletme, mali yılın bitiminden başlayarak 2 ay içinde hazırlanacak bilanço ve ekleri ile bütün gelir ve gider belgeleri Sayıştaya, bilanço ve eklerinin birer örneği de aynı süre içinde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderecektir.

-***Altıncı fıkrayla;*** Bakanlık hizmetleri için döner sermayeden alınan taşınmazlar, tapuda Hazine adına tescil edilerek Bakanlık adına tahsis edilecektir.

Yedinci fıkrayla; Ticaret Bakanlığı, döner sermayesinin faaliyet alanları, çalışma usul ve esasları, gelir-giderleri, işletilmesi ile hesap usullerine ilişkin hususları Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşünü alarak yönetmelikle belirleyecektir.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında döner sermaye işletmesinden Bakanlığa aktarılan tutarların dökümü ve bunların nereye harcandığı konusunda sorular yöneltilmiştir.

Görüşmelerin bitiminden sonra tarafımıza söz konusu soruların cevabına karşılık gelmek üzere;

"2023 – 2024 DÖNER SERMAYE BÜTÇESI GELIR VE GIDER RAKAMLARI

YILLAR	BÜTÇE			GERÇEKLEŞEN		
	GELİR	GİDER	FARK	GELİR	GİDER	FARK
2023	1.932.450.000	1.932.450.000	0	2.000.038.428	1.087.688.028	912.350.400
2024	4.220.000.000	4.220.000.000	0	4.054.126.109	1.984.164.722	2.069.961.387

2023 – 2024 YILINDA DÖNER SERMAYEDEN HAZİNEYE AKTARILAN TUTARLAR TABLOSU

Pay Türü	Pay Adı	2023	2024
Dönem İçinde Ayrılan Paylar	SGK Kes., Alınan Gelir Ver., Damga Ver., Diğer Yükümlüküler	101.697.727	169.109.050
	Hazine Hissesi	299.018.424	606.202.109

	SHÇEK Hissesi	*19.934.562*	*40.413.473*
Cari İşlemlerde Ödenen Vergiler	***KDV, ÖTV ve Damga Vergisi***	*1.198.495.347*	*1.686.124.249*
	Gümrük Vergileri	*37.892.788*	*88.812.590*
	TRT Bandrol	*26.002.280*	*39.452.198*
Dönem Sonunda Ayrılan Paylar ve Vergiler	***Dönem Sonu Net Kârı***	*703.167.984*	*1.496.302.412*
	Kurumlar Vergisi	*215.362.657*	*500.929.873*

Bakanlığımız Taşra Teşkilatında 81 Ticaret İl Müdürlüğü, 24 Serbest Bölge Müdürlüğü, 18 Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü, anılan Bölge Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren 166 Gümrük Müdürlüğü, 21 Tasfiye İşletme Müdürlüğü, 18 Dış Ticaret İşlemleri Müdürlüğü, 11 Laboratuvar Müdürlüğü, 19 Hukuk Hizmetleri Müdürlüğü, 22 Ürün Güvenliği Müdürlüğü, 19 Personel Müdürlüğü ile 32 Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüğü (ve anılan Müdürlüğe bağlı 41 Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Bölge Amirliği ve 14 Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Kısım Amirliği) bulunmakta olup genel bütçe kapsamında yer alan gerek merkez gerekse taşra birimlerinin ihtiyaçları, genel bütçe ödenekleri, yatırım harcaması ise yılı yatırım programında olup olmadığı, tasarruf tedbirleri vb. hususlar göz önünde bulundurularak döner sermaye bütçesinden harcama yapılabilmektedir.

Söz konusu harcamalar esas itibariyle genel bütçe harcamalarıyla aynı usullere (harcama belgeleri, harcama yetkilisi/gerçekleştirme görevlisi, iç denetim, ön mali kontrol vb) tabi olmasının yanı sıra mal ve hizmet alımları 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılmaktadır.

Ayrıca, döner sermayeden yapılan tüm harcamalara ilişkin bilgiler aylık olarak veri aktarımı yoluyla Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sayıştay'ın sistemlerine yüklenmekte ve her sene yapılan Sayıştay denetimlerinde de ibraz edilmektedir.

Bu çerçevede, 2023 ve 2024 yıllarında döner sermaye bütçesinden bakanlık genel bütçeli idarelerine harcanan tutarlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

2023 YILI HARCAMALARI

GENEL TOPLAM	*03.02 Tüketime Yön. Mal ve Mlz Al.*	*68.939.261*
	03.04 Görev Giderleri	*962.024*
	03.05 Hizmet Alımları	*18.204.233*
	03.06 Temsil ve Tanıtma Giderleri	*2.576.270*
	03.07 Menkul Mal,Gayri Mad.Hak Alım, Bakım ve On.Gid.	*22.094.410*
	03.08 Garimenkul Mal Bakım ve Onarım Gid.	*5.000.000*
	06.01 Mamul Mal Alımları	*261.014.984*
	06.03 Gayrimaddi Hak Al.	*56.386.720*
	06.04 Gayrimenkul Al. Ve Kamulaştırma Gid.	*10.593.748*
	06.06 Menkul Malların Büyük Onarım Giderleri	*3.474.183*
	06.07 Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	*27.163.107*
		TOPLAM 476.408.940

2023 yılında, kırtasiye/temizlik malzemesi alımları, Bakanlık taşınırlarına kayıtlı taşıtların bakım-onarım, trafik sigortası, akaryakıt/lastik alımları, hizmet binalarının ve taşınırlarının bakım-onarımı gibi cari harcamalar ile kaçakçılıkla mücadele de

kullanılan teknik cihaz (X-ray, Miltar, foto kapan, devriye botu vb) alımları ile bakım onarımları, laboratuvar cihaz alımları/bakım-onarımı, dedektör köpek giderleri, Bakanlık faaliyetlerinde kullanılan yazılım-donanım temini, kamulaştırma giderlerinin bir kısmı genel bütçe ödenekleri de gözetilerek döner sermayeden karşılanmıştır.

Söz konusu harcama tutarları Bakanlığımız 2023 yılı bütçe ödeneğinin yüzde 2,7'sine denk gelmektedir.

2024 YILI HARCAMALARI

Harcama Kalemi Bazında Toplam	*03.02 Tüketime Yön. Mal ve Mlz Al.*	*370.336.004*
	03.04 Görev Giderleri	*29.877.991*
	03.05 Hizmet Alımları	*105.761.155*
	03.06 Temsil ve Tanıtma Giderleri	*6.886.000*
	03.07 Menkul Mal,Gayri Mad.Hak Alım, Bak. ve On.Gid.	*31.587.886*
	03.08 Garimenkul Mal Bakım ve Onarım Gid.	*10.040.317*
	06.01 Mamul Mal Alımları	*219.888.092*
	06.03 Gayrimaddi Hak Al.	*40.685.000*
	06.04 Gayrimenkul Al. Ve Kamulaştırma Gid.	*85.907.767*
	06.05 Gayrimenkul Sermaye Üretim Gid.	*4.800.000*
	06.06 Menkul Malların Büyük Onarım Giderleri	*3.362.280*

	06.07 Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	*52.099.620*
	GENEL TOPLAM	***961.232.112***

2024 yılında da kırtasiye/temizlik malzemesi alımları, Bakanlık taşınırlarına kayıtlı taşıtların bakım-onarım, trafik sigortası, akaryakıt/lastik alımları, hizmet binalarının ve taşınırlarının bakım-onarımı gibi cari harcamalar ile kaçakçılıkla mücadele de kullanılan teknik cihaz (araç takip sistemi, devriye botu vb) alımları ile bakım onarımları, dedektör köpek giderleri, laboratuvar cihaz alımları/bakım-onarımı, Bakanlık faaliyetlerinde kullanılan yazılım-donanım temini, kamulaştırma giderleri, hizmet binası ,proje/yapım giderleri genel bütçe ödenekleri ve yılı yatırım programı gözetilerek döner sermayeden karşılanmıştır."

Söz konusu harcama tutarları Bakanlığımız 2024 yılı bütçe ödeneğinin yüzde 2,4'üne denk gelmektedir."

şeklinde bir not gönderilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun da esas aldığı "Bütçe Birliği" ilkesi, Kamu idaresi ile ilgili mali tabloların, kamu idaresinin tüm birimlerinin tüm faaliyetlerini içermesi ve gerçek durumunu yansıtması esasına dayanır.

Bu nedenle de bazı bakanlık ve kamu kurumlarının faaliyetlerinin, genel bütçenin yanı sıra, fon, özel hesap, vakıf, ajans, döner sermayeli işletme bütçeleri olmak üzere farklı bütçe yapıları üzerinden yürütülmeleri bu ilkeye aykırı bulunmaktadır.

Söz konusu madde ile getirilen düzenlemelerle ilgili değerlendirmelerde bu hususun da dikkate alınması gerekmektedir.

Anayasanın 2. maddesinde cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesinin temel gereklerinden biri de yasaların belirliliği ve öngörülebilirliğidir. Belirlilik ve öngörülebilirlik hukuki güvenliğin temelidir. Eğer yasalar

öngörülemez ise idarenin hukuka uygunluğundan söz etmek de mümkün olmayacaktır. Muğlak ve belirsiz yasalar yöneticilerin keyfi davranmasına da zemin hazırlamaktadır.

Madde metninde yer verilen sınırı ve tanımı belli olamayan bazı düzenlemeler ve Cumhurbaşkanına verilen Ticaret Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin sermaye miktarını 5 katına kadar artırma yetkisinin Anayasa'nın 2 ve 7.maddelerine aykırılık taşıdığı düşünülmektedir.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında söz konusu düzenlemenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerince red edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları üzerine teklifin 25, 26 ve 27. maddelerinde yapılan düzenlemelerin torba yasalar yerine ilgili kod kanunlar üzerinde Sanayi, Ticaret, Enerji Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda yapılacak ayrıntılı değerlendirme ve çalışmalar sonucu tüm boyutları ile görüşülüp değerlendirilmeden acele ile yasalaştırılmasını uygun bulmamaktayız.

23. Teklifin 28. Maddesinin Değerlendirilmesi

Teklifin bu maddesiyle 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesi başlığıyla birlikte değiştirilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 22 nci maddesiyle değiştirilen 652 sayılı KHK'nın 13 üncü maddesi iptal edilmiştir

Teklifin bu maddesiyle 703 sayılı KHK'nın 13 üncü maddesi, Anayasa Mahkemesinin 703 sayılı KHK'yı iptal kararı sonrasında, hiçbir değişikliğe uğramadan aynen kanunlaştırılmaktadır.

Öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlar (yurtlar) açma izni, yurt iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verme yetkisi, mevcutta olduğu gibi; a) ortaokul/lise

düzeyindeki öğrenci yurtları için MEB'de; b) yükseköğretim öğrencilerinin barınacağı yurtlarda ise Gençlik ve Spor Bakanlığında olmaya devam edecektir.

Anayasa Mahkemesi iptal kararını yurt ve barınma hizmetlerinin, 2017 Anayasa değişikliklerine uyum kapsamında çıkarılan "yetki kanunu"nun sınırlarını aştığı ve bu KHK ile düzenlenemeyeceği gerekçesine dayandırmış, 4 Haziran 2025'e kadar yasal düzenleme şartı doğmuştur.

Teklif maddesi, 2018 tarihli KHK'nın 2019 yılında 7180 sayılı Yasanın 15 inci maddesiyle kısmen değiştirilmiş nihai halinin tekrarıdır. 2019 yılındaki değişiklik, MEB'i yurtlarla ilgili ruhsat/izin süreçlerinde tek yetkili Kurum olmaktan çıkarmış, üniversite öğrencilerinin kalacağı yurtların ruhsat/izin yetkisini Gençlik ve Spor Bakanlığına bırakmıştır.

Bu düzenleme ile belediyelerin kendi sınırlarında bulunan bu yurtlar için herhangi bir izin ve ruhsat yetkileri olmayacaktır.

Anayasa'nın 127. maddesine göre; *"Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir."*

Söz konusu tanımdan hareketle belediyelerin kendi sınırları içerisinde faaliyet gösteren yurtlarla ilgili olarak yurtların binalarının fiziken yurt olmaya uygunluğu, bunların inşaat yapısı, temel fiziki özellikleri vb konularda herhangi bir izin, ruhsat ve denetleme yetkilerinin olmayışı bu konudaki tüm yetkilerin merkezi idare kurumları tarafından yerine getirilmesi Anayasa'da tanımını bulan yerel idarelerle ilgili hükme aykırı düşmektedir.

İdari özerkliğe sahip olan belediyelere ait olan bir yetkinin belediyeden alınarak merkezi idareye verilmesi, vesayet denetimi yetkisini aşan, bu nedenle de idari özerkliği zedeleyen bir sonuç doğuracaktır. Vesayet denetimi, merkezi yönetimin yerel yönetimin yerine geçerek onun yerine karar alması, ya da yerel yönetim yetkilerinin merkezi yönetime devrine imkân vermez. Böyle bir devir için çok hayati bir haklı nedenin bulunması gerekir. Somut durumda böyle bir zorunluluk olduğunu söylemeye olanak bulunmamaktadır. Tam aksine yapı ruhsatlarını vermek için gerekli teknik

donanıma sahip uzman personel belediyelerde bulunmaktadır. Aksine Milli Eğitim Bakanlığının, Gençlik ve Spor Bakanlığının bu konuda yeterli uzman personeli ve teknik donanımı bulunmamaktadır. Diğer taraftan ülke çapındaki yurtların işyeri açma ruhsatlarının Bakanlıklar tarafından verilmesi aynı zamanda hizmetlerin gereksiz gecikmesine ve maliyetlerin artmasına da neden olacaktır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 127. maddesinde idari özerklik tanınmış olan belediyelere ait bir yetkinin merkezi idareye devri, vesayet denetimi yetkisi aşan bir nitelik taşımaktadır ve bu düzenleme Anayasanın 127. maddesine aykırıdır.

Komisyondaki görüşmeler sırasında *"Gençlik ve Spor Bakanlığı kapsamındaki yükseköğrenim düzeyinde öğrencilere özel barınma hizmeti veren toplam 1.693 kurum bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı kapsamında 2.701 özel öğrenci yurdunun 1.659'u ortaokul düzeyindeki öğrencilere hizmet verirken, 1.042'si ortaöğretim düzeyindeki öğrencilere hizmet vermektedir."* şeklinde açıklamada bulunulmuştur.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında söz konusu düzenlemenin teklif metninden çıkartılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerince red edilmiştir.

Son dönemde yaşanan Kartalkaya Otel Faciasının da ortaya koyduğu dersler de dikkate alınarak söz konusu yurtlarla ilgili izin-ruhsat- denetleme işlerinin yetki sınırları yasada tanımlanmak suretiyle, merkezi ve yerel idare kuruluşları tarafından müştereken yapılmasını sağlayan bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı üzerine teklifin bu maddesinde yapılan düzenlemelerin torba yasalar yerine ilgili kod kanunlar üzerinde Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda da yapılacak ayrıntılı değerlendirme ve çalışmalar sonucu tüm boyutları ile görüşülüp değerlendirilmeden acele ile yasalaştırılmasını uygun bulmamaktayız.

24. Teklifin 30. Maddesinin Değerlendirilmesi

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2018/117, K: 2023/212 sayılı kararı ile, 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi fıkrada 703 sayılı KHK ile yapılan değişikliği "Kurul üyelerinin görev süresiyle ilgili düzenlemelerin yürürlükten kaldırılmasına ve süreleri dolmadan görevlerine son verilmesine yönelik hükümler öngören kural, Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nde yer alan kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır." gerekçesiyle iptal etmiştir.

Maddede, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurul üyelerinin maddede belirtilen nedenlere bağlı olarak görevlerinin sona erme esaslarına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Madde ile 703 sayılı KHK ile yapılan ancak Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenleme aynen kanun maddesi olarak getirilmektedir.

Sonuç olarak; I'inci Bölümde açıklanan usul eksikliklerini içermiş olması, II'nci Bölümünde açıklandığı üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulamasının TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoyması nedeniyle olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılmasını genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, III'üncü Bölümde belirtilen nedenlerle Kanun teklifinde yer alan bazı düzenlemelerin Anayasa'nın bazı hükümlerine aykırılık taşıması, IV'üncü Bölümünde Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, V'inci Bölümde maddeleri üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle 2/3119 esas numaralı "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" nin bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Rahmi Aşkın Türeli İzmir	*Veli Ağbaba* Malatya	*Cavit Arı* Antalya
Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu Manisa	*Cevdet Akay* Karabük	*Tahsin Ocaklı* Rize

GENEL DEĞERLENDİRME

AKP-MHP iktidarı Plan ve Bütçe Komisyonu'nu aylardır Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarıyla meşgul etmekte ve komisyonu asli görev alanından uzak tutmaktadır. Oysa Türkiye ekonomisinin kangrenleşmiş yapısal sorunları, yurttaşların başta işsizlik, hayat pahalılığı, düşük ücretler, yoksulluk, kademeli emeklilik, ataması yapılmayan öğretmenler gibi acil çözüm bekleyen sorun ve talepleri vardır. 2/3119 Sayılı bu torba yasa teklifi de ne ekonominin yapısal sorunlarına ne de asgari ücretlilerin, emeklilerin, işsizlerin, esnafların, çiftçilerinin taleplerine karşılık olacak hiçbir düzenleme içermemektedir. Yine esasen Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları nedeniyle getirilen bir kanun teklifiyle karşı karşıyayız.

Bilindiği üzere iktidar adına Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denen sisteme geçişle birlikte bile isteye Anayasa'ya aykırı biçimde pek çok alanda KHK ya da Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri çıkarmış, ardından AYM iptal etmiştir. Şimdi de işini gördükten sonra KHK ya da Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile yaptığı düzenlemeleri tıpkı bu yasa teklifinde olduğu gibi yasalaştırma yoluna gitmektedir. Dahası iktidar 4 Haziran 2024 tarihinde Resmî

Gazete'de yayınlanan kararlar nedeniyle en geç bir yıl sonra, yani 4 Haziran 2025'te yasalaştırma zorunluluğu bulunduğundan yasamayı sıkıştırmakta, yasama faaliyetini aceleye getirmenin telaşına düşmektedir.

Bu anlayıştan bir an önce vazgeçilmesi gerekir. Meclis'in ve Plan Bütçe Komisyonu'nun asıl işlevine dönmesi ve rolünü etkin bir şekilde oynayabilmesi için iktidarın hukukun üstünlüğünü, hukuk devleti ilkesini göz ardı eden uygulama ve pratiklerine son vermesi gerekir.

Bu torba yasa teklifinde 4 ayrı Meclis ihtisas komisyonunu ilgilendiren maddeler olmasına rağmen bu komisyonlar çalışmamış veya çalıştırılmamıştır. Bu komisyonlardan Plan Bütçe Komisyonu'na iletilen resmi yazılar da zımnen aslında bu komisyonların çalışması gerekliliğine işaret etmektedir. Bu yasama tekniği ve anlayışı ile yapılanlar kabul edilir değildir.

DEM Parti grubu olarak bu yasama kurnazlığının karşısında olacağımızı, halkın iradesini bypass eden bu anlayışa karşı etkin muhalefetimizi sürdürmeye devam edeceğimizi tekrar ediyoruz.

Ekonomik ve Sosyal Konsey'in Yapısı Temsil Adaletinden Uzaktır

Pek çok alanda düzenlemeler içeren bu torba yasa teklifinin 10. ve 11. maddeleri Ekonomik ve Sosyal Konsey'e ilişkindir. Bilindiği üzere Ekonomik ve Sosyal Konsey, idari teşkilat yapısına 17.03.1995 tarihli bir Başbakanlık Genelgesi ile girmiştir. Ancak teşkilatlanmasına ilişkin 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun 21.04.2001 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tarihlerden itibaren yardımcı kuruluş olarak sınıflandırılarak idari teşkilat şeması içerisinde kendisine yer bulmuştur.

2010 yılında yapılan Anayasa değişiklikleri ile Anayasanın 4. kısmındaki "Mali ve Ekonomik Hükümler" başlıklı 166. Madde "Planlama; Ekonomik ve

Sosyal Konsey" şeklinde değiştirilmiş, Ekonomik Sosyal Konsey bu sayede anayasal bir kuruluş haline getirilmiştir. 1982 Anayasası'nda Ekonomik ve Sosyal Konsey'e ilişkin "Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında Cumhurbaşkanına istişari nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir" ifadeleri yer almaktadır. Maddeden de anlaşılacağı üzere kararlarının istişari nitelikte olacağı belirtilen bu konsey, Cumhurbaşkanı'nın politika oluşturmasında bir danışma fonksiyonu olma amacını taşımaktadır. Ne var ki anayasal ve kanuni olarak bir çerçeveye oturtulmuş olan Konsey fiiliyatta çok işlevsel olmamıştır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefi doğrultusunda, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki benzeri kurumlar örnek alınarak ihdas edilmiştir. Toplumun çeşitli kesimlerini, devlet ile bir araya getirerek ortaklaşa ekonomik ve sosyal politikalar oluşturmayı amaçlayan Konseyin, kanunun ilk halinde 3 ayda bir toplanması öngörülmüş ancak bu usule riayet edilmemiş, düzenli toplantılar gerçekleştirilmemiştir.

Ülkede işçi, "işveren" ve hükümet arasındaki sorunları gidermek, uzlaşı sağlamak, toplumun farklı kesimlerini devlet ile bir araya getirerek ortaklaşa ekonomik ve sosyal politikalar oluşturmayı amaçlayan Ekonomik ve Sosyal Konsey, yılda dört kez, 3 ayda bir olmak üzere bugüne kadar 50'nin üzerinde toplantı yapması gerekirken, şimdiye kadar yalnızca 8 kez toplanmıştır. Konseyin uygulamadaki etkisi istenilen seviyenin çok altında kalmıştır.

Türkiye sosyal diyalog mekanizmaları her zaman zayıf olan bir ülke olmuştur. Özellikle son yıllarda var olan mekanizmalar iktidar tarafından daha da işlevsiz bir hale getirilmiştir. Çünkü bu iktidarın sosyal diyalog geliştirmek gibi bir zihniyeti ve yaklaşımı yoktur.

Dolayısıyla sosyal kesimler arasındaki diyalogu sağlamak amacına sahip olan Ekonomik ve Sosyal Konsey halihazırda zaten naylon bir kurum olarak

tutulmuştur. Yürürlükte olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'de hükümet 15, işveren 12 ve sendikalar da 12 kişiyle temsil edilmektedir. İktidarın sürekli sermayeyi gözeten politikaları göz önünde bulundurulduğunda, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yapısının temsilde adaletten uzak olduğu daha net bir şekilde görülmektedir. Ayrıca düzenlemeyle Konsey üyelerinin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi sağlanmaktadır. Bu da hali hazırda yetersiz olan işçi-emekçi temsiliyetini daha da kadük/işlevsiz hale getirecektir.

AKP'nin Yerel Yönetim Anlayışının Serencamı: "Yerel Demokrasi" İddiasından Yerelin İradesini Yok Sayan Güçlü Merkezi Vesayete

2/3119 Sayılı bu torba yasa teklifinde yer alan diğer önemli düzenlemeler 13, 14 ve 15. maddelerin konusu olan yerel yönetimlere ilişkin düzenlemelerdir. Yaklaşık 23 yıllık AKP döneminde yerel yönetimlere ilişkin iktidar duruşu farklılaşmıştır.

Hatırlanacağı üzere 30 Mayıs 2005 yılında, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan imzasıyla TBMM'ye "Belediye Kanunu Tasarısı" adıyla sunulan 88 maddelik kapsamlı teklifin gerekçesinde "Belediyelerimiz, ilk kuruluşundan bu yana amaçlananın aksine mahalli kamu hizmetlerini yürütme yetki ve sorumluluğuna sahip yerinden yönetim kuruluşları olarak değil, verilen görevleri yerine getiren ve merkezi idarenin uzantısı birimler olarak algılanmışlardır... Zaman içinde pek çok mahalli nitelikli görev ve hizmet, merkezi idare kuruluşlarına aktarılırken belediyelerin niçin var olduğu adeta unutulmuştur... Belediyelerin halkın kendini yönettiği özerk kurumlar olmaktan ziyade bayındırlık, imar ve diğer kentsel hizmetleri karşılayan ve merkezî idareye tâbi kurumlar oldukları anlayışı bu kurumların aşırı bir vesayet ve kontrol altında tutulmalarına neden olmuştur." denilerek tasarı ile özerk bir mahallî idarenin gereği olarak belediyeler üzerindeki idarî vesayet uygulamalarına son verilmesinin amaçlandığı açıkça ifade edilmiştir.

Aradan geçen 20 yılda ise 2005 yılı öncesinin de gerisine düşülmüş, merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerinde vesayet denetiminin de ötesine geçerek katı hiyerarşik ilişki kurmaya çalıştığı ve özellikle 2016 yılı itibarıyla yerel yönetimlerin neredeyse tasfiye edildiği bir döneme geçilmiştir.

Mart 2008'de 5747 sayılı torba yasayla nüfusu 2 binin altında kalan belde belediyeleri, tüzel kişilikleri kaldırılarak köye dönüştürülmüştür. Bazıları da yakınlardaki belediyelere mahalle olarak bağlanmıştır.

Tanımı gereği halkın müşterek ihtiyaçlarının kendilerince seçilen organlar eliyle karşılanması ilkesine dayanan mahalli idarelerin adeta "ölçek reformuyla" nüfus sayısına indirgenerek tüzel kişiliklerinin kaldırılmasıyla halk seçilmiş yerel temsilcilerini kaybetmiş, belediyeleri kapatılan beldeler uzak merkezi ilçelerden hizmet almak zorunda bırakılarak yerel düzeyde merkeziyetçiliğin artması sonucunu doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi bazı düzenlemeleri iptal ederek bazı beldelere dava açma ve seçime girme hakkı tanıdıysa da nüfusu küçük beldelerin statüsünün kaldırılması uygulaması 2009 yılı seçimlerinin ardından geri dönülmez bir biçimde hayata geçirilmiştir.

2012 yılında 6360 sayılı torba yasayla Türkiye'nin yerel yönetim yapısında köklü değişiklikler getirilmiş, kanun ile 14 yeni il büyükşehir statüsü kazanmış, büyükşehir belediyesi sayısı 30'a çıkarılmıştır. Bu 30 büyükşehir ilinin mülki sınırları içindeki il özel idareleri tamamen kaldırılmış, bu illerdeki tüm belde belediyeleri ile köylerin tüzel kişilikleri de ilga edilerek mahalleye dönüştürülmüştür. Daha önce il özel idareleri ve belde belediyelerince yürütülen birçok görev de büyükşehir ve ilçe belediyelerine devredilmiş, il özel idareleri yerine valilik bünyesinde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) kurularak karar alma süreçleri merkezileştirilmiştir.

Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesinin Yarattığı Büyük Sorunlar

Hizmette yerellik (*subsidiarity*) ilkesi ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na aykırı olarak Anayasa'da tanımlanmış olan köy ve belde tüzel kişiliklerinin Anayasa değişikliği ve halkın iradesi olmaksızın idari bir kararla kaldırılması yerel demokrasi ve katılımcılığı bertaraf etmiştir. Temel gerekçesi "hizmet sunumunda ölçek ekonomilerinden yeterince yararlanılamaması ve bu sebeple kaynak israfına sebebiyet verilmesi" olan bu kanun teklifinin yasalaşmasından sonra hedeflenenin tam tersi olmuş belediyelerin sorumluluk alanları genişlemiş, bu alanlara hizmet götürebilmek için yeni birimlere ihtiyaç duyulmuş, buna bağlı olarak da hizmet maliyetleri artmış ve kamusal hizmetlerde aksaklıklar meydana gelmiştir.

Yapılan düzenleme ile birlikte köylere tanınan bazı hak ve menfaatler kaldırılmış, mahalleye dönüştürülen köylerin 1319 sayılı Kanun gereğince emlak vergisini ve 2464 sayılı Kanun gereğince belediye vergi, harç ve katılma paylarını ödemesi zorunlu hale getirilmiştir. Bunun yanı sıra, köylerde faaliyet gösteren ticaret, sanat ve serbest meslek erbapları ile ücretlilerin 193 sayılı Kanun gereğince sağlanan muafiyet ve istisnalardan yararlanma olanağı da ortadan kaldırılmıştır.

Temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılık da köylerin mahalleye dönüştürülmesiyle birlikte olumsuz yönde etkilenmiş; köylerin tarım arazileri ile mera, yaylak ve otlak gibi ortak kullanım alanları bağlandıkları belediyelere devredilmiş ve bu alanlarda belediyelere imar uygulaması yapma hakkı tanınmıştır. Bu düzenleme neticesinde bazı mera ve tarım arazileri imar değişikliği ile amaç dışı kullanıma açılmış, bazıları ise belediyeler tarafından satılmıştır. Mahalleye dönüştürülen köylerde tarım ve hayvancılık amaçlı yapı ve işletmelerin ruhsatlandırılması zorunlu kılınmış ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çerçevesinde köylülerin ihtiyaç duydukları ahır ve benzeri yapıların inşası da zorlaşmıştır. Bütün bunlar neticesinde, mahalleye dönüştürülen

köylerde tarım ve hayvancılık ile uğraşılması güçleşmiştir. Bu sürenin sonunda sosyo-ekonomik açıdan farklı koşullara sahip olan köylerin kentler ile aynı mali yükümlülüklere tabi kılınması toplumsal ve ekonomik yapıda önemli sorunları meydana getirmiştir.

Kayyum Uygulaması ve İrade Gaspı

2016 yılına gelindiğinde İçişleri Bakanı tarafından belediyelere kayyım görevlendirmeleri uygulaması başlamış 674 sayılı KHK ile Türkiye'nin idari yapısındaki olağanüstü bir tedbir, kalıcı bir mekanizmaya dönüştürülerek bugüne kadar süregelmiştir. "Seçimle gelenin seçimle gitmesi" ilkesi fiilen ortadan kalkmış, Anayasa'nın 127. Maddesindeki bir mahalli idare organının görevden uzaklaştırılması halinde yerine yenisinin seçimle belirlenmesi esası etkisiz kılınmış, belediye meclislerinin ve dolayısıyla halkın iradesi yok sayılarak doğrudan merkezi atama yoluna gidilmiştir.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Venedik Komisyonu gibi uluslararası kuruluşların da sert bir şekilde eleştirdiği kayyım görevlendirmeleri, Türkiye'de yerel yönetimlerin merkezi idareye bağlanması sürecindeki en anti-demokratik adım ve yerel demokrasiye vurulan 9 yıllık kayyımlar rejimi dönemi olarak tarihe geçmiştir.

Yine Temmuz 2018'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne resmen geçilmesiyle yürürlüğe konan ve önümüzdeki teklifin 16. Maddesine de sebep olan 703 sayılı KHK ile yerel yönetimlerde önemli değişiklilere gidilmiştir. Nüfusu 2 binin altına düşen belediyelerin kapatılması daha önce İçişleri Bakanlığının teklifi ve Danıştay'ın görüşü şartı ile alınırken, söz konusu düzenlemeyle bu işlem Cumhurbaşkanı kararı haline getirilmiştir. O zaman yapılan tüm itirazlara rağmen geçirilen ve çarpık bir merkeziyetçiliğin en çıplak örneklerinden olan bu düzenleme Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerinin açık

ihlali olduğundan, Anayasa Mahkemesi'nin 7 Aralık 2023 tarihli, 2018/117 esas ve 2023/212 sayılı kararıyla iptal edilmiş ve bugün tekrar önümüze gelmiştir.

Yerel yönetimleri halkın iradesini güçlendirecek özerk yapılar olarak değil, merkezi iktidara bağlı idari aparatlara dönüştürülecek araçlar olarak gören bu yaklaşımla Türkiye'nin demokratik bir hukuk devleti olarak anılması mümkün değildir. Merkezi idarenin gerek gördüğü yerde seçim sonuçlarını dahi fiilen geçersiz kılabildiği bir mekanizma yalnızca hukuken değil toplumsal meşruiyet açısından da geçersizdir.

Demokrasi ve toplumsal adaletin temeli olan halkın yönetime doğrudan katılma hakkı bir merkezi otoritenin onayına tabi tutulamaz. Yalnızca bir nüfusu değil toplumsal belleği, kolektif emeği ve tarihsel varoluşu olan mahalli idarelerin yerinden yönetimi sadece teknik bir düzenleme değil siyasal özgürlüğün de temelidir. Ne Cumhurbaşkanı'nın keyfine ne de partili bir bürokrasiye bırakılabilecek olan bu siyasal özgürlük merkezi vesayete değil; yerel meclislere, halk komisyonlarına, kadın ve gençlik meclislerine, anadilinde kamusal hizmetlere ve toplumsal ihtiyaçlara göre örgütlenen belediyelere dayanmalıdır.

DEM Parti olarak altını çizmek isteriz ki 2004 yılında "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı" hazırlayarak merkez ile yerel arasındaki ilişkileri başta Kürt sorunu olmak üzere ülkenin pek çok sorununda ön açıcı olabilecek görece demokratik ve yerel lehine kurgulayan bir yaklaşımdan, geldiğimiz noktada gittikçe güçlenen merkezi idarenin yereli yuttuğu ve kayyum uygulamalarıyla yerel iradenin gasp edildiği bir konuma gelinmiş olması ibretliktir.

AKP Sendikal Hakları Tırpanladı

Bu torba yasa teklifindeki bir diğer önemli düzenleme de kamu görevlilerinin sendikal haklarına ilişkindir. AKP döneminde artan grev yasakları, barajlar, yetki itirazları, baskılar ve işten atmalar sendikalaşmanın önündeki en

önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. İktidar döneminde artan bu engeller, bugün sendikalı işçilerin sayısının yüzde 14,97'ye kadar düşmesine sebep olmuştur. Hali hazırda 2 milyon 524 bin olan sendikalı işçinin ancak 1 milyon 350 bini toplu sözleşmelerden yararlanabilmektedir.

Son bir yılda Polonez'den Fernas'a, TKIS Blinds'tan As Plastik'e kadar pek çok iş yerinde yüzlerce işçi sendikalaştığı için işten atılmış, polis şiddetine maruz kalmış ve gözaltına alınmıştır. Oysa Anayasa'nın 51. Maddesi sendika üyeliğini hak, bunun engellenmesini ise suç olarak tanımlamaktadır. İktidar Anayasaya aykırı bir şekilde sermayenin çıkarlarını gözetecek şekilde yasaklamaları arttırmaktadır. İşçiler özgürce sendikalarını seçemedikleri gibi sendikalaşma noktasında türlü türlü engellerle karşılaşmaktadırlar. Birçok engele rağmen sendikalaşan işçiler ise toplu sözleşme imzalama hakkından mahrum bırakılmaktadır. Çünkü bu kez de grev yasakları söz konusu olmaktadır.

Türkiye'de, özellikle de son 3-4 yılda, gelir adaletsizliği iyiden iyiye artmıştır. Sendikal örgütlülük özellikle 12 Eylül 1980 darbesinden sonra neredeyse yok düzeyine gelirken, bu durum AKP döneminde de devam etmiştir. Sermayeyi temsil eden iktidar, müsaade sınırları içerisinde sendikal temsili ve bu şekilde yönetmeyi benimsemiştir. Durum o kadar vahim bir hal almıştır ki, birçok sendika düzenlemelerden dolayı iş kolu, iş yeri ve işletmede baraj sınırından dolayı üyelerinin toplu sözleşmelerden yararlanabilme hakkını gerçekleştirememektedir. Zira yasanın dayattığı yüzde 1'lik baraj kimi sendikalarda ve iş kolunda on binlerce işçi anlamına gelmektedir. Bunu sağlayamadığınızda işçiler toplu iş sözleşmelerinden yararlanamamaktadır. Hatta bu barajı aşabilen kimi sendikalar Çalışma Bakanlığının keyfi ve hileli uygulamaları dolaysıyla yine de toplu iş sözleşmesi yetkisini alamamaktadır. Örneğin Dev Sağlık-İş, mahkeme raporlarıyla da barajı geçmiş ancak üyeleri yine de TİS hakkını kullanamaz hale getirilmiştir. Hatta bazı işletmelerde temsil için yüzde 40-50 barajı söz konusudur.

AKP yandaş kamu sendikaları aracılığıyla kamu emekçilerini açlık sınırında çalıştırmaya devam etmektedir. Yandaş sendikaların emekçiler aleyhine imzaladıkları toplu sözleşmeler emekçilerin yaşam koşullarını daha da kötüye götürmektedir. Çünkü AKP eliyle büyütülen yandaş sendikalar bu sözleşmelerde işçi ve emekçilerin haklarını gözetmekten çok iktidarın hassasiyetlerini gözetmektedir. Ayrıca iktidar yandaş destekli sendikalar dışındaki bağımsız-bağlantısız sendikaların önünü kesen düzenlemelerle emekçilerin sendikal haklarını tırpanlamıştır. Özellikle çalışanların toplu hakları (sendikalaşma, toplu pazarlık ve grevi de içeren toplu eylem hakkı) bazen tümüyle yasaklanmış, tümüyle yasaklanamadığı dönemde sınırlanmış veya kâğıt üzerinde tanınarak uygulamada kullanılamaz hale getirilmiştir.

Sendika tüm bu şartları gerçekleştirmiş olsa bile -üye yapıp da sendikalaşma çabasına girdiği zaman- işçiler işten atılmalarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Hatta mobbinglerle, baskılarla, patronların yasa dışı davranışlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu süreçte kimi zaman işten atılmalar olurken kimi zaman işverenlerin baskısıyla üyelikten istifalar gerçekleşmekte bu da toplu iş sözleşme hakkının gaspını beraberinde getirmektedir. Tüm bu engeller aşılınca bu sefer de grev yasakları söz konusu olabilmektedir. Bunların hepsini bir bütün olarak ele alındığında Türkiye'de sendikal haklar neredeyse yok düzeyindedir. Çünkü grev hakkı olmayan bir yerde toplu iş sözleşmesi sürecinden bahsetmek mümkün değildir. Bu ve benzeri uygulamalar dolayısıyla özel sektörde çok düşük bir sendikal örgütlülük söz konusudur. Durum o kadar vahimdir ki, özel sektörün yüzde 96'sından fazlası örgütsüz, sendikasız, sendikal mücadelenin dışındadır. İktidar yaptığı yasal düzenlemelerle işçilerin çalışma hakkını, geleceğini ve yaşam koşullarını patronların ve siyasi iradenin kararına bırakmış durumdadır.

Türkiye'de işçiler gerçek anlamda kendilerini ifade edebildikleri, toplu iş sözleşmesi taslağını kendi görüşleriyle hazırladıkları ve kendi iradeleriyle karar

verdikleri, demokratik hak ve özgürlüklerini kullanabildikleri, kendi temsilcilerini özgürce seçebildikleri sendikacılık söz konusu değildir.

Bu sebeple:

- Grevli toplu sözleşmeli sendikal hakların önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır
- Asgari ücret geçim ücreti olmaktan çıkarılmalıdır
- Asgari ücret en azından yoksulluk sınırının yarısı olacak şekilde belirlenmeli ve yılda en az 4 kez arttırılmalıdır
- Asgari Ücret Tespit Komisyonu demokratik, katılımcı ve çoğulcu olacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır
- Vergi dilimleri en az "yeniden değerleme oranı"nda düzenlenmelidir
- Emeklilik sistemi çalışanlar lehine baştan aşağıya yeniden yapılandırılmalıdır
- Sendikalaşmanın önündeki engeller kaldırılmalı, toplu sözleşme temsiliyeti çoğunluğun taleplerini yansıtacak şekilde demokratikleştirilmelidir.

Bir Darbe Kurumu Olarak YÖK ve "Makbul Akademi"nin İnşası

2/3119 Sayılı bu torba yasa teklifinde yer alan üç madde (5, 6 ve 7) Yükseköğretim Kurulu'yla (YÖK) ilgilidir. Türkiye'de üniversiter sistem büyük bir krizdedir. Avrupa'da kökleri Ortaçağ'a kadar uzanan üniversite, bugün Türkiye'de hem fikir hem de kurum olarak birçoğu neoliberal kapitalizmin failleri olan piyasa güçlerinden ve siyasi iktidardan gelen sayısız meydan okumayla karşı karşıyadır.

Üniversite, siyasal iktidarın getirdiği son noktada entelektüel çoraklaşmanın giderek yoğunlaştığı bir kurum haline gelmiş, üniversitenin âdeta bir sorun yumağı biçiminde tarif edilmesi ve mutlaka dönüştürülmesi gerekliliği de hayli yaygın bir kanıya dönüşmüştür.

'Her Kente Bir Üniversite' projesinin 2006 yılında hayata geçirilmesinin ardından üniversiteler, siyasi iktidarın sadece kadrolaşma seferberliğinin etkisinde kalmayıp daha yoğun biçimde otoriter, piyasacı, cinsiyetçi, ırkçı politikaların odağına yerleşmiştir. Bu temelde adeta iktidarın sopası işlevi gören YÖK, üniversitelerin özerk ve demokratik yapısının ortadan kaldırılarak yeni liberal politikalar doğrultusunda yeniden yapılandırılmasında önemli bir işlev görmeye devam etmektedir.

YÖK, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından 6 Kasım 1981 tarihinde 2547 sayılı yasanın Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla kurulmuştur. Söz konusu düzenlemeyle YÖK'ün, muhalif bilim insanlarını tasfiye etmek, eleştirel ve özgür düşünceyi ortadan kaldırmak, üniversitelerin iktidar ilişkilerini merkezileştirerek yeni bir akademisyen, öğrenci profili yaratmak ve son kertede "makbul akademi"yi inşa etmek gibi önemli bir misyon üstlendiği, aradan geçen 44 yıllık sürede iyice belirginleşmiştir. O günden bugüne izlenen politikalar aracılığıyla da bilimsel özgürlükleri ve üniversitelerin kurumsal özerkliğini giderek daha kırılgan hale getirecek istihdam politikaları ve iktidar ilişkileri, üniversiter yaşamın parçası haline getirilmiştir.

44 yıllık bu süreçte değişmeyen en önemli amaç, iktidarı ellerinde tutanlar tarafından "makbul görülmeyen" her ne varsa bunların kontrol altına alınması, yasaklanması ya da toplumda karşılık bulmasının engellenmesidir. Ayrıca bu güç sayesinde, yükseköğretim hizmeti de hızla alınır satılır bir meta haline getirilmiş, toplumun değil patronların ihtiyaçlarını karşılamaya endeksli bir sistem inşa edilmiştir. Bu nedenledir ki, böylesi muazzam bir kudreti ellerinde tutanlar, "YÖK'ü kaldırma" vaatlerinden her daim çark etmişler, YÖK'ün kendi siyasi ve ekonomik çıkarlarına hizmet etmesinden istifade etmekte bir beis görmemişlerdir.

AKP'li Yıllarda YÖK: Tam Bir AKP Hikayesi

2002 yılında vesayet kurumları ile mücadele edeceği vaadi ile oy toplayan AKP, gelinen noktada tüm vesayet kurumları gibi YÖK'e de dört elle sarılmış durumdadır. Bırakalım YÖK'ün kaldırılmasını, bırakalım yetkilerinin azaltılmasını, bilakis AKP bu kurumu güçlendirmekte ve yetkilerini daha da artırmaktadır. Bugün YÖK üniversitelerde hangi bölümlerin açılıp kapatılacağına, bölümlerin kontenjanına, okutulacak derslere, derslerin içeriğine, kadro ilanlarına, bilimsel araştırma süreçlerine, projelere, teşvik ve desteklere kadar her alana müdahale etmekte, her alanı kontrol etmektedir.

2/7/2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin 135'inci Maddesi ile 2547 sayılı Kanunu'nun 13'üncü Maddesi değiştirilerek, rektör atamaları için profesör olma dışındaki tüm ölçütler ve kurumsal süreçler yok sayılarak, Anayasa ve uluslararası sözleşmelere aykırı biçimde, devlet ve vakıf üniversitelerinde rektör atamaları tümüyle Cumhurbaşkanı'nın yetkisine verilmiştir.

YÖK öncesi, 1981 yılına kadar her üniversite kendi rektörünü kendisi belirlerken, bu yetki YÖK ile birlikte YÖK'e ve Cumhurbaşkanı'na geçmiştir. 1992-2016 yılları arasında, üniversiteler kendi içindeki seçimlerle 6 aday belirledikten sonra, YÖK bu 6 aday sayısını 3'e düşürüyor, Cumhurbaşkanı ise bu 3 kişiden birini rektör olarak atıyordu.

Yapılan son araştırmalara göre, bu dönemde atanan 72 rektörün yayımlanmış tek bir bilimsel makalesi olmadığı gibi, 140'ın üzerinde rektörün ise uluslararası akademide atıf yapılmış tek bir makalesi bulunmamaktadır. Ancak akademik performansı en düşük olan 72 rektörün sosyal medya paylaşımları sayısı ile akademik nitelikleri arasında ters orantı söz konusudur. Bu rektörlerin 56'sının günde 100'den fazla twitter paylaşımı yaptığı ve bu paylaşımların içeriğinin ise rektörler ile hükümet üyeleri ya da hükümete yakın kuruluşların karşılıklı ziyaretleri olduğu görülmektedir.

Son olarak gelinen noktada üniversiteler, kendi kurulları aracılığıyla karar alabilen ve bu kararları hayata geçirebilen kurumlar olmaktan hızla uzaklaşmış, atanan rektörlerin siyasi iktidar ve YÖK'ten alacağı talimat ve onaylara göre karar verdiği kurumlara indirgenmişlerdir.

Türkiye'de son yıllarda üniversite sayılarında ciddi bir artış yaşanmıştır. 2002 yılında 76 olan üniversite sayısı günümüzde 208'e ulaşmıştır. Bunların 75'i vakıf üniversitesi ve 4'ü de vakıf meslek yüksekokuludur. Vakıf üniversitelerinin toplam üniversite sayısı içindeki oranı ise yüzde 38 olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, devlet üniversiteleri bütün bölgelere dağılmışken, vakıf yükseköğretim kurumları sadece belli illerde faaliyet göstermektedir.

Türkiye'de kitlesel yükseköğretim hizmetinin ana omurgasını hâlâ devlet üniversiteleri oluşturmaktadır. Ancak vakıf yükseköğretim kurumları sistemde gittikçe daha büyük bir yer almaktadırlar. Bu bağlamda 2002 yılında 25 olan vakıf üniversiteleri sayısının bugün yüzde 316 artışla 79'a yükselmiş olması, Türkiye'de üniversitelerin tamamen piyasa alanına açılmaya çalışıldığına işaret etmektedir.

Üniversiteler Ticarethaneye Dönüştürüldü

Vakıf üniversitelerinde yapılan faaliyetler üniversite yönetimleri tarafından ne kamu hizmeti olarak görülmekte ne de eğitim hakkı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bunun bir sonucu olarak vakıf üniversitelerini eğitim öğretim yeri olmaktan ziyade adeta bir ticarethane gibi yönetilmekte ve öğrencilere "müşteri gözeyle" bakılmaktadır. Vakıf üniversitelerinin 2024-2025 akademik yılı için öğrencilerden talep edeceği dönemlik ya da yıllık harç ücretleri, fakültelere ve tercih edilen bölümlere göre farklılık gösterse de çoğu vakıf üniversitesi, geçen seneye oranla harçlara yüzde 100'ün üzerinde zam yapmış durumdadır.

2024-2025 akademik yılı ücretini yeni girişli tüm lisans programları ve hazırlık dil eğitimi için Sabancı Üniversitesi 1,1 milyon TL, Bilkent Üniversitesi 620 bin TL, Koç Üniversitesi'nin tıp fakültesi dışındaki programlar için 1 milyon 75 bin TL, yabancı dil hazırlık programı ve tüm bölümler için 1 milyon 75 bin TL olurken, Fenerbahçe Üniversitesi yüzde 228'lik artış yapmıştır. Fenerbahçe Üniversitesi, yaptığı zam karşısında her şeyin yasal olduğuna dair bir açıklama da yapmıştır. Ancak belirtmek gerekiyor ki, bir şeyin yasal olması, kamu vicdanında da meşru olduğu anlamına gelmemektedir.

Ayrıca vakıf üniversitelerinde çalışan bilim emekçilerinin neredeyse tamamı emek sömürüsüne tabi tutulurken, çok düşük ücretler almakta ve keyfi uygulamalarla işsiz kalabilmektedirler. 15 Nisan 2020 tarihinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda değişikliğe gidilerek, "Vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretim elemanlarına, unvanlarına göre devlet yükseköğretim kurumlarında ödenen ücret tutarından az ücret verilemez" maddesi eklenmiştir. Ancak akademisyenlere göre, birçok üniversite bu değişikliği uygulamamaktadır.

Vakıf üniversiteleri proje bazında, kısa süreli sözleşmelerle akademisyenleri işe alma yolunu tercih etmektedir. Akademisyenin ücreti projeden karşılandığı için, proje bittiğinde haliyle akademisyen işsiz kalmaktadır. Bu durum akademik özgürlüğe ve bilimsel çalışmalara da ket vurmaktadır. Parası olan şirketler, kurumlar sadece birtakım projeleri desteklediği için vakıf üniversitelerinde çalışan bilim emekçileri bu projelerde çalışmak zorunda kalmakta, bir akademisyen sermayeyi destekleyen bir konuda yazmak istemediğinde maddi olarak desteklemeyip, araştırma yapamamaktadır. Bu anlayış yapılan çalışmaların bilimsel yeterliliğini ve niteliğini de tartışmalı hale getirebilmektedir.

Vakıf üniversitelerinde görev yapan bilim emekçilerine yasal hakları olan ücretlerin altında ücret ödeyen ve maaşlarına gerekli zamları yansıtmayan vakıf

üniversiteleri akademisyenleri proje bazlı çalıştırmakta, bu üniversitelerde çalışan bilim emekçilerinin yaşadıkları mobbing ve işten çıkarılma durumları da gittikçe artmaktadır.

Son dönemde üniversiteler bilim üretilen mekanlardan ziyade, öğrenci turizmi için sezonluk merkezler işlevi görmeye başlamıştır. Özellikle taşrada hızla yaygınlaşan ve yeterli imkanlara sahip olmayan üniversiteler, bilimsel faaliyet üretmekten ziyade şehir ekonomisini canlandırmaktan öteye gidememiştir. Yine bu dönemde pek çok üniversite, üniversite açmak için gerekli kriterlerin yerine getirilmesi şartına bağlı olarak değil kısa dönemli kazançları hedefleyen popülist politikalar sonucu ortaya çıkmıştır. Üniversitelerin fiziki alanlarına bakıldığında bazılarının yalnızca binadan ibaret olduğu, üniversite öğrencilerinin eğitim, kültür, iletişim, beslenme ve barınma gibi sorunlarının her geçen gün büyümeye devam ettiği görülmektedir.

Türkiye üniversiteleri, akademisyen cübbeleri polis postallarıyla ezilen, kapılarına kelepçe vurulan, bütün bileşenleriyle siyasi iktidar karşısında el pençe durmaya zorlanan, emekçileri güvencesiz çalışmaya mahkûm edilen, öğrencileri gözaltına alınan yerlere dönüştürülmüştür. Üniversiteler akademik nitelik açısından tarihinin en kötü dönemini yaşamaktadır.

Türkiye'de üniversitelerin akademik özgürlüğün, demokrasinin, düşünce ve ifade özgürlüğünün mekanları olarak insan, toplum, doğa yararına faaliyet gösteren kurumlar haline gelmesi önündeki engellerin kaldırılması ve bu bağlamda gerekli olan planlamanın vakit kaybedilmeksizin yapılması oldukça zaruri bir hal almıştır.

YÖK'ün bir an önce amasız, fakatsız kaldırılması, onun bugüne kadar yerleştirdiği bu düzenin köklerinden sökülüp atılması gerekmektedir. YÖK'le ilgili Anayasa'daki ilgili hükümler, 2547 sayılı yasa ve bağlı mevzuatlar tümden kaldırılmalıdır. "İnsan-toplum-doğa yararına" faaliyet gösterecek, üniversite bileşenlerinin karar verici olacağı, bilimsel özgürlüklere ve demokratik

özyönetime dayalı kurucu bir çerçevede yeni bir üniversite modeli oluşturulmalıdır.

Barış Akademisyenleri Derhal İşe İade Edilmelidir

Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden 2000'in üzerinde akademisyen, uzman ve lisansüstü öğrencisi 2016 yılının Ocak ayında "Bu Suça Ortak Olmayacağız" başlıklı bir bildiriye imza verdi. Barış İçin Akademisyenler imzasıyla yayımlanan bildiri ulusal ve uluslararası çapta etki göstermiş ve birçok kesimin desteğini almıştı. Ancak söz konusu bildiri suç unsuru gibi gösterildi, bildiriye imza veren akademisyenler terör örgütü propagandası yapmakla suçlandı. Bildiriyi imzalayan akademisyenler televizyon kanallarında, gazetelerde ve sosyal medya mecralarında hedef gösterildiler. Canlı yayınlarda akademisyenlerin isimleri söylenip fotoğrafları gösterilerek olası saldırılara zemin sağlandı. Bazı akademisyenler çalıştıkları üniversitelerde sözlü, yazılı ve fiziksel şiddete maruz kaldı.

Bazı şehirlerde bildiri imzacısı akademisyenler gözaltına alındı, bir kısmı tutuklandı. Birçok üniversite, imzacı akademisyenler hakkında disiplin soruşturması başlattı. Akademisyenler hakkında ceza davaları açıldı. Vakıf üniversitelerinde çalışan imzacı akademisyenlerin sözleşmeleri feshedildi.

20 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL kapsamında çıkarılan KHK'lerle bildiri imzacısı akademisyenler üniversitelerden uzaklaştırıldı. 1 Eylül 2016'da yayımlanan 672 sayılı KHK'den başlayarak yaklaşık 2 yıla yayılan bir zaman diliminde 400'den fazla barış akademisyeni üniversitelerdeki görevlerinden çıkarıldı, kamu haklarından yoksun bırakıldı ve pasaportları iptal edilerek seyahat özgürlükleri ellerinden alındı. KHK marifetiyle işsiz bırakılan akademisyenler Türkiye dışındaki iş ve burs imkânlarından da mahrum kaldı.

Barış Akademisyenleri'nin hukuk mücadelesi KHK'lerin hemen ardından başladı. KHK'yle işten çıkarmalara karşı İdare Mahkemeleri'nde davalar açıldı. 2017'nin Ocak ayında OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun kurulmasıyla birlikte mahkemelerdeki dosyalar Komisyon'a devredildi. Ancak OHAL Komisyonu yaklaşık 5 yıl çalıştıktan sonra Barış Akademisyenleri'nin dosyalarının neredeyse tamamı için ret kararı verdi. Komisyon'un kararlarına karşı İdare Mahkemeleri'nde açılan davalarda da büyük oranda ret kararları çıktı. İdare Mahkemeleri tarafından iade kararı verilerek üniversitelere dönen akademisyenlerin önemli bir kısmı üniversitelerin istinafa başvurması sonucunda Bölge İdare Mahkemeleri tarafından tekrar görevlerinden uzaklaştırıldılar.

Barış Akademisyenleri KHK'ler başta olmak üzere farklı yöntemlerle üniversitelerden uzaklaştırılırken, bir yandan da haklarında ceza davaları açıldı. İfade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gereken bir bildiri suç unsuru sayılarak imzacı akademisyenler yargılandı ve bir kısmı ceza alarak cezaevine kondu. Ceza alan akademisyenlerin yaptıkları başvuru sonucunda Anayasa Mahkemesi 2019 yılında "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisinin ifade özgürlüğü kapsamında olduğuna ve imzacılarının cezalandırılmasının hukuka uygun olmadığına hükmetti.

Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali kararı sonrasında ceza davaları beraatla sonuçlanmış olsa da idari yaptırımlar geri alınmadı. 1 Eylül 2016'dan itibaren çıkarılan muhtelif sayıda KHK ile 400'e yakın Barış Akademisyeni işlerinden çıkarıldı. Bu akademisyenlerin 350'ye yakını henüz görevine dönebilmiş değildir.

Barış Akademisyenleri'nin üniversitelerden çıkarıldığı ilk KHK olan 1 Eylül 2016 tarihli 672 sayılı Kararnamenin üzerinden neredeyse 9 yıl geçmiş durumdadır. Bu süre içinde akademisyenler hem ekonomik ve psikolojik olarak hem de akademik kariyerleri açısından telafisi imkânsız kayıplar yaşadılar. Birçok akademisyen hak ettiği akademik unvanları alamadı. 2020 yılına kadar pasaportlarının üzerinde tahdit bulunan Barış Akademisyenleri Türkiye dışındaki

bilim dünyasından da uzak kaldı, kariyerlerine yurtdışında devam etme imkanları ellerinden alındı.

2016'daki OHAL ilanından sonra yalnızca Barış Akademisyenleri değil on binlerce kamu çalışanı KHK'lerle görevlerinden uzaklaştırılmıştır. İşten çıkarılan kamu çalışanlarının büyük bir kısmı görevlerine dönebilmiş değildir. KHK'ler toplumun önemli bir kesiminde siyasi, psikolojik ve ekonomik olarak büyük bir travma yaratmış durumdadır. Başta Barış Akademisyenleri olmak üzere KHK'yle işlerinden uzaklaştırılan kişilerin sorunlarının araştırılması, maddi ve manevi kayıplarının tespit edilmesi ve bu kayıpların tazmin edilmesi gerekir. Barış Akademisyenleri derhal işe iade edilmeli, üniversitelerine dönerek görevlerine başlamalıdır.

MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

Madde 2: 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 2'nci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmesi amaçlanmıştır:

"Bayiliklerin nerede kurulacağını ve sayısını tespit etmek, bayi müracaatlarını değerlendirerek uygun görülen kişilerle sözleşme işlemlerini yapmak ve ruhsatlarını düzenlemek, bayi listelerini sürekli izleyerek bayi sayılarındaki değişiklikleri takip ve tespit etmek, bayilik teşkilatının mevzuata uygun ve düzenli şekilde işlemesi için gerekli olan ve yönetmelikte öngörülen veya Spor Toto Teşkilat Başkanı tarafından istenen denetim ve kontrolleri yapmaya ilişkin görev ve yetkiler, 21/2/2008 tarihli ve 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanunun 3'üncü maddesi

kapsamında Spor Toto Teşkilat Başkanlığınca kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilir veya mal ve hizmet satın alma yoluna gidilebilir."

Pandemi ve ekonomik kriz sebebiyle yurttaşlar farklı geçim stratejilerine yönelmiş, ne yazık ki daha fazla insan şans oyunlarına, kumara ve online kumara yönelmiştir. Yasa dışı bahiste ve kumarda özellikle gençleri çekmeyi hedefleyen pek çok sistemin devreye sokulduğu ortadadır. Türkiye'de yasadışı kumar ve bahis oynama yaşı ortaokul öğrencileri düzeyine kadar düşmüş durumdadır. Tüm bunlara karşılık Anayasa'nın 58. Maddesinde "Devlet, gençleri ... kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ... korumak için gerekli tedbirleri alır" hükmü bulunmasına rağmen iktidar gereken tedbirleri almamaktadır.

Madde 5: 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 6'ncı Maddesinde değişikliğe gidilerek "Yükseköğretim Kurulu, Cumhurbaşkanı tarafından; rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle seçilen yedi, temayüz etmiş üst düzeydeki Devlet görevlileri veya emeklileri arasından seçilen yedi, Üniversitelerarası Kurulca, Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi olmak üzere toplam yirmi bir kişiden oluşur. Üniversitelerarası Kurulca seçilenlerden bir ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmayanların yerine yeni adayların seçimleri iki hafta içinde yapılmadığı takdirde, Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılır. Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olanlardan üyeliğe seçilenlerin kurumlarıyla ilişkileri devam eder. ... Yürütme Kuruluna katılacak diğer altı üyenin dördü Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilen; ikisi ise Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilip Cumhurbaşkanınca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından seçilir" hükmü getirilmektedir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi YÖK, 12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından 6 Kasım 1981 tarihinde 2547 sayılı Yasa'nın Resmî Gazete'de

yayımlanmasıyla kurulmuştur. YÖK'ün muhalif bilim insanlarını tasfiye etmek, eleştirel ve özgür düşünceyi ortadan kaldırmak, üniversiteleri siyasi iktidarın hizmetine sokarak yeni bir akademisyen, yeni bir öğrenci profili yaratmak ve son kertede de makbul akademiyi inşa etmek gibi önemli bir misyon üstlendiğini son kırk dört yıllık süreç içerisinde çok net bir şekilde gördük. Yine kırk dört yıllık bu süreçte değişmeyen en önemli amaç iktidarı ellerinde tutanlar tarafından makbul görülmeyen her ne varsa bunların kontrol altına alınması, yasaklanması ya da toplumda karşılık bulmasının engellenmesi şeklinde karşımıza çıkmıştır. Üniversitelerin siyasal iktidardan bağımsız olması bilimsel özgürlük için zorunludur. Ancak Cumhurbaşkanı'nı doğrudan atama yetkileriyle donatan bu sistem, üniversitelerin toplum için bu kritik misyonunu, çoğulcu olması gereken yapısını tamamen yok etmektedir.

Madde 6: 2547 sayılı Kanunun 13'üncü Maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafında değişikliğe gidilerek "Devlet ve vakıf üniversitelerine rektör, Cumhurbaşkanınca atanır. Vakıf üniversitelerinde rektör ataması, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılır. Rektör, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü tüzel kişiliğini temsil eder" şeklinde düzenlenmektedir.

Türkiye'de 2002 yılında 76 olan toplam üniversite sayısı günümüzde 208'e ulaşmıştır. Bunların 75'i vakıf üniversitesi, 4'ü de vakıf meslek yüksek okuludur. AKP'li yıllarda vakıf üniversitesi sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. 2002 yılında 25 olan vakıf üniversitesi sayısı bugün yüzde 316 artışla 179'a yükselmiş durumdadır. Vakıf üniversitelerinin toplam üniversite sayısı içerisindeki oranı ise yüzde 38'dir. Çoğu kez kurumsal altyapıdan ve nitelikli eğitim-öğretim kadrosundan yoksun olarak siyasi ve ticari hesaplarla kuruluşuna izin verilen vakıf üniversitelerinde ciddi bir emek sömürüsü de vardır. Öğretim görevlilerin ve özellikle asistanların maaşları açlık sınırına yakındır ve yoksulluk sınırının altında seyretmektedir.

Vakıf üniversitelerinde yapılan faaliyetler üniversite yönetimleri tarafından ne kamu hizmeti olarak görülmekte ne de eğitim hakkı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Öyle ki vakıf üniversiteleri eğitim ve öğretim yeri olmaktan ziyade âdeta bir ticarethane gibi yönetilmekte ve öğrencilere de müşteri gözüyle bakılmaktadır. Madde ile devlet üniversitelerinde olduğu gibi vakıf üniversitelerinde de son söz Cumhurbaşkanı'na verilerek yükseköğretimde tekçi, merkeziyetçi yaklaşımda ısrar edilmektedir.

Anayasa'nın 130'uncu Maddesinde "Üniversiteler, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip devlet tarafından kanunla kurulan kurumlardır" denmektedir. Ancak mütevelli heyeti önerse dahi, son kararın yürütme erki tarafından verilmesi, üniversitelerin bilim değil, siyaset eksenli kararlarla şekillendirilmesinden başka bir şey değildir. Üniversitelerin kendi iç dinamikleriyle yönetilmesi rektör atamalarında liyakat ilkesinin esas alınması bir zorunluluktur.

Madde 7: 2547 sayılı Kanunun 34'üncü Maddesi yabancı uyruklu öğretim elemanları ile ilgili düzenleme getirmektedir. Bu madde ve 2914 sayılı Kanunun 16'ncı Maddesine göre yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısı, dolu öğretim elemanı kadrosu sayısının yüzde 2'sini geçemez. Bu kapsamdaki yabancı uyruklu öğretim elemanının yükseköğretim kurumları itibarıyla dağılımı, isim, ücret ve sözleşme örneğinin vizesi, sözleşme süresinin uzatılması ve sona erdirilmesi Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılacaktır.

Dünya üniversiteleri bilimsel rekabet içinde daha fazla yabancı akademisyenle çalışırken, Türkiye bu düzenlemeyle kendi sınırlarını daraltmaktadır. Yabancı akademisyenlerin tek tek isimlerinin, ücretlerinin ve sözleşme örneklerinin YÖK tarafından vizeye tabi tutulması, üniversitelerin karar alma hızını yavaşlatacaktır.

Öte yandan üniversitelerin iktidarın iş sahası haline dönüştürülerek iktidara bilgi üreten kurumlar haline getirilmesi süreci tam gaz devam ederken ciddi bir nitelik kaybı da yaşanmaktadır. Türkiye son yıllarda akademinin çöküşüne şahit olmaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasının en başlıca sebeplerinden biri Barış Akademisyenleri'nin üniversitelerden atılması ve mahkeme kararlarına rağmen işlerine iade edilmemelidir. Barış Akademisyenleri derhal işlerine iade edilmeli, üniversitelerine geri dönmelidir.

Madde 9: Hükümet sistemi değişikliğine uyum kapsamında 2018 yılında yayınlanan 703 Sayılı KHK'nin 11'inci Maddesiyle 351 Sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kanunu'na "Koordinasyon Ofisleri" başlığıyla eklenen maddeyle Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yurtdışında yürüteceği faaliyetlere ilişkin bazı esaslar düzenlenmiş, "ofis hizmetlerinde çalışan personelin niteliği, sayısı, görev süresi ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi" hususlarına ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanlığınca belirleneceği ifade edilmiştir. Plan ve Bütçe Komisyonu'na getirilen düzenlemede bir değişikliğe gidilmezken sadece 351 Sayılı Kanun'da yer alan madde, 3289 Sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'na eklenmektedir.

Anayasa Mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde düzenlemenin sistem değişikliğine uyumla bir ilgisi olmadığını belirterek düzenlemeyi Yetki Kanunu'nun amaç ve kapsamı içinde olmadığını ifade etmiştir. Bunun yanında görevlendirilecek personele ilişkin "nitelik, sayı ve süre" gibi kıstaslar konusunda Cumhurbaşkanı'na geniş yetkilerin verildiği görülmektedir. Oysa ki, Anayasa'nın 128'inci Maddesinin 2'nci fıkrasında memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği açık hükmü yer almaktadır. Buna rağmen yetkinin Cumhurbaşkanı'na verilmesi Anayasa hükmü ile çelişmektedir.

Diğer taraftan Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yurt dışında teşkilat kurabilmesine olanak tanıyan düzenleme ciddi belirsizlikler de içermektedir. Halihazırda öngörülen çalışmaları yapabilecek birçok kurum da varken Bakanlığın yapacağı çalışmaların belirsiz olduğu ortadadır. Yürütülecek proje ve yapılacak çalışmaların kapsamı şeffaf ve açık bir şekilde ortaya konulmamıştır. Bu durum, siyasi iktidarın herhangi bir denetim mekanizmasına takılmadan hareket etmesinin yolunu açmaktadır.

Madde 10, 11: 9 Temmuz 2018'de yayınlanan KHK ile 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanununun 2'nci Maddesinde değişikliğe gidilerek üçüncü cümlesi "Konseyin üyeleri Cumhurbaşkanınca belirlenir" şeklinde düzenlenirken söz konusu kanunun 4'üncü Maddesinde "Konseyin çalışma usul ve esasları Cumhurbaşkanınca belirlenir" ifadelerine yer verilmiştir. Fakat Anayasa Mahkemesi düzenlemeyi, başta Anayasa'nın 91'inci Maddesi olmak üzere 6, 7 ve 87'inci maddelerine aykırı bularak iptali yönünde karar almıştır. Çünkü Anayasa'nın 166'ncı maddesine bakıldığında Konsey'le ilgili usul ve esasların kanunla düzenlenebileceği görülmektedir.

Her ne kadar Ekonomik ve Sosyal Konsey, "ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma" amacıyla kurulsa da siyasi iktidarca yıllar içinde fiilen işlevsiz hale getirilmiştir. Konsey, 1995 yılında Başbakanlık Genelgesi ile kurulmuş, Konsey'le ilgili kanun 2001 yılında çıkarılmıştır. 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliyle birlikte Konsey, Anayasal bir hüviyete kavuşturulmuştur. Farklı kesimlerin bir araya gelerek "istişarede bulunabileceği", siyasi iktidara sorunları aktarabileceği bir kurum olarak Konsey'in işlevli olabileceği herkesin malumudur. Fakat kurulduğu günden bugüne sadece 8 defa toplanabilen Konsey'in Anayasa'ya girdiği 2010'dan bugüne toplanmadığı görülmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey emekçilerin, işçilerin ve emeklilerin zorlu ekonomik koşullarda yaşamaya mahkûm edildiği koşullarda sorunların çözülmesi, taraftar arasında uzlaşı sağlanması ve farklı kesimlerin dahil olmasıyla ortak ekonomik ve sosyal politikaların belirlenmesinde önemli bir işlev görebilirdi. Ne var ki siyasi iktidarca devlet kurumlarına, sendikalara ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik yürütülen politikalar neticesinde diyalog ve istişare kültürünün zayıflatıldığı ortadadır. Yapılan düzenleme, Konsey'e yeniden işlerlik kazandırılmasına ve Konsey'in işçi, işveren hükümet bağlamında daha adil bir şekilde teşekkül etmesinin sağlanmasına ilişkin değildir. Düzenlemede, Cumhurbaşkanı'nın "başkan" olduğu, Konsey'in üyelerini kendisinin belirlediği ve çalışma esaslarına kendisinin karar verdiği Cumhurbaşkanı lehine bir yetki genişletilmesi durumu söz konusudur.

Madde 12: 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 19'uncu Maddesinin "Sendika ve konfederasyonların yetki ve faaliyetleri" başlıklı bölümünde sendikalara ilişkin yetki ve faaliyetler düzenlenmiştir. Temmuz 2018 yılında yayınlanan 703 Sayılı KHK'nin 197'nci maddesiyle "Bakanlar Kurulunca" ifadesi değiştirilerek ilgili cümle "Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile" şeklinde düzenlenmiştir. Düzenleme ile gerektiği takdirde üyelik şartı da aranmadan sendikalara nakit mevcudunun yüzde 10'unu aşmamak koşuluyla afet olan bölgelerde Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara nakdî yardımda bulunması sağlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, böylesi bir düzenlemenin kanunla yapılması gerektiğini ifade ederek bir hak konusunda KHK ile sınırlamaya gitmenin mümkün olmadığını söylemiştir. Dolayısıyla düzenleme kamu görevlilerinin sendika ve toplu sözleşme haklarını sınırlandırıcı hükümlere yer vermesinden dolayı Anayasa'ya aykırıdır. Çünkü düzenlemeyle Cumhurbaşkanına tanınan

tasarruflar ortaya sübjektif bir durum çıkarırken kapsam ve koşullar bağlamında da bir keyfiyete yol açma riski de taşımaktadır.

Özellikle muhalif sivil toplum örgütleri ile derneklerinin maruz kaldığı uygulamalar, örgütlü topluma yönelik yasaklayıcı kararlar ortadayken düzenlemenin rasyonel bir temelde yürütülmesi mümkün değildir. Bu durum, farklı kesimler lehine bir durum oluştururken sıklıkla Anayasa'nın eşitlik ilkesiyle de çelişen bir durum ortaya çıkarabilecektir. Bugün sendikal faaliyetlerin kriminalize edildiği, grev yasakların arttığı, yetki itirazları ile işten atmaların yaygınlaştığı bir dönemde sendikal mücadelenin lehine adım atılması mümkün görünmemektedir.

Siyasi iktidarın sendikalaşmaya yönelik negatif tutumundan dolayı bugün sendikalı işçilerin sayısının yüzde 14,97'ye kadar düştüğü görülmektedir. Yine 2 milyon 524 bin olan sendikalı işçilerin ancak 1 milyon 350 bini toplu sözleşme hakkından istifade edebilmektedir. Böyle bir durumda düzenlemenin sendikal hak ve faaliyetleri genişletecek, sendikalaşmayı büyütecek bir tarafı bulunmamaktadır.

Madde 13, 14: İdari yapılanma Anayasa'da merkezi ve yerel şeklinde tanımlanırken belediyeler, yerinden yönetimin önemli özneleridir. Çünkü mahalli ortak ihtiyaçların giderilmesi ile doğrudan halkın katılımının sağlandığı idari yapı, belediyelerdir. Buna rağmen yapılan düzenlemelerin, yerel demokratik kültürü geliştirmekle alakası olmadığı görülmektedir.

Yasa teklifinin 13'üncü Maddesiyle Cumhurbaşkanı kararnamesiyle nüfusu 5000'i geçen yerleşim yerlerinde belediye kurulabileceği, 14'üncü Maddesiyle de nüfusu 2000'nin altına düşen belediyelerin de yine Cumhurbaşkanı kararnamesiyle köye dönüştürülebileceği düzenlenmektedir. Anayasa Mahkemesi, maddelerle ilgili iptal kararında denge ve denetlemeyi sağlayan sürecin ortadan kaldırılmasından dolayı Danıştay ile İçişleri

Bakanlığı'nın ilgili konuda el çektirilerek tüm yetkilerin Cumhurbaşkanı'nda toplandığı eleştirisinde bulunmaktadır. Bu anlamda belediyelerin kurulması, kapatılması, borçlanması, kentsel dönüşüm kararı verilmesi vb. konularda tüm yetkinin Cumhurbaşkanı'nda toplandığını belirten Anayasa Mahkemesi, "Kolektif karar alma süreçlerinin tamamı kaldırılmış, değişik kurumların süreçlerdeki rolleri ortadan kaldırılmıştır" uyarısında bulunmuştur.

Her ne kadar siyasi iktidar, Anayasa'nın 123'üncü Maddesine atıfla "Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur" dese de Anayasa'nın 127'nci Maddesindeki "Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir" cümlesi açıkça "kanun" vurgusu yapmaktadır.

Bir diğer husus, 14'üncü Maddede yer aldığı şekliyle meskûn sahası bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50 bin ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına 5000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesidir. Bu adım yerinden yönetimin temel var oluş prensiplerini ortadan kaldırırken yurttaşların irade beyan etmesine de imkân tanımamaktadır.

Bu düzenlemelerde merkezi yönetime karşı yerinden yönetimi güçlendirecek veya adil bir denge kuracak bir içerik söz konusu değildir. Bunun yerine kritik yetkiler Cumhurbaşkanı'nda toplanırken yurttaşların kendi yaşam yerlerinde söz sahibi olabilecekleri bir imkân sağlanmamaktadır. Çünkü karar süreçlerinde halkın görüşünün alınmasını sağlayacak herhangi bir tedbir düşünülmemiştir. Bu anlayıştan dolayı yıllar içinde devlet büyürken toplum küçülmüştür, görünmez kılınmıştır. Özellikle 2016 yılından itibaren uygulamaya konan kayyım rejimiyle yerel seçimler bir prosedür haline getirilirken halkın tercihleri, idari tasarruf kapsamında ortadan kaldırılmıştır.

Öyle ki, 2016-2019 yıllarında 95 belediyeye, 2019-2024 yıllarında 48 belediyeye hiçbir yargı kararı olmadan kayyım atanmış, birçok belediyede

belediye meclisleri tamamen işlevsiz hale getirilmiştir. 31 Mart 2024 Yerel Seçimleri'nden sonra da anti-demokratik kayyım uygulaması devam ettirilmiş ve şu ana kadar 13 belediyeye kayyım atanmıştır. Kayyımların yönettiği belediyeler ciddi bir borç altına sokulurken yapılan usulsüz iş ve işlemler Sayıştay raporlarına da yansımıştır. Dolayısıyla kayyım rejimiyle demokrasi, toplumsal adalet, yerel demokrasi ciddi şekilde tahrip edilirken kentlerin ekonomik-kültürel birikimi adeta yağmalanmıştır.

Bu sebeple getirilen düzenleme, belediyelerin güçlenmesini, yurttaşların doğrudan ve hızlı bir şekilde hizmet almasını sağlayacak bir düzenleme değildir. Bilakis belediyelerle ilgili kritik yetkilerin Cumhurbaşkanı'nda toplanması, yerel karşısında merkezi otoritenin daha güçlenmesine neden olacaktır. Yerel yönetimler üzerinde merkezi bir vesayet kurmak yerine kent konseylerinin güçlendirildiği, yerel meclisler ile mahalle komisyonlarının yaygınlaştırıldığı, çok dilli eğitimle kadın ve gençlerin sorunlarına çözümler üretildiği bir yerel yönetim modeli üzerinde çalışılması ciddi bir gerekliliktir.

Madde 16: Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) hakkındaki 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu kapsamında oluşturulan Biyogüvenlik Kurulu 703 sayılı KHK'nin 206. Maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmış ve 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle Biyogüvenlik Kurulu'nun görev ve yetkileri Tarım ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir. Anayasa Mahkemesi ise bu düzenlemeyi iptal etmiştir.

Düzenleme, Biyogüvenlik Kurulu'nun yetki ve sorumluluklarının, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen başka bir kurum ya da mercie devredilmesini sağlamaktadır. Yani, kanunda daha önce Biyogüvenlik Kurulu'na verilen görevler, artık yeni bir yapıya aktarılacak ve bu yapı Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecektir. Bu suretle kaldırılan Biyogüvenlik Kuruluna ilişkin

mevzuatta verilen görev ve sorumlulukların yürütücü ve sorumlu olan mercilerin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi öngörülmüştür.

5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu'nun Biyogüvenlik Kurulu'nu kaldırarak yetkilerini Tarım ve Orman Bakanlığı'na devretmesi, GDO'lar gibi hassas bir alanda uzmanlaşmış, bağımsız bir denetim mekanizmasının ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Dahası, madde ile GDO yönetimine dair görev ve sorumlulukların yürütücü ve sorumlu mercilerinin belirlenmesi yetkisinin doğrudan Cumhurbaşkanlığı'na verilmesi ile Cumhurbaşkanlığı'nın bu yetkiyi kullanarak GDO politikalarını tek elden şekillendirmesi, bilimsel objektiflikten uzak, siyasi çıkarlara dayalı kararların önünü açacaktır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına rağmen Ek 1'inci Maddenin yeniden kanunla düzenlenmesi ve yetki dağılımının Cumhurbaşkanlığı'na bırakılması bilimsellikten uzak, merkeziyetçi bir yaklaşımla GDO yönetimini tehlikeye atmakta ve Cumhurbaşkanlığı'nın sınırsız yetkileriyle bu riskleri daha da derinleştirmektedir.

Madde 17: Yapılan düzenleme ile 13 Ekim 2010 tarihli ve 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun'un Ek 2'nci Maddesinde değişiklik yapılmıştır.

6015 sayılı Kanun'un Ek 2'nci Maddesinde yapılan değişiklikle, "Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulu"na yapılan atıfların, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek bir kurul veya mercie yapılmış sayılması hükmü getirilmiştir. Bu düzenleme, devlet desteklerinin izlenmesi ve denetlenmesi gibi kritik bir alanda, yetki ve sorumlulukların belirsiz bir şekilde Cumhurbaşkanı'nın inisiyatifine terk edilmesi anlamına gelmektedir.

Bu değişiklik, demokratik denetim mekanizmalarını zaafa uğratan, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini hiçe sayan bir yaklaşımdır. Devlet desteklerinin izlenmesi ve denetlenmesi, kamu kaynaklarının etkin ve adil kullanımı açısından hayati bir görevdir. Ancak bu görev, belirli bir kurumsal yapı ve hukuki çerçeve

yerine Cumhurbaşkanı'nın keyfi tercihine bırakılarak idari istikrar ve tarafsızlık ilkeleri ciddi şekilde zedelenmiştir. Hangi kurul veya merciin bu görevi üstleneceği konusunda herhangi bir açıklık sağlanmaması, keyfi uygulamalara zemin hazırlayacak ve denetim süreçlerinde ciddi bir güven bunalımına yol açacaktır.

Ayrıca, bu tür bir düzenleme, yürütme organının aşırı merkezileşmesini pekiştirerek, güçler ayrılığı ilkesini aşındıran bir adım olarak değerlendirilmelidir. Kamuoyu ve ilgili paydaşların süreçten dışlanması, düzenlemenin meşruiyetini de sorgulanır hale getirmektedir.

Madde 20: 20 Haziran 2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda yer alan Ek Madde 1 düzenlenerek "Mevzuatta Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılır" hükmü getirilmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na eklenen bu düzenleme, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi'nin yetkilerinin Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen bir kurul veya mercie devredilmesi anlamına gelmektedir. Bu da idari yapıda bir değişikliği içermekte ve yetki dağılımında Cumhurbaşkanlığı'na daha fazla kontrol verilmesi anlamına gelmektedir.

Bu değişiklik, ciddi bir merkeziyetçilik ve demokratik denetim eksikliği riski taşımaktadır. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi, iş sağlığı ve güvenliği gibi hayati bir alanda uzmanların, sendikaların ve ilgili tarafların katılımıyla oluşturulan görece çoğulcu bir yapıya sahipti. Ancak bu düzenleme, söz konusu yetkilerin Cumhurbaşkanlığı'na bağlı belirsiz bir mercie devredilmesi anlamına geleceğinden işçi haklarını hiçe sayan, şeffaflıktan uzak ve keyfi uygulamalara kapı aralayan bir adım olacaktır. Bu düzenleme, iş cinayetlerinin ve emek sömürüsünün artmasına zemin hazırlayacak, emekçilerin can güvenliğini riske atacak bir gasp politikasıdır. İktidar, iş sağlığı ve güvenliği gibi hayati bir

meseleyi tek elden kontrol ederek, sermaye lehine bir düzen kurmayı hedeflemektedir. Bu, açıkça emek düşmanı bir yaklaşımdır ve kabul edilemez.

İş cinayetlerinin önlenmesi için Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi'nin yapısı demokratikleştirilmeli, sendikaların ve emekçi temsilcilerinin ağırlığı artırılmalıdır. İşyerlerinde meydana gelen her türlü ölümle sonuçlanan iş kazası bağımsız ve tarafsız bir komisyon tarafından şeffaf bir şekilde soruşturulmalıdır. İş cinayetlerine neden olan işverenler ve denetim ihmali bulunan kamu görevlileri için caydırıcı cezalar getirilmeli, bu cezalar ertelemesiz ve istisnasız uygulanmalıdır. İş cinayetlerine ilişkin tüm veriler, kamuoyuyla anlık olarak paylaşılmalı ve bu veriler ışığında iş sağlığı ve güvenliği politikaları emekçiler lehine yeniden düzenlenmelidir.

Bu düzenleme, iş cinayetlerini önlemek yerine, sorumluları koruyan bir sisteme hizmet etmektedir. İş cinayetlerinin önlenmesi için devletin öncelikle denetim mekanizmalarını güçlendirmesi, taşeronlaşma ve güvencesiz çalıştırma politikalarına son vermesi gerekmektedir. Emekçilerin can güvenliği, sermayenin kâr hırsına feda edilemez. Bu madde, emekçilerin talepleri doğrultusunda yeniden düzenlenmeli, iş sağlığı ve güvenliği politikaları, emekçilerin, sendikaların ve halkın denetimine açılmalıdır. İş cinayetlerine karşı mücadele, ancak emekten yana, şeffaf ve demokratik bir yaklaşımla mümkündür.

Madde 22: Madde ile 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunun 11'inci Maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan "ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde" ibareleri "ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde" şeklinde, dördüncü ve altıncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(4) Başkanlığın, Tarihi Alanda yapılacak Çanakkale Savaşları ile 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Zaferi etkinliklerini düzenleme ve bu amaçla kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapma, restorasyon, konservasyon,

rekonstrüksiyon, restitüsyon ve renovasyon yapma ve yaptırma, Tarihi Alanın doğal, tarihi ve kültürel değerlerini, harp tarihi esaslarına uygun ve çevreye uyumlu olarak koruma, geliştirme ve alanı yönetme, her tür ve ölçekte planlarını hazırlama, hazırlatma ve uygulama, Tarihi Alanda anıtsal ve mekânsal düzenlemeler yapılmasını sağlama, tanıtıma yönelik her türlü görsel ve işitsel eserleri yapma, yaptırma, hizmete sunma ve ihtiyaç duyulan altyapı, bina ve diğer yapıları inşa etme veya ettirme görevlerine ilişkin mal, hizmet, danışmanlık hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelere katılmaktan yasaklama hükümleri hariç olmak üzere 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi değildir. Bu istisna, Başkanlığın Tarihi Alana ilişkin faaliyetleri içinde olmayan, Başkanlığın idari ihtiyaçları ile ilgili mal, hizmet alımları ve yapım işlerini kapsamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir."

"(6) Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerde 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaz."

Madde ile Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarih Alan Başkanlığı'nın tarihi alana ilişkin işlemlerin Kamu İhale Kanunu'na tabi olmaması, mevzi siper restorasyonuna ilişkin işlerde Orman Kanunu'ndaki izinlerden muaf olması düzenlenmektedir. Aynı zamanda Başkanlık'ın yalnızca kanunda sayılan faaliyetlerinden değil Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde sayılan faaliyetlerinden dolayı da belirtilen harç ve vergilerden muaf olması sağlanmıştır.

Düzenlemeyle getirilen bu muafiyet şeffaflık, eşitlik ve denetlenebilirlik ilkelerini tamamen yok saymakta, usulsüzlük, yolsuzluk ve keyfi uygulamaların önünü sonuna kadar açmaktadır. Yapılan bu tür düzenlemelerin gerekçesi "idari süreçlerin hızlandırılması" veya "etkinlik" gibi kavramlarla meşrulaştırılmış olsa da gerçekte, kamu kaynaklarının şeffaf ve adil bir şekilde kullanılmasını sağlamak yerine, iktidarın politik ve ekonomik çıkarlarını koruma amacı taşıdığı aşikârdır.

Bu bağlamda, kamu kaynaklarının kullanımında halkın denetimine olanak tanıyan, şeffaf ve adil bir sistemin acilen inşa edilmesi zaruridir. Aksi halde, bu tür hukuksuz ve keyfi uygulamalar kamu vicdanını yaralamaya, toplumsal adalet duygusunu zedelemeye ve halkın idareye olan inancını yok etmeye devam edecektir.

Madde 23: 703 sayılı KHK ile 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. Maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi değiştirilerek "Üniversitenin rektörü Cumhurbaşkanı tarafından atanır" şeklinde bir hükme yer verilmiştir. Bu değişikliğin Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlanması ile bir ilgisi bulunmamaktadır. "Üniversitenin rektörü Cumhurbaşkanı tarafından atanır" cümlesi Yetki Kanunu'nun amaç ve kapsamı içinde değildir. Yetki Kanunu'nun amaç ve kapsamı içinde yer almadığı ve Anayasa'nın KHK ile düzenlenmesini yasakladığı konularda düzenleme içerdiği için başta Anayasa'nın 91. Maddesine de aykırıdır.

Rektörlerin, üniversitelerin seçtiği altı adaydan, YÖK'ün Cumhurbaşkanı'na sunduğu üç aday arasından Cumhurbaşkanınca atanacağına ilişkin YÖK Yasası'ndaki düzenleme, KHK ile değiştirilmiş, Cumhurbaşkanı'na rektörü doğrudan atama yetkisi verilmişti. Rektör atamasında tek belirli kuralın "Cumhurbaşkanı tarafından atanır" olması başlı başına bir garabet ve üniversite özerkliğinin önündeki en büyük engellerden biridir. Rektörlerin seçimle belirlenmesi, Cumhurbaşkanı'nın atama yetkisinin tamamen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Üniversitelerin özerkliği sağlanmalıdır. Öğretim üyeleri rektörlerini kendi aralarından özgürce seçmeli, liyakate dayalı seçimler sonucunda rektör seçimleri gerçekleştirilmelidir. Mevcut sistemin tamamen değiştirilmesi gerekmektedir.

Madde 25: 703 Sayılı KHK'nın 133. Maddesinin (a) fıkrası ile 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. Maddesinin üçüncü fıkrası değiştirilerek "Teşebbüsler anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmaz" hükmüne yer verilmiştir. Böylece Kamu İktisadi Teşebbüslerinin anonim şirket şeklinde kurulması olanağı tanınmıştır. Ancak bu anonim şirketlerde genel kurul bulunmayacaktır.

Getirilen düzenleme ile bir tezat yaratılmıştır. Yani anonim şirket olmayan, anonim şirketin hiçbir hukuki niteliği ile örtüşmeyen bir anonim şirket türü yaratılmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 329. Maddesine göre anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur. Genel Kurul, anonim şirketlerin temel karar organıdır. Pay sahipleri şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar. Şirket pay sahiplerinin mülkiyetindedir. Genel kurulu olmayan bir anonim şirket demek pay sahibi olmayan, dolayısıyla karar organı olmayan bir tüzel kişilik demektir. Dolayısıyla kamu iktisadi teşebbüslerinin anonim şirket şeklinde kurulması, anonim şirket olmayan bir anonim şirket türü oluşturmak demektir. Kamu sermayeli fakat anonim şirket olmayan, anonim şirketin hiçbir hukuki niteliği ile örtüşmeyerek yaratılan bu anonim şirket türünün kamu kaynaklarının nasıl kullanılacağının sorusunu gündeme getireceği açıktır. Düzenlemenin iptal edilmesi gerekmektedir.

Madde 26: 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Ek 2'nci Maddesi "Cumhurbaşkanınca anonim şirket şeklinde kurulan kamu sermayeli şirketler, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu şekilde kurulanlar, esas sözleşmelerinin

imzalanmasını müteakip yapılacak tescil ve ilan ile faaliyete geçer. Bunlar hakkında 6102 sayılı Kanunun kuruluşa, ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulacak teşebbüsler 6102 sayılı Kanunun denetim ve şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu madde kapsamında kurulan kamu sermayeli şirketlerde kamunun pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanı veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılır ve bunlar, bu Kanun Hükmünde Kararname ile teşebbüslere tanınan tüm hak, istisna ve muafiyetlerden yararlanır" şeklinde değiştirilerek Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketler hakkında uygulanan bazı hükümlerinin Cumhurbaşkanınca kurulacak anonim şirketlerde ve savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulan teşebbüslerde uygulanmaması ve Cumhurbaşkanınca kurulan anonim şirketlere ilişkin pay sahipliği haklarının Cumhurbaşkanınca veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılması düzenlemesi getirilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesinde belirtildiği üzere Ek 2. Madde ile anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf olduğu, ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı kurallarına yer verilmektedir. Teşebbüslerin sermayesi, sorumluluğu, organları vb. düzenlenmiştir ancak anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüsleri diğerlerinden ayıran hususun ne olduğu belli değildir. Bir hukuk devletinde yasaların birbiriyle uyumlu olması gerekir. Bir hukuki kurum varlığını sürdürürken, başka bir kanunda aynı ad altında ancak tamamen farklı niteliklerde bir kurumun oluşturulması hukuk düzeninin ve yasaların uyumunu bozacaktır. Dolayısıyla anonim şirketin hiçbir özelliğine sahip olmayan, temel organları bulunmayan ancak adı anonim şirket olan yeni bir tür kurum oluşturulması hukuka aykırıdır. Pay sahibi olmayan bir anonim şirket olamayacağına göre bu şirketlerin pay sahibi devlet tüzel kişiliği olmaktadır.

Ek 2. Maddeye göre pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanınca kullanılacaktır. Bu adeta Cumhurbaşkanı'nın tek başına sahip olduğu bir şahsi şirketi tarif etmektedir. Böyle bir düzenleme her türlü yolsuzluğa ve istismara açıktır. Ayrıca bu şirketleri diğer teşebbüslerden ayıran gerçek bir nitelik farkı da yoktur. Bu durumda anonim şirket şeklinde teşebbüs kurmanın bir anlamı da bulunmamaktadır. Böyle bir düzenlemeye neden ihtiyaç duyulduğu açık değildir. Devlet dışında pay sahipleri olabileceği kabul edilirse bu durumda o pay sahiplerinin haklarını kullanabileceği bir genel kurul olmadığından düzenleme o pay sahiplerinin mülkiyet hakkını da ihlal edecektir.

Tüm bu nedenlerle açıkça hukuk devleti ilkesine, dolayısıyla Anayasa'nın 2. Maddesine, mülkiyet hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 35. Maddesine ve Anayasa'nın 91. Maddesine aykırı olan bu düzenleme iptal edilmelidir.

Madde 27: 703 sayılı KHK'nın 30. Maddesiyle 637 sayılı KHK'nın 26. Maddesi değiştirilerek Bakanlığın görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetler ile diğer faaliyetlerin finansmanına katkı sağlaması amacıyla döner sermaye işletmesi kurulmasına yönelik düzenleme yapılmış, Ticaret Bakanlığı'nın döner sermaye işletmesinin gelirleri düzenlenmiştir. Ayrıca döner sermaye işletmesine ilişkin olarak 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer alan mali hükümler kanun metnine alınarak, döner sermayeye ilişkin mali hükümlerin kanun ile düzenlenmesinin amaçlandığı belirtilmektedir.

İlgili değişiklik AYM tarafından iptal edilmiştir. Çünkü döner sermaye işletmesinin gelirlerinin düzenlenmesinin Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle, Yetki Kanunu'nun amaç ve kapsamı dışındadır. Ayrıca bu düzenleme, KHK ile düzenleme yapılması

mümkün olmayan alanda kalmaktadır. Yanı sıra, İhracatçı Birlikleri ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne mali yükümlülük getirilmekte, gelirlerinin belli bir oranı Ticaret Bakanlığı'nın döner sermayesine gelir olarak aktarılması hükme bağlanmaktadır. Bu konu da Anayasa'nın KHK ile düzenlenmesini yasakladığı alana girmektedir. Dolayısıyla düzenleme açıkça Anayasa'nın 91. Maddesine aykırıdır.

Madde 28: 703 Sayılı KHK'nın 22. Maddesi ile değiştirilen 652 sayılı KHK'nın 13. Maddesi Anayasa'ya aykırılık ile iptal edilmiştir. Özel barınma hizmeti veren yerlere kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatının öğrenim seviyesine göre ilgili Bakanlıklarca belirlenebilmesine yönelik düzenlenme yapılmaktadır. Öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlara kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatının ortaokul ve ortaöğrenim düzeyinde Millî Eğitim Bakanlığınca, yükseköğrenim düzeyinde Gençlik ve Spor Bakanlığınca verileceği, bakanlıkların bu yetkisini valiliklere devredebileceği düzenlenmektedir. Böylece öğrenci yurdu açmak için gerekli olan tüm ruhsatların belediyeler tarafından değil, bakanlıklar tarafından verilmesi sağlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesinde de belirtildiği gibi düzenleme ile yerel yönetim kurumu olan belediyelere ait olan yetkiler merkezi idareye verilmiştir. İdari özerkliğe sahip olan belediyelere ait olan bir yetkinin belediyeden alınarak merkezi idareye verilmesi, vesayet denetimi yetkisini aşmakta, idari özerkliğe aykırılık içermektedir. Anayasa'nın 127. Maddesinde idari özerklik tanınmış olan belediyelere ait bir yetkinin merkezi idareye devri, vesayet denetimi yetkisini aşan bir nitelik taşımaktadır ve Anayasa'nın 127. Maddesine aykırıdır.

Vesayet denetimi, merkezi yönetimin yerel yönetimin yerine geçerek onun yerine karar alması ya da yerel yönetim yetkilerinin merkezi yönetime devri değildir. Böyle bir devir için çok hayati bir haklı nedenin bulunması gerekir.

Ancak böyle bir düzenleme yapılması için gerekli ya da geçerli bir durum bulunmamaktadır. Tam aksine yapı ruhsatlarını vermek için gerekli teknik donanıma sahip uzman personel belediyelerde, yerel yönetimlerde bulunmaktadır. Bakanlıkların bu konuda yeterli uzman personeli ve teknik donanımının bulunup bulunmadığı bilinmemektedir. Bu durum bile başlı başına bir sorun teşkil etmektedir.

Diğer taraftan ülke çapındaki yurtların işyeri açma ruhsatlarının bakanlıklar tarafından verilmesi aynı zamanda hizmetlerin gereksiz gecikmesine, yerel ihtiyaçlara yerinde cevap olunamamasına da neden olacak, barınma krizine bir yeni sorun alanı daha eklenecektir. Merkezi idarenin yerel yönetimlerle iş birliği içerisinde olarak, en temel haklardan olan barınma hakkının öğrencilere eşit, ulaşılabilir ve nitelikli bir şekilde sağlanabilmesi için çalışmalar yürütmesi, bu yönde düzenlemeler yapması gerekmektedir. Getirilen düzenleme ile tek elde toplanan yetkinin kamusal faydaya ya da hangi gerekliliğe nasıl hizmet edeceği belirsizdir. Düzenlemenin iptal edilmesi gerekmektedir.

Gülcan Kaçmaz Sayyiğit	*Hakkı Saruhan Oluç*	*Heval Bozdağ*
Van	Antalya	Ağrı

MUHALEFET ŞERHİ

Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi esas komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu; tali komisyonları Anayasa Komisyonu, İçişleri Komisyonu, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ve Milli Savunma Komisyonu olmak üzere 16 Mayıs 2025 Cuma günü Meclise sunulmuştur.

Teklif;

- 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu
- 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun
- 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu
- 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu
- 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
- 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu
- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
- 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu
- 11/4/2001 tarihli ve 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun
- 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu
- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu
- 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu
- 13/10/2010 tarihli ve 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun
- 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun
- 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

- 19/6/2014 tarihli ve 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun
- 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun
- 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu
- 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 3/6/2011 tarihli ve 637 sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname
- 26/9/2011 tarihli ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olmak üzere 19 farklı kanun ile 5 kanun hükmünde kararnamede düzenlemeler içermektedir.

Teklif, yürürlük ve yürütme maddeleri dâhil toplam 35 madde olarak Komisyon görüşmelerine sunulmuş; görüşmeler sonucunda 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile ilgili düzenlemeleri içeren 3 maddenin metinden çıkarılmasıyla birlikte 32 madde olarak kabul edilmiştir.

Teklifin komisyondan geçen metninde yer alan 32 maddeden düzenleyici nitelikteki 30 maddenin 26'sı (1, 8, 24 ve 29'uncu maddeler hariç) Anayasa Mahkemesinin iptal kararları doğrultusunda hazırlanmıştır.

Diğer taraftan teklif, 22/05/2025 tarihinde yalnızca Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmüş, tali komisyonları Anayasa Komisyonu, İçişleri Komisyonu, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ve Milli Savunma Komisyonunda görüşülmeden komisyon sürecini tamamlamıştır.

Komisyon görüşmelerinde teklifin 4'üncü, 9'uncu ve 10'uncu maddelerinde Grubumuz tarafından verilen önerge diğer önergelerle birleştirilerek kabul edilmiş ve bu maddeler tekliften

çıkarılmıştır. Kamuoyunda "Subayların TSK'dan ihraç edilebilmelerine ilişkin Cumhurbaşkanına yetki verilmesi" olarak bilinen bu maddelerin tekliften çıkarılmasının dışında muhalefete mensup parti gruplarının vermiş olduğu önergelerin hiçbiri kabul edilmemiştir.

Teklifin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri süresince muhalefet partilerinin getirdiği öneri ve değişiklik taleplerinin dikkate alınmaması, verilen önergelerin sistematik biçimde reddedilmesi, yasama sürecinin çoğulcu ve katılımcı niteliğine ciddi biçimde zarar vermiştir. Oysa yasama süreci, farklı siyasi görüşlerin temsil edildiği, bu görüşlerin müzakere yoluyla yasa metinlerine yansıtıldığı demokratik bir ortak zemin olmak zorundadır. Ancak bu teklifin görüşüldüğü süreçte söz konusu ilkenin tamamen göz ardı edildiği, muhalefet partilerinin önerilerinin yalnızca usulen gündeme alınıp, içerik bakımından dışlandığı açıkça görülmüştür.

Komisyon çalışmaları, yürütmenin tercihlerinin şeklen onaylandığı bir sürece dönüşmüş; esasen yasama faaliyeti olması gereken bu zemin, işlevini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu yaklaşım, demokratik temsile dayalı yasama mekanizmasının çoğunluğun mutlak hâkimiyetine indirgenmesine, muhalefetin anayasal denetim işlevinin etkisizleştirilmesine neden olmaktadır.

Usul Üzerine Görüş

İhtisas Komisyonlarının Dışlanması

Kanun tekliflerinin kanunlaşma süreci, demokratik hukuk devletlerinde yalnızca çoğunluk iradesine dayalı bir onay mekanizması değil, aynı zamanda denge-denetim ilkeleri çerçevesinde yürütülen, bilgi ve uzmanlığa dayanan kolektif bir yasama faaliyetidir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin komisyon yapısı da bu ihtiyacı karşılamak üzere tasarlanmış; her bir komisyon, belirli bir alandaki teknik uzmanlığı, mevzuat bilgisi ve sektörel deneyimi temsil etmek amacıyla kurulmuştur. Bu yapı, anayasanın 87'nci maddesinde tanımlanan "kanun koyma" yetkisinin nitelikli, katılımcı ve hukuka uygun şekilde yerine getirilmesi bakımından hayati bir rol üstlenmektedir. Bu role dair sürecinin en temel ilkelerinden biri ise kanunların ihtisaslaşma esasına uygun şekilde, alanına göre ilgili komisyonlarda görüşülmesidir. Ancak ne yazık ki son dönem yasa tekliflerinde bu ilkeye açıkça aykırı bir uygulamayla karşı karşıyayız.

Nitekim bu teklifte olduğu üzere millî güvenlik, savunma, eğitim, enerji gibi farklı uzmanlık alanlarına giren düzenlemeler, hiçbir ayrım gözetilmeksizin Plan ve Bütçe Komisyonuna sevk edilmekte; bu durum hem yasama sürecinin kalitesini düşürmekte hem de Meclisin uzmanlaşmış komisyonlarının devre dışı bırakılmasına neden olmaktadır.

Söz konusu teklifin içinde, doğrudan Millî Savunma Komisyonunun görev alanına giren düzenlemeler yer almasına rağmen, bu Komisyonda görüşme yapılmamıştır. Millî Savunma Komisyonu üyeleri, kendileriyle ilgili olan maddelerin kendilerine gönderilmesini talep etmiş, bu yönde imza toplamış; ancak bu demokratik talep görmezden gelinmiştir. Bu yaklaşım, yalnızca İçtüzüğe aykırılık teşkil etmekle kalmamakta, aynı zamanda milletvekillerinin asli yasama yetkisini kullanmalarını engelleyen bir tutumu ortaya çıkarmıştır.

Tali komisyonlara sevk edilen tekliflerin o komisyonlarda görüşülmemesi ve bu doğrultuda ihtisas komisyonlarının devre dışı bırakılması, yasama faaliyetinin niteliğini düşürmekte ve kanunların toplum nezdinde meşruiyetini zayıflatmaktadır. Her alanda uzmanlık gerektiren düzenlemeler, ilgili komisyonlarda müzakere edilmeden, sadece mali yönleri bahane edilerek Plan ve Bütçe Komisyonuna sevk edilmekte; bu da Meclis'te gerçek anlamda bir yasa yapma süreci yürütülmesini imkânsız hâle getirmektedir.

Yasama sürecinin, yürütme organının önceden şekillendirdiği metinlerin şeklen onaylandığı bir prosedüre indirgenmesi, demokratik rejim açısından son derece tehlikelidir. Kanun yapma yetkisi münhasıran TBMM'ye aittir. Bu yetkinin, anayasa ve içtüzük sınırları çerçevesinde, tam bir saydamlık içinde ve her görüşün katkısına açık biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Tali komisyonlara sevk edilen tekliflerin o komisyonlarda görüşülmemesi ve bu yolla ihtisas komisyonlarının dışlanması, yürütmenin Meclis üzerindeki tahakkümünü pekiştirmekte, millet iradesinin gerçek anlamda temsil edilmesini engellemektedir.

Bu bağlamda, tali komisyonların sürecin dışında bırakılması, yalnızca usule dair bir eksiklik değil, aynı zamanda anayasal temsiliyetin zedelenmesi anlamına gelmektedir. Gerek teklifin sağlıklı biçimde değerlendirilmesi gerekse milletvekillerinin görevlerini yerine getirmesi bakımından tali komisyonların çalıştırılmasının gerekliliği göz ardı edilemez. Bu uygulamaların tekrar edilmemesi adına, TBMM İçtüzüğünün 23'üncü maddesinde öngörülen tali ve esas komisyon ayrımlarına ve ihtisaslaşma ilkesine mutlak surette riayet edilmesi gerektiğini hatırlatıyoruz.

Bu nedenlerle, teklifin yalnızca Plan ve Bütçe Komisyonu çatısı altında ve tali olarak sevk edildiği diğer ihtisas komisyonlarının katkısı olmadan yürütülen görüşme sürecine karşı olduğumuzu, bu usul yanlışlarının hem yasama kalitesini düşürdüğünü hem de anayasal meşruiyeti tartışmalı hâle getirdiğini önemle belirtiriz.

Teklif Sahibi ve Bürokrasi Teklif İçeriğine Hakimiyetten Uzak

Komisyon görüşmeleri sırasında yaşananlar, teklifin hem siyasi hem de teknik anlamda hazırlıksız bir şekilde sunulduğunu açıkça ortaya koymuştur. Teklif sahibi milletvekili, yalnızca yüzeysel değerlendirmeler yapmış; düzenlemenin geneline, amacına ve gerekçesine dair en temel sorulara dahi yanıt vermemiştir. Görüşmeler boyunca ortaya çıkan tablo, teklifin sahibi tarafından yeterince anlaşılmadığını ve kapsamına tam olarak hâkim olunmadığını göstermiştir.

Dahası, yürütmeyi temsilen Komisyona katılan bürokratların tavrı, süreci daha da sorunlu hâle getirmiştir. Milletvekillerinden gelen sorulara açık ve net cevaplar verilmemiş; bazı durumlarda sorular geçiştirilmiş, bazı sorulara ise eksik ya da hatalı yanıtlar verilmiştir. Bu durum yalnızca yanlış yönlendirmeye yol açmamış, aynı zamanda teklifin neyi amaçladığı ve nasıl uygulanacağı konularında belirsizlik yaratmıştır.

Komisyonlar, yalnızca kanun metinlerinin oylanıp geçirildiği yerler değil; yasama iradesinin bilgiyle beslendiği, tartışmayla olgunlaştırıldığı alanlardır. Ancak bu süreçte gerek teklif sahibi gerekse bürokrasi, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmemiş; milletvekillerinin sağlıklı değerlendirme yapmasını zorlaştırmıştır. Kanunların ne için çıkarıldığını, kimleri nasıl etkileyeceğini anlamadan yapılan görüşmeler, ülkenin ortak yararını değil, günü kurtarmaya yönelik uygulamaları çoğaltır. Bu bakımdan teklifin hazırlanış ve sunum süreci, hem içeriği hem yöntemi itibarıyla ciddi eksiklikler barındırmaktadır.

Teklifin Geneli Üzerine Görüş

Teklif, düzenlediği hükümlerin içeriği, kanun yapma tekniğine uygunluk ve yasama sürecinin anayasal ilke ve usulleri çerçevesinde işletilme biçimi dikkate alındığında, sadece teknik bir düzenleme metni olmanın ötesine geçmekte; son yıllarda yasama faaliyetlerini kuşatan ciddiyetsizlik, keyfilik, denetimsizlik ve anayasal sadakatsizlik ortamının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Teklifin büyük bölümü, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği düzenlemelerin yeniden ihdasına yönelmiş, ancak bu iptallerin gerekçeleri dikkate alınmaksızın ve sistemli bir yeniden değerlendirme yapılmaksızın kaleme alınmıştır.

İktidarın Yeni Yöntemi: Anayasaya Aykırılık Torbaları ve "Gerekçesiz" Kanun Teklifi Hazırlama

Son yıllarda giderek yaygınlaşan, adeta yasama faaliyetlerinin rutin bir parçasına dönüşmüş olan torba kanun uygulaması, demokratik yasama geleneğini ve Meclisin anayasal işlevini açıkça zedelemektedir. Yasama süreçlerini hızlandırma veya kolaylaştırma bahanesiyle kullanılan bu yöntem, esasında yasama faaliyetlerinin şeffaflığını ortadan kaldırmakta, denetim imkânlarını sınırlamakta ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesinin önüne ciddi engeller koymaktadır.

Özellikle birbiriyle ilgisiz, farklı alanlara ilişkin maddelerin tek bir düzenleme içerisinde aceleyle bir araya getirilmesi hem komisyonlarda hem de Genel Kurulda yapılan görüşmelerin yüzeyselleşmesine ve sağlıklı bir değerlendirme yapılamamasına neden olmaktadır.

Kamuoyu ve ilgili uzman çevrelerin katılımı ile istişare süreçlerini tamamen ortadan kaldıran bu kanun yapma pratiği, yasaların uygulanabilirliğini azaltmakta, hukuk güvenliğini ciddi biçimde zedelemekte ve nihayetinde demokrasiye olan güveni de aşındırmaktadır.

AK Parti tarafından Meclise sunulan ve Anayasa Mahkemesinin daha önce iptal ettiği düzenlemeleri kanunlaştırmak amacıyla hazırlanan son torba yasa teklifi de ne yazık ki bu mahiyette, aynı uygulamanın bir devamıdır.

Teklif, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapılmış olan düzenlemelerin aynısını ya da kısmen değiştirilmiş halini, bu kez yasama organı eliyle yasalaştırmayı hedeflemektedir. Burada sorun, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasa Mahkemesince yetki aşımı nedeniyle iptal edilmesiyle ortaya çıkan hukuk dışı boşluğun, yine Meclis eliyle ancak özensiz ve hukuki titizlikten yoksun biçimde doldurulmaya çalışılmasıdır.

Diğer taraftan söz konusu torba kanun teklifinin genel gerekçesine bakıldığında, maddelerin büyük kısmının yalnızca "Anayasa Mahkemesi iptali nedeniyle getirildiği" yönünde ifadelerle geçiştirildiği görülmektedir. Bu durum, yasama faaliyetlerinin amaç, kapsam ve sonuçları üzerine milletin gerçekleri bilmesini istemeyen, yaptığını gizlemeye çalışan bir zihniyetin sonucudur. Bu teklif milletten saklayarak, Meclisi kendi kararlarının noteri gibi kullanan bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıkmaktadır.

Dahası, teklifin madde gerekçeleri de aynı ciddiyetsizlikle kaleme alınmıştır. Her biri farklı idari, hukuki ve toplumsal alanları düzenleyen maddeler, adeta kopyala-yapıştır yöntemiyle hazırlanmış gerekçelerle sunulmuştur. Bu metinlerde, düzenlemelerin hangi ihtiyaca karşılık geldiği, hangi sorunu çözdüğü, hangi anayasal ilkelere dayandığı ya da hangi riskleri ortadan kaldırmayı amaçladığına dair hiçbir değerlendirme yer almamaktadır. Gerekçeler yalnızca "iptal edilen hüküm yerine yeni düzenleme yapılmaktadır" ifadesine indirgenmiştir. Oysa yasa yapmanın gerekçeyle sıkı sıkıya bağlı olduğu unutulmamalıdır; gerekçesiz bir yasa, keyfîliğin ve denetimsizliğin yasal zeminidir.

Yasa yapma faaliyetinin Anayasa Mahkemesi kararlarının yalnızca mekanik bir biçimde uygulanmasına indirgenmesi, Meclisin bağımsız irade ortaya koyma gücünü ve anayasal işlevini açıkça zayıflatmaktadır.

Bir yandan Anayasa Mahkemesinin kararları gerekçe gösterilerek kanuni düzenlemeler yapılmakta, öte yandan iptale konu edilen hükümlerin aynen tekrar Meclis gündemine taşındığına şahit olunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin hangi gerekçeyle iptal kararı verdiği belirtilmeden, iptalin kapsamı ve sistemsel etkileri tartışılmadan yapılan bu düzenlemeler, Meclisin anayasal sorumluluğunu yerine getiremediğinin açık göstergesidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlerin yeniden düzenlenmesini, hukuki ve demokratik sorumluluğunun gereği olarak daha titiz, şeffaf ve katılımcı bir yasama süreci içinde gerçekleştirmek zorundadır. Aksi takdirde, yasama organı yürütmenin hukuk dışı uygulamalarını meşrulaştıran, kararları onaylamaktan öteye geçemeyen pasif bir mekanizmaya dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Anayasaya Aykırı Olduğu Bilinen Yasa Yapma Israrından Vazgeçilmiyor

2018 yılında cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçiş sürecinde gerçekleştirilen düzenlemelerin büyük çoğunluğu, Anayasaya aykırı biçimde Kanun Hükmünde Kararnameler yoluyla yürürlüğe konulmuş; bu durum yıllar içerisinde yargı mercilerince de tescil edilmiştir. Özellikle 703 sayılı KHK kapsamında yapılan çok sayıda düzenlemenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi, 2018 sonrasında uygulamaya konulan sistemin hukuki temellerinin ciddi biçimde sorunlu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu teklifte de düzenlemelerin hepsi doğrudan bu iptallerin sonucunda gündeme gelmiş, fakat ne yazık ki aynı hukuk dışı anlayış benzer usul hatalarıyla sürdürülegelmektedir.

Komisyon çalışmaları süresince muhalefet milletvekilleri tarafından defalarca dile getirildiği üzere açık bir şekilde Anayasaya aykırılık içeren kanuni düzenlemeler yapılmaktadır. Bu husus sadece teorik bir değerlendirme değil; mevcut anayasa hükümleri ve Anayasa Mahkemesi kararları dikkate alındığında, iptal edilme riski yüksek olan maddeler için son derece güçlü anayasal itirazlar ortaya konmuştur. Ancak tüm bu uyarılara ve itirazlara rağmen, Anayasaya aykırı olduğu bilinen düzenlemelerin tekliflerde ısrarla yer almaya devam etmesi, hukuk devleti ilkesine ve anayasaya sadakat yükümlülüğüne açık bir meydan okumadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi muhtemel düzenlemelerin, aynı sakıncaları taşıyan yeni şekilleriyle yeniden kanun teklifi haline getirilmesi, yasama sürecinin keyfileştiğini ve anayasal denetim mekanizmalarının siyasi irade tarafından görmezden gelindiğini göstermektedir. Meclisin asli görevi, Anayasaya aykırılık teşkil eden düzenlemeleri yürürlüğe koymak değil, hukuk devleti ilkesine bağlı kalarak bu tür düzenlemeleri ayıklamak, düzeltmek ve denge-denetim sisteminin gereğini yerine getirmektir. Ne yazık ki, bu teklif sürecinde tam tersi bir yol izlenmiştir.

Söz konusu maddelerin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilme olasılığının yüksekliği, sadece muhalefetin değil, hukukçuların ve anayasa uzmanlarının da ortak görüşüdür. Buna rağmen bu maddelerin Komisyondan geçirilmesi, yalnızca siyasi bir kararlılık değil, aynı zamanda anayasal yükümlülüklerin bilinçli biçimde ihlal edilmesidir. Bu durum, yasama organının hukuki sorumluluk bilincini kaybettiğini ve yasama faaliyetlerinin, Anayasaya sadakatten çok siyasi hesaplarla şekillendirildiğini göstermektedir.

Açıkça Anayasaya aykırı düzenlemeleri içeren tekliflerin Meclis gündemine taşınması ve komisyonlardan geçirilmesi, TBMM'nin kurumsal saygınlığını ve anayasal meşruiyetini zedelemektedir. Bu, aynı zamanda yasama organını Anayasa Mahkemesi'nin sürekli müdahalesine açık hâle getirmekte, yasaların istikrarını, öngörülebilirliğini ve kamu güvenini ortadan kaldırmaktadır. Anayasaya aykırılığı açık maddelerin yasalaştırılması, sadece o düzenlemenin değil, yürütülen tüm yasama sürecinin meşruiyetini tartışmalı hâle getirmektedir.

Yasama organı, halkın iradesini temsil eden, ancak bu iradeyi hukuk devletinin ve anayasanın çizdiği sınırlar içinde kullanmakla yükümlü olan bir organdır. Anayasaya aykırı olduğu biline biline hazırlanan tekliflerin kabul edilmesi, sadece hukuk devleti ilkesinin değil, aynı zamanda demokratik meşruiyetin de inkârıdır. Bu nedenle, anayasaya aykırılığı daha hazırlık aşamasında dahi açıkça görülebilen hükümlerin Meclis çatısı altında görüşülmesini

dahi kabul etmiyor, bu yaklaşımı Meclis çoğunluğu elinde bulunan AK Partinin anayasal görevi kötüye kullanması olarak değerlendiriyoruz.

Bu nedenlerle hem usul hem içerik bakımından sakıncalar taşıyan, Anayasa Mahkemesi kararlarının ruhuna ve lafzına uygun olmayan bu düzenlemelerin tümüne karşı olduğumuzu ifade ediyor; yasama faaliyetinin anayasal sınırlar içerisinde, şeffaf, denetlenebilir ve ihtisaslaşmaya uygun şekilde yürütülmesi gerektiğini bir kez daha vurguluyoruz.

Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının Genel Sekreterliğe Dönüştürülmesine İlişkin Düzenlemeler Çöken Bir Sistemin ve Özensiz Yasama Faaliyetinin İtirafıdır

Teklifin 1, 8, 24 ve 29'uncu maddelerinde, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının kaldırılarak Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği yapısına geri dönülmesi öngörülmektedir. Bu değişiklik, yüzeyde basit bir değişiklik gibi görünse de, esasen 2018'de yürürlüğe giren cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yapısal iflasını ve sistemin kurumsal sürdürülemezliğini itiraf eden açık bir geri adımı ifade etmektedir.

2018 yılında cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçiş sürecinde çıkarılan yetki kanunlarına dayanılarak yapılan düzenlemelerde, kamu yönetiminin en üst düzey yapıları dahi herhangi bir kurumsal fizibiliteye, kamu politikası analizine veya etki değerlendirmesine tabi tutulmaksızın dönüştürülmüş; "İdari İşler Başkanlığı" gibi yeni yapılar sadece bürokratik iradenin dar çevreli inisiyatifiyle oluşturulmuştur. O dönem birkaç partili bürokratın masa başında verdiği kararlarla yapılan bu değişiklikler, bugün torba kanunlarla geri alınmakta, kamu yönetimi tekrar eski yapısına döndürülmektedir. Bu, anayasal sistem açısından kabul edilemez bir istikrarsızlık, devlet aklı açısından ise ciddi bir zafiyettir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir yapboz değildir. Kurumlar, kişilerin ya da dar kadroların anlık fikirlerine göre şekillendirilip değiştirilemez. Ancak bu teklif, tam da böyle bir keyfiyetin sonucu olarak gündemdedir. Yıllar önce yapılan bir düzenlemenin yanlışlığı şimdi ikrar edilmekte, ancak bu yanlışı gidermek için yürütülen süreç yasama zamanını ve kurumsal enerjiyi boşa harcamaktadır. Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan "İdari İşler Başkanlığı" önceki sistemde bulunan Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin yerini almış, daha merkeziyetçi, yürütmeye mutlak bağlı ve denetime kapalı bir mekanizma olarak kurgulanmıştı. Ancak aradan geçen süre zarfında, ne İdari İşler Başkanlığının işlevselliği sağlanabilmiş ne de bu yapının devlet hiyerarşisine uygun biçimde çalışması temin edilebilmiştir.

Bugün teklif edilen bu değişiklik, yalnızca bir isim değişikliği değildir. Bu, cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin işlemediğinin, kurumlar arası koordinasyonu sağlayamadığının, bürokratik gelenekle çatıştığının ve kamu yönetiminde belirsizlik yarattığının açık göstergesidir.

Hükûmetin bu adımı, kendi sisteminin iflas ettiğini dolaylı yoldan kabul etmesidir. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine dönüş, 2018'de büyük bir kopuşla terk edilen parlamenter sistemin kurumsal frekanslarına ihtiyacı ortaya çıkaran bir gerçekliktir.

Dahası, bu yapısal geri adım dahi son derece özensiz bir biçimde torba yasa içinde yer almıştır. Bu denli kritik ve kurumsal bir düzenlemenin, içinde onlarca farklı konunun bulunduğu torba kanun metninin arasında, dört dağınık madde ile sunulması; yürütmenin yasama sürecine ne kadar ciddiyetsiz yaklaştığını ve devlet yönetimini hâlâ bir "deneme-yanılma" alanı olarak gördüğünü gözler önüne sermektedir. İdari İşler Başkanlığının önce kurulması, sonra işlevsiz kalması ve ardından genel sekreterliğe geri dönülmesi, başlı başına cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin kurumsal olarak çöküşünün itirafıdır.

Her yeni torba yasada bir başka yapının adının değiştiriliyor, görev tanımlarının yeniden yazılıyor olması, devletin kurumsal hafızasının ve idari istikrarının nasıl tahrip edildiğini de açıkça göstermektedir. Kurumsal yapılar ciddiyet, istikrar ve hesap verebilirlik ister. Oysa bu sistemde, devletin en üst idari kademesi dahi birkaç yıl arayla değiştirilmekte, "yeni sistem" adı altında ortaya konan hiçbir model kalıcı olamamaktadır.

Dolayısıyla hem içerik hem yöntem açısından eleştiriye açık olan bu düzenleme, Türkiye'nin anayasal düzeninde giderek derinleşen yönetim krizinin bir yansımasıdır. Kurumsal gerilemenin, keyfîliğin ve hesap vermezliğin hâkim olduğu bu sistemde, yapılan her değişiklik aslında bir itiraftır: cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi işlememektedir. Türkiye'nin kurumsal hafızasına ve demokratik hukuk devleti ilkesine uygun, şeffaf, öngörülebilir ve denetlenebilir bir yönetim modeline yeniden ihtiyaç olduğu açıktır.

Bu vesileyle, yasama ve yürütme organına düşen görev, dar idari kadroların günübirlik kararlarıyla değil; anayasal sorumluluk, kamu yararı ve kurumsal istikrar ilkeleri doğrultusunda hareket etmektir. Aksi hâlde Meclis, her torba kanunla başka bir yapboz parçasını yerinden oynatan bir merciye dönüşür. Bu da hukuk devleti ilkesiyle, demokratik sorumlulukla ve etkin kamu yönetimi anlayışıyla bağdaşmaz.

Hukuki Ciddiyetten Uzak Kanun Yapım Süreci

Teklifte yer alan bazı maddeler, ne yazık ki yalnızca şeklen bir "kanun maddesi" görünümü taşımakta; içerik, amaç ve anlam bakımından tamamen işlevsiz, kamu yönetimine veya mevzuata herhangi bir katkı sunmayan niteliktedir. Özellikle 12'nci ve 22'nci maddelerde yapılan düzenlemeler, yalnızca ifade tekrarından ibaret olup, hiçbir maddi değişiklik içermemektedir.

Örneğin, 12'nci maddede "'Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile' ibaresi 'Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile' şeklinde değiştirilmiştir" denilmektedir. Aynı şekilde, 22'nci maddede de "'ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde' ibaresi 've Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde' şeklinde değiştirilmiştir" ifadesi yer almaktadır. Her iki düzenlemede de eski metinle yeni metin arasında hiçbir sözcük, noktalama ya da anlam farkı bulunmamaktadır. Bu tür ifadeler, yalnızca kamuoyunda ve yasama organında alay konusu olmakla kalmamakta, TBMM'nin saygınlığına da doğrudan zarar vermektedir.

Bu maddelerin varlığı, yasa yapma faaliyetinin teknik gerekçelerle değil, tamamen keyfî bir anlayışla yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. "Teknik gerekçe" adı altında bu tür anlamsız değişikliklerin teklif metnine dahil edilmesi, yalnızca hukuk tekniği açısından değil, kamu yönetimi etiği açısından da kabul edilemez bir durumdur.

Yasama faaliyeti, yürütme organının idari eksiklerini düzeltme aracı değildir; hele ki hiçbir gerçek değişiklik içermeyen sembolik düzenlemelerle Meclisin iş yükünü artırmak, milletin iradesine ve Meclisin anayasal yetkisine açık bir saygısızlıktır. Hukuk literatürüne "komik madde" olarak geçmeye aday bu düzenlemeler, içinde bulunduğumuz sistemin yasa yapma ciddiyetinden ne kadar uzaklaştığının çarpıcı bir göstergesidir. Bu tür uygulamalara bir an önce son verilmesi, yasama faaliyetinin anayasal sorumluluk bilinciyle yürütülmesi gerektiğini bir kez daha vurguluyoruz.

Cumhurbaşkanına Subay İhraç Etme Yetkisi Veren Maddeler Tekliften Çıkarılmıştır

Teklif metninde yer alan ve daha sonra geri çekildiği ifade edilen düzenlemeler, Türk Silahlı Kuvvetleri, Sahil Güvenlik komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığında –özellikle teğmen ile albay rütbeleri arasındaki subay kadrolarının– herhangi bir yargısal ya da idari denetime tabi tutulmaksızın, doğrudan Cumhurbaşkanlığı kararıyla ihraç edilmesine imkân

tanıyacak niteliktedir. Teklifin ilk halinde madde 4, madde 9 ve madde 10'da yer alan bu nitelikte bir düzenlemenin bir kanun teklifine dâhil edilmiş olması dahi hukuk devleti ilkeleri açısından son derece sakıncalı ve endişe vericidir.

Bu düzenlemenin yasalaşması durumunda, Anayasanın 2'nci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti, hukuk güvenliği ve kanunilik ilkeleri açık şekilde ihlal edilmiş olacak; yürütme organına yargı denetimi dışı, sınırsız ve keyfî bir ihraç yetkisi tanınacaktır. Bu durum, yalnızca temel hak ve güvenceleri değil, aynı zamanda TSK'nın kurumsal bütünlüğünü, hiyerarşik düzenini ve tarafsızlığını da zedeleyecek bir nitelik taşımaktadır.Mevcut mevzuat uyarınca TSK personelinin görevden ayrılma süreçleri; yetersizlik, kadrosuzluk, disiplin cezaları, düşük sicil notları gibi objektif kriterlere dayanan idari ve denetime açık mekanizmalar yoluyla işlemektedir. Teklifte önerilen düzenleme, bu sistemin tamamını devre dışı bırakmakta ve yürütmenin tepesine sınırsız bir takdir yetkisi tanımaktadır.

Cumhurbaşkanına, gerekçesi belirtilmemiş, sınırları çizilmemiş ve hiçbir yargı denetimine tabi olmayan bir ihraç yetkisinin verilmesi, TSK içinde hukuki belirlilikten uzak, siyasi takdire bağlı bir uygulama alanı doğuracak; bu durum, ordu personelinin hukuki güvencesini ortadan kaldıracaktır. Böyle bir düzenleme; liyakat, eşitlik ve hizmet güvencesi ilkeleri ile bağdaşmamakta; TSK'nın anayasal tarafsızlığını ve profesyonel niteliğini zayıflatma riski taşımaktadır.

Her ne kadar ilgili maddenin daha sonra teklif metninden çıkarılmış olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilirse de böyle bir düzenlemenin teklif metnine dâhil edilmiş olması bile yürütmenin anayasal sınırları zorlayan eğilimlerini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin en köklü, kurumsallaşmış ve disiplinli yapılarından biri olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, siyasi iradenin denetimsiz kararlarıyla şekillendirilmeye çalışılması, yalnızca hukuk devleti ilkelerine değil, milli güvenliğe de aykırıdır.

Bu çerçevede, teklif metnindeki söz konusu düzenlemeye karşı çıktığımızı ifade eden önergemiz diğer önergelerle birleştirilerek kabul edilmiş; ilgili maddeler teklif metninden çıkarılmıştır. Maddelerin tekliften çıkarılmasını olumlu bir adım olarak değerlendiriyor; iktidarın bundan sonraki süreçlerde çoğulculuğu esas alan, ortak akla dayalı bir yaklaşımı kalıcı hâle getirmesini bekliyoruz.

Teklifin Maddeleri Üzerine Görüş

Madde 2

Teklifin bu maddesiyle, Spor Toto Teşkilat Başkanlığının asli görev ve yetkileri arasında yer alan bazı düzenleme ve denetim işlevlerinin özel sektöre devredilebilmesinin önü açılmaktadır. Bu düzenleme, yalnızca kamu görevlerinin özel kişi ve kuruluşlara devri anlamında sorunlar barındırmakla kalmamakta; aynı zamanda şans oyunlarının toplum üzerindeki yıkıcı etkilerini daha da derinleştirecek bir anlayışın yasal dayanağı hâline gelmektedir.

Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, 703 sayılı KHK ile yapılan düzenlemeler sonucunda, görev ve yetkilerinin önemli bir kısmını özel sektöre devretme sürecine girmiştir. 703 sayılı KHK'nın 90'ıncı maddesi uyarınca, 7258 sayılı Kanun'da yer alan bazı düzenlemeler iptal edilmiş ve bu değişiklikler, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı'nın yapısını ve işleyişini derinden etkilemiştir. Bu durum, kurumun hem kurumsal kapasitesini hem de kurumsal hafızasını zayıflatmış ve etkisiz bir noktaya sürüklemiştir.

Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, kamuya ait bir düzenleyici ve denetleyici görev ve yetkileri olan bir kurumdur. Dolayısıyla, kamu adına toplumsal etkileri yüksek olan bir alanda –örneğin şans oyunları sektöründe– standart koyma, lisanslama ve denetleme görevlerini yürütmesi yasal bir gerekliliktir. Bu tür kritik yetkilerin özel kişi ya da şirketlere devri, kamu idaresinin asli görevlerini özel sektöre ihale etmesi anlamına gelir ve açıkça sakıncalıdır. Hele ki bu yetki devri, doğrudan kamu yararı değil, özelleştirme sonrası ortaya çıkan boşlukları doldurma ya da belirli çıkar çevrelerinin faaliyetlerini kolaylaştırma amacı güdüyorsa, bu durum kamu hukukuyla bağdaşmaz niteliktedir.

Teklifteki düzenleme, açıkça kamu hizmetinin ticarileştirilmesini teşvik etmektedir. Millî Piyango'nun özelleştirilmesi sürecinde yaşananlar, bu tür devirlerin nasıl yürütüldüğünü ve hangi gruplara nasıl ayrıcalıklar sağlandığını ortaya koymuştur. Bugün kamuoyunun da yakından bildiği gibi, Millî Piyango'nun işletme hakları özel bir gruba devredilmiş; bu devrin ardından şans oyunlarının erişilebilirliği artmış, kamu denetimi ise zayıflamıştır. Şimdi benzer bir durum Spor Toto Teşkilat Başkanlığı üzerinden yeniden inşa edilmektedir.

Denetim ve düzenleme faaliyetlerinin hâlihazırda bazı yabancı şirketler tarafından fiilen yürütüldüğüne dair kamuoyuna yansıyan bilgiler de söz konusudur. Ancak bu durum, bugün

yapılmak istenen yasal değişikliğin geçmişte hukuka aykırı biçimde fiilen uygulanan bir yetki devrinin kılıfına dönüştürülmesi ihtimalini de akla getirmektedir. Kamu kurumları denetim yapmayacaksa, düzenleme işlevi özel şirketlere devredilecekse, vatandaşın korunması nasıl sağlanacaktır? Denetlenenle denetleyenin fiilen aynı yapıya ait olduğu bir sistemde denetimin tarafsızlığından ve etkinliğinden söz edilemez. Bu durumda kamu otoritesinin meşruiyeti ve kamu gücünün tarafsızlığı ciddi biçimde sarsılacaktır.

Öte yandan, devletin şans oyunları alanında yalnızca gelir odaklı bir perspektif benimsemesi; bağımlılık, yoksulluk, aile içi yıkım gibi toplumsal etkileri göz ardı etmesi, son derece sakıncalı bir yaklaşımı temsil etmektedir.

Son dönemde, kumar ve şans oyunları kaynaklı bağımlılıklar toplumda ciddi bir yaygınlık kazanmış; hiç beklenmeyen sosyal kesimlerden insanlar bu tuzağa düşmüştür. Aileler, özellikle gençlerin bu sistemde kaybolduğuna tanıklık etmekte; "çalışarak olmuyor, şansımı deneyeyim" fikri, yoksulluğun derinleştiği bir ortamda yaygınlaşmaktadır. Devletin burada yapması gereken şey, bu alanı cazip ve erişilebilir kılmak değil; tıpkı tütün mamullerinde olduğu gibi erişimi sınırlamak, reklamları kısıtlamak ve toplumsal farkındalığı artırmaktır. Sigara reklamları dahi toplum sağlığına etkisi nedeniyle yasaklanmışken, şans oyunlarının bu kadar görünür, erişilebilir ve reklamlarla teşvik ediliyor olması çelişkili bir kamu politikasıdır. Özel sektöre yetki devri bu süreci daha da kontrolsüz hâle getirmiş, ticari kazanç toplumsal sorumluluğun önüne geçmiştir. Bu nedenle bu tür faaliyetlerin devlet eliyle denetim altında tutulması bir tercih değil yükümlülüktür.

Diğer taraftan komisyon görüşmeleri sırasında bürokratlara yöneltilen sorular, teklifin arka planında ciddi bir çıkar ağı ihtimalini gündeme getirmiştir. Özellikle, şans oyunları alanında faaliyet yürüten Demirören Grubunun işlettiği bayilerin denetimini, yine aynı gruba ait bir şirketin yürütüp yürütmediği sorusu doğrudan kamu adına görev yapan bürokratlara iletilmiş; ancak ilgili bürokrat bu soruya açık ve net bir "hayır" cevabı verememiştir. Verilen kaçamak ve muğlak yanıtlar, denetleyen ile denetlenen yapının aynı yapı olduğu yönündeki şüpheleri güçlendirmiştir. Böyle bir yapı, kamu denetiminin tarafsızlığına ve güvenilirliğine ciddi biçimde zarar vereceği gibi, kamu kaynaklarının özel çıkarlar için kullanıldığı izlenimini de pekiştirmektedir. Bu durum, kamu idaresi açısından yalnızca etik değil, aynı zamanda yasal sorumluluklar bakımından da son derece sorunludur ve açıklığa kavuşturulması gereken bir mesele olarak önümüzde durmaktadır.

Bu nedenlerle, söz konusu madde kamu hizmeti anlayışına aykırı, toplumsal duyarlılığı hiçe sayan, çıkar gruplarını besleyen ve şeffaf olmayan özelleştirme süreçlerinin devamı niteliğinde son derece sakıncalı bir düzenlemedir. Kamu adına yürütülmesi gereken denetim ve düzenleme yetkilerinin özel kişi ya da şirketlere devredilmesine yönelik her türlü eğilime açıkça karşı çıktığımızı ve bu nedenle ilgili maddenin teklif metninden çıkarılmasını önerdiğimizi defaatle ifade etmiş olmamıza rağmen, söz konusu madde AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla kabul edilerek teklifte yer almaya devam etmiştir.

Madde 3

926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nda ayrıntılı biçimde düzenlenmiş olan rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanlığı kararıyla sınırsız biçimde kısaltılabilmesi veya uzatılabilmesine yönelik yetki talebi, yalnızca teknik bir değişiklik değil; Anayasa'nın temel ilkeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kurumsal yapısı ve Türkiye'nin askerî gelenekleri açısından son derece sakıncalı bir düzenlemedir. Bu teklifin kabul edilmesi hâlinde, hâlihazırda mevcut olan objektif, liyakate dayalı, planlı terfi ve kadro sistemi ortadan kalkacak; Cumhurbaşkanına sınırsız ve gerekçesiz bir takdir alanı tanınacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, iki bin yılı aşkın geçmişe sahip köklü bir kurumsal yapıdır ve sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin değil, aynı zamanda bölgesel istikrarın da temel güvenlik dayanağıdır. Bu yapının güçlü kalması, sadece donanımsal üstünlüğüyle değil, iç disiplin, tarafsızlık ve liyakat ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalmasıyla mümkündür. Cumhurbaşkanına verilecek bu sınırsız yetki, söz konusu ilkelerin tamamını riske atacaktır. Türk ordusu hiçbir zaman kişisel iradeyle yönlendirilebilecek bir araç olmamış, olmamalıdır.

926 sayılı Kanun, subayların hangi rütbede ne kadar süre bekleyeceğini ayrıntılı şekilde düzenlemiş; bu bekleme süreleri, TSK'nın personel planlaması ve kariyer ilerlemesi açısından temel normatif çerçeveyi oluşturmuştur. Şimdi getirilen düzenleme ise, bu açık hükümleri işlevsiz hâle getirmekte, adeta "Cumhurbaşkanı isterse her şeyi değiştirebilir" anlayışına dayanan sınırsız bir takdir yetkisi öngörmektedir. Eğer bu yetki tanınırsa, ilgili kanunda sayılan tüm bekleme süreleri anlamını yitirecek, yürütme organının keyfî müdahalesine açık bir alan hâline gelecektir.

Söz konusu yetkinin herhangi bir sınır içermemesi –örneğin belirli bir süre aralığı ile kısıtlanmamış olması– bu düzenlemenin ölçüsüz, belirsiz ve dolayısıyla hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu ortaya koymaktadır. Bugüne kadar hiçbir Cumhurbaşkanı tarafından talep

edilmemiş, hiçbir dönemde ihtiyaç duyulmamış bir yetkinin bugün neden talep edildiğine dair tatmin edici bir gerekçe sunulamamıştır. Gerekçede, "personel ihtiyacının karşılanması" gibi soyut ve her dönemde geçerli olabilecek bir açıklamaya yer verilmiş; ancak bu açıklamanın geçmişte neden bu tür bir yetki ihtiyacını doğurmadığı sorusu yanıtsız bırakılmıştır.

Öte yandan, bu yetkinin yürürlüğe girmesi durumunda, TSK'daki terfi ve görev sürelerine dair belirlilik ortadan kalkacak; komuta zincirinde belirsizlik, güvensizlik ve keyfilik hissi hâkim olacaktır. Bu da Türk Silahlı Kuvvetleri gibi disipline ve kurumsal teamüllere dayanan bir yapının en temel ilkelerine aykırıdır. Subaylar arasındaki eşitlik, liyakat ve öngörülebilirlik esaslarına zarar verecek bu düzenleme, aynı zamanda orduyu siyasallaştırma tehlikesini de beraberinde getirecektir.

Kaldı ki, bu yetkiyi savunanların arasında bizzat askerî yetkililerin yer alıyor olması, meseleyi çok daha vahim bir noktaya taşımaktadır. Eğer bu yetki gerçekten gerekli görülüyorsa, bunun yolu mevcut bekleme sürelerinin objektif gerekçelerle yeniden değerlendirilmesi ve yasa maddelerinin doğrudan değiştirilmesidir. Ancak "elimizde dursun, gerekirse kullanırız" mantığıyla getirilen böylesine sınırsız bir yetki, sadece TSK mensuplarının hukuk güvenliğini değil, aynı zamanda Meclisin yasama yetkisini de zedelemektedir. Bugüne kadar tarafsız Cumhurbaşkanları dahi bu yetkiyi istememişken, şimdi partili bir Cumhurbaşkanına bu yetkinin devredilmek istenmesi son derece manidardır.

Partili Cumhurbaşkanına tanınmak istenen bu sınırsız takdir yetkisi, subaylar ve komuta kademesi üzerinde ciddi bir "itaat–terfi" ilişkisi yaratma riski taşımaktadır. Böyle bir yapı, askeri hiyerarşi içinde güvensizlik, motivasyon kaybı ve kurumsal bozulmaya neden olacak; liyakat yerine siyasi yakınlık, itaat yerine biat anlayışını teşvik edecektir. Bu durum, ordu içinde kutuplaşmaya ve uzun vadede kurumsal çözülmeye zemin hazırlayacaktır.

Daha da önemlisi, böylesi bir yetki, siyasallaşmış bir komuta kademesinin önünü açabilecek; askerin tarafsızlığı ilkesi fiilen ortadan kalkabilecektir. 15 Temmuz gibi hain darbe girişimlerinin ardından Türk ordusunun siyaset dışı kalması gerektiği konusunda oluşan toplumsal mutabakatı zedeleyecek bu düzenleme, gelecekte askeri hiyerarşiyi siyasi tercihlere göre şekillendiren bir yapının oluşmasına yol açabilir. Seçimle değişen iktidarlara paralel olarak TSK'nın komuta kademesinin de şekillenmesi hem caydırıcılığı hem de kamuoyundaki güvenilirliğini ortadan kaldıracaktır.

Bu düzenleme, yalnızca Anayasa'ya aykırılık değil; aynı zamanda Türk Silahlı Kuvvetlerinin kurumsal geleneklerine, disiplin yapısına ve kamuoyundaki güvenilirliğine de ağır bir darbe niteliğindedir. Yetkinin kapsamı belirsizdir, sınırı yoktur ve gerekçesi ikna edici değildir. Bu nedenle, söz konusu madde teklif metninden derhal çıkarılmalı; Türk Silahlı Kuvvetlerinin kurumsal bütünlüğü ve hukuk devleti ilkesi korunmalıdır.

Komisyon görüşmeleri sırasında siyasetten tamamen bağımsız kalması gereken Türk Silahlı Kuvvetlerinin geleceği ve Türkiye'nin güvenliği için bu tür keyfî müdahalelere asla izin verilmemesi gerektiğini önemle ifade eden gerekçemizle maddenin tekliften çıkarılması yönünde sunulan önergemiz AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilmiş ve kabul edilmemiştir.

Madde 5 ve Madde 6 (Teklifin İlk Halinde Madde 8 ve Madde 9)

Teklifin 5'inci maddesi ile Yükseköğretim Kanununun 6'ncı maddesinin (b) fıkrasında değişiklik yapılmak istenmektedir. Maddede YÖK'ün oluşumu düzenlenmektedir. Fıkrada YÖK'ün yirmi bir üyeden oluşması öngörülmüştür.

Fıkranın (1) numaralı bendinde YÖK'ün yedi üyesinin rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle bu kişiler arasından; yedi üyesinin temayüz etmiş üst düzeydeki devlet görevlileri veya emeklileri arasından, Cumhurbaşkanı tarafından seçileceği belirtilmiştir. Fıkranın (5) numaralı bendinde ise YÖK'ün yedi üyesinin de Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından ÜAK üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanması öngörülmüştür.

İkinci paragrafında ÜAK tarafından YÖK'e seçilen üyelerin üyeliklerinin Cumhurbaşkanı'nın onayı ile kesinleşeceği; seçimlerin bir ay içinde, Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmayanların yerine yeni adayların seçimlerinin ise iki hafta içinde yapılmadığı takdirde Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılacağı belirtilmekte iken anılan paragrafta dava konusu kuralla değişiklik yapılarak ÜAK tarafından seçilenlerden bir ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmayanların yerine yeni adayların seçimlerinin iki hafta içinde yapılmadığı takdirde, Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi ilgili iptal kararında 703 sayılı KHK ile yapılmak istenilen düzenlemenin *Anayasada yapılan değişiklikle ilgili olmadığı* gerekçesi ile Anayasanın mülga 91. Maddesine aykırı bularak iptal etmiştir. Yükseköğretim Kurumunun oluşumu incelerken

öncelikle tarihsel süreç içerisinde konunun nasıl ele alındığının anlaşılması gerekmektedir. Bugün 1980 Anayasasına ilişkin tartışmalarda bu Anayasanın ihtilal anayasası olması sebebi ile değiştirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Ancak Plan ve Bütçe Komisyonunun son bir ay içerisinde gündeme aldığı kanun tekliflerine bakıldığında tamamı Anayasa Mahkemesinin 703 sayılı KHK ile ilgili verdiği iptal kararlarından oluşmaktadır. Antidemokratik bir ortamda hazırlandığı vurgulanan bir anayasada bile durum kanun teklifinde düzenlenmek istendiği kadar sorunlu değildir.

Yükseköğretim Kurumunu oluşturacak 21 kişinin kimler tarafından atanacağı hususunda bir denge gözetildiği kanunun yazımından açıkça anlaşılmaktadır.7 üyenin Cumhurbaşkanı, 7 üyenin Bakanlar Kurulu, 7 üyenin de ÜAK tarafından belirlenmesi şüphesiz bu dengeyi sağlayacaktır. Sistem değişikliğinde ise maddelerin özünde değil sözünde değişiklikler yapılmıştır. Bakanlar Kurulunun belirleyeceği 7 üyenin de Cumhurbaşkanı tarafından atanması ise dengeyi bozacağı açıktır. Bununla birlikte ÜAK tarafından önerilecek 7 üye içinse Cumhurbaşkanının beğenmemesi ihtimalinde doğrudan müdahale edip atamaması gibi bir fiili durumla karşılaşılacaktır. Sonuç olarak madde lafzından 21 üyenin de Cumhurbaşkanı tarafından atanacağı kolaylıkla anlaşılmaktadır.

703 sayılı KHK ile yukarıda altını çizdiğimiz antidemokratik yapı oluşturulmak istenmiş ve oluşturulmuştur. İktidarın, Anayasa Mahkemesi maddeyi iptal etti gerekçesi ile bu düzenleme bugün meclis gündemine taşınmakta ve meclis iradesi olarak yasalaştırılmak istenmektedir.

Komisyon sürecinde vermiş olduğumuz önergemizde ise; 7 üyenin TBMM tarafından nitelikli çoğunluk aranarak seçilmesi hususu önerilmiştir. Böylece Kurulda görev alacak 7 üye Cumhurbaşkanı tarafından, 7 üye TBMM tarafından,7 üye de ÜAK tarafından seçilecek ve kurul toplam 21 üyeden oluşacaktır.

Parlamento tarafından seçilecek adaylar için birinci oylamada üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu, bu oylamada seçimin sonuçlandırılamaması halinde, ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada üye seçilemediği takdirde, ikinci turda en çok oy alan 2 aday arasında ad çekme usulüyle belirlenmesi mevcut sistemi bir miktar daha demokratik hâle getirmesi açısından son derece önemlidir.

Yükseköğretim Kurumunun yapısının demokratik usullere göre oluşturulması gayesi ile vermiş olduğumuz önergemiz komisyon görüşmelerinde reddedilmiştir.

Bütün bu açıklamalarımıza ek olarak iktidar partisi komisyon sürecinde 5.maddeye ilişkin verdiği önergesi ile Yükseköğretim Kurulunun organları arasında sayılan Yürütme Kuruluna ilişkin düzenleme yapmak istemiştir. Buna göre başkan dahil 9 kişiden oluşan yürütme kurulunun altı üyesinden dördü Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilecek, ikisi ise ÜAK tarafından seçilip Cumhurbaşkanınca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından seçilecektir. Bu uygulama Kurul üyelerinin tamamının Cumhurbaşkanı kontrolünde belirlenmesine neden olacaktır.

Teklifin 6'ncı maddesinde ise Yükseköğretim Kanununun 13'üncü maddesinde değişiklik yapılmak istenmektedir. Madde de Üniversitelere rektör atanması hususu düzenlenmektedir. Buna göre; Devlet ve vakıf üniversitelerine rektör, Cumhurbaşkanınca atanacak, vakıflarca kurulan üniversitelerde rektör ataması, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılacaktır.

AYM ilgili iptal kararında 703 sayılı KHK ile yapılmak istenilen Devlet üniversitelerine rektör atanma şartlarında değişiklik öngören düzenlemenin *Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Dördüncü Bölümü'nde yer alan kamu hizmetlerine girme hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır* gerekçesi ile Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı bularak iptal etmiştir.

Mevcut düzenlemede rektör atamalarına ilişkin herhangi bir kritere yer verilmemektedir. Madde metninde bulunan tek kural Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktan ibarettir. Üniversiteler, bilimsel araştırma ve eğitim alanlarında bağımsız olmalıdır. Rektörlerin Cumhurbaşkanı tarafından atanması ile üniversitelerin kendi yönetim organları eliyle karar alma yetisi zayıflamakta ve üniversitelerin kurumsal özerkliği ortadan kalkmaktadır. Rektörlük makamına atanacak kişilerin siyasi iktidara yakınlığı esas alınarak tercih edilmesi, üniversite içerisinde düşünce çeşitliliğini ve eleştirel bakış açısını bastırma riskini doğurmaktadır. Bu da akademisyenlerin ve öğrencilerin özgür düşünce ortamında çalışma ve eğitim alma haklarını tehdit etmektedir. Atamaların, akademik başarıdan ziyade siyasi sadakat temelinde yapılması, liyakat esasına dayalı yönetim anlayışını zayıflatmakta ve bu durum, üniversitelerde kaliteyi ve uluslararası akademik rekabet gücünü düşürmektedir.

Rektör atamalarının öğretim üyelerinin iradeleri dışında gerçekleştirilmesi, üniversite içinde yönetime duyulan güveni zedelemektedir. Bu da kurumsal aidiyet duygusunu ve iç işleyişin

sağlıklı sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Bu bakış açısıyla vermiş olduğumuz önergemize göre rektör; profesör akademik unvanına sahip olarak en az üç yıl görev yapmış kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecektir. Rektörün görev süresi 4 yıl olacak, süresi sona erenler aynı yöntemle yeniden seçilebilecek ancak iki dönemden fazla rektörlük yapamayacaktır. Oylamaya ilişkin usuller ise önergemizde ayrıntılı olarak düzenlenmek istenmiştir.

Üniversitelerin kimliğine yakışır bir şekilde demokratik usulleri önceledığimiz önergemiz komisyon sürecinde reddedilmiştir.

Madde 9 (Teklifin İlk Halinde Madde 12)

Teklifin 9'uncu maddesi ile Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununda değişiklik yapılarak Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtdışı koordinasyon ofislerinin kurulması ve bu ofislere ilişkin her türlü düzenlemenin de Cumhurbaşkanınca belirleneceği hüküm altına alınmak istenmektedir. Koordinasyon ofisleri teklif öncesinde Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunda yer almaktayken teklifle ilgili madde Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununa eklenmektedir.

Anayasa Mahkemesi ilgili iptal kararında, *Gençlik ve Spor Bakanlığının yurt dışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin gerektirdiği koordinasyonun sağlanması amacıyla Koordinasyon Ofislerinde Bakanlık ve bağlı kuruluşları personelinden görevlendirilenler ile bunlara yardımcı olmak üzere mahallinden temin edilen ve Ofis hizmetlerinde çalışan personele ödenecek ücretlere ilişkin düzenleme öngören kural, Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın İkinci Bölümü'nde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden* Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kalmaktadır gerekçesi ile Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı bulmuş ve düzenleme iptal edilmiştir.

Madde ile Gençlik ve Spor Bakanlığının yurtdışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin gerektirdiği koordinasyonun sağlanması amacıyla koordinasyon ofisleri kurulabileceği bununla birlikte Koordinasyon ofislerinin kurulacağı yerler ve süresi ile ofislerin çalışma usul ve esasları; bu ofislerde, Bakanlık ve bağlı kuruluşları personelinden görevlendirilenler ile bunlara yardımcı olmak üzere mahallinden temin edilen ve ofis hizmetlerinde çalışan personelin niteliği, sayısı, görev süresi ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi, personele yapılacak ödemeler dışında kalan diğer harcamaların neler olacağı ve

harcamaya ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanı tarafından belirleneceği düzenlenmek istenmektedir.

Madde lafzından düzenlemenin hiçbir sınırlama içermediği anlaşılmaktadır. Ülkemizde Hariciyenin yurtdışı teşkilatı kurmasında sınır vardır, Ticaret Bakanlığında sınır vardır ancak Gençlik ve Spor Bakanlığında böyle bir sınır görülmemektedir. Özellikle belirtmek gerekirse yurtdışında bir eleman istihdam etmek veya yerel bir personel çalıştırılması son derece maliyetlidir. Düzenlemenin hangi amaca hizmet edeceği anlaşılamamakla birlikte, yapılması muhtemel projelerle ilgili fikir yürütülebilmektedir. Ülkemizde her aşamada tasarruf etmenin önemsendiği ve vatandaşa her fırsatta bunun hatırlatıldığı bir dönemde aynı veya benzer amaçlara hizmet eden kurumlarımız da varken düzenleme kamuya ekstra bir maliyet getirecek ve hem personel açısından hem de proje kapsamında vatandaşlarımız açısından iç barışı bozarak huzursuzluk ortamı oluşturacaktır. Örnekle açıklamak gerekirse ülkemizde akıcı şekilde yabancı dil konuşamayan büyükelçilerin atandığı bir dönemdeyiz. Bu noktadan hareketle koordinasyon ofislerinde görevlendirilecek personele ilişkin bir öngörü oluşmaktadır.

Özetle, maddenin lafzından Gençlik ve Spor Bakanlığının yurt dışında teşkilat kurabileceği sonucuna varılmaktadır. Maddenin hizmet edeceği amaca yönelik aynı işlevi görebilecek hali hazırda kurulmuş kurum ve kuruluşlarımız bulunmaktadır. Bununla birlikte bu amacı gerçekleştirirken bütçeye daha az yük getirebilecek temsilciliklerimiz de bulunmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde kurulu TİKA, yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde kendini şu şekilde tanımlamaktadır "*TİKA, ofislerinin bulunduğu ülkelerle beraber 5 kıtada 150'ye yakın ülkede kalkınma merkezli işbirliği çalışmaları yapmaktadır. Ülkemiz TİKA aracılığı ile Pasifik'ten Orta Asya'ya, Ortadoğu ve Afrika'dan Balkanlara, Kafkasya'dan Latin Amerika'ya kadar birçok ülke ile bilgi ve tecrübesini paylaşıyor.*"

Ayrıca Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bünyesinde yürütülen faaliyetlerde kültür gezileri, kültür- sanat proje destek programı gibi etkinliklere yer verdiklerini açıklamışlardır. Bununla birlikte resmi internet sitelerinde "*Yeni nesil çocuk ve gençlerimizin anadil ve yabancı dil becerilerinin gelişmesi, kaliteli eğitim imkânlarından faydalanmaları, akademik alanda rekabet edebilir bir eğitim alarak topluma karışması hem bulundukları ülke açısından hem de anavatanları ile olan ilişkileri açısından önem arz etmektedir. Eğitim anlamında donanımlı gençlerin yetişmesi, yurtdışındaki vatandaşlarımızın istihdam*

oranlarının artmasının yanı sıra, toplumsal hayatta yer edinerek daha başarılı noktalara gelmesine de katkı sağlayacaktır." şeklinde açıklamaları da olmuştur.

Teklif maddesi, yürütülmesi planlanan proje ve faaliyetlerin kapsamını, içeriğini ve amacını açık ve anlaşılır biçimde ortaya koymaktan uzaktır. Bu muğlaklık, kamu kaynaklarının nasıl, nerede ve hangi önceliklerle kullanılacağı konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Ayrıca düzenlemenin, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yurtdışında yeni bir teşkilatlanmaya gitmesini mümkün kılması, kamu bütçesine ek yük getirecek bir yapı öngördüğünü göstermektedir.

Böylesine belirsiz ve denetim dışı bir organizasyonun kurulması hem israf riskini artırmakta hem de kamu idaresinde hesap verilebilirlik ve etkinlik ilkelerine zarar vermektedir. Bu tür bir yapılanma, gençlik politikalarını desteklemekten çok, yurtdışında siyasi amaçlarla faaliyet yürütecek yeni bir paralel yapı oluşturma şüphesini doğurmaktadır. Bu nedenle söz konusu maddenin teklif metninden çıkarılması zorunludur. Komisyon görüşmeleri esnasında bu amaçla grubumuz tarafından sunulan önerge AK Parti ve MHP milletvekilleri tarafından reddedilmiş ve kabul edilmemiştir.

Madde 10 ve Madde 11 (Teklifin İlk Halinde Madde 13 ve Madde 14)

Anayasa'nın 166'ncı maddesiyle açıkça düzenlenmiş olan Ekonomik ve Sosyal Konsey, sosyal diyalogun kurumsal aracı, demokratik katılımın anayasal dayanağı, siyasal karar alma süreçlerinin ise toplumsal tabanla buluşmasını sağlayan önemli bir istişari organdır. Türkiye'de ilk kez 1995 yılında bir Başbakanlık Genelgesi ile kurulan Konsey, 2001 yılında yasal bir çerçeveye kavuşturulmuş, nihayet 2010 yılında Anayasa değişikliğiyle anayasal statüye taşınmıştır. Bu süreç, Konsey'in kurumsal işleyişine ve demokratik meşruiyetine verilen önemi yansıtmaktadır. Ancak bugün teklif edilen düzenleme, bu anayasal organı hem sembolik hem de fiilî anlamda ortadan kaldırmaktadır.

Söz konusu teklif, Ekonomik ve Sosyal Konsey'i yeniden yapılandırma iddiası taşımakla birlikte, bu iddiayı karşılayacak hiçbir somut düzenleme içermemektedir. Aksine, Konsey'in başkanının Cumhurbaşkanı olması, üyelerinin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi ve çalışma usul ve esaslarının da yine Cumhurbaşkanı tarafından tayin edilmesi yönündeki üç maddelik düzenleme, katılımcılık ve çoğulculuk adına atılmış değil; yürütmenin mutlak kontrolünü anayasal bir kuruma dayatma iradesinin ürünüdür.

Bu yaklaşım, sadece Ekonomik ve Sosyal Konsey'i işlevsizleştirmemekte, aynı zamanda anayasal düzeni de ciddiyetle zedelemektedir.

Bu durum, demokratik meşruiyetin temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Zira Konsey'in kurulma amacı; işçi, işveren, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve reel sektör temsilcilerinin sosyal politikaların şekillendirilmesine katkı sunmasını sağlamaktır. Oysa getirilen düzenleme, bu paydaşları süreçten dışlamakta; katılımı lütuf haline getirmekte ve anayasal kurumu, yürütmenin inisiyatifiyle şekillenen bir vitrinden ibaret kılmaktadır. Konsey'in yapısına ve üyelerine ilişkin objektif kriterler yerine, siyasi takdirle belirlenmiş atamalarla oluşturulan bir yapı, danışma mekanizması değil, tek taraflı kararların meşruiyet zırhı olarak işletilecek bir simülasyondur.

Üstelik bu düzenleme, sadece içeriğiyle değil, geçmiş on altı yılın uygulama pratiğiyle de çelişmektedir. Zira Ekonomik ve Sosyal Konsey, 2010 yılında Anayasa'ya girmesine rağmen bu tarihten itibaren bir kez bile toplanmamış, dolayısıyla anayasal yükümlülük yerine getirilmemiştir. Konsey, genelgeyle kurulduğu dönemlerde dahi daha sık toplanmışken, anayasal güvenceye kavuştuktan sonra tamamen işlevsiz bırakılmıştır. Bu durum hem anayasanın ihlali hem de hükümetin katılımcı yönetişimden ne kadar uzaklaştığının somut bir göstergesidir.

Bugün önümüze gelen düzenleme, Anayasa Mahkemesi'nin ilgili iptal kararlarını karşılamak bir yana, Konsey'in asli işlevini ortadan kaldırmakta; sosyal diyaloğu kişiselleştirilmiş yürütme anlayışı içinde eritmektedir. Oysa Anayasa Mahkemesi kararları, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kuruluş, işleyiş ve temsil kurallarının kanunla, açık, öngörülebilir ve çoğulcu şekilde belirlenmesini şart koşmuştur. Bu zorunluluğa rağmen, getirilen düzenleme üç satırlık bir metinle yetinmekte; Konsey'in içeriğini boşaltarak adeta kurumsal bir tasfiye işlemi gerçekleştirmektedir.

Sonuç itibarıyla, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in anayasal güvenceden yoksun, Cumhurbaşkanının mutlak inisiyatifine bırakılmış bir yapıya dönüştürülmesi, demokratik devlet ve sosyal hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Bu düzenleme, yalnızca anayasal bir kurumun tasfiyesi değil, aynı zamanda toplumsal uzlaşının ve katılımcı siyasal kültürün reddidir. Bu yönüyle söz konusu teklifin ilgili maddesine karşı çıkıyor; Konsey'in tüm paydaşlarla birlikte, demokratik, çoğulcu ve şeffaf biçimde yeniden yapılandırılması gerektiğini kuvvetle savunuyoruz.

Madde 12 (Teklifin İlk Halinde Madde 15)

Teklifin 12'nci maddesi ile Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun 19'uncu maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmak istenmektedir. Madde ile yapılan değişiklikle gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın, sendika ve konfederasyonların nakit mevcudunun yüzde 10'unu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflara ayni ve nakdi yardımda bulunabilmesi düzenlenmektedir. Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş haliyle bu yetki zaten kamu yararına çalışan dernekler ve kamu kurum ve kuruluşlarına yapılacak yardımlar için mevcuttur. Bir başka deyişle sendika ve konfederasyonların kamu yararına çalışan dernekler ve kamu kurum ve kuruluşlarına afet hallerinde ayni ve nakdi yardımda bulunulabilmektedir.

Maddenin daha önceki halinde Bakanlar Kurulu tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflara yapılabilecek bu yardımın mevcut sistemde yalnızca Cumhurbaşkanına bırakılması parlamenter sistemdeki haliyle aynı şekilde sonuç doğurmamaktadır.

Öncelikle teklif maddesinin yazımı kanun yapma tekniği açısından sorunludur. 703 sayılı KHK da düzenlenen ve Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği ibareler birebir aynı şekilde kanunlaştırılmak istenmektedir. Kanundan etkilenecek kişi ya da kişiler açısından da anlaşılabilir olması gerekirken sadece konu üzerinde çalışmış uzmanlar tarafından anlaşılmak üzere hazırlanmıştır. Yazım arasında hiçbir fark olmayan iki ibarenin değiştirileceği yönünde yazılan bir teklif son derece anlaşılmaz ve muhatap açısından algılanması zordur.

Gelir İdaresi Başkanlığının resmi internet sitesinde Bakanlar Kurulu/Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıfların listesi yayınlanmaktadır. Bu listede 336 vakıf yer almaktadır. İhtisas alanları tam anlaşılmamakla birlikle doğrudan doğal afetlerle ilgilerinin olup olmadığı da anlaşılamamaktadır.

Söz konusu madde de ayni veya nakdi bir yardımdan bahsedilmektedir. Sendikalar zaten hali hazırda bir afet bölgesinde kendi adına faaliyette bulunabilmektedirler. Her ne kadar madde metninden bir zorunluluk anlaşılmasa da yakın zamanda ülkece kötü olaylar tecrübe ettiğimiz göz önünde bulundurulmalıdır. Madde metninde ifade edilen kamu yararına çalışan dernekler ile kamu kurum ve kuruluşları anlaşılmakta ve desteklenmekte ancak Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflar hususu desteklenmemektedir. Bu nedenle maddenin teklif metninden çıkarılması ve bahsi geçen yardımların mevcut halinde olduğu gibi kamu yararına çalışan dernekler ve kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan haliyle kalması daha uygundur.

Madde 16, Madde 17 ve Madde 20 (Teklifin İlk Halinde Madde 19, Madde 20 ve Madde 23)

Teklifin 16'ncı maddesi ile Biyogüvenlik Kuruluna yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen merciye yapılmış sayılacağı, 17'nci maddesi ile Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen merciye yapılmış sayılacağı, 20'nci maddesinde ise Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen merciye yapılmış sayılacağı düzenlenmek istenmektedir.

Teklifin 16, 17 ve 20'nci maddelerinde iş bilmezlik, plansızlık ve gelişigüzel iş yapmanın üç ayrı örneği görülmektedir. Yetki Kanunu kapsamında verilmek istenilen "yetki" nin ne denli hoyratça kullanıldığının da açık bir göstergesidir.

Teklifin gerekçesinden her üç madde içinde, düzenlemelerin hizmet ettiği amaç anlaşılmamakla birlikte 703 sayılı KHK da yapılan bir yetki aşımından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Oysa bu açıklama fiili durumu yansıtmamaktadır. Komisyon sürecinde tarafımıza verilen etki analizinde Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) hakkındaki 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu kapsamında oluşturulan Biyogüvenlik kurulunun 703 sayılı KHK ile kaldırıldığı ve 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile de Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkilerinin Tarım ve Orman Bakanlığına verildiği bilgisine yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi ise 703 sayılı KHK da yapılan düzenlemeyi 7142 sayılı Yetki Kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal etmiştir.

Özetle; KHK ile Biyogüvenlik Kurulu kaldırılmıştır ancak görev ve yetkilerinin kim, kimler ya da hangi kurum veya bakanlık tarafından kullanılacağına ilişkin bir çalışma yapılmamıştır. Kurulun yetkileri bir genelgeyle Tarım Bakanlığına verilmiştir ancak gündeme alınan bu teklifte görülmektedir ki, atıflar Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılacaktır. Her an başka bir genelge ile Tarım Bakanlığına verilen bu yetkide değişebilecektir. İktidarın devlet yönetimindeki plansızlığı bir örnekle gözler önüne serilmektedir.

Biyogüvenlik Kurulunun düzenlendiği 5977 sayılı kanun 2010 tarihlidir, bu tarih baz alındığında üzerinden 15 yıl, 703 sayılı KHK 2018 tarihlidir bu tarih baz alındığında üzerinden yaklaşık 8 yıl geçmiştir. AYM'nin ilgili iptal kararı ise 2025 yılı haziran ayında yürürlüğe girecektir. İktidar aradan geçen bu süre zarfında kurulun yaptığı iş dolayısı ile hangi merciye

bağlanacağına bir türlü karar verememiş olacak ki ucu açık bir düzenleme ile yetkiyi Cumhurbaşkanına bırakmaktadır.

17'nci madde de düzenlenmek istenilen, Devlet desteklerini İzleme ve Denetleme kuruluna ilişkin yapılan atıflarda Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılacaktır. Bugün ilgili kurum Hazine ve Maliye Bakanlığıdır ancak teklifte yer almamıştır. Çünkü yarın bir genelge ile hukuki ve fiili durum değişebilecektir. Geniş ve ucu açık bir yetki ile Cumhurbaşkanının kontrol ve denetimi altında olması planlanmaktadır. Teknik altyapı, bilimsel yeterlilik ve uzmanlık alanları ile ilgili tek bir kelime dahi teklif metninde yer almamaktadır.

20'nci madde de benzer şekilde Ulusal İş Sağlığı ve Güvenlik Konseyine de yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılacağı düzenlenmek istenmektedir. Her üç teklif maddesinden de tek bir sonuca ulaşılmaktadır; kalıcı olarak hiçbir şeye çözüm üretilememiş, bir plan dairesinde hareket edilememiş ve tamamen geçiştirme, plansızlık, programsızlık ve iş bilmezlik ile devlet yönetilmeye çalışılmıştır ve bu şekilde de devam edilmektedir.

Madde 22 (Teklifin İlk Halinde Madde 25)

Teklif ile 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunun 11'inci maddesinde düzenleme yapılarak Tarihi Alanda yapılacak Çanakkale Savaşları ile 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Zaferi etkinliklerini düzenleme ve bu amaçla kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma, restorasyon, konservasyon, rekonstrüksiyon, restitüsyon ve renovasyon yapma ve yaptırma, Tarihi Alanın doğal, tarihi ve kültürel değerlerini, harp tarihi esaslarına uygun ve çevreye uyumlu olarak koruma, geliştirme ve alanı yönetme, her tür ve ölçekte planlarını hazırlama, hazırlatma ve uygulama, Tarihi Alanda anıtsal ve mekânsal düzenlemeler yapılmasını sağlama, tanıtıma yönelik her türlü görsel ve işitsel eserleri yapma, yaptırma, hizmete sunma ve ihtiyaç duyulan altyapı, bina ve diğer yapıları inşa etme veya ettirme görevlerine ilişkin mal, hizmet, danışmanlık hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelere katılmaktan yasaklama hükümleri hariç olmak üzere 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi olmayacağı düzenlenmek istenmektedir.

Özetle; Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının tarihi alana ilişkin işlemlerinin Kamu İhale Kanunu'na tabi olmaması, mevzi siper restorasyonuna ilişkin işlerde

Orman Kanunundaki izinlerden muaf olması düzenlenmektedir. Düzenleme 703 sayılı KHK ile getirilip Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenlemenin aynısıdır.

Kamu İhale Kanunu, Türkiye'de kamu harcamalarının etkin, verimli ve şeffaf bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. İhale kanunlarının amacı kamu hukukuna tabi kurum ve kuruluşların yapacakları mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, kaynakların verimli kullanılmasını ve ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını sağlamaktır. Ancak son yıllarda bazı kamu kurum ve kuruluşların ihale kanunları kapsamı dışında bırakılması yönünde düzenlemeler yapılmakta, bu da ihale kanunlarının ruhuna ve temel ilkelerine ciddi zararlar vermektedir.

Bu muafiyetler neticesinde, aynı alanda faaliyet gösteren iki kamu kurumu arasında dahi farklı uygulamalar ortaya çıkmakta; biri kamu ihale kurallarına tabi iken diğeri kapsam dışında bırakılmaktadır. Bu durum yalnızca eşitlik ilkesine değil, aynı zamanda kaynakların verimli kullanılması ve denetlenebilirlik açısından da ciddi sorunlar doğurmaktadır. Özellikle altını çizmek gerekirse; Kamu İhale Kanunu'nun önemli işlevlerinden biri de kamuoyu denetimini mümkün kılmasıdır. İhale süreçlerinin ilan edilmesi, tekliflerin değerlendirme raporlarının yayımlanması ve itiraz mekanizmalarının açık olması, vatandaşın ve sivil toplumun denetim hakkını kullanabilmesini sağlamaktadır. Oysa muafiyet tanınan durumlarda bu denetim mekanizmaları ya hiç işletilememekte ya da tamamen şekli düzeyde kalmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine taşınan, Anayasa Mahkemesinin iptal kararları neticesinde yasalaştırılmaya çalışılan ve torba kanun tekniği ile hazırlanan tekliflere bakıldığında mevcut iktidarın Kamu İhale Kanunu'nun kapsamını daraltma yönündeki çalışmaları dikkat çekmektedir. İktidar Kamu İhale Kanunu'nun dışına çıkmayı adeta alışkanlık haline getirmiştir.

Teklif maddelerinin nihai amacı komisyon süreçlerinde uzmanlara sorulmakta ancak çoğu zaman cevapsız kalmaktadır. Verilen cevaplarda ise günü kurtarmak üzere 'hızlılık ve gizlilik' bahane edilmektedir. Teklif sahipleri dahi maddenin hangi amaca hizmet ettiğini bilmemektedir. Ülkemizde bugün yaşanan sıkıntıların başında kurum ve kuruluşlara güvensizlik gelmektedir. Kısaca kurum ve kuruluşlarda meydana gelen 'yolsuzluk' olayları olarak açıklanabilecektir. Uluslararası birçok örgütün açıkladığı küresel veri endeksinde güvenilirlik ve şeffaflık alnında Türkiye maalesef son sıralarda yer almaktadır.

İktidarın bilinçli olarak Kamu İhale Kanunu'nun kapsamını daraltması ülkemiz açısından hayırlı sonuçlar doğurmayacaktır. Söz konusu işlerin şartnameleri işin uzmanları tarafından hazırlanmalı ve şeffaf bir şekilde ihale edilmelidir. Burada söz konusu olan işler; mimari onarım, çevre düzenlemesi, tarihî objelerin restorasyonu anıtsal ve mekânsal hazırlık gibi süreçlerdir. Bu tür işlemlerin "hız" esasına göre değil, nitelik, liyakat ve şeffaflık esasına göre yürütülmesi gereklidir. Aksine, bu tür hassas hizmetlerin kamu ihale süreçlerinden geçirilerek daha yavaş ama daha sağlam yapılması gerekmektedir.

Madde 25 ve Madde 26 (Teklifin İlk Halinde Madde 28 ve Madde 29)

Teklifin 25'inci maddesinde 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3'üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasında değişiklik yapılarak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin anonim şirketi şeklinde de kurulabilmesi düzenlenmek istenmektedir. Düzenleme 703 sayılı KHK ile getirilip Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenlemenin aynısıdır. 3'üncü maddenin tamamı incelendiğinde Teşebbüslerin Cumhurbaşkanınca kurulacağı, yeni bir teşebbüsün kurulmasında ve mevcut bir müessese veya bağlı ortaklığın teşebbüs haline getirilmesinde, ekonomik ihtiyaçlar gözetileceği, teşebbüslerin anonim şirket şeklinde de kurulabileceği, anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmayacağı ve teşebbüsün merkezinin Koordinasyon Kurulunca tespit edilip değiştirilebileceği düzenlenmektedir.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT); Kamusal kaynakları kullanarak ekonomik alanda faaliyet gösteren devlet kuruluşlarını ifade etmektedir. Bu bağlamda İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT); sermayesinin tamamı devlete ait iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan kamu iktisadi teşebbüsüdür. Kamu İktisadi Kuruluşu (KİK); Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve tekel niteliğindeki mallar ile temel mal ve hizmet üretmek ve pazarlamak üzere kurulan kamu hizmeti niteliği ağır basan kamu iktisadi teşebbüsleridir.

Teklifte düzenlenmek istenilen üçüncü fıkra 703 sayılı KHK ile değiştirilmeden önce yukarıda tanımları yapılan İktisadi Devlet Teşekkülü olarak kurulanların; anonim şirket halinde kurulabileceği, anonim şirket halinde kurulan İDT'ler için Türk Ticaret Kanunun 277'nci maddesinde sözü edilen beş kurucunun bulunması şartı aranmayacağı, genel kurul ve denetçiler bulunmayacağı şeklinde iken 703 sayılı KHK ile bu ayrımdan vazgeçilmiş ve Teşebbüslerin anonim şirket şeklinde kurulabileceği ve teşebbüslerde genel kurul bulunmayacağı şeklinde bir yapıya geçilmesi öngörülmüştür. Ancak AYM bu düzenlemeyi yetki kanunu kapsamında

görmemiş ve iptal etmiştir. Yukarıda müteaddit kez açıklandığı üzere madde gerekçesinden teklif maddesinin hizmet ettiği amaç anlaşılamamaktadır. Düzenlemelerin nihai amacının anlaşılması için 703 sayılı KHK dan önceki halinin bilinmesi ve mevcut uygulama ile mukayese edilebilmesi gerekmektedir. Maddenin anlaşılabilmesi için bu bilhassa önemlidir.

703 sayılı KHK dan önce sadece İDT'ler anonim şirket halinde kurulabilirken yapılmak istenilen düzenleme ile KİT'lerin tamamının anonim şirket halinde kurulabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kapsamda anonim şirket olan İDT'lerin sayısı resmi kaynaklardan elde edilen bilgiye göre 8 tanedir. (EÜAŞ,TEİAŞ,TEDAŞ,TEMSAN,TPAO,BOTAŞ,TÜRASAŞ,TŞFAŞ) görülmektedir ki İDT olarak kurulan teşebbüslerin tamamı anonim şirket niteliğinde değildir.

Kamu İktisadi Kuruluşu olarak kurulan teşebbüslerin sayısı ise sadece iki tanedir ve bunlar; Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü (KEGM) dür. Komisyon sürecinde Hazine ve Maliye Bakanlığından katılan uzmanlara teklif maddesinin nihai amacı sorulmuş ancak başkaca bir açıklama yapılmamıştır. Yasal olarak bir engel olmamasına rağmen İDT'lerin tamamı anonim şirket şeklinde kurulmamıştır. Dolayısıyla teşebbüslerin tamamı için (İDT'ler ve KİK'ler) teklifteki düzenlemeyi gerektirecek bir zemin oluşmamıştır. Teklif maddesine ilişkin komisyon görüşmelerinde maddenin nihai amacı anlaşılmadığından teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

Teklif metninde yer alan 26'ncı maddede ise ; Cumhurbaşkanınca anonim şirket şeklinde kurulan kamu sermayeli şirketlerin Türk Ticaret Kanununda yer alan kuruluşa, tescile, ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümlerinden muaf tutulması; güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulacak teşebbüslerin ise denetim ve şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerinden muaf tutulması, Kurulan kamu sermayeli şirketlerde kamunun pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkilerin Cumhurbaşkanı veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılması, Bunların Kanun Hükmünde Kararname ile teşebbüslere tanınan tüm hak, istisna ve muafiyetlerden yararlanması düzenlenmektedir.

Düzenleme 703 sayılı KHK ile getirilip Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenlemenin birebir aynısıdır. Komisyon sürecinde 25 ve 26 ncı maddeler birlikte görüşülmüştür. Teklif maddesinin son fıkrasında "*Bu madde kapsamında kurulan kamu sermayeli şirketlerde kamunun pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanı veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılır ve bunlar, bu Kanun*

Hükmünde Kararname ile teşebbüslere tanınan tüm hak, istisna ve muafiyetlerden yararlanır." cümlesine yer verilmiştir.

25 ve 26'ncı madde birlikte değerlendirildiğinde pay sahipliğine ilişkin yapılan atıfların doğrudan Cumhurbaşkanına veya belirleyeceği bakanlığa yapıldığı anlaşılmaktadır. 703 sayılı KHK öncesinde Teşebbüsler Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmaktaydı, bu bağlamda 703 sayılı KHK ile eklenen Ek Madde 2 içerdiği hükümler dolayısıyla hukuk devleti ilkesi ile çelişecektir.

Son Söz;

Teklif, yürütmenin sınırsız takdir alanı yaratma eğilimini yasama süreci üzerinden meşrulaştırma çabasının son halkalarından biridir. Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçeleri yok sayılarak yapılan düzenlemeler, sadece hukuki öngörülebilirliği değil, demokratik denge-denetim sistemini de doğrudan zedelemektedir. Yasama organının, yürütme tarafından şekillendirilen politik tercihlere araçsallaştırılması; parlamenter denetimi işlevsizleştirmekte, kurumsal devlet aklını devre dışı bırakmaktadır. Bu yönüyle söz konusu teklifin reddi, yalnızca metnin kendisine değil; otoriterleşme eğilimlerine, kuralsızlaşmaya ve kurumsuzlaşmaya karşı verilmiş ilkesel bir itirazdır. Bu şerhle; hukukun üstünlüğünü, anayasal sadakati ve demokratik meşruiyeti önceleyen bir yasama anlayışını savunduğumuzu kamuoyunun dikkatine sunarız.

Bütün bu gerekçelerle; teklifin birçok maddesinin özelinde hem usulen hem esasen kabul edilmesinin mümkün olmadığı kanaatiyle 2/3119 esas numaralı Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine karşı oy kullanıyoruz.

Ayyüce Türkeş Taş
Adana

Erhan Usta
Samsun

MUHALEFET ŞERHİ

1. KANUNUN GENELİ ÜZERİNDE BİLGİLENDİRME VE DEĞERLENDİRME

21 Ocak 2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yapılan değişiklik sonucu, Türkiye'de parlamenter hükümet sisteminden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir. Anayasal sistemde gerçekleşen bu köklü dönüşümün ardından, yeni hükümet sistemine uyum sağlamak amacıyla 10 Mayıs 2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanunla, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Bakanlar Kuruluna çeşitli kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapma yetkisi verilmiştir.

Bu yetkiye istinaden hazırlanan ve 9 Temmuz 2018 tarihinde yürürlüğe giren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile, yeni hükümet sisteminde işlevini yitiren "Başbakan", "Başbakanlık", "Bakanlar Kurulu", "kanun tasarısı" ve "tüzük" gibi ibareler mevzuattan çıkarılmış; bazı alanlarda düzenleme yetkisinin Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine ait olduğu gerekçesiyle ilgili hususlarda gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Ancak Anayasa Mahkemesi, 7 Aralık 2023 tarihli ve E:2018/117, K:2023/212 ile E:2021/125, K:2023/213 sayılı kararlarıyla, 703 sayılı KHK ile getirilen pek çok düzenlemeyi iptal etmiştir. İptal kararlarının gerekçelerinde, ilgili hükümler arasında Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmesi mümkün olmayan alanlara müdahale edildiği; ayrıca 703 sayılı KHK'nın dayanağı olan 7142 sayılı Yetki Kanunu kapsamında bulunmayan konulara yer verildiği belirtilmiştir.

Bu çerçevede hazırlanan Kanun Teklifi ile, Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanması ve doğabilecek hukuki boşlukların giderilmesi amaçlanmaktadır. Yüksek Mahkemenin iptal kararlarında yer alan gerekçeler dikkate alınarak, daha önce 703 sayılı KHK ile yapılan düzenlemelerin önemli bir bölümü aynen, bir kısmı ise içeriği ve düzenleme tarihi esas alınarak yeniden ele alınmak suretiyle kanun haline getirilmektedir.

Bu kapsamda, teklif ile Harcırah Kanunu, Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ,Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkındaki Kanun,Yükseköğretim Kanunu, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu, Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma ve Esas Yöntemleri Hakkındaki Kanunu, Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, Belediye Kanunu, Biyogüvenlik Kanunu, Devlet Desteklerin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanunu, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkındaki Bazı Düzenlemeler Yapılması Dair Kanunu, Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu, Kamu İktisadi Teşebüsleri Hakkındaki Kanun hükmünde kararname, diğer bazı kanun hükmünde kararnameleri ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun teşkilat yapıları, görev ve yetkileri, personel rejimi ile mali ve sosyal hakları yeniden düzenlenmekte; ayrıca bu kurumların yürüttüğü iş ve işlemlere ilişkin idari ve mali esaslara yasal dayanak kazandırılması hedeflenmektedir.

Ancak kanun teklifi tali komisyonlardan Anayasa Komisyonu, Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabi Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda görüşülmeden sadece Plan ve Bütçe komisyonunda tek günde görüşülerek yasalaştırılma çabası iç tüzük gereğince komisyonların işlevsel olarak kullanılmadığının ve kanun teklifinde yer alan maddelerin her yönüyle incelenmediğinin göstergesidir.

İlgili kanun teklifinde;

6245 Sayılı Harcırah Kanunu | **1 madde**

7258 Sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun | **1 madde**

926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu | **1 madde(madde kanun metninden çıkarılmıştır)**

1325 Sayılı Askeri Okullar,Askeri Öğrenciler,Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkındaki Kanun | **1 madde**

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanun | **3 madde**

2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanun | **1 madde(madde kanun metninden çıkarılmıştır)**

2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu| **1 madde(madde kanun metninden çıkarılmıştır)**

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu| **1 madde**

3289 Sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu| **1 madde**

4641 Sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkındaki Kanunu| **2 madde**

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu| **1 madde**

5393 Sayılı Belediye Kanunu| **3 madde**

5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu | **1madde**

6015 Sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanun | **1 madde**

6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun | **2 madde**

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu| **1 madde**

6546 Sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanun | **2 madde**

6756 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Hakkındaki Kanun | **1 madde**

7315 Sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu | **1 madde**

233 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname | **2 madde**

637 Sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname | **1 madde**

652 Sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname | **1 madde**

659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname | **1 madde**

660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname | **1 madde,**

Olmak üzere toplamda 30 madde hakkında düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca yürürlük ve yürütme maddesiyle birlikte kanun teklifi toplamda 33 maddeden oluşmaktadır.

İlgili kanun teklifi, yasama organının etkili ve hukuka uygun kullanılmadığının bir kez daha göstermektedir. Hukukun üstünlüğü ve bağlayıcılığı yok sayılarak Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarına karşı aynı amaç ile farklı söylemler belirtilerek yine istenilen düzenlemeler yapılmaya çalışılmaktadır. İç Tüzük gereğince kanun teklifinin Anayasa'ya uygunluğu yeterince incelenmemiştir. Tali komisyonlarda görüşülmemiştir. Kanun hükmünde kararnamelerdeki hukuki sorunlar ek düzenlemeler ile giderilmeye çalışılmaktadır. Torba kanun tekliflerine baştan beri hayır dememizin haklılığı bir kez daha kanun teklifindeki amaç, konu ve kapsamın birbirinden çok farklı olduğu düzenlemelerin tek bir kanun ile düzenlenmesi ile yasalaştırılmak istenmesi hukuki garabeti göstermektedir. Torba kanun uygulaması, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesini zedelemekte; özellikle bu ilkenin bir gereği olan hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik esaslarıyla açıkça çelişmektedir. Her ne kadar söz konusu yöntemin anayasal ilkelere aykırılığı defalarca dile getirilmişse de iktidar bu uygulamadan vazgeçmemekte ve bu durum Anayasa'nın sistematik şekilde ihlali anlamına gelmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin 07/12/2023 tarihli 2018/117 Esas 2023/212 Karar sayılı kararı ve 7/12/2023 tarih ve 2021/125 Esas, 2023/213 Karar sayılı kararları ile iptal edilen hususlarda düzenleme yapılmıştır. İlgili Anayasa Mahkemesi kararı incelendiğinde Anayasa'nın 87. maddesinde kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; yine anılan maddenin 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlinde *"Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek"* TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmış; mülga 91. maddesinde ise KHK'ların hukuksal rejimi belirlenmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) daha önceki hükûmet sisteminde yer alan Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verebileceğini hükme bağlayan ve KHK'ların hukuksal rejimini düzenleyen Anayasa'nın 91. maddesi 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9/7/2018 tarihinde yürürlüğe giren 16.

maddesiyle yürürlükten kaldırılmış, böylece KHK çıkarılabilme imkânına anayasal olarak son verilmiştir. Ancak 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin (F) fıkrasının birinci cümlesinde "*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür.*" denilmek suretiyle Anayasa'nın 91. maddesinin yürürlükten kaldırılma tarihine kadar çıkarılmış ve yürürlükte bulunan KHK'ların geçerliliklerini sürdürmeye devam edeceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde ise "*Yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler hakkında 152 nci ve 153 üncü maddelerin uygulanmasına devam olunur.*" hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu cümlede Anayasa'nın, KHK'ların iptal davası yoluyla Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülebilmesine ilişkin 150. ve 151. maddelerine açıkça yer verilmemiş ise de anılan hükmü yorumlayan Anayasa Mahkemesi iptal davası yönünden de olağan KHK'lara ilişkin yargısal denetim yetkisinin devam ettiğini kabul etmiştir.

Mülga normların niteliklerini dikkate alan Anayasa Mahkemesi mevcut KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın mülga 91. maddesinin ölçü norm olarak dikkate alınmaya devam edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararında içerik bakımından Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi gereğince kural olarak denetimin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan normların ölçü norm olarak dikkate alınacağı, ancak anayasa yargısı denetimine tabi bir norm, oluşturulduğu süreçte geçerli olan yetki kuralları esas alınarak vücut bulduğundan bu unsura ilişkin denetimin -yürürlükten kalkmış olsa dahi- o tarihteki kurallar esas alınarak yapılması gerekeceği ifade edilmiştir. Geçerliliğini sürdüren ve yetki unsuru bakımından da anayasal denetime tabi olan KHK'ların çıkarılması sırasındaki anayasal yetkinin kaynağını, ilga edilmiş olsa da Anayasa'nın 91. maddesinin teşkil ettiği, bu itibarla KHK çıkarma yetkisinin Anayasa'ya uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı yönünden yapılacak denetimin ancak söz konusu anayasal yetkinin tanımlandığı, konu yönünden kapsam ve sınırlarının çizildiği normun ölçü alınması suretiyle gerçekleştirilecek bir inceleme ile mümkün olabileceği belirtilmiştir.

Anayasa'nın mülga 91. maddesinde düzenlenen KHK'lar işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduğundan bu kuralların yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. İlgili kararda KHK'ların Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte olup Anayasa'ya uygunluk denetiminin içine

KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığının denetimi de girmektedir. Çünkü Anayasa'nın mülga 91. maddesinde Bakanlar Kuruluna ancak yetki kanununda belirtilen sınırlar içinde KHK çıkarma yetkisinin verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu yetkinin dışına çıkılması, KHK'yı Anayasa'ya aykırı duruma getirir. KHK'lar ile dayandıkları yetki kanunu arasında çok sıkı bir bağ vardır. KHK'nın yetki kanunu ile olan bağı, KHK'yı aynen ya da değiştirerek kabul eden kanun ile kesilir. KHK'nın Anayasa'ya uygun bir yetki kanununa dayanması, Anayasa'ya uygunluğunun ön koşuludur. Bir yetki kanununa dayanmadan çıkarılan veya dayandığı yetki kanunu iptal edilen KHK'ların içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmasa bile bunların Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez. KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunların denetiminden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." denilmektedir. Bu nedenle kanunların denetiminde, onların yalnızca Anayasa'ya uygun olup olmadığı tespit edilir. KHK'lar ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki kanununa hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadır.

Yetki Kanunu'nun genel gerekçesinde, Anayasa'da yapılan değişiklikle parlamenter hükûmet sistemi yerine Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçildiğinden, yeni hükûmet sistemine geçiş için yapılan değişikliklerin ilgili kanunlarda bazı düzenlemelerin yapılmasını gerekli hâle getirdiği belirtilmiş, bu kapsamda çıkarılacak KHK ile Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin gerektirdiği düzenlemelerin yapılmasının öngörüldüğü ifade edilmiştir. Bu çerçevede, Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla bazı kanun ve KHK'larda değişiklik yapılması için çıkarılmıştır.

2. 703 SAYILI KHK'NIN İPTALİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi, 7 Aralık 2023 tarihli kararıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) bazı hükümlerini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Söz konusu KHK, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş sürecinde anayasa değişikliklerine uyum sağlama amacıyla çıkarılmış olup birçok kanun ve KHK'da değişiklik öngörmekteydi.

Anayasa Mahkemesi'nin denetiminde, KHK'lar yalnızca içerikleri yönünden değil; konu, amaç, kapsam ve ilkeleri açısından da dayandıkları yetki kanununa ve Anayasa'ya uygunluk bakımından değerlendirilmektedir. Anayasa'nın mülga 91. maddesi, belli konuların KHK ile düzenlenmesini yasaklamıştır. Aynı şekilde mülga 163. maddede bütçede değişiklik yapılmasının KHK ile mümkün olamayacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu çerçevede, Bakanlar Kuruluna verilen yetkinin

yalnızca yasak alana girmeyen konularla sınırlı olduğu açıktır. Yetki kanununa dayanmayan, kapsamını ve amacını aşan veya yasak alana giren düzenlemeler Anayasa'ya aykırılık oluşturmaktadır.

Nitekim Mahkeme kararında, bu hususlara özellikle dikkat çekilmiş; 703 sayılı KHK'nın bazı hükümlerinin yetki kanununun kapsamına girmediği, bazılarının KHK ile düzenlenmesi yasak olan hak ve özgürlüklere ilişkin olduğu, bazı kuralların ise içerik itibarıyla Anayasa'ya aykırılık taşıdığı belirtilmiştir. Özellikle KHK'nın sadece şekli uygunluk açısından değil, içerik açısından da anayasallık denetimine tabi olduğu, kararın gerekçelerinde açıkça vurgulanmıştır.

Kararda iptal edilen düzenlemeler bakımından (Birçok madde 5 Haziran 2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarıdır), TBMM'ye 12 aylık bir süre tanınmış ve bu sürenin Haziran 2025'te dolacak olması sebebiyle ilgili kanun teklifleri gündeme alınmıştır. Bu durum, yürütme organının anayasa değişikliklerine uyum adı altında gerçekleştirdiği bazı düzenlemelerin, anayasal sınırlar gözetilmeden yapıldığını ortaya koymaktadır.

703 sayılı KHK, yeni hükümet sisteminin ilk uygulamalarından biri olarak, Cumhurbaşkanının göreve başladığı 9 Temmuz 2018 tarihinden hemen sonra yürürlüğe girmiştir. Ancak kararname, yalnızca teknik uyum düzenlemeleriyle sınırlı kalmamış; yürütme yetkisinin kapsamı ve kullanımına ilişkin çok sayıda anayasal sınırı fiilen aşan müdahaleler içermiştir. Özellikle, yasama organını etkisizleştiren ve yürütmenin yetki alanını genişleten düzenlemeler, Anayasa'nın temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı, anayasal sınırlar gözetilmeksizin çıkarılan KHK'ların yasama yetkisinin ihlali anlamına geldiğini tekrar göstermiştir. Bu çerçevede TBMM'nin önünde bulunan düzenleme sürecinde, yalnızca iptal edilen hükümlerin yeniden düzenlenmesi değil, anayasal yetki sınırlarının ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin gözetilmesi yönünde bir irade ortaya konulması gerekmektedir.

3. MADDELER HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

Madde 1-174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari Başkanlığı Teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlenmesi yapılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, 6245 sayılı Harcırah

Kanunun 29.maddesnin üçüncü fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı" madde metninden çıkarılmış ve yerine "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" şeklinde değiştirilmiştir.

1954 yılında Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Harcırah Kanunu esası itibariyle eski terimlerin kullanıldığı, günümüz ihtiyaçlarına cevap vermeyen, güncellenmesi gereken maddeler ile dolu olan bir kanundur.

İlgili Kanunun "**Yurtdışında yol masrafı" başlıklı** 29.maddesini incelediğimizde;

"Yurtdışında sürekli ve geçici görev yolculuklarında, ekspres ve yataklı vagon ücreti dahil olmak üzere, tren, vapur veya uçak bilet bedeli yol masrafı olarak ödenir. Ayrıca, buna istasyon, liman veya terminal ile ikamet yeri arasındaki taşıt ve hamal ücreti ilave olunur.

Yurtdışında özel otomobilleriyle seyahat edenler hakkında da, bu Kanuna bağlı (1) Sayılı Cetvelin 5 sayılı açıklama esasları uygulanır.

Tren ve vapurla yapılacak yurtdışı görev yolculuklarında aylık dereceleri 4 ve daha yukarı olanlara birinci mevki, 4 ncü dereceden aşağı olanlara ikinci mevki üzerinden; uçakla yapılacak yolculuklarda ise, Yasama Organı Başkanı, Yasama Organını temsil etmekle görevlendirilen Yasama Organı Üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Genelkurmay Başkanı, Bakanlar, Kuvvet Komutanları ve Jandarma Genel Komutanı, Emniyet Genel Müdürü, Sahil Güvenlik Komutanı, Orgeneral ve Oramiraller, Yargıtay, Danıştay Başkanları ile Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başsavcısı, Sayıştay, Uyuşmazlık Mahkemesi ve Diyanet İşleri Başkanları ile bunların resmi çağrıya uyarak yolculuğa katılan eşlerine, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri, Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve merkezde sürekli görevde bulunanlar dışındaki büyükelçilere birinci, bunların dışındakilere turist sınıfı üzerinden yol gideri ödenir. Bu maddeye göre verilecek yol masrafı yolculuk yapılacak taşıtların Türkiyedeki aktarmasız hareket yerinden ve memuriyet merkezi bu yer ile sınır arasında bulunanlar için taşıtın güzergahında memuriyet merkezine en yakın durak yerinden itibaren hesap olunur."

Yukarıdaki madde diline baktığımızda "**vapur, hamal, birinci mevki, ikinci mevki"** gibi ibareler görmekteyiz. Bu terimlerin günümüzde artık geçerliliğini yitirdiğini bunlar yerine gemi, birinci sınıf, ekonomi sınıfı, gibi ibarelerin kullanılması gerektiği dolayısıyla madde metnine sadece ilgili

değişikliğin yapılarak güncellenmesi değil aynı zamanda tümüyle değişikliğe gidilmek suretiyle yaklaşılması gerektiği elzemdir.

Madde ile uçak ile yurt dışı görevlerde bulunacak olan ve tek tek sayılmak suretiyle belirli unvanlarda olanlar için birinci sınıf üzerinden yol masrafının ödeneceği belirtilmiştir.

Bir diğer husus ise madde metninden "Tren ve vapurla yapılacak yurtdışı görev yolculuklarında aylık dereceleri 4 ve daha yukarı olanlara birinci mevki, 4 ncü dereceden aşağı olanlara ikinci mevki üzerinden" ödeme yapılır denilerek eşitlik ilkesine aykırı uygulamalara sebebiyet verdiği 4.derece den daha yukarı olan personele imtiyaz tanındığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca maddenin son bendinde yer alan "Bu maddeye göre verilecek yol masrafı yolculuk yapılacak taşıtların Türkiyedeki aktarmasız hareket yerinden ve memuriyet merkezi bu yer ile sınır arasında bulunanlar için taşıtın güzergahında memuriyet merkezine en yakın durak yerinden itibaren hesap olunur." ibaresinde artık günümüz şartlarının bir gerçeği olan aktarmalı uçuş durumlarda ilgili görevlinin mağduriyet yaşamasına sebebiyet vermekte, ortaya çıkan mağduriyetin giderilmesini tamamen idarenin takdir yetkisine bırakmaktadır.

Sonuç olarak, madde metnine yapılacak olan değişiklik ile yurt dışı görevlerde bulunacaklara ödenecek yol masrafının ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile değiştirilen teşkilat yapısına uyum içerisinde olması amaçlanmaktadır.

Madde 2- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 90. maddesiyle 7258 sayılı Kanun'un 2. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin kanunla ve doğrudan TBMM eliyle kullanılması gerektiğine dair anayasal ilkenin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, iptal kararının gerekçeleri dikkate alınarak yapılan yeni düzenleme, daha önce KHK ile getirilen hükümlerin kanun düzeyine taşınmasını ve böylece anayasallık denetimine uygun hale getirilmesini amaçlamaktadır.

Yapılan düzenlemeyle, 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans oyunları Düzenlenmesi Hakkındaki Kanunun 2.maddesinin yedinci fıkrası değiştirmiştir. Buna göre *"Bayiliklerin nerede kurulacağını ve sayısını tespit etmek, bayi müracaatlarını değerlendirerek uygun görülen kişilerle sözleşme işlemlerini yapmak ve ruhsatlarını düzenlemek, bayi listelerini sürekli izleyerek bayi sayılarındaki değişiklikleri takip ve tespit etmek, bayilik teşkilatının*

mevzuata uygun ve düzenli şekilde işlemesi için gerekli olan ve yönetmelikte öngörülen veya ***Spor Toto*** *Teşkilat Başkanı tarafından istenen denetim ve kontrolleri yapmaya* ***ilişkin*** *görev ve yetkiler, 21/2/2008 tarihli ve 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında* ***Spor Toto*** *Teşkilat Başkanlığınca kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilir veya mal ve hizmet satın alma yoluna gidilebilir."*ibareleri yer almaktadır.

Söz konusu maddeden anlaşılacağı üzere Teşkilat Başkanlığına kanunla verilen Bayilerin nerde kurulacağı, sayısı, bunların müracaatları, ruhsatların verilmesi gibi önemli yetkilerin özel hukuk tüzel kişilere devri öngörülmektedir.

Oysaki, "bağlı yetki" ister "takdir yetkisi" şeklinde kullanılsın "ruhsat verme" idarenin, kolluk faaliyetleri içinde yer almaktadır. Bu nedenle ruhsat verme yetkisinin, aslî ve sürekli bir kamu görevi olduğu hususunda duraksamaya yer yoktur. Bu durum karşısında, bu hizmetin ancak memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi gerekir. Esasen Anayasa'nın 128. maddesi ile benimsenen ilke de bu doğrultudadır.

Bu kapsamda ruhsat verme işlemi gibi en temel kamu hizmetinin özel hukuk tüzel kişilerine devri niteliği itibariyle düzeltilmesi gereken bir husus olup, Anayasanın ilgili maddesine açıkca aykırı olduğu aşikardır.

Sonuç olarak, yapılan düzenleme ile Teşkilat Başkanlığının yetkilerinin bir kısmının özel hukuk tüzel kişilere devri öngörülmektedir.

Madde 3- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 127. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 30. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin kanunla kullanılması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. Bu iptal kararının ardından yapılan yeni düzenleme, Anayasa'ya uygunluk sağlamak amacıyla söz konusu hükümlerin TBMM eliyle ve kanuni bir dayanakla yeniden yürürlüğe konulmasıdır.

Yapılan düzenleme ile, çeşitli nedenlerle kuvvet komutanlıklarının rütbe karşılama oranlarında eksiklik veya fazlalık oluşması halinde personel ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla değiştirilebilmesine olanak sağlanmaktadır.

Söz konusu kanunun beşinci kısmında yer alan Subay Terfileri bölümünün "Bekleme Süreleri başlıklı" 30.maddesini incelediğimiz zaman, alt bendinde yer alan *"a) Barış zamanına ait normal bekleme sürelerinin ilgili kısmında, subayların rütbelerine göre bekleme sürelerinin yer aldığı bilgiler yer almaktadır. "Bu süreler, Cumhurbaşkanı kararıyla uzatılabilir veya kısaltılabilir."*

denilerek bu sürelerin Cumhurbaşkanı tarafından takdir yetkisi kullanılarak kısaltılabileceği veya uzatılabileceği belirtilmektedir.

Madde ile uygulamada kararların hızlıca alınması önü açılarak subay rütbelerinde terfi işlemlerinde bekleme sürelerinin kararının ne şekilde olacağı Cumhurbaşkanına bırakılmaktadır.

Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun teklifinde, TSK personel kanunu da dâhil olmak üzere birçok mevzuatta Cumhurbaşkanlığına yeni yetkiler tanınması amaçlanmaktadır. Önerge metninin 3'üncü maddesinde Kuvvet Komutanlıklarındaki personel ihtiyacını karşılamak amacıyla "rütbe bekleme sürelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla değiştirilebilecek" şekilde düzenleme getirilmektedir. Bu düzenleme ile yasama yetkisi ile yürütme yetkisi arasındaki anayasal sınırı belirsizleştirilmekte ve askerî personel rejiminde liyakat esasını zedelenmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin 7/12/2023 tarihli E:2018/117; K:2023/212 sayılı iptal kararında da vurgulandığı gibi, KHK'larla yapılan uyum düzenlemeleri dahi **Anayasa**'ya ve yetki kanununa uygun olmak zorundadır. Cumhurbaşkanına bu denli geniş takdir hakkı tanıyan hükümlerin mevzuata eklenmesi, egemenliğin millete ait olduğu ilkesine ve TBMM'nin devredilemez yasama yetkisine aykırıdır. Bahsi geçen düzenleme ile 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 30. maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklik neticesinde, subayların normal rütbe bekleme süreleri "Cumhurbaşkanı kararıyla **değiştirilebilecek**" hale getirilmektedir. Hali hazırdaki mevcut kanun, bekleme sürelerinin yalnızca "uzatılabileceği veya kısaltılabileceği"ni öngörürken, yeni hüküm tümüyle "değiştirme" yetkisi tanımaktadır. Bu muğlak ifade ile Cumhurbaşkanına sürelere yeniden karar verme veya baştan belirleme imkânı verilmekte, sürenin hangi ölçülere göre ne kadar artırılacağı veya azaltılacağı konusunda hiçbir kural koyulmamaktadır. Neticede TBMM'nin kanun yapma yetkisi açıkça yürütmeye devredilmiş olmaktadır. Anayasa'nın 7. maddesi gereğince "yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndedir; bu yetki devredilemez"; dolayısıyla bekleme süreleri gibi hukukî sonuç doğuran kriterlerin belirsiz şekilde yürütmeye bırakılması anayasanın temel düzenine aykırıdır.

Yürütmeye tanınan bu keyfî yetki, askerî personel rejimini liyakat temelli olmaktan çıkarma tehlikesi taşımaktadır. Anayasa'nın 70. maddesi "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez" hükmüyle personel istihdamında sadece görevin gerektirdiği ölçütlerin esas alınacağını emreder. Dolayısıyla rütbe bekleme sürelerindeki değişikliklerin de nesnel ölçütlere dayanması beklenir.

Oysa "Cumhurbaşkanının takdirine bağlı" bir değişiklik, liyakat kavramını anlamsızlaştıracak; görevde yükselmeler cumhurbaşkanının isteğine göre biçimlenecek, liyakat ilkesi zedelenecektir. Böylesine bir süreç kuvvetler ayrılığı ilkesi ile de çelişmektedir. Şöyle ki yasama organı subayların terfi sürelerini belirlemişken yürütme organı bunları her an iptal edip yeniden düzenleyebilecektir. Bu hükümle tüm bu güç TBMM'den alınarak tek kişiye intikal etmiş, anayasal denge bozulmuştur.

Madde 4- Muhalefet Partilerinin ısrarlı talebi sonucu kanun metninden çıkarılmıştır.

Madde 5-Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 23. maddesiyle 1325 sayılı Kanun'un ek 15. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama-yürütme yetki sınırları bakımından önemli bir karardır. Bu karar doğrultusunda, iptal edilen hükümlerin kanunlaştırılarak yeniden düzenlenmesi hem Anayasa'ya uygunluk hem de hukuki güvenlik ilkesi açısından isabetli bir yaklaşımdır.

Yapılan düzenleme ile Hükümle insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanların giriş ve çıkış işlemlerinde gümrük muafiyetine ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi kuruluşlardan fon desteği alınarak ileriki zamanlarda gerçekleştirilmesi muhtemel temizlik faaliyetlerine yönelik Türk ve yabancı şirketlerin iş ortaklığında yapılabilecek projelerde de söz konusu gümrük muafiyetlerden yararlanılması amaçlanmaktadır.

Madde 6- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 135. maddesiyle 2547 sayılı Kanunun 6. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, idari yapıya ilişkin düzenlemelerin kanunla yapılması gerektiğine dair anayasal ilkenin bir sonucudur. Bu doğrultuda yapılan yeni düzenleme, iptal edilen hükmün yerini alacak şekilde yasal zemine dayalı ve anayasa ile uyumlu bir yapı kurmayı amaçlamaktadır.

İlgili madde metninin işlenmiş haline baktığımız zaman; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 6 ncı maddesinin (b) fikrası **ve (c) fıkrasının beşinci paragrafının üçüncü cümlesi** aşağıdaki şekilde değiştirilmiş olup,

*"b. Yükseköğretim Kurulu, Cumhurbaşkanı tarafından; rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle seçilen yedi, temayüz etmiş üst düzeydeki Devlet görevlileri veya emeklileri arasından seçilen yedi, Üniversitelerarası Kurulca, Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi olmak üzere toplam **yirmi bir** kişiden oluşur.*

Üniversitelerarası Kurulca seçilenlerden bir ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmayanların yerine yeni adayların seçimleri iki hafta içinde yapılmadığı takdirde, Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılır.
Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olanlardan üyeliğe seçilenlerin kurumlarıyla ilişkileri devam eder."
"Yürütme Kuruluna katılacak diğer altı üyenin dördü Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilen; ikisi ise Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilip Cumhurbaşkanınca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından seçilir."

Yapılan değişiklikle, Yükseköğretim Kurulu üyelerinin seçilme usulü ile Üniversitelerarası Kurulca iki hafta içinde seçim yapılmaması halinde Cumhurbaşkanınca doğrudan atanma usulü düzenlenmektedir. Ayrıca kamu görevlilerinden üyeliğe seçilenlerin kurumlarıyla ilişkilerinin devam etmesi öngörülmektedir.

Madde 7- Anayasa Mahkemesi'nin, 703 sayılı KHK'nın 135. maddesiyle 2547 sayılı Kanunun 13. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin yürütme organı eliyle sınırlarının aşılmasına karşı anayasal bir denetim olarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda yapılan yeni düzenleme, iptal kararının gerekçelerine uygun olarak, aynı içerikteki hükmün kanuni bir dayanağa kavuşturulması amacını taşımaktadır.

Yapılan düzenleme ile, 2547 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin (a) fikrasının birinci paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"*Devlet ve vakıf üniversitelerine rektör, Cumhurbaşkanınca atanır. Vakıflarca kurulan üniversitelerde rektör ataması, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılır. Rektör, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü tüzel kişiliğini temsil eder."ibareleri eklenmiştir.*

Düzenlemeyle, diğer yönetici kadrolarına yapılan atama usulüyle uyumlu olacak şekilde rektörün Cumhurbaşkanı tarafından atanması, vakıf üniversitelerindeki rektör atamalarının mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılması ve ayrıca üniversite ile yüksek teknoloji enstitülerinin rektör tarafından temsil edilmesi öngörülmektedir.

Cumhurbaşkanı tarafından atanacak rektörlerin kriterleri ise net değildir. Liyakat ilkesi gözetilmeden atama yapılması üniversitelerin bilimsel özgürlüğünü kaybetmesine neden olacak en önemli faktörlerinden birisidir.

Madde 8- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nin 43. maddesiyle 2547 sayılı Kanunun 34. maddesini iptal etmesi, çıkarılabileceği ve asli düzenleme yetkisinin yürütme organı eliyle kullanılamayacağı yönündeki anayasal ilkeye dayanmaktadır. Bu iptal kararına uygun olarak yapılan yeni düzenleme, söz konusu hükmün kanun düzeyinde ve Anayasa'ya uygun şekilde yeniden yürürlüğe konmasını amaçlamaktadır.

Söz konusu "yabancı uyruklu öğretim elemanları" başlıklı 34.maddeyle eklenen hüküm;

"Bu madde ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun 16 ncı maddesine göre yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısı dolu öğretim elemanı kadrosu sayısının %2'sini geçemez. Bu kapsamdaki yabancı uyruklu öğretim elemanının yükseköğretim kurumları itibariyle dağılımı, isim, ücret ve sözleşme örneğinin vizesi, sözleşme süresinin uzatılması ve sona erdirilmesi, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır."

Düzenlemeyle, Yükseköğretim kurumlarının uluslararası olma hedefi kapsamında on bir ve on ikinci kalkınma planları doğrultusunda yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile çalıştırılacak yabancı uyruklu öğretim elemanlarının çalıştırılma usulü ile yabancı uyruklu öğretim elemanlarının toplam istihdam oranının içindeki payının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Teklifin 8. maddesiyle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 34. maddesine eklenen fıkra uyarınca, yabancı uyruklu öğretim elemanlarının "dolu kadro sayısının %2'sini" aşamayacağı ve atama/sözleşme süreçlerinin tamamının Yükseköğretim Kurulu (YÖK) denetiminde yürütüleceği öngörülmektedir. Mevcut düzenleme bir yandan üniversitelerin uluslararası alanda etkin olma hedefine ters düşerken, diğer yandan öğretim üyesi istihdam yetkisini merkezî ve siyasi bir organın iki dudağı arasına sıkıştırmaktadır. 2547 sayılı Kanun'un 4. maddesi üniversiteleri "bilimsel özerklik ve idari özerklik"le tanımlarken, teklif edilen sınırlama üniversitelerin ihtiyaca göre fakülte/saha bazlı eleman alma imkânını fiilen ortadan kaldırmaktadır. Uluslararası rekabette öne çıkmak isteyen fakülteler, %2'lik kota nedeniyle seçkin uluslararası akademisyen profilini oluşturmakta güçlük çekecek; bu da kaliteyi düşürecektir. Sahadaki ihtiyaçlar birbirinden farklı üniversiteler eşit orana tabi kılınarak, gelişmiş kimi bölümlerle henüz yeni açılmış bölümler aynı mezrada değerlendirilmekte; fiilen eşitsizlik yaratılmaktadır. Bu bağlamda üniversite düzeyinde değil fakülte veya enstitü düzeyinde ihtiyaca göre %2–%10 bandında kademeli tavan uygulanmalı,

YÖK kota yerine standartlar belirleyerek üniversitelerin ihtiyaçlarına göre çoğalmayı teşvik etmelidir.

Ayrıca; 2547 sayılı Kanunun 34. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik, Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilen hükmün yasama yoluyla yeniden ihdası yoluyla, yükseköğretim kurumlarında yabancı uyruklu öğretim elemanlarının sözleşmeli istihdamına yönelik hukuki altyapıyı tesis etmektedir. Ancak, ilgili düzenlemenin içerdiği **%2 istihdam sınırı**, Türkiye'nin yükseköğretimde **uluslararası hedefleriyle yapısal düzeyde çelişmektedir**.

Türkiye Yükseköğretim Kurulu'nun **(YÖK) 2024–2028 "Uluslararasılaşma Strateji Belgesi ve On İkinci Kalkınma Planı'nda" belirlenen 685. politika hedefleri,** Türk yükseköğretim sisteminin **nitelikli uluslararası öğrenci ve akademisyenler için küresel bir cazibe merkezi** haline gelmesini stratejik bir öncelik olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, özellikle 685.5 numaralı tedbirde "nitelikli yabancı uyruklu doktoralı araştırmacı ve akademisyenlerin istihdamını özendirici ve kolaylaştırıcı çalışmalar" yürütülmesi öngörülmektedir. Ancak söz konusu düzenlemede yer alan %2 oranındaki üst sınır:

- Akademik çeşitliliğin artırılması,
- uluslararası ortak eğitim programlarının yaygınlaştırılması,
- ve yükseköğretimde rekabet gücünün artırılması

amaçlarına ulaşmada kurumsal esnekliği sınırlamakta; özellikle araştırma ve tematik alan üniversiteleri için **yeterli ölçek ve seçme serbestisi sağlayamamaktadır**.

Mevcut veriler ışığında, 2023–2024 akademik yılı itibarıyla Türk üniversitelerinde görev yapan **yabancı uyruklu öğretim elemanlarının oranı yaklaşık %1,7'dir.** Bu haliyle dahi oldukça sınırlı olan akademik hareketliliğin %2 gibi düşük bir oranla sınırlandırılması, üniversitelerin **uluslararası rekabet gücünü ve cazibesini artırma potansiyelini sınırlayıcı** niteliktedir. Gelişmiş ülke örneklerinde bu tür sınırlamalar yerine, kalite güvencesi ve kurumsal performansa dayalı esnek modeller benimsenmektedir.

Ayrıca, düzenlemenin YÖK'e sözleşmelerin onaylanması, süresinin belirlenmesi ve sona erdirilmesi gibi uygulama yetkilerini münhasır biçimde tanıması, **kurumsal özerklik** açısından tartışma yaratabilecek bir merkezileşme eğilimini de beraberinde getirmektedir. Bu tür işlemlerin,

asgari kriterler çerçevesinde ve **üniversitelerin akademik ihtiyaç ve önceliklerine göre şekillenmesine olanak tanıyacak şekilde esnekleştirilmesi** gerekmektedir.

Sonuç olarak, yasa değişikliği teklifinde yer alan bu düzenleme, Türkiye'nin yükseköğretimde uluslararası olma hedeflerini destekleyecek biçimde **daha dinamik, esnek ve performansa dayalı** bir çerçeveyle yeniden ele alınmalı; %2 oranı sabit ve üst sınır olmaktan çıkarılarak, farklı türdeki yükseköğretim kurumlarına göre **değişken kotalar ve istisnai durumlara açık geçiş mekanizmaları** ile yeniden düzenlenmelidir. Aksi takdirde, Türkiye'nin uluslararası akademik alandaki görünürlüğü ve nitelikli beşerî sermaye çekme kapasitesi zayıflayacaktır.

Madde 9- - Muhalefet Partilerinin ısrarlı talebi sonucu kanun metninden çıkarılmıştır.

Madde 10-Muhalefet Partilerinin ısrarlı talebi sonucu kanun metninden çıkarılmıştır.

Madde 11- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari Başkanlığı Teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlenmesi yapılması amaçlanmaktadır.

Buna göre "13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa ekli (1) sayılı listede yer alan "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" olarak değiştirilmiştir.

İlgili kanunun madde yönünden incelediğimiz zaman söz konusu değişikliğin; Geçiş üstünlüğüne sahip araçlar ve sürme kuralları başlıklı 71.madde de belirtilen "Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarının üst makamlarına ait ekli (1) sayılı listede gösterilen araçlar," bölümü ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Madde 12- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 11. maddesiyle 351 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin kanunla kullanılması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. Bu iptal kararının ardından yapılan yeni düzenleme, Anayasa'ya uygunluk sağlamak amacıyla söz konusu hükümlerin TBMM eliyle ve kanuni bir dayanakla yeniden yürürlüğe konulmasıdır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak yapılan düzenleme, kapsam itibariyle 3289 sayılı Kanunda yer alması gerektiğinden hüküm 3289 sayılı (Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanuna) eklenmekte ve bu çerçevede Gençlik ve Spor Bakanlığının yurtdışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin gerektirdiği koordinasyonun kurulan koordinasyon

ofisleri ile sağlanması, bu ofislerin yurt hizmetlerinin yanında uluslararası gençlik ve spor faaliyetlerinde de etkin rol alması sebebiyle bu ofislerin kurulması ve bu kurumda çalışacak personel ile ilgili düzenleme yapılmaktadır.

Madde 13- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 109. maddesiyle 4641 sayılı Kanun'un 2. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin kanunla kullanılması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. Bu iptal kararının ardından yapılan yeni düzenleme, Anayasa'ya uygunluk sağlamak amacıyla söz konusu hükümlerin TBMM eliyle ve kanuni bir dayanakla yeniden yürürlüğe konulmasıdır.

Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanunun birinci maddesinde kanunun amacı şu şekilde belirtilmiş olup; ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında, toplumsal uzlaşma ve işbirliğini sağlayacak, sürekli ve kalıcı bir ortam oluşturarak, istişari mahiyette ortak görüş belirlemek için oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kuruluşunu, çalışma esas ve yöntemlerini düzenlemek olduğu, söz konusu kanunun 2.maddesinin ise Ekonomik ve Sosyal Konseyin Başkanı Cumhurbaşkanıdır. Cumhurbaşkanının toplantılara katılamaması halinde görevlendireceği Cumhurbaşkanı Yardımcısı veya Bakan toplantılara başkanlık eder. Konseyin üyeleri Cumhurbaşkanınca belirlenir ibarelerinin olduğu yapılan düzenleme ile 2.maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan " Konsey üyelerinin Cumhurbaşkanınca belirleneceği" hükmünün daha önce 703 sayılı KHK ile getirildiğinden iptale konu olması sebebiyle ilgili kanuna eklendiği anlaşılmaktadır.

Madde 14-Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 109. maddesiyle 4641 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin kanunla kullanılması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. Bu iptal kararının ardından yapılan yeni düzenleme, Anayasa'ya uygunluk sağlamak amacıyla söz konusu hükümlerin TBMM eliyle ve kanuni bir dayanakla yeniden yürürlüğe konulmasıdır.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 109 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 4641 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Düzenlemeyle Konseyin çalışma usul ve esaslarının Cumhurbaşkanınca belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 15- Anayasa Mahkemesi'nin 703 sayılı KHK'nın 197. maddesiyle 4688 sayılı Kanun'un 19. maddesinde yapılan değişiklikleri iptal etmesi, yasama yetkisinin kanunla

kullanılması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. Bu iptal kararının ardından yapılan yeni düzenleme, Anayasa'ya uygunluk sağlamak amacıyla söz konusu hükümlerin TBMM eliyle ve kanuni bir dayanakla yeniden yürürlüğe konulmasıdır.

Yapılan düzenleme söz konusu kanunun sendika ve konfedarasyonların yetki ve faaliyetleri başlıklı 19.maddesinin sendika ve konfedarasyonların faaliyetlerinin belirtildiği madde ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır.Söz konusu maddenin (h) bendinde; Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapılması amacıyla kamu yararına çalışan dernekler ve Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile kamu kurum ve kuruluşlarına aynî ve nakdî yardımda bulunmak, afete uğrayan bölgelerde konut ve sağlık tesisleri yapmak denilerek sendika ve konfederasyonların, doğal afet durumunda afete uğrayan bölgelerdeki bazı dernek ve vakıflara yardım yapabilmesi öngörülmektedir.

Söz konusu madde ile Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara mücbir sebep durumlarında yardım yapılabilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca düzenlemeyle Sendika ve konfedarasyonların belirli bir amaç için kurulan vakıf ve derneklere ayni ve nakdi yardımda bulunmasının önü açılarak olası mağduriyetlerin giderilmesini amaçlamaktadır.

Madde 16-Cumhurbaşkanı kararı ile belediye kurulmasını düzenleyen hükümler, Anayasa Mahkemesi tarafından "Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamu tüzelkişiliğinin, kanunla veya CBK ile kurulacağı şeklindeki düzenleme kamu tüzelkişiliğine sahip belediyelerin kuruluşu bakımından da geçerlidir. Diğer bir ifadeyle belediyelerin de kanunla veya CBK ile kurulması zorunludur. Bu itibarla Cumhurbaşkanı kararıyla belediye kurulmasına imkân tanıyan kurallar, Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağdaşmamaktadır." gerekçesine istinaden 7/12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı karar ile iptal edilmiş olduğundan, maddeyle Anayasa Mahkemesi iptal kararı uyarınca düzenleme yapılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, belediyenin kuruluşu ve sınırları başlıklı 4.maddenin beşinci fıkrasının ilk cümlesi " İşlem dosyası valinin görüşüyle birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir ve o yerde belediye kurulabilir şeklinde değiştirlmiştir. Tamamen iptal olunan altıncı fıkrasının ise ""Yeni iskân nedeniyle oluşturulan ve nüfusu 5.000 ve üzerinde olan herhangi bir yerleşim yerinde belediye kurulabilir."şeklinde düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Söz konusu düzenleme ile Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçeleri göz önünde bulndurularak belediyelerin kuruluş aşamaları tekrardan düzenlenmiştir.

Madde 17- Anayasa Mahkemesinin 4/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı kararıyla; kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulması veya kaldırılması gerektiği gerekçesiyle, Cumhurbaşkanı kararı ile belediyelerin kaldırılmasını veya köye dönüştürülmesini düzenleyen hükümler Anayasaya aykırı olarak değerlendirerek iptal edilmiş olduğundan Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca düzenleme yapılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, tüzel kişiliğin sona erdirilmesi başlıklı 11.maddenin birinci fikrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesi ile ikinci fıkrasının birinci cümlesi yeniden düzenlenmiştir.

Buna göre;

"Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda kaldırılarak bu belediyeye katılır."

"Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler köye dönüştürülür."

Ibareleri ile nüfusu 2000 altına düşen belediyelerin statüsü ile nüfusu 50.000 üzerinde olan belediyelerin kendisine 5.000 metreden yakın duruma gelen belediyelerin hangi durumlarda bu belediyelere katılacağı hükümlerini düzenlemektedir.

Madde 18- Anayasa Mahkemesinin 4/6/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 7/12/2023 tarihli ve E. 2018/117, K. 2023/212 sayılı kararıyla; kamu tüzel kişiliğinin yalnızca kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulması veya kaldırılması gerektiği gerekçesiyle, Cumhurbaşkanı kararı ile belediye veya köy tüzel kişiliği kurulmasını veya kaldırılmasını düzenleyen hükümler Anayasaya aykırı olarak değerlendirerek iptal edilmiş olduğundan Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca birleşen, katılan veya tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde ve köylerde anılan işlemlerin gerçekleştiği tarihten itibaren yeni nizam ve uygulama planının yapılmaması amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, ilgili kanunun "kararların uygulanması ve nüfus" başlıklı 12.maddesinin üçüncü fıkrasında *"Birleşme, katılma veya tüzel kişiliğin kaldırılması sonucu tüzel kişiliği ilk mahallî idare seçimlerine kadar devam edecek olan belediye ve köylerde, birleşme ve katılma işleminin gerçekleşmesi (...) tarihten itibaren yeni nazım ve uygulama planı yapılmaz; mevcut planlarda yapılması gereken zorunlu değişiklik ve her türlü imar uygulaması katılınacak belediyenin uygun görüşü alınarak yapılır. Uygun görüş verilmeyen plan değişiklikleri yapılamaz."* ibaresinde geçen "gerçekleşmesi" ibaresi "gerçekleştiği" şeklinde değiştirilerek birleşen, katılan veya tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde ve köylerde anılan işlemlerin gerçekleştiği tarihten itibaren yeni nizam ve uygulama planının yapılmaması amaçlanmaktadır.

Madde 19- Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) hakkındaki 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu kapsamında oluşturulan Biyogüvenlik Kurulu 703 sayılı KHK'nin 206'ncı maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmış ve 2/8/2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile de Biyogüvenlik Kurulunun görev ve yetkileri Tarım ve Orman Bakanlığına verilmiştir.

Madde ile 5977 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2021/125, K: 2023/213 sayılı kararı iptal edilen ek 1 inci maddesi kanunla düzenlenmektedir. Bu suretle lağvedilen Biyogüvenlik Kuruluna ilgili mevzuatla verilen görev ve sorumlulukları yürütecek olan mercilerin Cumhurbaşkanınca belirlenmesi öngörülerek oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi öngörülmektedir.

Madde 20- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 207 nci maddesiyle 6015 sayılı Kanuna eklenen ek 2 nci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 207 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6015 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulunun kapatılmış olması nedeniyle mevzuatta Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılan atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılacağı düzenlenmektedir.

Madde 21- Adil yargılanma hakkına ilişkin düzenleme içerdiğinden Anayasanın mülga 91 inci maddesi uyarınca kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Maddeyle, iptal edilen hükmün yeniden düzenlenmesi amacıyla, Anayasanın 105. ve 106. maddeleriyle aynı doğrultuda, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin

Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Kanunun 57. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

"(2) Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkındaki Yüce Divan yargılamaları üç ay içinde tamamlanır. Yargılama bu süre içinde tamamlanamadığı takdirde, ilave üç aylık süre içinde kesin olarak tamamlanır." Metni dikkate alındığında Anayasa 105. Madde Cumhurbaşkanın Cezai Sorumluluğunu, Anayasa 106. Madde ise Cumhurbaşkanı Yardımcıları, cumhurbaşkanına vekalet ve bakanlara ilişkindir. Anayasa Mahkemesi'nin yüce divan yargılamasına ilişkin yedinci bölümünde duruşmanın usul ve esasları belirtilmiştir. İlgili madde ile süre açısından yapılan düzenleme ile Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı dikkate alındığında adil yargılanma hakkına dikkat edilmesi ve ilave üç aylık süre sonunda kesin karar verilmesinin hukuki zorunluluk olması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Madde 22- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun geçici 2. maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle Bakanlar Kurulu, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek idare Mahkemesi kaldırılmış ve Jandarma Genel Komutam görevleriyle ilgili suçlar nedeniyle Yüce Divanda yargılanacak kişiler arasından çıkarılmıştır. Anayasa değişikliğinin hükümet sistemine ilişkin hükümlerinin yürürlüğe girdiği 9/7/2018 tarihinden önce görev yapmış olan Bakanlar Kurulu üyeleri, Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek idare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanının yargılanacağı merci konusunda oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle ihdas edilen geçici maddeyle bu kişilerin görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanacakları hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun Hükmünde Kararnameyle ayrıca, Anayasa Mahkemesine askeri yüksek yargı mercilerînden seçilen üyelerin mükteseplerinin korunması amacıyla, ordu mensubu olmaktan doğan emeklilikle ilgili bütün haklarının saklı olduğu düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararıyla, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle ihdas edilen bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında ile üçüncü fıkrasın son cümlesini, adil yargılanma ve mülkiyet hakkına ilişkin düzenlemeler içerdiği ve Anayasanın mülga 91. maddesi uyarınca kanun hükmünde kararnameyle düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir.

Maddeyle, iptal edilen hükümler 6216 sayılı Kanuna eklenmektedir. Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yapılan değişiklikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yürürlüğe girmesinden önce görev yapmış olan Bakanlar Kurulu üyelerinin görevleriyle ilgili suçlar ile kaldırılan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek idare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanının, 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun bütün hükümleriyle yürürlüğe girdiği tarihten önce görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli ve yetkili yargı merciine ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Hükümle, ortaya çıkabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlandığı belirtilmiş ve üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesine askerî yargıdan seçilen üyelerin hak kaybına uğramamaları için düzenleme yapılmaktadır.

Madde metnindeki birinci fıkra hükmündeki ifadeler değiştirilerek diğer fıkralar aynen tekrar ile yeniden düzenleme yapılmış gibi bir intiba ile adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakları ile hukuk devleti ilkesinin ihlalinin önüne geçileceği inancı hukuk tanımazlığı göstermektedir. Yüce Divanda yargılaması yapılacak olan üst düzey memur statüsündeki personel hakkında belirlenen tarihlerden önce görev yapanların mevcut yasa kapsamında yargılanmalarının hukukiliği Anayasa'ya aykırı olup Anayasa'nın 11. Maddesi gereğince Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Madde 23- - Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 210 uncu maddesiyle eklenen 6331 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 210 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6331 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle, 703 sayılı KHK ile Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyinin kaldırılmış olması sebebiyle mevzuatta Konseye yapılacak atıfların Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Kanun Teklifi'nin 23. maddesi, "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi"ne ilişkin tüm atıfları, Cumhurbaşkanınca belirlenecek **muğlak bir "kurul veya merci"ye** yönlendirerek esasında iş sağlığı ve güvenliğinin demokratik zeminde yürütülen çok paydaşlı yapısını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu düzenleme ile Cumhurbaşkanı'na verilen muğlak yetki neticesinde Anayasa'nın hukuk devleti, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmama, kamu hizmetine girme hakkı ve uluslararası sözleşmelerin üstünlüğü maddeleriyle bağdaşmamakta; ILO'nun 155 ve 187

sayılı sözleşmelerinin "çalışan ve işverenin eşit katılımı" ilkesi ile çelişmektedir. Bu nedenle teklifin en azından şeffaf kriterlerle kurulun yapısının, çalışma usullerinin ve karar alma süreçlerinin kanunla düzenlendiği bir formata kavuşturulması; ayrıca işçi, işveren ve kamu temsilcilerinin eşit temsiline dayanan gerçek bir "Konsey" modelinin sürdürülmesi zorunludur.

Neticede teklifteki bu hüküm subaylara yönelik büyük bir muafiyet tanımakta ve liyakat esaslı kariyer düzenini yok saymaktadır. Sivil–asker ilişkilerinde amaçlanan dengeden saparak, silahlı kuvvetleri yürütmenin keyfi tasarrufuna açmak anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 92. maddesindeki TBMM önceliği ve 117. maddedeki Cumhurbaşkanının TBMM'ye karşı sorumluluğu gibi hükümler ışığında söz konusu ihraç yetkileri Cumhurbaşkanı adına olağanüstü yetkiler yaratmaktadır. Ana hatlarıyla Anayasa ile korunan egemenlik, yasama yetkisi, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmama, kamu hizmetine girme hakkı ve kanunla düzenlenme ilkeleriyle uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir. Yasama yetkisinin devredilemez özelliği gereğince subay terfi ve ihraç kriterleri, Savunma ve İçişleri teşkilatlarının personel rejimi, üniversitelerin yabancı öğretim elemanı kontenjanı ve iş sağlığı-güvenliğine ilişkin politika ve stratejinin belirsizliği gibi hukuki ve çalışma hayatına sirayet eden düzenlemeler, daha ayrıntılı ve nesnel kurallarla TBMM'de ilgili komisyonlarda ele alınacak kanunlarla düzenlenmeli, torba kanun tekniği ile ilgisiz komisyonlarda üstünkörü değerlendirmelerle yasalaştırılmamalıdır. Ancak böylelikle liyakat, hukuki güvenlik, çoğulculuk, şeffaflık ve sosyal diyaloğu önceleyen demokratik bir kamu personel rejimi ve etkin çalışma hayatı tesis edilebilecektir.

Madde 24- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle 6546 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendine eklenen cümle iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6546 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle Çanakkale İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odasının bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinden ayrılacak payların oranının iki katına kadar arttırılmasına ilişkin Cumhurbaşkanına yetki verilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 25-Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2021/125; K:2023/213 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle 6546 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde yapılan değişiklikler iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate

alınarak 703 sayılı KHK'nın 65 inci maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6546 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle Başkanlığın mevzuatta yer alan bazı görev ve faaliyetlerine yönelik muafiyet ve indirimlere ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda Başkanlığın bazı faaliyetlerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunundan muaf tutulması ve Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerin 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaksızın yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 26-Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 160 ıncı maddesiyle değiştirilen 6756 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 160 ıncı maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 6756 sayılı Kanuna dercedilmektedir. Hükümle 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 2 nci maddesi uyarınca Milli Savunma Üniversitesine ilişkin özel kanun hükümleri saklı tutulduğundan, üstün nitelikli/profesyonel subay ve astsubay yetiştiren Üniversitenin milli güvenliğin sağlanmasındaki rolü, kendine özgü yapısı ve özellikleri dikkate alınarak Üniversite rektörünün Cumhurbaşkanınca atanmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, Milli Savunma Üniversitesine özel kanun hükümleri saklı tutulduğundan, üstün nitelikli/profesyonel subay ve astsubay yetiştiren Üniversitenin milli güvenliğin sağlanmasındaki rolü, kendine özgü yapısı ve özellikleri dikkate alınarak Üniversite rektörünün Cumhurbaşkanınca atanmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Oysaki, Cumhurbaşkanı tarafından atanacak rektörlerin kriterleri ise net değildir. Liyakat ilkesi gözetilmeden atama yapılması üniversitelerin bilimsel özgürlüğünü kaybetmesine neden olacak en önemli faktörlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Madde 27- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlemesi yapılması amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, "değerlendirme komisyonu" başlıklı 7.maddenin birinci fıkrasında yer alan "Yaptırılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla Değerlendirme Komisyonu kurulur. Değerlendirme Komisyonu; Cumhurbaşkanlığında İdari İşler Başkanının görevlendireceği bir üst kademe yöneticisinin,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığında genel sekreter yardımcısının, bakanlıklarda bakan yardımcısının, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında en üst yöneticinin görevlendireceği bir üst kademe yöneticisinin, üniversitelerde rektör yardımcısının, valiliklerde vali yardımcısının başkanlığında, teftiş/denetim, personel ve hukuk birimleri ile uygun görülecek diğer birimlerden birer üyenin katılımıyla başkan dahil en az beş kişiden ve tek sayıda olacak şekilde oluşturulur. Milli güvenlik açısından stratejik önemi haiz birim, proje, tesis ve hizmetlerde istihdam edilecekler hakkındaki değerlendirme, ilgili bakanlık ya da kamu kurumları bünyesindeki Değerlendirme Komisyonunca yapılır." Ibaresinde geçen "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı" "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" olarak değiştirilmiştir.

Madde 28- 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasının 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değiştirilmeden önceki hükmü kapsamında "anonim şirket" olarak kurulan iktisadi devlet teşekküllerinde "genel kurul" bulunmamaktadır. 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle yapılan değişiklikle, kamu iktisadi teşebbüslerinin sermayesinin tamamında Devletin "tek pay sahibi" olduğu ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ve Türk Ticaret Kanununda pay sahiplerine tanınan haklarını ilgili mevzuat çerçevesinde organları eliyle yürütebileceği gözetilerek, iktisadi devlet teşekküllerine ilaveten kamu iktisadi kuruluşlarının da "anonim şirket" olarak kurulabilmesine olanak tanınmış ve mevcut uygulama genişletilmiştir.

Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi tarafından 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı karar ile maddede yapılan değişiklik iptal edilmiştir. Madde ile, 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye dercedilmektedir.

Yapılan düzenleme ile, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"3. Teşebbüsler, anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmaz."

ibareleri eklenerek serbest piyasa hükümlerine göre kurulan anonim şirkette bulunması zorunlu organlardan biri olan yönetim kurulu, genel kurul ve denetim kurulunun yerine bu teşşebüslerin anonim şirket şeklinde kurulması halinde "genel kurul" bulunmayacağı belirtilmektedir.

Madde 29- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle 233 sayılı KHK'ya eklenen ek 2 nci maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 133 üncü maddesiyle getirilen bu hükümler kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 233 sayılı KHK'ya dercedilmektedir. Düzenlemeyle Türk Ticaret Kanununun anonim şirketler hakkında uygulanan bazı hükümlerin Cumhurbaşkanınca kurulacak anonim şirketlerde ve savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulan teşebbüslerde uygulanmaması ve Cumhurbaşkanınca kurulan anonim şirketlere ilişkin pay sahipliği haklarının Cumhurbaşkanınca veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılması amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 2.maddesinde "Cumhurbaşkanınca anonim şirket şeklinde kurulan kamu sermayeli şirketler, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu şekilde kurulanlar, esas sözleşmelerinin imzalanmasını müteakip yapılacak tescil ve ilan ile faaliyete geçer. Bunlar hakkında 6102 sayılı Kanunun kuruluşa, ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulacak teşebbüsler 6102 sayılı Kanunun denetim ve şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu madde kapsamında kurulan kamu sermayeli şirketlerde kamunun pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanı veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılır ve bunlar, bu Kanun Hükmünde Kararname ile teşebbüslere tanınan tüm hak, istisna ve muafiyetlerden yararlanır." ibareleri bulunmaktadır.

Söz konusu kanun maddesinden anlaşılacağı üzere, Cumhurbaşkanınca anonim şirket şeklinde kamu sermayeli şirketler kurulabileceği bunların ise bazı muafiyet ve avantajlara sahip olabileceği belirtilmiştir. Oysaki, Cumhurbaşkanınca anonim şirket kurulması yetkisinin birtakım sonuçları olabilmektedir bunlar, piyasa rekabetini bozucu etki yaratabilmekte, piyasa içerisinde mücadele veren diğer anonim şirketler ile haksız rekabet koşulların oluşmasına neden olabilmekte, vergi ve muafiyetler açısından da haksız bir vergilendirme ile karşı karşıya gelebilme tehlikesi doğurabilmektedir. Söz konusu düzenleme serbest piyasa kurallarının ihlali anlamına gelmektedir.

Madde 30- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 30 uncu maddesiyle değiştirilen 637 sayılı KHK'nın 26 ncı iptal edilmiştir.

Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 30 uncu maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 637 sayılı KHK'ya dercedilmekte ve Bakanlığın görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetler ile diğer faaliyetlerin finansmanına katkı sağlaması amacıyla döner sermaye işletmesi kurulmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca, Döner Sermaye İşletmesine ilişkin olarak 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan mali hükümlerin kanun metnine alınması sağlanarak mer-i mevzuatın uyumlaştırılması ve döner sermayeye ilişkin mali hükümlerin kanun ile düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, 637 sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 26 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Döner sermaye işletmesi başlıklı;

MADDE 26 (1) Ticaret Bakanlığı görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetleri, dış ticarette ürün denetimleriyle ilgili faaliyetleri, dış ticarette ürün denetimlerine yönelik uygunluk değerlendirmesi faaliyetleri, ürün denetimlerinde ihtiyaç duyulan laboratuvarların kurulması ve mevcutların geliştirilmesi faaliyetlerini gerçekleştirmek, ürün denetimlerinde numune alımı ve analizi masrafları ile dış ticaret denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak, dış ticaretin geliştirilmesine ilişkin kurs, konferans, toplantı, seminer, envanter, projelendirme, uygulama, araştırma, geliştirme, yayın, rehberlik, danışmanlık, yönetim, işletme, yurtdışı teşkilatının geliştirilmesi ve benzeri hizmetleri yapmak, yaptırmak veya bunlara katılmak, gümrük denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak üzere döner sermaye işletmesi kurmaya yetkilidir. Anılan görevler kapsamında faaliyette bulunan Döner sermaye işletmesine 500.000.000 (beş yüz milyon) Türk lirası sermaye tahsis edilmiştir. Döner sermaye işletmesine tahsis olunan sermaye ihtiyaç duyulması halinde Cumhurbaşkanı tarafından beş katına kadar artırılabilir. Döner sermaye faaliyetlerinden elde edilen kârlar, ödenmiş sermaye tahsis edilen tutara ulaşıncaya kadar sermayeye eklenir. Ödenmiş sermaye tutarı tahsis edilen sermaye tutarına ulaştıktan sonra,

yıl sonu kârı hesap dönemini izleyen nisan ayının sonuna kadar genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimi hesabına yatırılır.

(2) Tahsis edilen sermaye; aynî yardımlar, döner sermaye faaliyetlerinde kullanılmak üzere işletmeye verilen mallar ile döner sermaye faaliyetlerinden elde edilecek kârlardan oluşur. Bağış ve yardımlar sermaye limitine bakılmaksızın sermayeye ilave edilir.

(3) Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin gelirleri; döner sermayenin gelir getirici faaliyetlerinden elde edilen gelirler, İhracatçı Birliklerinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %10'u, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %1'i olmak üzere, Bakan tarafından onaylanarak kesinleşen katkı payları ile 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde yaptırılan sınır kapıları ve gümrük tesislerine ilişkin yap-işlet-devret sözleşmeleri kapsamında alınan Bakanlık payından oluşur. İlgili kurum ve kuruluşlarca bir önceki ayın gerçekleşen gelirlerine ait katkı payları ve Bakanlık payı müteakip ayın onbeşine kadar döner sermaye hesabına aktarılır. Bu maddede belirtilen şekilde hesaba aktarılmayan katkı payları ile Bakanlık payı amme alacağı sayılır ve 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir.

(4) Döner Sermaye İşletmenin giderleri; Ticaret Bakanlığına verilen görevler kapsamında gerçekleştirilecek iş ve faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar ile döner sermaye işletmelerinde istihdam edilen personele yapılacak ödemelerden oluşur. Döner sermayeden bunlar dışında herhangi bir harcama yapılamaz.

(5) Mali yılın bitiminden başlayarak iki ay içinde hazırlanacak bilanço ve ekleri ile bütün gelir ve gider belgeleri Sayıştaya, bilanço ve eklerinin birer örneği de aynı süre içinde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

(6) Bakanlık hizmetleri için döner sermayeden temin edilen taşınmazlar, tapuda Hazine adına tescil edilerek Bakanlık adına tahsis edilir.

(7) Döner sermaye işletmesinin faaliyet alanları, çalışma usul ve esasları, gelirleri, giderleri, işletilmesi ile hesap usullerine ilişkin hususlar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine çıkarılan yönetmelikle tespit edilir."

ibarelerine yer verilmek suretiyle Ticaret Bakanlığınca kurulacak döner sermaye işletmelerine ilişikin düzenlemeler içermektedir. Ayrıca söz konusu döner sermaye işletmesine Cumhurbaşkanınca ihtiyaç duyulması halinde sermaye miktarının beş katına kadar arttırma imkanı veren kanuni düzenleme yer almaktadır.

Madde 31- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E:2018/117; K:2023/212 sayılı kararı ile 703 sayılı KHK'nın 22 nci maddesiyle değiştirilen 652 sayılı KHK'nın 13 üncü maddesi iptal edilmiştir. Madde ile Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ve gerekçesi dikkate alınarak 703 sayılı KHK'nın 22 nci maddesiyle getirilen bu hüküm kanuni düzenleme yapılmak suretiyle 652 sayılı KHK'ya dercedilmektedir. Hükümle özel barınma hizmeti veren yerlere kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatının öğrenim seviyesine göre ilgili Bakanlıklarca belirlenebilmesine yönelik düzenlenme yapılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Mezkur teklifte; "Özel barınma hizmeti veren kurumlara ilişkin iş yeri açma ve çalışma ruhsatı

MADDE 13- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, ***22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde*** *belirtilen izin veya ruhsatlara ilişkin hükümler, öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlar hakkında uygulanmaz. Öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlara kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı ortaokul ve ortaöğrenim düzeyinde Millî Eğitim Bakanlığınca, yükseköğrenim düzeyinde Gençlik ve Spor Bakanlığınca verilir. Bakanlıklar bu yetkilerini valiliklere devredebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."* denilerek öğrencilere yönelik özel barınma hizmeti veren yerlere kurum açma ruhsatı verme yetkisinin öğrenim seviyelerine göre Milli Eğitim Bakanlığına ve Gençlik ve Spor Bakanlığına verelebileceğine dair düzenleme yapılmıştır.

Madde 32- 174 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı teşkilatı Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği şeklinde değiştirilmiş olduğundan madde ile anılan değişikliğe uyum düzenlemesi yapılması amaçlanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile, 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "İdari İşler Başkanının" ibaresi "Genel Sekreterinin" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 33- Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 tarihli ve E: 2018/117, K: 2023/212 sayılı kararı ile, 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası iptal edilmiştir. Madde ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurul üyelerinin maddede belirtilen nedenlere bağlı olarak görevlerinin sona erme esaslarına ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

İptal edileni ikinci fıkrada, Kurul üyelerinin maddede belirtilen nedenlere bağlı olarak görevlerinin sona erme esaslarına ilişkin düzenleme yapılmaktaydı.

Anayasa Mahkemesi'nin kararında belirtilen şekli gerekçeler doğrultusunda, bu hükümlerin yasama organı tarafından yeniden ve açık biçimde düzenlenmesi gerekliliği doğmuştur. Bu çerçevede yapılan yeni düzenleme ile Kurulun teşekkülüne ve üyelik koşullarına dair hükümler, anayasal ilkelere uygun biçimde kanun metnine aktarılmaktadır.

Bu düzenlemeyle, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun görev süreleri başlıklı 5.maddesinde Kurul Başkan ve üyelerinin hangi şartlar altında görevlerine son verileceği hükümleri belirtilmektedir. Buna göre;

"(2) Kurul Başkan ve üyelerinin süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilemez. Ancak, ciddi hastalık veya engellilik nedeniyle iş göremeyecekleri, atanmaları için gerekli şartları kaybettikleri veya durumlarının 6 ncı maddeye aykırı olduğu anlaşılanların görevleri Cumhurbaşkanınca sona erdirilir." ibareleri eklenmiştir.

Bu kapsamda yapılan değişiklikle birlikte, Kurulun yapısına ilişkin esaslar belirlenmektedir. Ancak Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun ilgili 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile atfedilen bakanlığın Hazine ve Maliye Bakanlığı olmasına rağmen kamudaki üst düzey her atamanın partili Cumhurbaşkanınca yapılması doğru değildir. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu üyelerinin TBMM'den seçilmesi yerinde ve doğru olacaktır. Aynı zamanda, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulunun üyelerinin görevlerinin Cumhurbaşkanı tarafından son verilmesinin, seçiminde olduğu gibi doğru bir yaklaşım değildir. Bu kapsamda da bu yetkilerin TBMM tarafından kullanılması gerekmektedir.

Madde 34- Yürürlük maddesidir. Resmî Gazetede yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir.

Madde 35- Yürütme maddesidir. Bu kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütecektir.

Sadullah Kısacık
Adana

BURDUR MİLLETVEKİLİ MUSTAFA OĞUZ VE KAHRAMANMARAŞ MİLLETVEKİLİ MEVLÜT KURT İLE 99 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ	PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ	**BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**
MADDE 1- 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanı yardımcıları" ibaresi "Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Bakanlar" şeklinde değiştirilmiş, "Anayasa Mahkemesi Başkanı," ibaresinden sonra gelmek üzere "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri," ibaresi eklenmiş ve "Bakanlar," ile "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı," ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.	**MADDE 1-** 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanı yardımcıları" ibaresi "Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Bakanlar" şeklinde değiştirilmiş, "Anayasa Mahkemesi Başkanı," ibaresinden sonra gelmek üzere "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri," ibaresi eklenmiş ve "Bakanlar," ile "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı," ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.
MADDE 2- 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 2-** 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"Bayiliklerin nerede kurulacağını ve sayısını tespit etmek, bayi müracaatlarını değerlendirerek uygun görülen kişilerle sözleşme işlemlerini yapmak ve ruhsatlarını düzenlemek, bayi listelerini sürekli izleyerek bayi sayılarındaki değişiklikleri takip ve tespit etmek, bayilik teşkilatının mevzuata uygun ve düzenli şekilde işlemesi için gerekli olan ve yönetmelikte öngörülecek veya Teşkilat Başkanı tarafından istenecek denetim ve kontrolleri yapmak görev ve yetkileri, 21/2/2008 tarihli ve 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında Teşkilat Başkanlığınca kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilir veya mal ve hizmet satın alma yoluna gidilebilir."	"Bayiliklerin nerede kurulacağını ve sayısını tespit etmek, bayi müracaatlarını değerlendirerek uygun görülen kişilerle sözleşme işlemlerini yapmak ve ruhsatlarını düzenlemek, bayi listelerini sürekli izleyerek bayi sayılarındaki değişiklikleri takip ve tespit etmek, bayilik teşkilatının mevzuata uygun ve düzenli şekilde işlemesi için gerekli olan ve yönetmelikte öngörülen veya Spor Toto Teşkilat Başkanı tarafından istenen denetim ve kontrolleri yapmaya ilişkin görev ve yetkiler, 21/2/2008 tarihli ve 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında Spor Toto Teşkilat Başkanlığınca kısmen veya tamamen özel hukuk tüzel kişilerine devredilebilir veya mal ve hizmet satın alma yoluna gidilebilir."

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
MADDE 3- 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "Bu süreler, Cumhurbaşkanı kararıyla uzatılabilir veya kısaltılabilir."	**MADDE 3-** 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "Bu süreler, Cumhurbaşkanı kararıyla uzatılabilir veya kısaltılabilir."
MADDE 4- 926 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "3. Teğmen-Albay rütbesinde bulunanlardan Cumhurbaşkanınca Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarılması uygun görülen subaylar;"	
MADDE 5- 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun ek 15 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "Muafiyet: EK MADDE 15- (1) Millî Savunma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanlar gümrük vergilerinden muaftır."	**MADDE 4-** 31/7/1970 tarihli ve 1325 sayılı Askeri Okullar, Askeri Öğrenciler, Askeri Fabrikalar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun ek 15 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "Muafiyet: EK MADDE 15- (1) Millî Savunma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen insani amaçlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliği faaliyetleri kapsamında kullanılmak üzere yurt dışından getirilecek her türlü araç, makine, teçhizat ve mayın aramak üzere eğitilmiş hayvanlar gümrük vergilerinden muaftır."
MADDE 6- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 6 ncı maddesinin (b) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "b. Yükseköğretim Kurulu, Cumhurbaşkanı tarafından; rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle seçilen yedi, temayüz etmiş üst düzeydeki Devlet görevlileri veya emeklileri arasından seçilen yedi, Üniversitelerarası Kurulca, Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi olmak üzere toplam yirmibir kişiden oluşur.	**MADDE 5-** 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 6 ncı maddesinin (b) fıkrası ve (c) fıkrasının beşinci paragrafının üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. "b. Yükseköğretim Kurulu, Cumhurbaşkanı tarafından; rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle seçilen yedi, temayüz etmiş üst düzeydeki Devlet görevlileri veya emeklileri arasından seçilen yedi, Üniversitelerarası Kurulca, Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilip Cumhurbaşkanı tarafından atanan yedi olmak üzere toplam yirmi bir kişiden oluşur.

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
Üniversitelerarası Kurulca seçilenlerden bir ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmayanların yerine yeni adayların seçimleri iki hafta içinde yapılmadığı takdirde, Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılır.	Üniversitelerarası Kurulca seçilenlerden bir ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmayanların yerine yeni adayların seçimleri iki hafta içinde yapılmadığı takdirde, Cumhurbaşkanınca doğrudan atama yapılır.
Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olanlardan üyeliğe seçilenlerin kurumlarıyla ilişkileri devam eder.”	Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli olanlardan üyeliğe seçilenlerin kurumlarıyla ilişkileri devam eder.”
	“Yürütme Kuruluna katılacak diğer altı üyenin dördü Cumhurbaşkanınca doğrudan seçilen; ikisi ise Üniversitelerarası Kurul tarafından seçilip Cumhurbaşkanınca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından seçilir.”
MADDE 7- 2547 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 6-** 2547 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin (a) fıkrasının birinci paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
“Devlet ve vakıf üniversitelerine rektör, Cumhurbaşkanınca atanır. Vakıflarca kurulan üniversitelerde rektör ataması, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılır. Rektör, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü tüzel kişiliğini temsil eder.”	“Devlet ve vakıf üniversitelerine rektör, Cumhurbaşkanınca atanır. Vakıf üniversitelerinde rektör ataması, mütevelli heyetinin teklifi üzerine yapılır. Rektör, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü tüzel kişiliğini temsil eder.”
MADDE 8- 2547 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 7-** 2547 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
“Bu madde ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun 16 ncı maddesine göre yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısı dolu öğretim elemanı kadrosu sayısının %2’sini geçemez. Bu kapsamdaki yabancı uyruklu öğretim elemanının yükseköğretim kurumları itibariyle dağılımı, isim, ücret ve sözleşme örneğinin vizesi, sözleşme süresinin uzatılması ve sona erdirilmesi, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır.”	“Bu madde ve 2914 sayılı Kanunun 16 ncı maddesine göre yükseköğretim kurumlarında sözleşme ile görevlendirilecek yabancı uyruklu öğretim elemanı sayısı, dolu öğretim elemanı kadrosu sayısının %2’sini geçemez. Bu kapsamdaki yabancı uyruklu öğretim elemanının yükseköğretim kurumları itibarıyla dağılımı, isim, ücret ve sözleşme örneğinin vizesi, sözleşme süresinin uzatılması ve sona erdirilmesi Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır.”
MADDE 9- 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 7 nci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
"Bu Kanuna tabi Teğmen-Albay rütbesinde bulunanlar hakkında 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendi uygulanabilir. Bunlara hizmet sürelerine bakılmaksızın, ilgisine göre 5534 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu veya 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır."	
MADDE 10- 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 13 üncü maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	
"Bu Kanuna tabi Teğmen-Albay rütbesinde bulunanlar hakkında 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (3) numaralı alt bendi uygulanabilir. Bunlara hizmet sürelerine bakılmaksızın, ilgisine göre 5534 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu veya 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır."	
MADDE 11- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa ekli (1) sayılı listede yer alan "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" olarak değiştirilmiştir.	**MADDE 8-** 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa ekli (1) sayılı listede yer alan "Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri" şeklinde değiştirilmiştir.
MADDE 12- 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununun mülga 35 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.	**MADDE 9-** 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununun mülga 35 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.
"Koordinasyon ofisleri	"Koordinasyon ofisleri
MADDE 35- Gençlik ve Spor Bakanlığının yurtdışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin gerektirdiği koordinasyonun sağlanması amacıyla koordinasyon ofisleri kurulabilir. Koordinasyon ofislerinin kurulacağı yerler ve süresi ile ofislerin çalışma usul ve esasları; bu ofislerde, Bakanlık ve bağlı kuruluşları personelinden görevlendirilenler ile bunlara yardımcı olmak üzere mahallinden temin	MADDE 35- Gençlik ve Spor Bakanlığının yurt dışında yürüteceği program, proje ve faaliyetlerin gerektirdiği koordinasyonun sağlanması amacıyla koordinasyon ofisleri kurulabilir. Koordinasyon ofislerinin kurulacağı yerler ve süresi ile ofislerin çalışma usul ve esasları; bu ofislerde, Bakanlık ve bağlı kuruluşları personelinden görevlendirilenler ile bunlara yardımcı olmak üzere mahallinden temin

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
edilen ve ofis hizmetlerinde çalışan personelin niteliği, sayısı, görev süresi ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi, personele yapılacak ödemeler dışında kalan diğer harcamaların neler olacağı ve harcamaya ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca belirlenir.”	edilen ve ofis hizmetlerinde çalışan personelin niteliği, sayısı, görev süresi ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi, personele yapılacak ödemeler dışında kalan diğer harcamaların neler olacağı ve harcamaya ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanınca belirlenir.”
MADDE 13- 11/4/2001 tarihli ve 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 10-** 11/4/2001 tarihli ve 4641 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
“Konseyin üyeleri Cumhurbaşkanınca belirlenir.”	“Konseyin üyeleri Cumhurbaşkanınca belirlenir.”
MADDE 14- 4641 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şeklinde değiştirilmiştir.	**MADDE 11-** 4641 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şeklinde değiştirilmiştir.
“Konseyin çalışma usul ve esasları	“Konseyin çalışma usul ve esasları
MADDE 4- Konseyin çalışma usul ve esasları Cumhurbaşkanınca belirlenir.”	MADDE 4- Konseyin çalışma usul ve esasları Cumhurbaşkanınca belirlenir.”
MADDE 15- 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (h) bendinde yer alan “Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile” şeklinde değiştirilmiştir.	**MADDE 12-** 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (h) bendinde yer alan “Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile” şeklinde değiştirilmiştir.
MADDE 16- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 4 üncü maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “gönderilir” ibaresi “gönderilir ve o yerde belediye kurulabilir” şekilde değiştirilmiş ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.	**MADDE 13-** 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 4 üncü maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “gönderilir” ibaresi “gönderilir ve o yerde belediye kurulabilir” şeklinde değiştirilmiş ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.
“Yeni iskân nedeniyle oluşturulan ve nüfusu 5.000 ve üzerinde olan herhangi bir yerleşim yerinde belediye kurulabilir.”	“Yeni iskân nedeniyle oluşturulan ve nüfusu 5.000 ve üzerinde olan herhangi bir yerleşim yerinde belediye kurulabilir.”
MADDE 17- 5393 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesi ile ikinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.	**MADDE 14-** 5393 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesi ile ikinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
"Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda kaldırılarak bu belediyeye katılır."	"Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda kaldırılarak bu belediyeye katılır."
"Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler köye dönüştürülür."	"Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler köye dönüştürülür."
MADDE 18- 5393 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "gerçekleşmesi" ibaresi "gerçekleştiği" şeklinde değiştirilmiştir.	**MADDE 15-** 5393 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "gerçekleşmesi" ibaresi "gerçekleştiği" şeklinde değiştirilmiştir.
MADDE 19- 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununun ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 16-** 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanununun ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"EK MADDE 1- (1) Mevzuatta Biyogüvenlik Kuruluna yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılır."	"EK MADDE 1- (1) Mevzuatta Biyogüvenlik Kuruluna yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılır."
MADDE 20- 13/10/2010 tarihli ve 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanunun ek 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 17-** 13/10/2010 tarihli ve 6015 sayılı Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanunun ek 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"EK MADDE 2- (1) Mevzuatta Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılır."	"EK MADDE 2- (1) Mevzuatta Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kuruluna yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılır."
MADDE 21- 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 18-** 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 57 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"(2) Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkındaki Yüce Divan yargılamaları üç ay içinde tamamlanır. Yargılama bu süre içinde tamamlanamadığı takdirde, ilave üç aylık süre içinde kesin olarak tamamlanır."	"(2) Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkındaki Yüce Divan yargılamaları üç ay içinde tamamlanır. Yargılama bu süre içinde tamamlanamadığı takdirde, ilave üç aylık süre içinde kesin olarak tamamlanır."
MADDE 22- 6216 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 19-** 6216 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
"(1) 9/7/2018 tarihinden önce görev yapmış Bakanlar Kurulu üyeleri, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.	"(1) 9/7/2018 tarihinden önce görev yapmış Bakanlar Kurulu üyeleri, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.
(2) Kaldırılan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanı, 27/4/2017 tarihinden önce görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar."	(2) Kaldırılan Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi başkan ve üyeleri, başsavcıları ile Jandarma Genel Komutanı, 27/4/2017 tarihinden önce görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar."
"Bu üyelerin, ordu mensubu olmaktan doğan emeklilikle ilgili bütün hakları saklıdır."	"Bu üyelerin, ordu mensubu olmaktan doğan emeklilikle ilgili bütün hakları saklıdır."
MADDE 23- 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 20-** 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun ek 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"EK MADDE 1 - (1) Mevzuatta Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılır."	"EK MADDE 1- (1) Mevzuatta Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya merciye yapılmış sayılır."
MADDE 24- 19/6/2014 tarihli ve 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendinin ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 21-** 19/6/2014 tarihli ve 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Hakkında Bazı Düzenlemeler Yapılmasına Dair Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendinin ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"Bu oran Cumhurbaşkanınca iki katına kadar artırılabilir."	"Bu oran Cumhurbaşkanınca iki katına kadar artırılabilir."
MADDE 25- 6546 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan "ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde" ibareleri "ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde" şeklinde, dördüncü ve altıncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	**MADDE 22-** 6546 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan "ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde" ibareleri "ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde" şeklinde, dördüncü ve altıncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
"(4) Başkanlığın, Tarihi Alanda yapılacak Çanakkale Savaşları ile 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Zaferi etkinliklerini düzenleme ve bu amaçla kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma, restorasyon, konservasyon, rekonstrüksiyon, restitüsyon ve renovasyon yapma ve yaptırma, Tarihi Alanın doğal, tarihi ve kültürel değerlerini, harp tarihi esaslarına uygun ve çevreye uyumlu olarak koruma, geliştirme	"(4) Başkanlığın, Tarihi Alanda yapılacak Çanakkale Savaşları ile 18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Zaferi etkinliklerini düzenleme ve bu amaçla kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapma, restorasyon, konservasyon, rekonstrüksiyon, restitüsyon ve renovasyon yapma ve yaptırma, Tarihi Alanın doğal, tarihi ve kültürel değerlerini, harp tarihi esaslarına uygun ve çevreye uyumlu olarak koruma,

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)

ve alanı yönetme, her tür ve ölçekte planlarını hazırlama, hazırlatma ve uygulama, Tarihi Alanda anıtsal ve mekânsal düzenlemeler yapılmasını sağlama, tanıtıma yönelik her türlü görsel ve işitsel eserleri yapma, yaptırma, hizmete sunma ve ihtiyaç duyulan altyapı, bina ve diğer yapıları inşa etme veya ettirme görevlerine ilişkin mal, hizmet, danışmanlık hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelere katılmaktan yasaklama hükümleri hariç olmak üzere 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi değildir. Bu istisna Başkanlığın Tarihi Alana ilişkin faaliyetleri içinde olmayan, Başkanlığın idari ihtiyaçları ile ilgili mal, hizmet alımları ve yapım işlerini kapsamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.”

“(6) Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerde 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaz.”

MADDE 26- 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Üniversitenin rektörü, Cumhurbaşkanı tarafından atanır.”

MADDE 27- 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İdari İşler Başkanının” ibaresi “Genel Sekreterin” şeklinde değiştirilmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

geliştirme ve alanı yönetme, her tür ve ölçekte planlarını hazırlama, hazırlatma ve uygulama, Tarihi Alanda anıtsal ve mekânsal düzenlemeler yapılmasını sağlama, tanıtıma yönelik her türlü görsel ve işitsel eserleri yapma, yaptırma, hizmete sunma ve ihtiyaç duyulan altyapı, bina ve diğer yapıları inşa etme veya ettirme görevlerine ilişkin mal, hizmet, danışmanlık hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelere katılmaktan yasaklama hükümleri hariç olmak üzere 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi değildir. Bu istisna, Başkanlığın Tarihi Alana ilişkin faaliyetleri içinde olmayan, Başkanlığın idari ihtiyaçları ile ilgili mal, hizmet alımları ve yapım işlerini kapsamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.”

“(6) Tarihi Alanda yapılacak mevzi ve siperlerin restorasyonuna ilişkin işlerde 6831 sayılı Kanundaki izinler aranmaz.”

MADDE 23- 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen birinci cümlesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Üniversitenin rektörü, Cumhurbaşkanı tarafından atanır.”

MADDE 24- 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İdari İşler Başkanının” ibaresi “Genel Sekreterin” şeklinde değiştirilmiştir.

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 28- 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"3. Teşebbüsler, anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmaz."

MADDE 29- 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"EK MADDE 2- Cumhurbaşkanınca anonim şirket şeklinde kurulan kamu sermayeli şirketler, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu şekilde kurulanlar, esas sözleşmelerinin imzalanmasını müteakip yapılacak tescil ve ilan ile faaliyete geçer. Bunlar hakkında 6102 sayılı Kanunun kuruluşa, ayni ve nakdi sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulacak teşebbüsler 6102 sayılı Kanunun denetim ve şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu madde kapsamında kurulan kamu sermayeli şirketlerde kamunun pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanı veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılır ve bunlar, bu Kanun Hükmünde Kararname ile teşebbüslere tanınan tüm hak, istisna ve muafiyetlerden yararlanır."

MADDE 30- 3/6/2011 tarihli ve 637 sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 26 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Döner sermaye işletmesi

MADDE 26- (1) Ticaret Bakanlığı görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetleri, dış ticarette

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 25- 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"3. Teşebbüsler, anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan teşebbüslerde genel kurul bulunmaz."

MADDE 26- 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"EK MADDE 2- Cumhurbaşkanınca anonim şirket şeklinde kurulan kamu sermayeli şirketler, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun kuruluş ve tescile ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu şekilde kurulanlar, esas sözleşmelerinin imzalanmasını müteakip yapılacak tescil ve ilan ile faaliyete geçer. Bunlar hakkında 6102 sayılı Kanunun kuruluşa, ayni ve nakdî sermaye konulmasına ve genel kurula ilişkin hükümleri uygulanmaz. Ayrıca, savunma, güvenlik veya istihbarat alanlarına ilişkin anonim şirket olarak kurulacak teşebbüsler 6102 sayılı Kanunun denetim ve şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerinden muaf tutulur. Bu madde kapsamında kurulan kamu sermayeli şirketlerde kamunun pay sahipliğine dayanan oy, yönetim, temsil, denetim gibi hak ve yetkiler Cumhurbaşkanı veya belirleyeceği bakanlık tarafından kullanılır ve bunlar, bu Kanun Hükmünde Kararname ile teşebbüslere tanınan tüm hak, istisna ve muafiyetlerden yararlanır."

MADDE 27- 3/6/2011 tarihli ve 637 sayılı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 26 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Döner sermaye işletmesi

MADDE 26- (1) Ticaret Bakanlığı görevlerinin yerine getirilmesi ile ihracatın geliştirilmesi ve ithalatın yönlendirilmesi kapsamında yapılacak faaliyetleri, dış ticarette

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)

ürün denetimleriyle ilgili faaliyetleri, dış ticarette ürün denetimlerine yönelik uygunluk değerlendirmesi faaliyetleri, ürün denetimlerinde ihtiyaç duyulan laboratuvarların kurulması ve mevcutların geliştirilmesi faaliyetleri gerçekleştirmek, ürün denetimlerinde numune alımı ve analizi masrafları ile dış ticaret denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak, dış ticaretin geliştirilmesine ilişkin kurs, konferans, toplantı, seminer, envanter, projelendirme, uygulama, araştırma, geliştirme, yayın, rehberlik, danışmanlık, yönetim, işletme, yurtdışı teşkilatının geliştirilmesi ve benzeri hizmetleri yapmak, yaptırmak veya bunlara katılmak, gümrük denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak üzere döner sermaye işletmesi kurmaya yetkilidir. Anılan görevler kapsamında faaliyette bulunan Döner sermaye işletmesine 500.000.000 (Beş yüz milyon) Türk lirası sermaye tahsis edilmiştir. Döner sermaye işletmesine tahsis olunan sermaye ihtiyaç duyulması halinde Cumhurbaşkanı tarafından beş katına kadar artırılabilir. Döner sermaye faaliyetlerinden elde edilen kârlar, ödenmiş sermaye tahsis edilen tutara ulaşıncaya kadar sermayeye eklenir. Ödenmiş sermaye tutarı tahsis edilen sermaye tutarına ulaştıktan sonra, yılsonu kârı hesap dönemini izleyen Nisan ayının sonuna kadar genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimi hesabına yatırılır.

(2) Tahsis edilen sermaye; aynî yardımlar, döner sermaye faaliyetlerinde kullanılmak üzere işletmeye verilen mallar ile döner sermaye faaliyetlerinden elde edilecek kârlardan oluşur. Bağış ve yardımlar sermaye limitine bakılmaksızın sermayeye ilave edilir.

(3) Ticaret Bakanlığı Döner sermaye işletmesinin gelirleri; döner sermayenin gelir getirici faaliyetlerinden elde edilen gelirler,

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

ürün denetimleriyle ilgili faaliyetleri, dış ticarette ürün denetimlerine yönelik uygunluk değerlendirmesi faaliyetleri, ürün denetimlerinde ihtiyaç duyulan laboratuvarların kurulması ve mevcutların geliştirilmesi faaliyetlerini gerçekleştirmek, ürün denetimlerinde numune alımı ve analizi masrafları ile dış ticaret denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak, dış ticaretin geliştirilmesine ilişkin kurs, konferans, toplantı, seminer, envanter, projelendirme, uygulama, araştırma, geliştirme, yayın, rehberlik, danışmanlık, yönetim, işletme, yurtdışı teşkilatının geliştirilmesi ve benzeri hizmetleri yapmak, yaptırmak veya bunlara katılmak, gümrük denetimleri kapsamında alınan ve firmalarca belli süreler dâhilinde geri alınmayan numunelerin satışını yapmak üzere döner sermaye işletmesi kurmaya yetkilidir. Anılan görevler kapsamında faaliyette bulunan döner sermaye işletmesine 500.000.000 (beş yüz milyon) Türk lirası sermaye tahsis edilmiştir. Döner sermaye işletmesine tahsis olunan sermaye, ihtiyaç duyulması halinde Cumhurbaşkanı tarafından beş katına kadar artırılabilir. Döner sermaye faaliyetlerinden elde edilen kârlar, ödenmiş sermaye tahsis edilen tutara ulaşıncaya kadar sermayeye eklenir. Ödenmiş sermaye tutarı tahsis edilen sermaye tutarına ulaştıktan sonra, yıl sonu kârı hesap dönemini izleyen nisan ayının sonuna kadar genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimi hesabına yatırılır.

(2) Tahsis edilen sermaye; ayni yardımlar, döner sermaye faaliyetlerinde kullanılmak üzere işletmeye verilen mallar ile döner sermaye faaliyetlerinden elde edilecek kârlardan oluşur. Bağış ve yardımlar sermaye limitine bakılmaksızın sermayeye ilave edilir.

(3) Ticaret Bakanlığı döner sermaye işletmesinin gelirleri; döner sermayenin gelir getirici faaliyetlerinden elde edilen gelirler,

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
İhracatçı Birliklerinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %10'u, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %1'i olmak üzere, Bakan tarafından onaylanarak kesinleşen katkı payları ile 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde yaptırılan sınır kapıları ve gümrük tesislerine ilişkin yap-işlet-devret sözleşmeleri kapsamında alınan Bakanlık payından oluşur. İlgili kurum ve kuruluşlarca bir önceki ayın gerçekleşen gelirlerine ait katkı payları ve Bakanlık payı müteakip ayın onbeşine kadar döner sermaye hesabına aktarılır. Bu maddede belirtilen şekilde hesaba aktarılmayan katkı payları ile Bakanlık payı amme alacağı sayılır ve 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir.	İhracatçı Birliklerinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %10'u, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin aylık gerçekleşen gelirlerinin en çok %1'i olmak üzere, Bakan tarafından onaylanarak kesinleşen katkı payları ile 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde yaptırılan sınır kapıları ve gümrük tesislerine ilişkin yap-işlet-devret sözleşmeleri kapsamında alınan Bakanlık payından oluşur. İlgili kurum ve kuruluşlarca bir önceki ayın gerçekleşen gelirlerine ait katkı payları ve Bakanlık payı müteakip ayın onbeşine kadar döner sermaye hesabına aktarılır. Bu maddede belirtilen şekilde hesaba aktarılmayan katkı payları ile Bakanlık payı amme alacağı sayılır ve 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir.
(4) İşletmenin giderleri; Ticaret Bakanlığına verilen görevler kapsamında gerçekleştirilecek iş ve faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar ile döner sermaye işletmelerinde istihdam edilen personele yapılacak ödemelerden oluşur. Döner sermayeden bunlar dışında herhangi bir harcama yapılamaz.	(4) Döner sermaye işletmesinin giderleri; Ticaret Bakanlığına verilen görevler kapsamında gerçekleştirilecek iş ve faaliyetlerin gerektirdiği harcamalar ile döner sermaye işletmelerinde istihdam edilen personele yapılacak ödemelerden oluşur. Döner sermayeden bunlar dışında herhangi bir harcama yapılamaz.
(5) Mali yılın bitiminden başlayarak iki ay içinde hazırlanacak bilanço ve ekleri ile bütün gelir ve gider belgeleri Sayıştaya, bilanço ve eklerinin birer örneği de aynı süre içinde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilir.	(5) Mali yılın bitiminden başlayarak iki ay içinde hazırlanacak bilanço ve ekleri ile bütün gelir ve gider belgeleri Sayıştaya, bilanço ve eklerinin birer örneği de aynı süre içinde Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilir.
(6) Bakanlık hizmetleri için döner sermayeden temin edilen taşınmazlar, tapuda Hazine adına tescil edilerek Bakanlık adına tahsis edilir.	(6) Bakanlık hizmetleri için döner sermayeden temin edilen taşınmazlar, tapuda Hazine adına tescil edilerek Bakanlık adına tahsis edilir.
(7) Döner sermaye işletmesinin faaliyet alanları, çalışma usul ve esasları, gelirleri, giderleri, işletilmesi ile hesap usullerine ilişkin hususlar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine çıkarılan yönetmelikle tespit edilir."	(7) Döner sermaye işletmesinin faaliyet alanları, çalışma usul ve esasları, gelirleri, giderleri, işletilmesi ile hesap usullerine ilişkin hususlar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine çıkarılan yönetmelikle tespit edilir."

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 31- 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Özel barınma hizmeti veren kurumlara ilişkin iş yeri açma ve çalışma ruhsatı

MADDE 13- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen izin veya ruhsatlara ilişkin hükümler, öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlar hakkında uygulanmaz. Öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlara kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı ortaokul ve ortaöğrenim düzeyinde Millî Eğitim Bakanlığınca, yükseköğrenim düzeyinde Gençlik ve Spor Bakanlığınca verilir. Bakanlıklar bu yetkilerini valiliklere devredebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."

MADDE 32- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "İdari İşler Başkanının" ibaresi "Genel Sekreterinin" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 26/9/2011 tarihli ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 28- 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Özel barınma hizmeti veren kurumlara ilişkin iş yeri açma ve çalışma ruhsatı

MADDE 13- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen izin veya ruhsatlara ilişkin hükümler, öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlar hakkında uygulanmaz. Öğrencilere özel barınma hizmeti veren kurumlara kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı ortaokul ve ortaöğrenim düzeyinde Millî Eğitim Bakanlığınca, yükseköğrenim düzeyinde Gençlik ve Spor Bakanlığınca verilir. Bakanlıklar bu yetkilerini valiliklere devredebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."

MADDE 29- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "İdari İşler Başkanının" ibaresi "Genel Sekreterinin" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 30- 26/9/2011 tarihli ve 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

(Burdur Milletvekili Mustafa Oğuz ve Kahramanmaraş Milletvekili Mevlüt Kurt ile 99 Milletvekilinin Teklifi)	(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)
"(2) Kurul Başkan ve üyelerinin süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilemez. Ancak, ciddi hastalık veya engellilik nedeniyle iş göremeyecekleri, atanmaları için gerekli şartları kaybettikleri veya durumlarının 6 ncı maddeye aykırı olduğu anlaşılanların görevleri Cumhurbaşkanınca sona erdirilir."	"(2) Kurul Başkan ve üyelerinin süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilemez. Ancak, ciddi hastalık veya engellilik nedeniyle iş göremeyecekleri, atanmaları için gerekli şartları kaybettikleri veya durumlarının 6 ncı maddeye aykırı olduğu anlaşılanların görevleri Cumhurbaşkanınca sona erdirilir."
MADDE 34- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	**MADDE 31-** Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.
MADDE 35- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.	**MADDE 32-** Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

TBMM Basımevi - 2025